

รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ

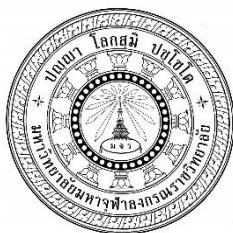
เชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

**A MODEL OF ACTIVITIES FOR ENHANCING BUDDHIST
INTEGRATIVE PUBLIC MIND ON THE PUBLIC SPACE OF
THE YOUTH IN BANGKOK AREA**

นางสาวอรศิริ ไม้ทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสำนึกบนพื้นที่สาธารณะ
เชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาว อรศิริ ไม้ทอง

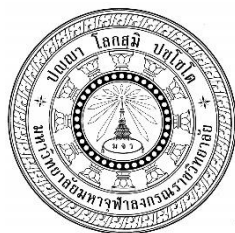
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๖๑

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A Model of Activities for Enhancing Buddhist Integrative
Public Mind on the Public Space of the Youth
in Bangkok Area**

Miss. Onsiri Maitong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์
เรื่อง “รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน
ในเขตกรุงเทพมหานคร” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน)

กรรมการ

(พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.)

กรรมการ

(พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.

ประธานกรรมการ

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

นางสาวอรศิริ ไม่ทอง

ชื่อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ
เชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย : นางสาว อรศิริ ไม้ทอง

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมมาปณฺโญ), ศ.ดร., ป.ธ.๙, ศษ.บ (การสอน
มัธยมศึกษา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)
- : พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภาภโร), รศ.ดร., ป.ธ.๗, ร.บ.,
พช.ม. (พัฒนาชุมชน), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและ ๓) เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยถึงการทดลอง ที่ดำเนินการทดลองโดยใช้การทดลองกลุ่มเดียว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนวัดสุทธิวารามและนักศึกษาระดับชั้นปวช. ปวส.ของวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม โดยผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจงจากผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีจำนวน ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) ชุดกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะจำนวน ๔ กิจกรรม ๒) แบบสอบถาม ๓) การสังเกตพฤติกรรม และ ๔) การสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การทดสอบค่าที เพื่อทดสอบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิจัยพบว่า ๑) นักเรียนมีความรู้เรื่องจิตสาธารณะหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดพัฒนาโครงการจิตสาธารณะที่มอบหมายให้ทำเพิ่มหลังจากค่ายเยาวชนสำเร็จทั้ง ๔ โครงการ ๒) นักเรียนมีพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมทุกองค์ประกอบ ๓) ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนพบว่า มีความเหมาะสมเป็นไปได้ทั้งในด้านองค์ความรู้เรื่องจิตสาธารณะ กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการเสริมสร้างจิตสาธารณะ

Thesis Title : A Model of Activities for Enhancing
Buddhist Integrative Public Mind on the
Public Space of the Youth in Bangkok Area

Researcher : Miss. Onsiri Maitong

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra Rajapariyattkavi, (Somjin
Sammaphanno), Prof. Dr. Pali IX, B.Ed
(Secondary Education), M.A. (Buddhist
Studies), Ph.D. (Pali&Buddhist Studies)

: PhraSutheerattanabundit
(Suthit Abhakaro), Pali VII, B.A.,
M.Sc. (Community Development),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : 19 February 2019

Abstract

The purposes of this research are:- 1) to study the buddhist integrative public mind on the public space of the youth in Bangkok area, 2) to develop a Model of activities for enhancing buddhist integrative public mind on the public space of the youth in Bangkok area, And 3) to analyze the achievement of the model of activities for enhancing buddhist integrative public mind on the public space of the youth in Bangkok area. This is a quasi-experimental research one group pretest-posttest design. The samples used in this study were the senior high school students of Wat Suthiwararam School, and the students in both levels of vocational and

high vocational certificate of Phetkasem Management Technological College. The researcher specifically chose from 21 volunteers who participated in the public mind youth camp. "Doing Good by Heart" There are three types of research tools:- 1) the model of the public mind youth camp consisting of four activities, 2) questionnaires, and 3) behavioral observation. The statistics used in the study were frequency distributions, percentage, mean, standard deviation and the T test for the purpose of Pre and Post test.

The findings revealed that:- 1) The students had significantly higher level of knowledge on the public mind after participating in the activities than before participating at the .05 level which lead to the development and success of the four additional assigned project. , 2) Students have a higher level of public mind behaviors than before joining all activities.,And 3) the achievement of a model of activities for enhancing Buddhist integrative public mind on the public space of youth was found to be appropriate and possible, both in terms of the body of knowledge about public mind, public mind process, and the enhancing of public mind.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ และความเอื้อเฟื้อจากบุคคลผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ซึ่งผู้วิจัยขอระบุนามเพื่อแสดงความขอบคุณให้ปรากฏไว้ ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณ พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระราชปริยัติกวี (สมจินต์ สมมาปณ โณ), ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้เป็นประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ที่ดูแลและสนับสนุนให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางเพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ และขอกราบ ขอบพระคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิชัย อาภากรโ), รศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งจุด ประกายทางความคิดสร้างแรงบันดาลใจและถ่ายทอดความรู้เรื่องระเบียบวิจัย ตลอดจนเป็นต้นแบบ ในการทำงานเพื่อสังคมและอุทิศตนเพื่อผู้อื่นอย่างแท้จริง

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์ พระราชปริยัติมุนี (เทียบ สิริธยาน), รศ.ดร. ที่ เมตตาเสียสละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอกราบ ขอบพระคุณ พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร (พรรณา), ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้โอกาสแก่ ผู้วิจัยในการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย รวมถึงให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร. แม่ชีภิญญา รักษาโฉม ที่ ให้ความอนุเคราะห์ในด้านวิชาการ ขอกราบขอบพระคุณ พระสมุห์เกรียงศักดิ์ สิริสกุโก ที่ช่วยดูแล นักเรียนทั้งสองโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” จนสำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกกิจกรรม ขอกราบขอบคุณคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่านที่กรุณาประสิทธิ ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งขอขอบคุณ ผศ.ดร. วุฒินันท์ กันทะเตียน ที่ช่วยชี้แนะแนวทางและดู รายละเอียดในเรื่องต่างๆของการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยทุกท่าน และแม่ชีอารยา ทองโชติ ที่คอยให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการต่างๆ ขอขอบคุณ ดร.สมบุรณ์ วราห์บัณฑิตวิทย์ กัลยาณมิตรที่อยู่ เคียงข้างกันเสมอในทุกเวลา ขอขอบคุณ ดร.สมพล คุณรสสุคนธ์ เต็มพิทยาเวช พี่ชายและพี่สาวทั้ง สองที่เอื้อเฟื้อและช่วยดูแลเรื่องสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรม และขอขอบคุณคุณพ่ออรุณ คุณ แม่ธัญญา ไม่ทอง ที่สนับสนุนและคอยเป็นห่วงเป็นใยอีกทั้งเป็นกำลังใจที่สำคัญตลอดมา

คุณงามความดีในการศึกษาค้นคว้าและการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอน้อมนำมาบูชา สักการะแด่พระรัตนตรัย และบูชาคุณบุพการี บิดา มารดา ตลอดทั้งครูอาจารย์และท่านผู้เป็นเจ้าของ ตำราที่ได้กรุณาประสิทธิประสาทวิชาความรู้ ยังผลให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในการศึกษาด้วยดี

นางสาว อรศิริ ไม่ทอง

๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	๙
๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๒
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๐๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๑๐๔
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๐๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๐๖
๓.๔ การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๑๓
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๑๕

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๗
๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๑๑๘
บทที่ ๔ การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๑๙
๔.๑ ผลการศึกษาความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ	๑๒๐
๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ	๑๕๒
๔.๓ วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ	๑๖๐
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๑๖๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๖๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๑๗๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๗๖
บรรณานุกรม	๑๗๗
ภาคผนวก	๑๘๙
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	๑๘๙
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	๒๐๘
ภาคผนวก ค รายชื่อและข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน	๒๑๓
ภาคผนวก ง ภาพประกอบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ	๒๒๑
ภาคผนวก จ โครงการจิตสาธารณะและภาพประกอบกิจกรรม	๒๒๗
ประวัติผู้วิจัย	๒๕๓

สารบัญตาราง

เรื่อง		หน้า
ตารางที่ ๓.๑	หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม Open Mind	๑๐๘
ตารางที่ ๓.๒	หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม You Will Never Alone	๑๐๘
ตารางที่ ๓.๓	หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม I Can Do	๑๐๙
ตารางที่ ๓.๔	หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเอง	๑๐๙
ตารางที่ ๔.๑	จำนวนและคำร้อยละด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะ	๑๒๑
ตารางที่ ๔.๒	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะ	๑๒๓
ตารางที่ ๔.๓	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตาม พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ในภาพรวม	๑๒๕
ตารางที่ ๔.๔	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๑	๑๒๘
ตารางที่ ๔.๕	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๒	๑๓๐
ตารางที่ ๔.๖	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๓	๑๓๒
ตารางที่ ๔.๗	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๔	๑๓๔
ตารางที่ ๔.๘	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๕	๑๓๖
ตารางที่ ๔.๙	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๖	๑๓๘
ตารางที่ ๔.๑๐	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในองค์ประกอบที่ ๗	๑๔๐
ตารางที่ ๔.๑๑	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะในภาพรวม	๑๔๒
ตารางที่ ๔.๑๒	การสังเกตพฤติกรรมด้านการยอมรับความคิดเห็น	๑๔๓
ตารางที่ ๔.๑๓	การสังเกตพฤติกรรมด้านการให้ความช่วยเหลือ	๑๔๔
ตารางที่ ๔.๑๔	การสังเกตพฤติกรรมด้านการมีวินัยใฝ่เรียนรู้	๑๔๕
ตารางที่ ๔.๑๕	การสังเกตพฤติกรรมด้านความมุ่งมั่นพัฒนา	๑๔๖
ตารางที่ ๔.๑๖	การสังเกตพฤติกรรมด้านห่วงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ	๑๔๗
ตารางที่ ๔.๑๗	การสังเกตพฤติกรรมด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	๑๔๘
ตารางที่ ๔.๑๘	การสังเกตพฤติกรรมด้านรักความเป็นไทย	๑๔๙
ตารางที่ ๔.๑๙	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมในภาพรวม	๑๕๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

เรื่อง		หน้า
ตารางที่ ๔.๒๐	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม	๑๕๔
ตารางที่ ๔.๒๑	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๑	๑๕๕
ตารางที่ ๔.๒๒	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๒	๑๕๖
ตารางที่ ๔.๒๓	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๓	๑๕๗
ตารางที่ ๔.๒๔	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๔	๑๕๘
ตารางที่ ๔.๒๕	ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรม	๑๕๙

สารบัญแผนภาพ

เรื่อง		หน้า
แผนภาพที่ ๑.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัยกึ่งทดลอง	๗
แผนภาพที่ ๒.๑	แสดงเป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑	๕๒
แผนภาพที่ ๔.๑	แสดงการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะ	๑๒๓
แผนภาพที่ ๔.๒	การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะจากแบบสอบถาม	๑๕๐
แผนภาพที่ ๔.๓	การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะจากครูและผู้ช่วยวิจัย	๑๕๑
แผนภาพที่ ๔.๔	การเสริมสร้างจิตสาธารณะ (LIST Model)	๑๖๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก.คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ โดยระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม.(ไทย) ๑๐/๓๒๖/๒๕๕ หมายถึงสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๓๒๖ หน้า ๒๕๕ ผู้วิจัยได้เรียงลำดับคัมภีร์ ดังนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก ภิกขุวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา. (ไทย) = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)

อง.จตุกก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.สตุตก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต (ภาษาไทย)

อง.อฏฐก. (ไทย) = สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อฏฐกนิบาต (ภาษาไทย)

ข.คำย่อเกี่ยวกับคัมภีร์อรรถกถา

คำย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อ้างอิงอรรถกถาภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยระบุชื่อย่อคัมภีร์/ลำดับเล่ม(ถ้ามี)/หน้า ตัวอย่าง เช่น ม.อ.อ. (ไทย) ๓/๔๔๓ หมายถึง มัชฌิมนิกาย ปปัญจสุทนี อุปริปัณณาสก์อรรถกถา (ภาษาไทย) เล่ม ๓ หน้า ๔๔๓ ผู้วิจัยได้เรียงลำดับคัมภีร์ ดังนี้

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ช.ธ.อ. (ไทย) = ชุททกนิกาย ธรรมบทอรรถกถา (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันคำว่า “จิตสาธารณะ” ถูกนำมากล่าวถึงอย่างมากในสังคมเชิงปัจเจกนิยม (Individualism) เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เป็นพลเมืองที่ตื่นตัว เต็มไปด้วยความคิดและอุดมการณ์ ร่วมกันสร้างสังคมให้มีคุณธรรมจริยธรรม (Moral Society) เป็นสังคมที่ Clear, Fair, Care, Share แบบยั่งยืน^๑ การเสริมสร้างจิตสาธารณะผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมมีปรากฏให้เห็นมากมายอย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมเหล่านั้นนำมาซึ่งประโยชน์และความสุขร่วมกันของคนในสังคมแบบประจักษ์ชัด และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลากหลายมิติ การกำหนดทิศทางของการเสริมสร้างจิตสาธารณะนั้นจำเป็นต้องศึกษาสภาพแวดล้อมของสังคมแล้วจึงบูรณาการความรู้ผ่านกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อการบรรลุถึงเป้าหมาย^๒ สังคมที่เข้มแข็งย่อมมีรากฐานมาจากคนในสังคมเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะพร้อมที่จะเสียสละอุทิศตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมีความปรารถนาที่จะช่วยกันแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ^๓

อนึ่ง สายใยที่เชื่อมโยงคนกับสังคมเข้าด้วยกันก็คือศาสนา ในสังคมไทยนั้นพระพุทธศาสนาคือศูนย์รวมแห่งความศรัทธาและความเคารพนับถืออันสูงสุด^๔ หลักคำสอนและกระบวนการพัฒนาตนเองในพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้จิตใจเอิบอิ่ม ผ่อนคลาย ปลอดโปร่ง และส่งผลต่อสุขภาพกายทำให้มีพฤติกรรมที่ดีงาม มีความมั่นคง สอดคล้อง กลมกลืน^๕ การทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ให้ได้ผลสมบูรณ์จำเป็นต้องมีรากฐานที่เกิดจากความคิดความระลึกซึ่งเป็นคุณธรรมในใจที่แต่ละคนยึดถือ พระพุทธศาสนาสอนแนวทางความประพฤติตามหลักสัจธรรมที่เป็นอภิปรัชญาว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจากการอยู่ร่วมสัมพันธ์กันโดยใช้ปัญญา มีความเมตตา

^๑ สุวิทย์ เมษินทรีย์, *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*, (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯธุรกิจ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๘.

^๒ Henry Minzberg and James Brain Quinn, “*The Strategy Process: Concepts, Contexts, Cases.*”, Prentice Hall., 1991.

^๓ สุพจน์ ทนายแก้ว, “จิตสำนึกสาธารณะ : การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง”, *วารสารเพชรบุรีวิทยาลัยการณ.* ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖): ๔๕-๔๗.

^๔ เอื้อน เล่งเจิญ, *โลกทรรศน์ในพระพุทธศาสนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๔.

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *การพัฒนาที่ยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๘๒.

กรุณา และพร้อมกันนั้นก็มุ่งให้บรรลุถึงอิสรภาพทางจิตปัญญาที่เป็นจุดหมายสูงสุดถึงขั้นที่ทำให้อยู่ในโลกได้ โดยไม่ติดโลกหรืออยู่เหนือโลก^๖ บุคคลใดประพฤติปฏิบัติตามย่อมมีชีวิตที่งดงามเป็นไปเพื่อประโยชน์ที่เกื้อกูลต่อโลกอย่างแท้จริง สมดังที่พระศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูป จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน^๗

ความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบันมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมาโดยตลอด แนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะมุ่งเน้นที่การยกระดับจิตใจมนุษย์ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความสงบสุข^๘ สังคมที่มีคุณภาพนั้นจะต้องยึดหลักความสมดุลพอดีและพึ่งพาตนเองได้ มีความเคารพในหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งสอดคล้องกับหลักสากลขององค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) เพื่อการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ^๙ ดังพระราชปณิธานของในหลวงรัชกาลที่ ๑๐ ที่ทรงสืบสานพระราชปณิธานจากในหลวงรัชกาลที่ ๙ ในเรื่องจิตสาธารณะโดยทรงรับสั่งว่า “ทุกคนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ สิ่งสำคัญต้องเน้นให้ทุกคนเข้าใจและรู้ถึงความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ โดยใช้ความสามารถที่ตัวเองมีหรือความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ทำเพื่อสาธารณะประโยชน์ โดยต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไป”^{๑๐}

การพัฒนาประเทศตามพระราชปณิธานของทั้งสองพระองค์จึงควรเริ่มต้นที่เยาวชน ผู้ที่จะเติบโตเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต เยาวชนที่ดีจำเป็นต้องมีร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง มีจิตสาธารณะ คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ พลั้งของเยาวชน (Active Citizen) ต้องสร้างจากรากฐานที่มั่นคง เช่น สร้างพลังแห่งปัญญาโดยให้ความรู้ทางด้านวิชาการทั้งในห้องเรียนปกติและพาเยาวชนออกไปเรียนรู้ชีวิตภายนอกห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างความ

^๖พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมานุชีวิต พุทธจริยาเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒.

^๗วิ.ม.หา. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๘Gardner, H., “Multiple Intelligences As Partner In School Improvement”, **Educational Leadership**, 55(1): 20-21, 1997.

^๙ประเวศ วะสี, **กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public Policy Process)**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๑๐}ข่าวในพระราชสำนัก, “พระราชปณิธาน ร. ๑๐ สืบสานจิตอาสาทำดีด้วยหัวใจ, **หนังสือมติชน**, (๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๐): ๑.

แข็งแกร่งของจิตใจ ผสมผสานกับการจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งศิลปะ ดนตรี กีฬา ศาสนา เป็นต้น กระตุ้นให้เยาวชนเกิดความสนใจใฝ่รู้ และเสริมด้วยการสร้างพลังแห่งชุมชนในแบบวิถีไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติให้แก่เยาวชน เพราะในปัจจุบันพลังชุมชนในแบบวิถีไทยค่อนข้างอ่อนแอ โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มความอ่อนแอในเรื่องพลังชุมชนในแบบวิถีไทยอย่างเห็นได้ชัด เช่น มารยาททางสังคม ความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่ ความกตัญญูทดแทน เป็นต้น

การมีจิตสาธารณะเสริมสร้างพลังเยาวชนให้เข้มแข็ง เกิดความสมานฉันท์ของคนในสังคม การจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนให้เยาวชนได้แสดงความคิดเห็นและแสดงออกในเชิงบวกเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยกิจกรรมหรือโครงการสาธารณะประโยชน์ควรเป็นกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความต้องการของคนส่วนมากในสังคม และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะ เกิดทักษะและความสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมกำหนดบทบาทเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้หันมาใส่ใจกับเยาวชน เปิดโอกาสให้เยาวชนได้รวมตัวกันสร้างสรรค์สิ่งดีที่เป็นประโยชน์เพื่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ เช่น โครงการก้าวคนละก้าว เพื่อ ๑๑ โรงพยาบาลทั่วประเทศ ด้วยการบริจาคเงิน เพื่อซื้ออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับ ๑๑ โรงพยาบาลที่ยังขาดแคลนซึ่งต้องการความช่วยเหลือและแรงสนับสนุนจากพวกเราคนไทยทุกคน ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลรักษาและคุณภาพชีวิตผู้ป่วยในโรงพยาบาลให้ดีขึ้น รวมถึงเป็นขวัญกำลังใจให้ หมอ พยาบาลผู้เสียสละทั่วประเทศของ คุณ บอดี้ส์แลม^{๑๑}

รูปแบบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมนี้สะท้อนให้เห็นถึงระดับจิตสาธารณะของเยาวชนซึ่งเป็นคุณลักษณะอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมอยู่รอดได้ การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์จึงเป็นความมุ่งหวังที่จะเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนายกระดับจิตสาธารณะของตน และนำไปต่อยอดขยายผลร่วมกันพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชน สังคม และประเทศชาติให้มีความสงบสุขเป็นเยาวชนต้นแบบที่มีกายและใจที่สมบูรณ์แข็งแรง

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการจัดโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” โดยผู้วิจัยมีความเชื่อในเบื้องต้นว่า หากเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครได้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะเพื่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและปลูกฝังในเรื่องจิตสาธารณะให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของเยาวชนให้เจริญออก

^{๑๑}เปลวสีน้ำเงิน, “ขับเคลื่อนพลังเยาวชนคนรุ่นใหม่ สู่พลเมืองจิตอาสาเปลี่ยนแปลงประเทศ”, หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, (๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๐): ๒.

งามอย่างยั่งยืน ย่อมส่งผลไปถึงการสร้างคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนเป็นบุคลากรที่เหมาะสมของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติสืบไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑) การเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครมีรูปแบบอย่างไร

๒) รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร

๓) การนำรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในกรุงเทพมหานครไปใช้อยู่ในระดับใด

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๒) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๓) เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในกรุงเทพมหานครครอบคลุมเนื้อหา ๓ ด้านต่อไปนี้

๑) ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาปลูกฝังแก่เยาวชน ซึ่งยึดเป็นฐานในการประยุกต์ คือ สังคหวัตถุ ๔ ประการ สปัปฺริสธรรม ๗ ประการ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช ๒๕๓๙

๒) ด้านหลักจิตสาธารณะสากล คือ หลักสิทธิมนุษยชน (Human Right) หลักการเรียนรู้ (Learning) หลักเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

๓) ด้านหลักวิถีไทย คือ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม เป็นวิถีชีวิตแบบไทยๆซึ่งยึดถือและปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาและเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยที่มีเสน่ห์และดึงดูดเมื่อได้พบเห็น คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความกตัญญูทศเวที

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวาราม จำนวน ๓,๐๙๔ คน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ และนักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม จำนวน ๔,๒๐๗ คน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ โดยผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยประกาศรับสมัครผู้ที่สมัครใจและให้ความร่วมมือในการวิจัยโดยเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นด้วยความเต็มใจ เพื่อเป็นตัวแทนของโรงเรียนทั้ง ๒ โรงเรียน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น ๒๑ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ดำเนินการกิจกรรม

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ บ้านเดิมพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม, ชุมชนอัมพวา, ตลาดน้ำดำเนินสะดวก, ตลาดน้ำอัมพวา, สวนมะพร้าวหนองไก่อแก้ว อ.ดำเนินสะดวก, โบสถ์คริสต์ อาสนวิหารแม่พระบังเกิด หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าโบสถ์บางนกแขวก และหน่วยงานราชการ คือ โรงพยาบาลอัมพวา เป็นพื้นที่ในการวิจัยเพื่อลงปฏิบัติกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ด้วยเหตุผลว่าเป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตหลากหลาย และมีวัฒนธรรมไทยเด่นชัด มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้อย่างดีเยี่ยม เคยได้รับรางวัล “UNESCO Asian for Culture Heritage Conservation” ระดับ Honorable Mention จากองค์กร UNESCO ในปี ค.ศ. ๒๐๐๘

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยจะใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยในภาคการศึกษาที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๑ (เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๖๑ – เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑)

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตสาธารณะ หมายถึง ความสำนึกของเยาวชนที่มีต่อส่วนรวมอันมีฐานมาจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักจิตสาธารณะสากล และหลักวิถีไทย มาบูรณาการร่วมกันให้เกิดเป็นจิตที่ดี แสดงออกด้วยความเสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หมายถึง คำสอนของพระพุทธเจ้าที่รวบรวมไว้ในพระไตรปิฎกที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครแบบยั่งยืน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง สังคหวัตถุ ๔ ประการ และ สัปปุริสธรรม ๗ ประการ

หลักจิตสาธารณะสากล หมายถึง หลักการที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป สอดรับกับยุคสมัย และความเป็นไปของสถานการณ์โลกในยุคปัจจุบัน ที่สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขต

กรุงเทพมหานคร ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง หลักสิทธิมนุษยชน (Human Right), หลักการเรียนรู้ (Learning), หลักเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

หลักวิถีไทย หมายถึง แบบแผนหรือรูปแบบของการดำเนินชีวิตอันดีงามที่แสดงออกถึง วิถีชีวิตแบบไทย รวมถึงความเชื่อและค่านิยม ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีเสน่ห์และดึงดูด แก่ผู้พบเห็น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความกตัญญูทดแทน

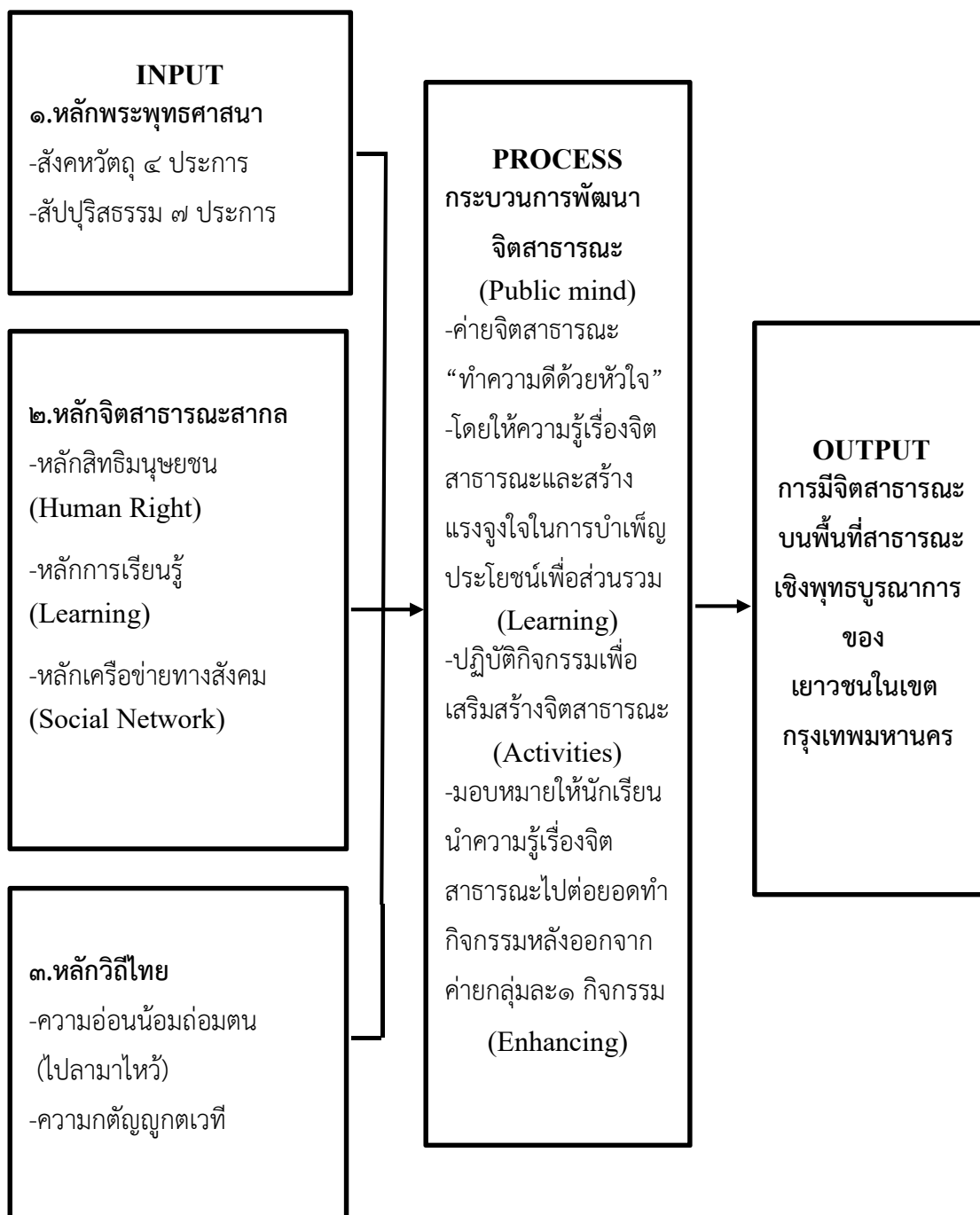
พุทธบูรณาการ หมายถึง การนำหลักพุทธธรรมเข้าไปเสริมและร่วมปฏิบัติในกิจกรรม โครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” อันประกอบด้วย สังคหวัตถุ ๔ ประการ และสัปปริสธรรม ๗ ประการ เพื่อสร้างเสริมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการให้แก่ เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

การเสริมสร้างจิตสาธารณะ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการผ่านกิจกรรมใน โครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในชื่อ “ทำความดีด้วยหัวใจ” โดยใช้กระบวนการของ LIST MODEL หรือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ (Learning) การปรับและสร้างพฤติกรรมเชิงบวกและ สร้างสรรค์ (Innovation) การมุ่งเป้าสู่ความยั่งยืน (Sustainable) การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิด มุมมอง (Transformation)

รูปแบบกิจกรรม หมายถึง การออกแบบกิจกรรมภายใต้โครงการค่ายเยาวชนจิต สาธารณะในชื่อ “ทำความดีด้วยหัวใจ” โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษา/ผู้ทรงคุณวุฒิ และการมี ส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัย และนำไปสู่การปฏิบัติบนพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ หมายถึง พื้นที่เป้าหมายที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันของผู้วิจัยและที่ ปรึกษาเพื่อการปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขต กรุงเทพมหานครซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บ้านเต็มพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที่ จ. สมุทรสงคราม

๑.๖ กรอบแนวคิดการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research)

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัยกึ่งการทดลอง

๑.๗ ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

- ๑) ทำให้ทราบถึงระดับจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
- ๒) ทำให้ได้รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
- ๓) ทำให้ทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
- ๔) ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาและยกระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชน โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการเสริมสร้างจิตสาธารณะของเยาวชนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการแสดงออก อันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้เจริญงอกงามอย่างยั่งยืน ตลอดจนเป็นบุคลากรที่เหมาะสม ของครอบครัว สังคมและประเทศชาติสืบไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยจักกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวคิด และหลักการพื้นฐานของการวิจัย โดยมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

๒.๒. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

บุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมนั้นมิใช่พึงมีปรากฏให้เห็นในยุคปัจจุบันนี้ แต่ว่ามีปรากฏให้เห็นมาอย่างยาวนานตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพราะการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์นั้นถือได้ว่าเป็นการฝึกฝนอบรมเพื่อยกระดับจิตตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่บัณฑิตหรือสัตบุรุษทั้งหลายนิยมทำกัน โดยที่ใครมีกำลังหรือมีความพร้อมในด้านใดก็นำออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือนำออกมาเพื่อเอื้อเฟื้อและเกื้อกูลต่อเพื่อนมนุษย์ ดังเช่นพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษเมื่อเกิดในตระกูล ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก คือ

๑. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่มารดาบิดา
๒. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่บุตรภรรยา
๓. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ทาส กรรมกรและคนใช้
๔. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่มิตรและอำมาตย์
๕. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว
๖. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่พระพระราชา
๗. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เหล่าเทวดา
๘. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่สมณะพราหมณ์

ภิกษุทั้งหลาย ก้อนเมฆใหญ่เมื่อตกลงมาให้ชาวกล้าทั้งปวงเจริญงอกงาม ย่อมตกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก ฉะนั้น

ภิกษุทั้งหลาย สัตบุรุษเมื่อเกิดในตระกูล ก็ฉนั้นเหมือนกัน ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่คนหมู่มาก คือ

๑. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่มารดาบิดา
๒. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่บุตรภรรยา
๓. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ทาส กรรมกรและคนใช้
๔. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่มิตรและอำมาตย์
๕. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว
๖. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่พระพระราช
๗. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่เหล่าเทวดา
๘. ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่สมณะพราหมณ์^๑

สัตว์บุรุษเป็นบุคคลผู้มีคุณธรรม มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ มีจิตสงบระงับจากบาปอกุศลทั้งปวง และเมื่อเกิดในตระกูลย่อมเกิดเพื่อประโยชน์เกื้อกูลต่อชนหมู่มาก จิตของสัตว์บุรุษเป็นจิตฝ่ายดีงามประกอบพร้อมด้วยกุศล ได้ผ่านการสั่งสมและอบรมด้วยการสร้างคุณงามความดีติดต่อกันโดยไม่ขาดละ เป็นบุคคลผู้เกิดมาเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อสุขแก่ชนหมู่มากอย่างแท้จริงเหมือนฝนที่ตกลงมาให้ประโยชน์แก่ข้าวกล้าให้เจริญงอกงาม จิตของสัตว์บุรุษเป็นจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์และสังคมจึงถือเป็นอีกมิติหนึ่งของคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นคำว่า “จิตสาธารณะ” นี้จึงเป็นเสมือนภาพสะท้อนที่ชัดเจนของ “ความเป็นพระพุทธศาสนา” ด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่เน้นการสร้างคนมากกว่าการสร้างวัตถุ และการสร้างคนให้มีจิตสาธารณะถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ การเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนจึงควรเริ่มต้นที่เยาวชนเพราะพลังที่มีในเยาวชน (Active Citizen) สามารถฝึกฝนอบรมให้งอกงามขึ้นได้ โดยการวางรากฐานผ่านกระบวนการสร้างองค์ความรู้ที่อิงอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น การให้การมีน้ำใจ การช่วยเหลือแบ่งปัน เป็นต้น เพื่อให้เยาวชนเหล่านี้เติบโตอย่างงดงามและมีคุณภาพชีวิตที่ดี ร่วมกันสร้างสังคมให้แข็งแรงและน่าอยู่แบบยั่งยืนต่อไป การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการร่วมกับความรู้ด้านอื่นๆทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่สร้างสรรค์นี้เอง คือแนวทาง การเสริมสร้างจิตสาธารณะอย่างแท้จริงและเป็นสากลโดยไม่ทอดทิ้งวิถีชีวิตความเป็นไทย

ความหมายของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

คำว่า จิตสาธารณะ ในภาษาไทย เป็นคำศัพท์บัญญัติใหม่ทางสังคมศาสตร์ที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นคำที่ใช้แปลมาจากภาษาอังกฤษว่า Public Consciousness หรือ Public Mind หรือ Public Service หรือ Service Mind ส่วนคำแปลในภาษาไทย นอกจากจะใช้คำว่า จิตสาธารณะ

^๑อง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๓๘/๒๔๗-๒๔๘.

แล้วยังมีคำที่ใช้ในความหมายเดียวกันคือ จิตสำนึก หรือ จิตบริการ หรือ จิตอาสา หรือ จิตสำนึกทางสังคม เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมาย จิตสำนึก ว่าเป็นภาวะที่จิตตื่นและรู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยกาย^๒

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะ ว่าเป็นการกระทำที่เสียสละเพื่อส่วนรวม คำว่า “จิตอาสา” ตรงกับหลักธรรมที่เรียกว่า วัชฌิ เรียกเต็มว่า อริยวัชฌิ แปลว่า หลักธรรมเจริญอย่างอริยะ^๓

พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะ ว่าเป็นจิตที่พร้อมจะสละเวลา แรงกาย และสติปัญญา เพื่อสาธารณะประโยชน์ เป็นจิตที่ไม่นิ่งดูตายเมื่อพบเห็นปัญหาหรือความทุกข์ยากเกิดขึ้นกับผู้คน เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีและเห็นน้ำตาแห่งความทุกข์เปลี่ยนเป็นรอยยิ้ม เป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี^๔

ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะ ว่าเป็นเมตตาจิตแห่งความดีที่อยู่ในหัวใจของคนทุกคน ถ้าหากรดน้ำ พรวนดินให้เหมาะสมก็จะงอกงามเติบโตขึ้นได้ เป็นพลังแห่งความกรุณา ปราณีที่หลั่งไหลออกมา การเป็นอาสาสมัครเพื่อเพื่อนมนุษย์ คือรูปธรรมของความเมตตา กรุณา เป็นการเชื่อมต่อความเป็นมนุษย์เข้าด้วยกัน และทำให้เกิดสิ่งดีงามขึ้นมากมาย^๕

เพชรณี ปิ่นแก้ว ได้ให้ความหมาย จิตสาธารณะ ว่าเป็นคำที่มีมิติในทางธรรมเพราะเกิดจากความเมตตา กรุณา และการคิดถึงประโยชน์สุขของผู้อื่น รวมทั้งมีทัศนคติที่เห็นการเชื่อมโยงระหว่างตนเองกับสังคม และตนเองกับเพื่อนมนุษย์ นั่นคือ เห็นว่าความสุขของตนเองต้องไม่แยกจากความสุขของผู้อื่นด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาในแง่ของธรรมะก็เป็นการลดละอัตตา ตัวตนหรือเป็นการพัฒนาจิตวิญญาณ ในแง่มุมดังกล่าวจึงเป็นดังการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนา^๖

จากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา หมายถึง ผู้ที่มีจิตใจเป็นผู้ให้ ไม่นิ่งดูตายต่อสังคมและความทุกข์ยากของบุคคลอื่น และอาสาเข้าไป

^๒พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค, ๒๕๖๑), หน้า ๘๙.

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัชฌิ), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕.

^๔พระไพศาล วิสาโล, เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน, (สำนักพิมพ์: เครือข่ายพุทธิกา, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

^๕ประเวศ วะสี, อ่างใน จิตรวลีย ศรีแสงฉาย, “จิตอาสาพัฒนาชนบท กรณีศึกษา: กลุ่มอาสา

^๖เพชรณี ปิ่นแก้ว, จิตอาสา สุขสร้างง่ายแถมลงมือทำ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Iambookazine, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒.

ช่วยเหลือ ไม่ใช่ด้วยการให้เงินทองเท่านั้น แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วยด้วยจิตที่เป็นสุข ประกอบพร้อมด้วยความเมตตา และกรุณา บรรณานจะให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และเน้นว่าไม่ใช่แค่ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่นอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนา “จิตวิญญาณ” ของตนเองด้วย

หลักการสำคัญของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักการสำคัญของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนานั้นย่อมเกี่ยวเนื่องกับปรัชญาพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาที่ถือว่า “ปัญหาชีวิต” คือสิ่งที่มนุษย์จะต้องประสบอย่างแน่นอนไม่ว่ามนุษย์จะต้องการหรือไม่ก็ตามซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกว่า “ความทุกข์” หากมนุษย์ต้องการจะหลุดพ้นจากปัญหาชีวิตเหล่านี้ก็ต้องยอมรับความจริงว่าความทุกข์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดา และพร้อมที่จะเผชิญหน้าหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญาที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจซึ่งพัฒนาขึ้นในตัวของมนุษย์เอง ซึ่งมีหลักการสำคัญ คือ

๑. ชี้นำทางให้มนุษย์ได้พัฒนาปัญญาด้วยตัวเอง
๒. เมื่อเกิดปัญญาแล้วควรนำปัญญานั้นมาช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ต่อไป

หลักการทั้ง ๒ ข้อข้างต้นถือเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจและพัฒนาปัญญาของตนเอง โดยจะต้องดำเนินตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งถือว่าเป็นระบบการศึกษาที่ทำให้บุคคลพัฒนาอย่างมีบูรณาการและให้มนุษย์เป็นองค์รวมที่พัฒนาอย่างมีดุลยภาพ^๗ จิตสาธารณะจึงเป็นความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่ได้รับการพัฒนาแล้ว และคิดจะช่วยเหลือบุคคลอื่น เพื่อแบ่งเบาความทุกข์ต่างๆ หลักการสำคัญของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา จึงสรุปได้ดังนี้

๑) จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาต้องเริ่มต้นจากจิตใจที่ประกอบด้วยปัญญา และมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ไม่นิ่งดูตายต่อปัญหาและความทุกข์ของบุคคลอื่น พร้อมทั้งจะเสียสละกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา หรือทรัพย์สิน เพื่อช่วยเหลือผู้อื่น รวมไปถึงการทำความดีเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมตามกำลังที่ตนจะสามารถกระทำได้ ด้วยความบริสุทธิ์ใจและสมัครใจ

๒) ผู้มีจิตสาธารณะต้องวางตัวเป็นกัลยาณมิตรและต้องรู้จักบุคคลเสียก่อนว่าเขามีปัญหาอะไร ลักษณะอย่างไร มีขีดความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยเป็นอย่างไร ตลอดจนพยายามสรรหาอุปบายกลวิธีและอุปกรณ์ที่จะทำให้บุคคลนั้นเกิดทัศนคติที่ถูกต้อง คือรู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถจัดการกับสิ่งเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ไม่ให้มองและจัดการกับสิ่งเหล่านั้นตามที่ควรจะเป็นเพียงเพื่อให้เกิดประโยชน์เฉพาะตนเท่านั้น หรือ

^๗พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาตนที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๓๙.

ไม่ให้มองและจัดการกับสิ่งเหล่านั้นด้วยอำนาจกิเลสตัณหา ซึ่งทัศนคติที่ถูกต้องและความสามารถในการจัดการดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาปัญญาที่เป็นหลักการสำคัญทางพระพุทธศาสนา

หลักการสำคัญของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา คือกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีปัญญาเห็นคุณค่าในตนเองและคิดแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ตัวแกนกลางสำคัญของการพัฒนามนุษย์หรือการพัฒนาบุคคลก็คือปัญญา ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สัมมาทิฐิ ผู้มีจิตสาธารณะคือผู้ที่มีการพัฒนาปัญญาแล้ว มีความเห็นถูกต้องตรงแล้วทำให้รู้จักสิ่งทั้งหลายและรู้ที่จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นอย่างไร ในขณะที่ปัญญาเกิดขึ้นการปรับตัวก็เกิดขึ้นอย่างถูกต้องและบริบูรณ์ ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ คือหลักธรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ชี้ช่องทางอำนวยความสะดวก ช่วยแก้ปัญหาให้แก่บุคคลอื่นให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไปตามอัตภาพ คำสอนในพระพุทธศาสนามีจุดหมายสำคัญเพื่อช่วยให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง และประคับประคองชีวิตรักษาดินให้รอดพ้นปลอดภัยได้ในทุกๆสถานการณ์ ด้วยการรักษาจิตใจให้มีความมั่นคงหนักแน่นอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ทำงานด้านจิตสาธารณะต้องมีความเสียสละ ทำประโยชน์เกื้อกูลต่อผู้อื่นอยู่เสมอ ควรรู้และเข้าใจในหลักพุทธธรรมเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ต่างๆให้ประสบผลสำเร็จ และเสริมสร้างความประพฤติกาย วาจา ใจ ให้งดงาม เหมาะสม เพื่อการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นอย่างราบรื่น เป็นทั้งผู้ให้และผู้วางตนถูกต้องในทุกกาลเวลา ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะมีดังนี้

๑. สังคหัตถ์ ๔ ประการ

สังคหัตถ์ หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว^๔ ผูกไมตรี ผูกใจคน เอื้อเฟื้อ เกื้อกูลและเชื่อมประสานความสัมพันธ์อันดีไว้ ประกอบด้วย ๔ ประการ ได้แก่

๑) ทาน คือ การให้ปัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจในศิลปวิทยาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวไม่เป็นคนเห็นแก่ได้เห็นแก่ประโยชน์ตนแต่ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว โดยพิจารณาอยู่เสมอว่าทรัพย์สินสมบัติที่ตนเองมีอยู่นั้น ไม่ใช่สิ่งที่จีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตจากโลกนี้ไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวไปได้

^๔ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๓/๒๕๕., อัง.จตุกก (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑.

๒) ปิยวาจา คือ วาจาเป็นที่รัก พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน น่าฟัง จริงใจ ชี้แจง แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงามหรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจ เกิดไมตรีรักใคร่นับถือและช่วยเหลือกัน การพูดถือเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น โดยพูดยึดหลักเกณฑ์ของวจีสุจริต ๔ คือ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

๓) อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ ทำประโยชน์แก่กัน คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนช่วยช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาละช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔) สมานัตตตา คือ การวางตนสม่ำเสมอ เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอ ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

จากหลักสังคหัตถ์ ๔ ประการ การสงเคราะห์ด้วยทานเป็นการสงเคราะห์อย่างง่าย มีลักษณะเป็นการช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในระยะสั้น การสงเคราะห์ด้วยปิยวาจาเป็นการช่วยเหลือด้วยการแนะนำ ชี้ช่องทางที่เป็นประโยชน์ เช่น การให้ความรู้เพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้ เป็นการสงเคราะห์ที่ยากขึ้น เป็นการแก้ปัญหาในระยะยาว การสงเคราะห์ด้วยอัตถจริยาเป็นการลงมือช่วยทำภารกิจด้วยแรงกาย แรงทรัพย์ หรือกำลังความคิด ถือเป็นการสงเคราะห์ที่ยากกว่า ๒ แบบแรก เพราะต้องช่วยแก้ปัญหานั้นๆ ด้วยตัวเอง ต้องมีการเสียสละอย่างมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าผู้มีจิตสาธารณะที่แท้จริงควรปฏิบัติด้วยหลักอัตถจริยานี้ ส่วนการสงเคราะห์ด้วยสมานัตตตาเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอย่างเสมอต้นเสมอปลายโดยเท่าเทียมกัน ไม่เลือกชั้น วรรณะ ให้ความช่วยเหลืออย่างจริงจังสม่ำเสมอจนกว่าจะสำเร็จตามเป้าหมาย ไม่ปฏิบัติแบบต่อหน้าอย่างลับหลังอย่าง ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ไม่เอาเปรียบ ในข้อนี้เป็นคุณธรรมสำคัญ มีผลต่อจิตใจ เป็นหลักกำกับว่า ไม่ว่าจะให้การสงเคราะห์แบบใด ก็ต้องทำตัวให้เข้ากับเขาได้ ร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน จริงใจ หลักสังคหัตถ์ ๔ จึงเป็นหลักธรรมที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ อันเป็นเครื่องจรรโลงสังคม สร้างความเกื้อกูลกัน ผูกมิตรรักใคร่กลมเกลียว เชื่อมประสานสัมพันธ์กันของคนในสังคมให้ร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ทอดทิ้งกัน

๒. หลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ

สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี^๙ เป็นหลักธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้น ถือเป็นหลักปฏิบัติเพื่อการมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นอย่างราบรื่น

^๙ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓., ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๗/๓๕๗, อ.ส.ต.ต.ก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓.

และนำไปสู่การป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นแก่บุคคล กลุ่ม ชุมชน ผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้ช่องทางการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์ หรือขจัดปัญหาชีวิตให้แก่ผู้อื่นได้ ต้องประกอบด้วยคุณธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ ได้แก่

๑) อัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักเหตุ

๒) อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถประโยชน์ รู้ความมุ่งหมายประโยชน์ที่ประสงค์กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักผล

หลักธรรม ๒ ข้อนี้ คือ อัมมัญญตาและอัตถัญญตา จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา พัฒนาบุคคลได้ โดยมีจิตสาธารณะต้องมองเห็นข้อเท็จจริงของปัญหาต่างๆ รู้เหตุที่แท้จริงและหาวิธีขจัดปัญหา และปฏิบัติตามแนวทางนั้น คือแก้ปัญหาได้ตรงจุด

๓) อุตตัญญตา ความรู้จักตน คือรู้ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรมเป็นการรู้ที่จะประพฤติดและปรับปรุงแก้ไขกล่าวว่าเป็นผู้รู้จักตน ผู้มีจิตสาธารณะจะต้องรู้ว่าตนเองมีหน้าที่ไปให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะ มีขอบเขตเล็กน้อยเพียงใด ต้องรู้ระดับความสามารถของตนเองว่าเพียงพอหรือไม่ ต้องจริงใจ เปิดเผย นำเข้าหา วางตัวเหมาะสมกับฐานะ และบทบาทหน้าที่ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มีจิตใจกล้าหาญ

๔) มัตตัญญตา ความรู้จักประมาณ หมายถึง ความพอดี เช่น ภิกษุรู้จักประมาณและรู้จักบริโภคปัจจัยสี่กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักประมาณ ผู้มีจิตสาธารณะต้องรู้จักความพอเหมาะพอดีในการปฏิบัติงาน การให้คำแนะนำ วิธีการแก้ปัญหา ต้องพอเหมาะพอควรในการเข้าไปช่วยเหลือบุคคลอื่นในแต่ละครั้ง

๕) กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสมประกอบกิจการหน้าที่การงาน ตรงเวลา เป็นเวลา และทันเวลา กล่าวว่าเป็นผู้รู้จักกาลเวลา ผู้มีจิตสาธารณะต้องให้ความสำคัญว่า ในเวลาใดควรทำอะไร จังหวะไหนที่เหมาะสม พิจารณาถึงโอกาสว่าอำนวยหรือไม่ เพื่อการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย

๖) ปริสสัญญตา ความรู้จักบริษัท คือรู้จักชุมชน รู้กิจที่เหมาะสมที่จะประพฤติดต่อชุมชนนั้น หลักข้อนี้มีความสำคัญในเรื่องของการจัดระเบียบชุมชน เพราะการรู้จักกลุ่มชน เช่น แหล่งทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การศึกษา ฐานะ วิถีชีวิต ความเชื่อ เป็นต้น จะทำให้รู้ว่าเมื่อต้องเข้าไปปฏิบัติงาน ควรปฏิบัติตัวอย่างไร กิจกรรมใดเหมาะสมกับกลุ่ม เพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลมากที่สุด

๗) ปุคคลัญญตาหรือบุคคลปโรปรัญญตา ความรู้จักบุคคลคือความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม รู้จักปฏิบัติต่อบุคคลต่างๆ ผู้มีจิตสาธารณะ ต้องรู้ความแตกต่างของบุคคล และมีความเชื่อว่า ทุกคนมีศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิของความเป็นมนุษย์ที่เสมอภาค

และเท่าเทียมกัน ทุกคนมีความสามารถ มีโอกาสที่จะพัฒนาดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะจึงต้องมีความเคารพในตัวบุคคล (Respect for Persons)

สัปปริสธรรม ๗ ประการนี้จึงเป็นธรรมที่ใช้ในการอบรมตนเองให้เป็นผู้วางตัวเหมาะสมในการปฏิบัติงานจิตสาธารณะที่ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสังคมกับบุคคลหรือชุมชน ช่วยให้การงานราบรื่นไม่มีอุปสรรค สามารถวางตนเป็นแบบอย่างหรือเป็นต้นแบบเพื่อการขับเคลื่อนสังคมให้มีความสงบสุข มั่นคง และก้าวหน้าแบบยั่งยืน ซึ่งหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการนี้เป็นคุณธรรมของผู้ที่เป็นสัตบุรุษ ผู้ประพฤติดนเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนหมู่มากซึ่งตรงกับพุทธพจน์ที่ได้ยกมาข้างต้น^{๑๐}

องค์ประกอบของจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

ปัจจุบันการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นผู้มีจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจิตสาธารณะนั้นเป็นความดีงามแห่งชีวิตนำมาซึ่งความสุขอย่างแท้จริงแก่ผู้ปฏิบัติและจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวว่า การมีชีวิตที่ดีงาม เรียกว่าเป็นแสงเงินแสงทองแห่งชีวิต ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการที่ช่วยเสริมสร้างให้ชีวิตแข็งแรงมีคุณค่า คือ^{๑๑}

๑. กัลยาณมิตร เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างเริ่มตั้งแต่เสริมสร้างพฤติกรรมเคยชิน กัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่มีการฝึกฝนพัฒนาดีแล้วในความหมายหนึ่งก็คือเขามีศีล มีวินัย ทำให้ได้แบบอย่างที่ดี ถึงแม้ไม่รู้ไม่เข้าใจแต่พอกัลยาณมิตรทำอะไรก็ทำตามย่อมได้พฤติกรรมเคยชินที่มีวินัยไปเอง กัลยาณมิตรนอกจากให้แบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมเคยชินแล้ว กัลยาณมิตรยังมีคุณสมบัติทางจิตใจด้วย โดยมีคุณธรรม เช่น ความเมตตา มีความรักความปรารถนาดี ทำให้เยาวชนศรัทธาเกิดความอบอุ่นใจ ยินดีปฏิบัติตามด้วยความรัก จิตใจก็อบอุ่น มีความสุข นอกจากนั้นผู้เป็นกัลยาณมิตรมีปัญญา รู้เหตุรู้ผล สามารถอธิบายให้เยาวชนรู้ด้วยว่าที่เราประพฤติอย่างนี้มีเหตุผลอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร มีคุณค่าอย่างไร เยาวชนก็ได้พัฒนาปัญญาไปด้วย เพราะฉะนั้นองค์ประกอบข้อกัลยาณมิตรจึงสำคัญมาก

๒. ฉันทะ คือความรักดี ใฝ่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ เยาวชนที่มีฉันทะจะใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ปรารถนาในสิ่งที่ดีงาม ต้องการให้ชีวิตของตนดีงาม ต้องการให้ทุกสิ่งที่ดีงามเข้าไปเกี่ยวข้องกับตน ต้องการให้สังคม ชุมชน โรงเรียนของตนดีงาม อยากให้ชั้นเรียนเรียบร้อยดีงาม อยากให้ความดีงามเกิดขึ้นในชีวิต ในสังคม ความใฝ่ดีคือฉันทะนี้สำคัญมาก เยาวชนต้องอาศัยกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก แต่พอฉันทะเกิดขึ้นก็ถือว่าปัจจัยภายในตัวเอง ตอนนี้เยาวชนจะมีแรงจูงใจใฝ่ดีใฝ่

^{๑๐}อง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๓๘/๒๕๗-๒๕๘.

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด, (นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๓๘),

สร้างสรรค์อยู่ในตัว อยากทำทุกอย่างที่ดีงามและทำทุกอย่างที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องให้ดี วินัยนั้นเป็นเครื่องทำให้สังคมดีงาม ทำให้ชีวิตดีงาม เยาวชนมีความใฝ่ดีอยู่แล้วก็ปฏิบัติตามหรือฝึกตัวตามวินัยนั้นทันที คนที่มีฉันทะนี้อยากให้ทุกสิ่งที่ดีเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ในภาวะที่ดีที่สุด เมื่อเห็นเพื่อนมนุษย์ก็อยากให้เพื่อนมนุษย์นั้นอยู่ในภาวะที่ดีที่สุด ความมีฉันทะต่อเพื่อนมนุษย์ก็แสดงออกเป็นเมตตา คืออยากให้เพื่อนมนุษย์อยู่ในภาวะที่เอิบอัมย์แข็งแรงสมบูรณ์มีความสุขอย่างดีที่สุดถ้าฉันทะเกิดขึ้นก็เป็นแสงเงินแสงทองของชีวิต ไม่ว่าจะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมอะไรก็มีหวังสำเร็จ

๓. อัดตสัมปทา แปลว่า การทำตนให้ถึงพร้อม หรือการทำตนให้เพียบพร้อมสมบูรณ์ หมายถึงการทำตนให้เข้าถึงความพร้อมสมบูรณ์แห่งศักยภาพของตน คือต้องการจะพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ หรือต้องการใช้ชีวิตของตนให้ถึงความสมบูรณ์ ซึ่งจะเกิดเป็นจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตน หรือจิตสำนึกในการศึกษา เมื่อมีจิตสำนึกในการศึกษา มีจิตสำนึกในการพัฒนาตน หรือจิตสำนึกในการฝึกตน หรือจิตสำนึกในการเรียนรู้ขึ้นมาเมื่อไรก็มีหวังที่จะก้าวหน้า เพราะเขาพร้อมที่จะรับและบุกฝ่าเดินเข้าไปในสิ่งที่ดีงามทุกอย่าง เยาวชนจะเรียนรู้ว่ามนุษย์เราไม่เหมือนสัตว์อื่น มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกต้องพัฒนา เราจะต้องฝึกฝนพัฒนาตน พระพุทธศาสนาสอนว่ามนุษย์เป็นทัมมะ คือเป็นสัตว์ที่จะต้องฝึกหรือฝึกได้ พระพุทธเจ้ามีพุทธคุณข้อหนึ่งว่า *อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ* แปลว่า ทรงเป็นสารถีฝึก ทัมมะ คือฝึกบุคคลหรือสัตว์ที่ต้องฝึก ผู้ยอดเยี่ยม มนุษย์เรานี้จะดีจะประเสริฐก็ด้วยการฝึก มนุษย์มีศักยภาพในการฝึกสูงสุด ฝึกแล้วจะประเสริฐจนเป็นพุทธะก็ได้ ซึ่งแม้แต่เทวดาและพระพรหมก็น้อมนมัสการ ฉะนั้นมนุษย์จะต้องมีความภูมิใจและมั่นใจในศักยภาพนี้ โดยมีจิตสำนึกในการฝึกตนและจะต้องพยายามฝึกตน จิตสำนึกในการฝึกตนนี้เป็นแกนของการศึกษา ไม่ว่าจะเจออะไรก็จะมองเป็นเวทีของการฝึกตนไปหมด สถานการณ์อะไรก็ตามจะมองเป็นเครื่องฝึกตัวเอง เมื่อมีอัดตสัมปทาแล้วเจออะไรก็จะมองเป็นโอกาสที่จะฝึกตน ที่จะทำได้เรียนรู้ เพราะอะไรก็ตามที่ยากก็จะยิ่งช่วยให้เขาได้ฝึกตนมาก คนที่มีจิตสำนึกในการฝึกตน เจออะไรยาก ยิ่งวิ่งเข้าหา ส่วนคนทั่วไปที่ไม่มีจิตสำนึกนี้ พอเจองานยากก็ถอย แล้วก็หมดผลร้ายตามมา คือ

๑) เกิดความท้อแท้ ไม่เต็มใจ แล้วก็ขาดความสุข เสียสุขภาพจิต

๒) ไม่ตั้งใจ ก็เลยทำอะไรไม่ค่อยได้ผล

ส่วนคนที่มีจิตสำนึกในการฝึกฝนพัฒนาตน พอเจออะไรที่ยาก ก็มองเห็นว่าเป็นเครื่องฝึกตนที่จะทำให้พัฒนาตนได้มาก และเกิดความรู้สึกว่ายิ่งยากยิ่งได้มาก ระหว่างของยากกับของง่าย เยาวชนพวกนี้จะเข้าหาของยาก เพราะยิ่งยากยิ่งได้มาก ทำให้ฝึกตนได้ดี เขาจะมองเห็นว่าถ้าเราผ่านสิ่งที่ยากได้แล้ว เราก็จะทำได้ง่ายได้แน่นอน และจะทำให้เราได้สะสมประสบการณ์ความชำนาญในการทำงานเพิ่มขึ้นๆ ผลดีที่เกิดขึ้น คือ

๑) มีความเต็มใจ พอใจ ยินดีที่จะทำ ซึ่งทำให้เขามีความสุขในการทำทุกอย่าง

๒) มีความตั้งใจ ซึ่งทำให้ได้ผลสำเร็จ

จากองค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นสรุปว่า กัลยาณมิตร ฉันทะ และอัตตสัมปทา เป็นองค์ประกอบที่เสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน ให้มีความตระหนักถึงการพัฒนาและฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ใฝ่ดี ใฝ่รู้ ใฝ่สร้างสรรค์ มีจิตใจที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ พร้อมอุทิศตนเพื่อร่วมกันขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าต่อไป

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่ยั่งยืนตามแนวพุทธ คือวิธีการพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา โดยเน้นเฉพาะประเด็นที่พึงพัฒนาเป็นสำคัญดังนี้

ด้านพฤติกรรมเป็นช่องทางให้เกิดการเสริมสร้างจิตสาธารณะต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาจิตใจและด้านปัญญา ได้แก่ การละความเคยชินที่ไม่เกื้อกูลต่อการมีจิตสาธารณะโดยใช้วินัยและวัฒนธรรมเพื่อเร่งแก้ปัญหาย่างจริงจัง โดยให้ความสำคัญกับพฤติกรรมควบคู่ไปกับจิตใจ เช่น การหาความสุขได้ง่ายขึ้นโดยการเสพบริโภคร่วมกันทำที่มีก็ได้ไม่มีก็ได้ จนถึงขั้นมีก็ได้ไม่มีก็ได้อย่างฉลาดและมีจุดหมายที่นรามีความสุข คือ การมีความสุขเป็นอิสระโดยไม่อาศัยการเสพ มีคุณธรรมและมีความเพียรพยายามขยันอดทน มีการให้และแบ่งปันโดยไม่หวังผลตอบแทน เกื้อกูลเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อมด้านปัญญามีความรู้เข้าใจโลกและชีวิตตามความเป็นจริงของธรรมชาติเสพบริโภคร่วมกันรู้เข้าใจคุณค่าแท้เป็นผู้บรรลุจุดหมายของการพัฒนามนุษย์และเป็นผู้ที่เอื้อเพื่อเกื้อกูลต่อสังคมมนุษย์และธรรมชาติสิ่งแวดล้อมจะบรรลุจุดหมายการสร้างจิตสาธารณะที่ยั่งยืน แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธศาสนาในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) กล่าวไว้ ๔ อย่างคือ^{๑๒}

๑. พระพุทธศาสนามองว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นธรรมชาติที่มีอยู่และเป็นไปตามธรรมดาในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและมนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยนั้น

๒. ชีวิตและการกระทำของมนุษย์ย่อมเป็นไปตามระดับความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยและทำให้เกิดผลตามระบบเหตุปัจจัยนั้นด้วย

๓. มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึกเป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ซึ่งแนวคิดรากฐานที่สำคัญที่สุดการเกิดระบบจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเพราะหลักการสำคัญนี้คือไตรสิกขาจริยธรรม จึงมีความหมายเท่ากับการศึกษาเมื่อมนุษย์พัฒนาแล้วก็สามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขที่เกิดจากภายในของมนุษย์เองได้จริง

๔. ศักยภาพของการพัฒนาคือการทำให้คนสามารถทำให้ความขัดแย้งมีความหมายเป็นความประสานเสริมกลมกลืนซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ รวมทั้งสามารถนำมา

^{๑๒}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาตนที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒๓๘.

แก้ไขปัญห อุปสรรคในการทำงานจิตสาธารณะ ทั้งอุปสรรคภายในที่เกิดจากตัวของผู้ที่ทำงานเอง และอุปสรรคภายนอกอันเกิดจากการทำงานและสภาพแวดล้อม ในเบื้องต้นสิ่งสำคัญก็คือคุณสมบัติของผู้มีจิตสาธารณะเอง

หลักการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นแบบยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม โดยให้ความสำคัญแก่แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอกควบคู่กันแรงจูงใจภายในให้ความสำคัญในการสร้างเสริมคุณธรรมในจิตใจที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลเกิดความเห็นใจในความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความเสียสละและปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่น ได้แก่ ฉันทะ, ปัญญา, เมตตา และกรุณา พิจารณาให้เห็นถึงประโยชน์อันเกิดจากการทำงานจิตสาธารณะที่จะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แรงจูงใจภายนอกที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อการพัฒนาแรงจูงใจภายใน ได้แก่ การส่งเสริมการมีจิตสาธารณะผ่านครอบครัว, สถาบันการศึกษา, ศาสนา, สังคม, เป็นต้น โดยการปลูกฝังอบรมสั่งสอนและการเป็นต้นแบบที่ดี หรือ การสร้างบรรยากาศหรือค่านิยมในสังคมที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ เช่น การจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะผ่านโครงการต่างๆ เมื่อมีแรงจูงใจภายในที่มั่นคง และแรงจูงใจภายนอกที่เข้มแข็ง ย่อมสร้างจิตสาธารณะที่ยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ การสร้างจิตสาธารณะถือเป็นความรับผิดชอบในตนเอง ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่ใช่ภาวะที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองแบบฉับพลัน โดยไม่ได้ผ่านกระบวนการในการเรียนรู้ และการฝึกฝนอบรม แต่ความเป็นผู้มีสาธารณะล้วนเป็นภาวะที่มีที่เป็นอยู่ในตัวบุคคลที่อย่างน้อยต้องผ่านการเรียนรู้ รวมถึงการตระหนักรู้ด้วยตนเองเมื่อผ่านสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลนั้นมีภาวะของความเป็นผู้มีความเห็นอกเห็นใจ อยากช่วยเหลือ อยากอนุเคราะห์ ดังนั้นความเป็นผู้มีจิตสาธารณะจึงเป็นภาวะอย่างหนึ่ง ที่ต้องมีการสร้างและพัฒนารการเรียนรู้ การฝึกฝนด้วยหลักการ หรือกระบวนการอย่างใดอย่างหนึ่งซ้ำๆจนกว่าจะบรรลุภาวะที่เรียกว่า “ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง” วิธีเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาก็คือ การพัฒนาตนเองในวิถีแห่งการให้และเสียสละนั่นเอง การพัฒนาตนเอง (Self-Development) แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาตนเองนั้นให้ความสำคัญกับการที่บุคคลจะพัฒนาตนเองได้ จะต้องเป็นผู้มุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงตัวเอง โดยมีความเชื่อที่ถูกต้อง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาตนเองประสบความสำเร็จ ซึ่งแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับมุมมองดังนี้

๑) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าอยู่ในตัวเองทำให้สามารถฝึกหัดและพัฒนาตนได้ในเกือบทุกเรื่อง

๒) ไม่มีบุคคลใดที่มีความสมบูรณ์พร้อมทุกด้าน จนไม่จำเป็นต้องพัฒนาในเรื่องใดๆ อีก

๓) แม้บุคคลจะเป็นผู้ที่รู้จักตนเองได้ดีที่สุด แต่ก็ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองได้ในบางเรื่อง ยังต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้อื่นในการพัฒนาตน การควบคุม ความคิด ความรู้สึก และการ

กระทำของตนเอง มีความสำคัญเท่ากับการควบคุมสิ่งแวดล้อมภายนอก หรือกล่าวภายในสำคัญเท่ากับภายนอก

๔) อุปสรรคสำคัญของการปรับปรุงและพัฒนาตนเองคือการที่บุคคลไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีคิดและการกระทำ หากมนุษย์มีความมุ่งมั่นและมีความตั้งใจในการพัฒนาตนเองแล้วย่อมมีความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้ทุกด้านไม่ว่าแต่การพัฒนาตนเองเพื่อความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ในมุมมองของการพัฒนาตนเองดังกล่าวจะเห็นได้ว่า “ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะสามารถสร้างได้” หากเรามีหลักคิด และกระบวนการในการพัฒนาตนเองอย่างถูกต้อง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เสนอหลักการสำคัญในการพัฒนาตนไปสู่วิถีชีวิตที่ดีงามเป็นผู้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตามหลักพุทธศาสตร์มี ๗ ประการ คือ

๑. รู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี ได้แก่ การรู้จักใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์ พิจารณาใน การเลือก เริ่มจากการเลือกคบคนดี เลือกตัวแบบที่ดี เลือกบริโภคสื่อและข่าวสารข้อมูลที่มีคุณค่า เรียกว่า ความมีกัลยาณมิตร (กัลยาณมิตตา)

๒. รู้จักจัดระเบียบชีวิต มีการวางแผนและจัดการกิจการงานต่างๆ อย่างมีระบบระเบียบ เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยศีล (ศีลสัมปทา)

๓. ถึงพร้อมด้วยแรงจูงใจสร้างสรรค์ มีความสนใจ มีความพึงพอใจ มีความต้องการจะสร้างสรรค์กิจการ งานใหม่ๆ ที่เป็นความดีงามและมีประโยชน์ เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยฉันทะ (ฉันทสัมปทา)

๔. มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ ผู้มีความเชื่อในตนว่าสามารถจะพัฒนาได้ จะมีความองอาจ ถึงที่สุดแห่งความสามารถของตน เรียกว่า ทำให้ตนให้ถึงพร้อม (อัตตสัมปทา)

๕. ปรับเจตคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้สติปัญญาองอาจขึ้น เรียกว่า กระทำความเห็นความเข้าใจให้ถึงพร้อม (ทวิญญูสัมปทา)

๖. การมีสติ กระจ่หรือร้น ตื่นตัวตลอดเวลา หมายถึง การมีจิตสำนึกแห่งความไม่ประมาท เข้าใจการ เปลี่ยนแปลงของชีวิตและสภาพแวดล้อม เห็นคุณค่าของเวลาและใช้เวลาอย่างคุ้มค่า เรียกว่า ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท (อัปปมาทสัมปทา)

๗. รู้จักแก้ปัญหาและพึ่งตนเอง จัดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดวิจาร์ณญาณตามเหตุปัจจัย ด้วยตนเอง เรียกการคิดแบบนี้ว่า โยนิโสมนสิการ (โยนิโสมนสิการสัมปทา) จากหลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสตร์ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการพัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ซึ่งหากสามารถปฏิบัติตนให้ครบ บริบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญาแล้ว ย่อมนำไปสู่การดำรงอยู่ในสังคมได้อย่าง

มีคุณภาพ มีคุณค่า มีประโยชน์ ต่อสังคมนั่นเอง ซึ่งการดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ และมีประโยชน์สังคมนี้เองย่อมสะท้อนหรือมีอิทธิพล ต่อความเป็นผู้มีจิตสาธารณะนั่นเอง^{๑๓}

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่ยั่งยืนตามแนวพุทธ คือวิธีการพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาเพื่อการพัฒนาตนไปสู่วิถีชีวิตที่ดีงาม บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานของศีลธรรมที่ช่วยสร้างมนุษย์ให้มีความสมบูรณ์แบบ กล่าวคือ มีจิตใจที่ดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมซึ่งมีความหมายคล้ายกับความหมายของคำว่าจิตสาธารณะ ดังเช่น พระจริยวัตรของพระศาสดา ที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างแท้จริงโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนพระองค์เลย ทรงเป็นแบบอย่างของการเสียสละโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนโดยยึดหลักที่ว่า “การใดที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมก็พยายามทำการนั้นให้สำเร็จ ลุล่วงไป แม้จะต้องเสียสละประโยชน์ส่วนตนไปบ้าง ก็ไม่ควรนำมาคำนึงถึง ดังพุทธพจน์ว่า จเช มตฺตา สุขํ ธีโร สมปสฺสํ วิปุลํ สุขํ นักปราชญ์พึงสละสุขพละประมาณเสีย เมื่อเห็นสุขใหญ่ล้น”^{๑๔} นี่ย่อมแสดงให้เห็นว่าถ้าผู้อื่นจะมีความสุขได้โดยตัวเราเป็นผู้ให้ เราก็ควรจะเสียสละความสุขของตนไปพอประมาณบ้างเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้อื่น นอกจากพระศาสดาที่ทรงเป็นตัวอย่างของบุคคลผู้มีจิตสาธารณะแล้ว ยังมีบุคคลในครั้งพุทธกาลที่เป็นตัวอย่างของการเป็นผู้มีจิตสาธารณะบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นคุณูปการต่อส่วนรวมซึ่งยกตัวอย่างดังนี้

๑. การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อคนไร้ที่พึ่ง ได้แก่ ยสกุลบุตร

ยสกุลบุตร ท่านเป็นบุตรของเศรษฐีในกรุงพาราณสี ซึ่งมีเรือน ๓ หลังเป็นที่อยู่ในสามฤดู ครั้งหนึ่งในช่วงของฤดูฝน ยสกุลบุตรอาศัยอยู่ในเรือนซึ่งเป็นที่อยู่ในฤดูฝน มีสตรีล้วนประโคนดนตรี บำรุงบำเรอ ในคืนหนึ่ง ยสกุลบุตรนอนหลับก่อนหมุ่ชนที่เป็นบริวาร เมื่อตื่นขึ้นมาตอนใกล้รุ่ง จึงเห็นหมุ่ชนที่เป็นบริวารของตนนอนหลับมีอาการพิกลต่าง ๆ ไม่เป็นที่พอใจปรากฏแก่ยสกุลบุตร ดุจซากศพที่ทิ้งอยู่ในป่าช้า ยสกุลบุตรเกิดความสลดใจ เบื่อหน่าย จึงอุทานออกมาว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” สวมรองเท้าเดินออกจากประตูเมือง มุ่งหน้าไปสู่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันในเวลาจวนใกล้รุ่ง พระบรมศาสดาเสด็จจงกรมอยู่ในที่แจ้ง ทรงได้ยินเสียงของยสกุลบุตรเปล่งอุทานเดินใกล้เข้ามา จึงตรัสเรียกว่า “ที่นี่ไม่วุ่นวาย ที่นี่ไม่ขัดข้อง มาที่นี่เถิด เราจักแสดงธรรมแก่ท่าน” ยสกุลบุตรได้ยินเสียงตรัสเรียกอย่างนั้นแล้วจึงถอดรองเท้าเดินเข้าไปถวายบังคม นั่ง ณ ที่สมควรแห่งหนึ่ง พระบรม

^{๑๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *จะพัฒนาคนกันอย่างไร*, (นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๕๗), หน้า ๖๖-๖๘.

^{๑๔}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน*, (นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๕๖), หน้า ๔๕.

ศาสดาทรงแสดงพระธรรมเทศนาชื่อว่า "อนุพุทฺธิกา" เพื่อพอกจิตใจยสกุบุตรให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ต่อมาพระองค์ทรงแสดง "อริยสัจ ๔" ยสกุบุตรได้เห็นธรรมพิเศษ ณ สถานที่นั้นนั่นเอง ในภายหลังได้พิจารณาภูมิธรรมที่ตนเห็นแล้ว จิตก็พ้นจากอาสวะ ไม่ถือนั่นด้วยอุปาทาน สำเร็จเป็นพระอรหันต์^{๑๕}

งานด้านจิตสาธารณะของท่านที่บำเพ็ญประโยชน์แก่คนไร้ที่พึ่ง คือ สมัยเมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่อุบัติขึ้น ยสและสหาย ๕๔ คนได้ร่วมกันทำบุญโดยเที่ยวจัดแจงเก็บและเผาศพอนาถา วันหนึ่งพวกเขาพบศพหญิงตายทั้งกลมจึงตกลงกันว่าจะเผานำศพนั้นไปป่าช้าเพื่อเผา ในขณะที่ทำการเผาศพหญิงนั้น ยสกุบุตรได้ใช้หลาวแทงร่างนั้น พลิกกลับไปกลับมาเผาอยู่ ได้อสุภสังขยาแล้ว แสดงแก่สหายว่า “ท่านผู้เจริญ พวกท่านจงดูสรีระนี้มีหนังลอกแล้วในทีนี้ๆ เหมือนรูปโคต่าง ไม่สะอาด มีกลิ่นเหม็น น่าเกลียด” เพราะฉะนั้นแล ความสำคัญในเรื่องอันเกลื่อนด้วยสตรีว่าเป็นดุษฎีปาชาจึงบังเกิดแก่อยสกุบุตร และด้วยอุปนิสัยสมบัตินั้น ทำให้ยสกุบุตรและสหายได้บรรลุคุณวิเศษ^{๑๖}

ท่านยสกุบุตรเป็นบุคคลตัวอย่างที่บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์แก่คนไร้ที่พึ่งด้วยจิตอันเป็นกุศลมีความเมตตากรุณาเมื่อเห็นหรือทราบว่ามีผู้ยากไร้ด้อยโอกาสประสบกับความทุกข์ที่ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือด้วยความเต็มใจซึ่งเป็นคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง แม้ในขณะที่ช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ก็ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วจึงโยนิโสมนสิการทำให้ได้รับประโยชน์จากเหตุการณ์นั้นๆ อาจกล่าวได้ว่าได้ทำประโยชน์เพื่อผู้ที่ยากไร้และทำประโยชน์เพื่อตนเองไปด้วยพร้อมกัน ท่านยสกุบุตรจึงเป็นตัวอย่างของบุคคลผู้มีจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาที่สำคัญอีกบุคคลหนึ่ง

๒. การสร้างสาธารณะประโยชน์เพื่อสังคม ได้แก่ มขมานพ

ก่อนที่พระศาสดาจะเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ณ หมู่บ้านจลคาม แคว้นมคธ มีชายหนุ่มผู้หนึ่งชื่อว่า มขมานพ เป็นผู้มั่งคั่งร่ำรวย มีใจใฝ่ในการรักษาศีลให้ทาน เวลาไปที่ไหนก็มักจะทำสถานที่นั้นให้น่ารื่นรมย์ เมื่อใครมาขออยู่อาศัยก็จะสละให้ด้วยความยินดี ไม่นึกโกรธ แต่กลับมองโลกในแง่ดีว่า “ช่างน่าปีติใจจริงๆ ที่คนเหล่านี้มาพักอาศัยอยู่ในที่ของเรา เราก็ได้ความสุขไปด้วย”^{๑๗} มขมานพมีจิตที่ไม่มุ่งดูตายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้อื่น และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทานให้เงินเท่านั้น แต่ด้วยการสละทั้งเวลา ลงแรงเข้าไปช่วยด้วยจิตที่เป็นสุขจึงถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของผู้มีจิตสาธารณะ แม้ว่าในพระไตรปิฎกจะไม่มีบัญญัติศัพท์คำว่า จิตสาธารณะ แต่ว่าแนวคิดก็ไม่แตกต่างจากคำว่า จิตสาธารณะ ดังมีพุทธพจน์ที่แสดงเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ชนเหล่าใดปลุกสวน ปลุกป่า สร้าง

^{๑๕}บรรจบ บรรณรุจิ, อสัทธิมหาสาวก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๕.

^{๑๖}ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๙๔.

^{๑๗}ดูรายละเอียดใน ขุ.ธ.อ. (ไทย) ๑/๒๕๑.

สะพาน จัดที่บริการน้ำดื่ม และบึงบ่อสระน้ำ ให้ที่พักอาศัย บุญของชนเหล่านั้นย่อมเจริญงอกงาม ทั้งคืนทั้งวันตลอดทุกเวลา” เหมือนกับชาตกซึ่งเป็นเรื่องราวของ “มฆมานพ” ซึ่งเป็นชายหนุ่มธรรมดา ที่อุทิศร่างกายช่วยเหลือส่วนรวม สร้างสะพาน ทำถนน ปลุกต้นไม้ ทำความสะอาดที่สาธารณะ ทำศาลาที่พักคนเดินทาง ฯลฯ เวลากลับบ้านดึกแล้วมีคนมาถามว่า ‘ไปไหนมา มฆมานพก็จะตอบว่า ‘ไปทำบุญมา’ เขาดำเนินชีวิตเรื่อยมา จนกระทั่งเสียชีวิต ผลบุญที่เกิดจากการทำงานด้านจิตสาธารณะทั้งหมด ทำให้มฆมานพได้กลายเป็นพระอินทร์^{๑๘}

บุคคลผู้สร้างคุณงามความดีในทางพระพุทธศาสนาดังที่ยกตัวอย่างข้างต้นนั้นทำให้เห็นถึงการเสียสละ ความมีจิตเมตตาต่อผู้อื่นซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันแม้จะมีคนกล่าวอ้างว่าการทำงานดีนั้นทำยาก แต่ถึงกระนั้นประเทศไทยก็ไม่ขาดแคลนคนดี ผู้มีจิตสาธารณะเสียสละเพื่อสังคมไทย^{๑๙} การสร้างจิตสำนึกสาธารณะเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม เป็นสิ่งที่สังคมไทยต้องการอย่างยิ่ง บุคคลตัวอย่างด้านจิตสาธารณะจะทำให้สังคมไทยเข้มแข็ง เพราะจิตสาธารณะทำให้คนมีศรัทธา มีน้ำใจ ยอมเสียสละได้ทุกเมื่อ การสร้างคนให้เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและร่วมกันแก้ปัญหา สังคมก็จะเข้มแข็งและน่าอยู่ขึ้นตามลำดับ

๒.๑.๒ แนวคิดจิตสาธารณะสากล

จิตสาธารณะ นับว่าเป็นเรื่องใหม่สำหรับสังคมไทย และเป็นวาทกรรมที่ว่าด้วยเรื่องประชาสังคมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทยก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและโทษในระดับต่างๆ โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรมบริโภคนิยม วัตถุนิยม เกิดวิธีคิดแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ^{๒๐} โดยเฉพาะเยาวชนวัยหนุ่มสาวเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย ความคิด จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เยาวชนมีความอยากรู้ อยากเห็น อยากทดลอง ต้องการอิสระ ส่งอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมในอนาคต การปลูกฝังให้เยาวชนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจ โดย “จิตสาธารณะ” เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการปลูกจิตสำนึกให้รู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจและร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เป็นการลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และใช้เป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วย

^{๑๘}เพชรภี ปิ่นแก้ว, จิตอาสาสร้างง่ายแค่ลงมือทำ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ I am, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^{๑๙}ภาพร พานิชชาติ, “บุคคลผู้เสียสละเพื่อสังคม ต้นแบบคนดีประเทศไทย”, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, (๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘): ๑๔.

^{๒๐}กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๖-๕๗.

สร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและประเทศชาติ ในยุคสังคมหลังฐานความรู้จะมุ่งเน้นไปสู่เรื่องของการใส่ใจและการแบ่งปัน คือการที่คนเรามีค่านิยมในเรื่องจิตสาธารณะก็จะทำให้เกิดความใส่ใจและห่วงใยกัน และในขณะเดียวกันเราก็นำเอาความรู้หรือข้อมูลต่างๆ ที่มีออกไปเผยแพร่และแบ่งปันกัน ซึ่งทั้งหมดคือหัวใจหลักของการพัฒนาทุนมนุษย์^{๒๑}

กลไกที่ทำให้เกิดการพัฒนาคือ การกล่าวถึงจิตสาธารณะให้มากขึ้นซึ่งปัจจุบันมีความตื่นตัวอย่างมาก และถือเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ซึ่งช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แนวทางและกลยุทธ์การพัฒนาประเทศจึงมีการนำเรื่องคุณธรรมเป็นหลักในการขับเคลื่อน โดยเสริมสร้างศีลธรรมจริยธรรม ความเป็นผู้มีจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นโดยปลูกฝังให้เยาวชนตระหนักถึงเรื่องนี้ เพื่อสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจมีคุณภาพเสถียรภาพและเป็นธรรม

ความหมายของจิตสาธารณะสากล

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ ให้ความหมายว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะ มีความรักและรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ^{๒๒}

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์ กล่าวไว้ในบทความจิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง กิจสมบัติ สิ่งของ สถานที่ ที่มีได้เป็นของปัจเจกบุคคลใด ทั้งยังอาจหมายรวมถึง ความเป็นส่วนรวมและสังคมได้อีกโสดหนึ่ง ซึ่งจิตสาธารณะมีความหมายในแง่ความเป็นพลเมืองผู้ตื่น รู้ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รักเรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน^{๒๓}

บุญสม ھرรชาศิริพจน์ กล่าวว่า จิตสำนึกที่ดีในสังคม ซึ่งสังคมในที่นี้หมายถึง สังคมในชุมชนของตน การปฏิบัติตนให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อชุมชนของตน คือ การปฏิบัติตนและการมีส่วนร่วมที่ดีในกิจกรรมของชุมชน การช่วยกันดูแลชุมชนของตน การให้ความร่วมมือ การเสียสละกำลังกาย กำลัง

^{๒๑}ปิยนารถ สรวิสูตร, “แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม :กรณีศึกษาสภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒, หน้า ๘.

^{๒๒}วิรัตน์ คำศรีจันทร์, จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔, หน้า ๙๖.

^{๒๓}ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์, บทสัมภาษณ์ Chaos Theory กับจุดเปลี่ยนสังคมไทย, วารสารสื่อพลัง, ๗ (๓) : ๒๑-๓๓.

ทรัพย์ เพื่อการรักษาความปลอดภัยในชุมชน เพื่อสาธารณูปโภคในชุมชน การให้ความเป็นมิตร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน^{๒๔}

บรรทม มณีโชติ ได้ให้ความหมาย “การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม” หมายถึง การอุทิศตน ทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม การร่วมมือช่วยกันรักษาสมบัติของส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติของส่วนรวม อุทิศตนทำงานเพื่อส่วนรวม มีน้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น และทำประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทน แบ่งเป็น ๔ พฤติกรรม คือ ๑)การให้ โดยการช่วยเหลือ หรือให้ผู้อื่นด้านทรัพย์ สิ่งของ ความรู้ และแรงงาน ๒)ความมีน้ำใจ โดยการแสดงความปรารถนาดีต่อผู้อื่นในด้านการพูดและการกระทำ โดยให้กำลังใจและแสดงความเห็นใจผู้อื่น ๓)การไม่เอาเปรียบผู้อื่น โดยการสละทรัพย์ สิ่งของ และแรงงานของตนเท่ากันหรือมากกว่าผู้อื่น และ ๔)การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยการอุทิศการทำงานเพื่อสังคมและส่วนรวม ร่วมมือกันรักษาสมบัติส่วนรวม ไม่ทำลายสมบัติส่วนรวม^{๒๕}

นิรันดร์ จุลทรัพย์ ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะว่า หมายถึง การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ^{๒๖} สอดคล้องกับ พชณี วรกวิน ที่ใช้ว่า ความสำนึกเชิงสังคม หมายถึง การตื่นตัว เป็นความรู้สึกละและความปรารถนาต่างๆ ของบุคคลในสังคมที่ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์หรือแก้ปัญหาสังคม และก่อให้เกิดพฤติกรรมรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจหรือภาคสังคม ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน^{๒๗}

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ให้ความหมาย จิตสาธารณะ หมายถึง ความใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ทั้งนี้โดยตระหนักถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งตนเองและส่วนรวมในจิตสาธารณะดังกล่าว มิใช่ครอบครัวยุติธรรมรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านตนเองเท่านั้น หากคลุ่มไปถึงคนอื่นๆ อีกมากมายซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป แม้จะ 모르จักและไม่เคยเห็นแต่ก็รู้อยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด^{๒๘}

^{๒๔}บุญสม ธรรมชาติวิทย์, “จิตสำนึก”, วารสารวิชาการสภาอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (ม.ป.ป.): ๔๓-๔๗.

^{๒๕}บรรทม มณีโชติ, รูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิดข้อความและสถานการณ์ที่มีต่อคุณภาพของแบบทดสอบ, ปริญญาโท กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา), กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๐, หน้า ๒๙.

^{๒๖}นิรันดร์ จุลทรัพย์, การวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนว, เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนวคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐, หน้า ๔๔.

^{๒๗}พชณี วรกวิน, จิตวิทยาสังคม, นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, ๒๕๒๒, หน้า ๓.

^{๒๘}พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, ข้าราชการไทย ความสำนึกและอุดมการณ์, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙, หน้า ๘๙.

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ ได้ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ ว่าเป็นคำเดียวกับ คำว่าจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน^{๒๙}

โกศล มีความดีได้ให้ความหมายว่า จิตสาธารณะ หมายถึง การกระทำที่แสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติด้วยการเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็น ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยพิจารณาจากการที่บุคคลหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ก่อให้เกิด การชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวม มุ่งปฏิบัติเพื่อส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวม เช่น การทำ ตามหน้าที่ ที่กำหนด การดูแลความสะอาดเรียบร้อย การรักษาสาธารณะสมบัติ รับรู้ถึงปัญหาที่ เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขและติดตามประเมินผล รวมถึงการรับอาสาทำบางอย่างเพื่อ ส่วนรวม เคารพสิทธิของผู้อื่นในการใช้ของส่วนรวม ไม่ยึดเอาของส่วนรวมมาเป็นของตนเอง^{๓๐}

ดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่า จิตสาธารณะ หมายถึง สิ่งที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และต้องมีแรงจูงใจภายในเพื่อผลักดันให้กระทำพฤติกรรมที่ได้ตั้งใจไว้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้น จากการรับรู้เหตุการณ์หรือบุคคล แล้วแปลความหมายเข้าสู่ระดับจิตสำนึกใช้แรงผลักดันและแรงจูงใจ ให้กระทำ หลังจากคิดวิเคราะห์จนเข้าใจจนเข้าใจและหาแนวทางในการแก้ปัญหาสาธารณะ เหล่านั้น บุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและแรงจูงใจภายในเปิดกว้างต่อ ประสบการณ์ จึงเป็นคุณลักษณะที่ทำให้เกิดการมีจิตสาธารณะ ซึ่งไม่ได้อยู่เพียงระดับจิตสำนึกเท่านั้น แต่ก่อให้เกิดพฤติกรรม จึงทำให้ปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไข สังคมก็จะมีคุณภาพ^{๓๑}

จากความหมายของคำว่าจิตสาธารณะสากลข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาประมวลและสรุปความ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า จิตสาธารณะสากล หมายถึง การเคารพในสิทธิของผู้อื่น ไม่เอารัดเอาเปรียบ สละทรัพย์สินของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือแบ่งเบาทุกข์ของผู้อื่น เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิด พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ชุมชน และสังคม ด้วยความเต็มใจกระตือรือร้น

^{๒๙} กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ, จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑, หน้า ๔๗.

^{๓๐} โกศล มีความดี, “ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ”, ปริญญาโทบริหารวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๗, หน้า ๑๘.

^{๓๑} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, จริยธรรมของเยาวชนไทย, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๖, หน้า ๓๓.

หลักการสำคัญของจิตสาธารณะสากล

ในปัจจุบันการมีความพยายามในการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นผู้มีจิตสาธารณะให้แก่เยาวชนซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้จากความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่กำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ เพื่อสังคมส่วนรวม โดยการทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละช่วงวัย โดยระบุว่า ผู้เรียนต้องได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ไม่น้อยกว่า ๑๕ ชั่วโมง ก่อนจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และต้องไม่น้อยกว่า ๒๐ ชั่วโมง ก่อนจบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านการศึกษาต่อและการเป็นพลเมืองที่ดี การประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต ดังนั้นในการนำไปใช้จึงต้องมีการศึกษารายละเอียดและองค์ประกอบของจิตสาธารณะ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการปลูกฝังและส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง^{๓๒} ภายใต้ความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังาม ตามหลักจิตสาธารณะสากล เช่น หลักสิทธิมนุษยชน และหลักการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและโลก^{๓๓}

หลักการสำคัญสำหรับเยาวชนผู้มีจิตสาธารณะควรยึดถือ มีดังนี้

๑. ความรับผิดชอบต่อตนเอง คือมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง นับว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ทุกคนพึงมี ได้แก่

- ๑.๑ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้
- ๑.๒ รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์
- ๑.๓ มีความประพฤติรู้จักความพอดี
- ๑.๔ ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
- ๑.๕ ทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จ
- ๑.๖ มีความรับผิดชอบ ตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

๒. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม เป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหาย เช่น

๒.๑ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

^{๓๒}ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, **สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี พรีน (๑๙๙๑) จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๓๒.

^{๓๓}พรทิพย์ มนตรีวงศ์, “การพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ด้วยการให้การศึกษากลุ่ม แบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม”, **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕, หน้า ๖๒-๖๕.

๒.๒ มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอน ของครูอาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน

๒.๓ มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นเช่นให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำไม่เอาเปรียบ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

๒.๔ มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย รักษาสมบัติของส่วนรวม ให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองดี ให้ความช่วยเหลือ

องค์ประกอบของจิตสาธารณะสากล

อรพินท์ ชูชม และคณะ กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธารณะไว้ดังนี้ ๑) องค์ประกอบด้านความคิด เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องความคิดที่เป็นส่วนของความรู้ หรือเกิดความรู้ของ ความสำนึกเป็นหลัก เช่น การรับรู้ ความมีเหตุผลและการใช้ปัญญา เป็นต้น ๒) องค์ประกอบด้าน ความรู้สึก เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่ง เป็น ส่วนของความสำนึกที่รวมเอาความรู้สึกของบุคคลในด้านบวกและด้านลบ ๓) องค์ประกอบด้านการ ปฏิบัติหรือการกระทำเป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดแนวโน้มทางการปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อ มีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน^{๓๔}

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ มีองค์ประกอบดังนี้ คือ ๑) ความ รักความเอื้ออาทร ๒) ความเชื่อใจ ๓) การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ๔) การยอมรับความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ๕) การมีปฏิสัมพันธ์กันโดยใช้ความสามารถ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม^{๓๕}

ยุทธนา วรณปิติ กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสาธารณะต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ ๑) การทุ่มเท และอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงปฏิบัติตาม สิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการ ให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ ความใส่ใจและติดตาม ต้องเสียสละเวลาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ๒) เคารพความแตกต่าง ระหว่างบุคคล จากกระแสปัจเจกนิยม ส่งผลให้คนในสังคมปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกกบ เฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิด การขัดแย้ง ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมืองที่มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วม ต้อง

^{๓๔}อรพินท์ ชูชม และคณะ, การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทาง ปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย, กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๙, หน้า ๘๘-๑๐๑.

^{๓๕}วิรัตน์ คำศรีจันทร์, ปฏิบัติการสังคม ผ่านวิสัยทัศน์พลังเครือข่ายผู้นำและสื่อมวลชน, พลังความรู้จาก การวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลิวอิง จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๖-๗.

เคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้งโดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับของทุกฝ่าย ๓) คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมเพื่อคุณธรรมที่มากขึ้น ๔) การลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัว เชื่อมโยงบุคคลและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ^{๓๖}

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนานักเรียนให้มีจิตสาธารณะได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสาธารณะเป็น ๓ องค์ประกอบคือ ๑) การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ๒) ถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ ๓) การเคารพสิทธิในการใช้ส่วนรวมโดยไม่ยึดครองของส่วนรวมนั้นมาเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวมนั้น^{๓๗}

องค์ประกอบของจิตสาธารณะสากลที่สำคัญจึงควรประกอบด้วยความคิดและการปฏิบัติที่มีความสอดคล้อง สมดุลกัน คือความคิด การรับรู้ควรมีเหตุผลและใช้ปัญญาพิจารณาควบคู่ไปกับการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้นั่นเอง

หลักสากลที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึก ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมซึ่งอยู่ในจิต และส่งผลสู่การกระทำภายนอก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของบุคคลส่วนรวมในสังคมเป็นสำคัญ อาจกล่าวได้ว่า คือ คุณธรรมของพลเมือง ซึ่งเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนขบวนการ โดยคุณธรรมต้องเริ่มจากศรัทธาที่จะอุทิศตนและเสียสละแก่ผู้อื่นในสังคม

หลักสากลที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ เช่น หลักสิทธิมนุษยชน โดยมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในสถาบันการศึกษา นับได้ว่าเป็นหลักการที่ชอบด้วยเหตุผล เป็นพลังที่ปลูกเร้าบำรุงคนให้มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกของสังคมที่ดีมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ของมนุษย์ เป็นความรู้สึกนึกคิด การเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะในสิทธิและหน้าที่ ที่จะดูแลบำรุงรักษาร่วมกัน ซึ่งถือเป็น

^{๓๖} ยุทธนา วรณปิที, สำนักพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๒), หน้า ๗๔-๗๖.

^{๓๗} ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและคณะ, รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗, หน้า ๔๐.

ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม^{๓๘} กระบวนการสร้างจิตสาธารณะของเปาโล แฟร์ (Freire) มุ่งสอนให้คนมีโนธรรมสำนึก โดยใช้วิธีการพูดคุยหรือการสนทนา (Dialogue) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันโดยตั้งปัญหาสังคมเข้ามาขบคิดระหว่างผู้เรียนและผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง ผู้เรียนจะต้องรู้จักคิดโดยตนเองและแสดงความคิดเห็นออกมาอย่างอิสระ ซึ่งจะทำให้เกิดการศึกษาอย่างเสรี ไม่เป็นการกดขี่มนุษย์ทางความคิด ประชาชนต้องเป็นผู้คิด ผู้กระทำเอง ขบคิดในปัญหาสังคมอย่างลึกซึ้ง รู้จักคิด รู้จักถามเพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเขามองสภาพการณ์เป็นอย่างไร มีความเชื่อมั่นในตัวเองและยอมรับฟังผู้อื่น^{๓๙}

ความสำคัญต่อส่วนรวมเป็นลักษณะหนึ่งของจิตสาธารณะ ซึ่งในปัจจุบันกำลังได้รับความสนใจอย่างยิ่ง เพราะจิตสาธารณะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาจิตใจให้เจริญตามทันเทคโนโลยี เป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสุข และมีความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน^{๔๐} ทั้งนี้จากทฤษฎีทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ชี้ให้เห็นว่าแต่ละบุคคลจะมีพัฒนาการจริยธรรมต่างกัน พิจารณาได้จากเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บุคคลนั้นให้คำตอบ และสามารถส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาระดับจริยธรรมให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้ โดยการเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนรู้จากการตัดสินใจทางจริยธรรมและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น การได้แสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกับผู้อื่น จะทำให้บุคคลมีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นได้^{๔๑}

ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับการมีจิตสาธารณะโดยให้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดให้วิชากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร ซึ่งจิตสาธารณะเป็นหนึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยสถานศึกษาต้องมีชั่วโมงให้นักเรียนทำกิจกรรมจิตสาธารณะ^{๔๒} และนโยบายการบริหาร

^{๓๘}สมพงษ์ จิตระดับ, การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๓๙}วิรัตน์ คำศรีจันทร์, จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต (ประชากรศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔, หน้า ๔๔-๔๕.

^{๔๐}ยุทธนา วรณพิติกุล, สำนึกพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๒), หน้า ๓-๖.

^{๔๑}ลลธรรมา เกื้อสกุล, กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม, วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗, หน้า ๘๑.

^{๔๒}วิรัตน์ คำศรีจันทร์, จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

ประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ ที่มุ่งเน้นในเรื่องของ “การเตรียมความพร้อมของคนไทยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเผชิญในอนาคต” หมายความว่า นอกจากการสร้างความรู้ให้กับคนแล้วยังต้องสร้างและพัฒนาความคิด ทักษะคติ มุมมองต่อโลกและสังคมในแง่ของ “จิตใจ” ตามแนวทางการพัฒนา “ความรู้คู่คุณธรรม” ให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศชาติด้วยเหตุนี้ การพัฒนาทุนมนุษย์จึงจำเป็นต้องอาศัยพฤติกรรมเรื่อง จิตสาธารณะ ซึ่งทำให้คนในสังคมเกิดความเอาใจใส่และความห่วงใยต่อกัน มีการแบ่งปันข้อมูลความรู้ สังคมก็จะเกิดการพัฒนายั่งยืนได้ในท้ายที่สุด^{๔๓}

จิตสาธารณะเป็นภาวะที่เกิดจากความนึกคิดจากภายในที่ศรัทธาต่อการอุทิศตนเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ต่างๆ หลักสากลที่เสริมสร้างจิตสาธารณะให้แข็งแกร่งคือ หลักสิทธิมนุษยชน เป็นพลังที่ปลูกเร้าบำรุงคนให้มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกของสังคมที่ดีมีจิตสำนึกรับผิดชอบหน้าที่ของมนุษย์ ระบบการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัครที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และเคารพในสิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคล และปฏิบัติหน้าที่ความเป็นพลเมืองอย่างเข้มแข็งเพื่อสังคมที่น่าอยู่

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะสากล

มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มนุษย์มีความนึกคิดมีจิตสำนึก (Consciousness) และการกระทำของมนุษย์จะสัมพันธ์กับจิตสำนึกของเขาเสมอ โดยแฟร์ เห็นว่าการศึกษาควรเป็นการศึกษาที่ปลดปล่อยให้ผู้เรียนเป็นอิสระ มีสิทธิเสรีภาพในความคิด จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในตัวผู้เรียนเอง การศึกษาตามวิธีการเช่นนี้จะเป็เครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนที่ไม่มีความรู้ เกิดการเรียนรู้ขึ้น เกิดความเข้าใจในตัวเองและสภาพแวดล้อมรอบตัว สามารถวิเคราะห์วินิจฉัยสภาพและสิ่งแวดล้อมตนเองได้ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองและสังคม ซึ่งผู้สอนควรกระทำบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๑. กระตุ้นให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองในทางที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและสังคมด้วยวิธีการแบบปลดปล่อย (Reflection)

๒. ไม่ควรสอนแบบระบบธนาคาร (Banking System) คือ การสะสมความรู้ กล่าวคือ ครูเอาความรู้ไปฝากไว้กับหัวสมองของผู้เรียน ผู้เรียนคือ ธนาคาร คอยรับฝากแต่ข้อมูลจากครู

๓. ผู้สอนควรยึดหลักการที่ว่า ไม่มีใครสอนใครได้ ไม่มีใครเรียนรู้ตามลำพังได้ และบุคคลผู้เรียนรู้ร่วมกันโดยการปฏิสัมพันธ์กับโลกของตน

^{๔๓}อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล, ประชาสังคม : คำ ความคิดและความหมาย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๐), หน้า ๖.

๔. ผู้สอนต้องช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพของตนเองด้านสติปัญญา ร่างกายและจิตใจ^{๔๔}

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทผู้สอนควรเป็นผู้อำนวยความสะดวก ไม่นำความคิดของตนเองแก่กลุ่ม สนับสนุนให้กลุ่มมีกิจกรรมร่วมกัน และให้อิสระในการพูดแสดงความคิดเห็น แต่ให้ระมัดระวังและเลี่ยงที่จะขัดแย้งกับผู้อื่น ขณะเดียวกันผู้สอนจะต้องพูดให้น้อยที่สุด แต่จะต้องกระตุ้นให้กลุ่มผู้เรียนมีการถกเถียงอภิปรายปัญหาให้ลึกซึ้งเท่าที่สามารถทำได้

การมีจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในสังคมทำให้เกิดประชาสังคม คือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึกจิตสาธารณะที่สมาชิกของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ซึ่งมีวิธีการดังนี้

๑) มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันโดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

๒) ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่าจะสามารถร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือการทำให้เกิดกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคม ไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (Civic Education)

๓) ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

๔) การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) จิตสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

๕) การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารและเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางนำไปเกิดจิตสาธารณะ^{๔๕}

จิตสาธารณะจึงเป็นหนึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนั้นในกระบวนการเรียนการสอนต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม จริยธรรม โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนคิด

^{๔๔}สิทธิธรรมาธิปไตย ประพจน์นิติสาร, การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ (เชียงใหม่: วนิดา เพรส, ๒๕๕๗), หน้า ๔๖.

^{๔๕}พัชนี วรกวิน, จิตวิทยาสังคม. (นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, ๒๕๒๒), หน้า ๑๐๗-๑๐๙.

สร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์อย่างหลายรูปแบบเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ครูผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง จึงต้องจัดสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดดี ทำดี ปฏิบัติดี^{๔๖} ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพันธุทิพย์ รามสูตร^{๔๗} กล่าวว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กจึงต้องช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีความคิดกว้างไกล สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่น ดังนั้นแนวทางการสอนที่ครูผู้วิจัยสามารถทำได้มากที่สุดและสะดวกที่สุดในการพัฒนาการคิดให้แก่ผู้เรียน คือ การสอนเนื้อหาต่างๆ โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดแบบต่างๆ รวมทั้งการคิดที่ผสมผสานในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เนื้อหาที่สอนอยู่แล้ว แต่ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะที่ให้โอกาสผู้เรียนได้พัฒนาการคิด ลักษณะความคิด และกระบวนการคิดที่หลากหลาย

การเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น หากทำได้ในสังคมผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้น นับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือกันเพื่อให้กิจการก้าวหน้า และท้ายสุดจะส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความสงบสุข รมเย็น

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะสากล

การประยุกต์จิตสาธารณะตามหลักสากล ก็คือทำให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดด้วยตนเอง มีการนำปัญหาสังคมมาขบคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ สนทนาในปัญหา จนเกิดความตระหนักและเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงชีวิตอยู่ จากการกระทำดังกล่าวจิตสาธารณะของเยาวชนก็จะค่อยๆ พัฒนาดีขึ้น

โดยแนวการจัดกิจกรรมสถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีแนวการจัดกิจกรรม ดังนี้

๑. ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยความสมัครใจ
๒. ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย การฝึกทำงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริง ตลอดจนสะท้อนความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้เรียน

^{๔๖}สมโภช เอี่ยมสุภาชาติ, **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๙.

^{๔๗}พันธุทิพย์ รามสูตร, **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๔-๖.

๓. จัดกิจกรรมอย่างสมดุลทั้ง ๓ กิจกรรม คือกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีความสมดุลในการจัดกิจกรรมรายบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมในและนอกสถานที่

๔. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีการสำรวจและใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนอย่างเป็นระบบ เน้นการคิดวิเคราะห์และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินกิจกรรม

๕. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้แบบร่วมมือมากกว่าเน้นการแข่งขันบนพื้นฐานการปฏิบัติตามวิธีประชาธิปไตยขบข่ายกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน^{๔๘}

นงดา ศิริพ^{๔๙} เสนอกกลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะการมีส่วนร่วมของนักเรียนไว้ ๑๐ ประการ โดยแยกการปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆออกเป็น ๔ กลุ่ม รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มที่ ๑ การนำหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาเพิ่มเติมเข้าไปกับความรู้ที่ครูสอน และสนับสนุนการเข้าใจคุณลักษณะต่างๆอย่างแท้จริง ด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศประกอบด้วย

แนวทางที่ ๑ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมือนชีวิตจริงที่มีโอกาสได้พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นอย่างหลากหลาย

แนวทางที่ ๒ ทำให้คุณลักษณะศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือที่นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายในการเรียน ไม่ใช่ให้คุณลักษณะศึกษาเข้ามาเพิ่มจากการเรียนการสอนปกติ

แนวทางที่ ๓ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเองและกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะการยอมรับตนเองและผู้อื่นอย่างสมดุล

กลุ่มที่ ๒ การจัดกิจกรรมการสอนทักษะต่างๆ ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๔ คือให้ผู้เรียนได้ฝึกฟังและทำความเข้าใจความเชื่อของผู้อื่นๆ และเคารพในความคิดของผู้อื่น ซึ่งหมายรวมถึงการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นด้วย

^{๔๘}ศิริพิมล รักขามิตร. “การศึกษาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๒. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๕, หน้า ๕๖.

^{๔๙}นงดา ศิริพ. “จิตสาธารณะและความสนใจในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๑๕๕๓, หน้า ๘๔-๘๕.

แนวทางที่ ๕ จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะโดยใช้กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การวางแผน การจัดกิจกรรม และสะท้อนผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมร่วมมือ

กลุ่มที่ ๓ การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในตนเองและการยอมรับตนเองของนักเรียน แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๖ จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดสัญญากับตนเองในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ

แนวทางที่ ๗ จัดโอกาสที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในตนเอง

กลุ่มที่ ๔ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยสังคม แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๘ จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทัศนคติและการปฏิบัติตนในทางที่ดีให้แก่ผู้เรียน

แนวทางที่ ๙ จัดโอกาสการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้อุทิศหรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

แนวทางที่ ๑๐ ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญหาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกิจกรรม ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทางด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

๒) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถความถนัด และความสนใจของนักเรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ประพฤติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับบุคลิกภาพของนักเรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น

๓) เพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ

ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม^{๕๐}

การประยุกต์จิตสาธารณะสากล โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อสะท้อนทัศนคติของตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถจะช่วยให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะและเกิดสำนึกจากภายในจิตใจอย่างแท้จริงให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีต่อไป

๒.๑.๓ แนวคิดสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขโดยยึดหลักการประชาธิปไตยสำคัญ ๕ ประการ อันได้แก่ หลักสิทธิเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักนิติธรรม หลักการใช้เหตุผล และหลักการยอมรับเสียงข้างมากที่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อยบนพื้นฐานความแตกต่างทางความคิด เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนในสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาพลเมืองไทยให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรู้ มีทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาก่อประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ^{๕๑}

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนบนโลกที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและเป็นสากล ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชาติ ประเทศ เพศ ศิพพรณ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม สติ ปัญญา ความสามารถ ฐานะทางเศรษฐกิจ ที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีอิสระ เสรีภาพ เสมอภาค มีชีวิตที่ดี มีสิทธิแสวงหาวัตถุประสงค์มาดำรงชีพ ได้รับการยอมรับจากสังคมและการปฏิบัติจากรัฐอย่างเหมาะสม^{๕๒} นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๓๕ เป็นต้นมา การเคลื่อนไหว ปกป้อง คัดค้านและเผยแพร่แนวคิดสิทธิมนุษยชนค่อยๆ ขยายตัวมากขึ้น จนถึงในปี ๒๕๔๐ จึงเกิดรัฐธรรมนูญที่ประชาชนมีส่วนร่วม

^{๕๐}สมคิด อิศระวัฒน์, **คุณลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑.

^{๕๑}อีเลนส์ เพียสัน, **การคำนึงถึง สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ**, (กรุงเทพมหานคร: ตาลาภ ศรีเอททราเวล เอเจนซี, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

^{๕๒}บรรเจิด สิงคะเนติ, **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ** (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๗), หน้า ๕๒-๕๖.

อย่างกว้างขวาง และยังมีบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนอย่างเด่นชัด รวมไปถึงการก่อให้เกิดคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติด้วย^{๕๓}

“สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด และอยู่เหนือกฎหมายและอำนาจใดๆ ของรัฐทุกรัฐ สิทธิเหล่านี้ได้แก่ สิทธิในชีวิต ห้ามฆ่าหรือทำร้ายต่อชีวิต ห้ามการค้ามนุษย์ ห้ามทรมานอย่างโหดร้าย คนทุกคนมีสิทธิในความเชื่อ มโนธรรมหรือลัทธิทางศาสนา มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ต้องมีกฎหมายมารองรับสิทธิเหล่านี้ก็ดำรงอยู่ เช่น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการฆ่าคนเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่คนทุกคนสำนึกรู้ได้เองว่าการฆ่าคนนั้นเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นบาปในทางศาสนา หรือการที่คนในชาติไม่ได้รับอาหารที่เพียงพอแก่การยังชีพซึ่งไม่ถือว่าใครทำผิดกฎหมาย แต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการให้คนในชาติได้รับอาหารอย่างเพียงพอแก่การมีชีวิตรอด^{๕๔} นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนต้องได้รับรองในรูปแบบของกฎหมายหรือต้องได้รับการคุ้มครองโดยรัฐบาล ได้แก่ การได้รับสัญชาติ การมีงานทำ การได้รับความคุ้มครองแรงงาน ความเสมอภาคของหญิงชาย สิทธิของเด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ คนพิการ การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การประกันการว่างงาน การได้รับบริการสาธารณสุข การสามารถแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมอย่างอิสระ สามารถได้รับความเพลิดเพลินจากศิลปวัฒนธรรมในกลุ่มของตน เป็นต้น สิทธิมนุษยชนเหล่านี้ต้องเขียนรับรองไว้ในกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญหรือแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐของแต่ละประเทศ เพื่อเป็นหลักประกันว่าคนทุกคนที่อยู่ในรัฐนั้นจะได้รับความคุ้มครองชีวิตความเป็นอยู่ให้มีความเหมาะสมแก่ความเป็นมนุษย์^{๕๕} การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นจึงควรมีแนวทางปฏิบัติโดยยึดหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ไม่เบียดเบียนกัน คำนึงถึงสิทธิที่ทุกคนพึงมีอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

ความหมายของแนวคิดสิทธิมนุษยชน

กิติพัฒน์ นนทปัทมเดชกุล กล่าวว่า ในพระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้นิยามความหมาย สิทธิมนุษยชนไว้ว่า คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของบุคคล ที่ได้รับการรับรอง หรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่ง

^{๕๓} เสน่ห์ จามริก, การเมืองไทยกับการพัฒนาการรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๑.

^{๕๔} หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๑๑) เรียงมาตรา, (กรุงเทพมหานคร: บารุงสาส์น, ๒๕๑๑), หน้า ๔๐.

^{๕๕} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายปกครอง(ที่มาของกฎหมายมหาชนและหลักความชอบด้วยกฎหมาย), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๖๓.

ราชอาณาจักรไทย หรือตามกฎหมายไทย หรือตามสนธิสัญญาที่ประเทศไทยมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองทั่วโลกว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้น^{๕๖}

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ให้ความหมายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ว่าเป็นคำอธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชน ในแง่ของการให้คุณค่าแก่ความเป็นคนว่าทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิมาตั้งแต่เกิด ใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถ่ายโอนให้แกกันได้ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการมีชีวิตและความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่

^{๕๗}

มานิต จุ่มปา กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายความว่า สิทธิความเป็นมนุษย์หรือสิทธิในความเป็นคน อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนที่เกิดมา สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่ไม่สามารถโอนให้แกกันได้ และไม่มีบุคคล องค์กร หรือแม้แต่รัฐ สามารถล่วงละเมิดความเป็นมนุษย์นี้ได้ สิทธิในความเป็นมนุษย์นี้เป็นของคนทุกคน ไม่เลือกว่าจะมีเชื้อชาติ แหล่งกำเนิด เพศ อายุ สีสัน ที่แตกต่างกันหรือจะยากดีมีจนหรือเป็นคนพิการ สิทธิมนุษยชนนั้นไม่มีพรมแดน การกระทำใดที่มนุษย์กระทำต่อกันอย่างหมิ่นเหม่เกียรติและละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นคน ไม่ว่าจะเกิดแก่มนุษย์ที่ประเทศใด และไม่ว่า ผู้กระทำการละเมิดจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือรัฐใดรัฐหนึ่งก็ตาม ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน^{๕๘}

อมร จันทรสมบูรณ์ ได้อธิบายความหมายสิทธิมนุษยชนไว้ว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึงสิทธิของมนุษย์ติดตัวมาแต่เกิดของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงมีโดยเสมอภาคกัน เพื่การดำรงชีวิตได้อย่าง มีศักดิ์ศรีมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ ดังนั้นจึงเป็นสิทธิที่ได้มาพร้อมกับการเกิดและเป็นสิทธิติดตัวบุคคลนั้น ตลอดไปไม่ว่าจะอยู่ในเขตปกครองใดหรือเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใดๆ^{๕๙}

บรรเจิด สิงคะเนติ ให้ความหมายของสิทธิมนุษยชน ว่าหมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่

^{๕๖} กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุล, **ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ร่วมสมัย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๑.

^{๕๗} กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, **บันทึกข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๕-๑๑๗.

^{๕๘} มานิต จุ่มปา, **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐)**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๒.

^{๕๙} อมร จันทรสมบูรณ์, **คอนสติติวชันแนลลิสม์ (Constitution): ทางออกของประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๓๗), หน้า ๓๙.

ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการกระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และสนธิสัญญาระหว่างประเทศ^{๖๐}

วิชณุ เครืองาม กล่าวว่า “สิทธิมนุษยชน” มาจากคำสองคำที่ประกอบกันคือ คำว่า “สิทธิ” กับคำว่า “มนุษยชน” เป็นอำนาจอันชอบธรรม ซึ่งบุคคลทุกคนพึงมีพึงได้ โดยไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น สิทธิที่มีอยู่นี้จะปรากฏในหลายๆ ด้าน เช่น สิทธิในบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ตลอดจนทรัพย์สินต่างๆ ของตนเองที่เรียกว่า สิทธิตามกฎหมายแพ่งหรือในการเลือกตั้งบุคคลทุกคนก็มีสิทธิในการเลือกตั้ง ตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ นอกจากนี้ยังมีสิทธิในร่างกาย สิทธิในการประกอบกิจการต่างๆ ตามที่ตนเองต้องการและสิทธิที่สำคัญที่สุดของบุคคลก็คือ สิทธิตามกฎหมาย^{๖๑}

ชะวัชชัย ภาติณฐ์ กล่าวว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึงคุณค่าของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องหรือขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์ โดยในฐานะมนุษย์ทุกคนได้รับคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย ฐานะ หรือตำแหน่ง ในความเข้าใจทั่วไป การให้คุณค่ามนุษย์นั้นคุณค่าหรือศักดิ์ศรีขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจ บทบาททางสังคม การดำรงตำแหน่งทางสังคม^{๖๒}

จากความหมายของคำว่า สิทธิมนุษยชนข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาประมวลและสรุปความ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพ มีอำนาจอันชอบธรรมที่ทุกคนพึงมีพึงได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น สิทธินี้มีปรากฏในหลากหลายด้านรวมถึงสิทธิในการเป็นเจ้าของและใช้สาธารณะวัตถุต่างๆ ที่ทุกคนสามารถกระทำได้อย่างเสมอภาคกัน

หลักการสำคัญของแนวคิดสิทธิมนุษยชน

หลักการของสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย

๑. สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) มีคุณค่าของคนในฐานะที่เป็นมนุษย์ คุณค่าของมนุษย์ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ คุณค่าในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม (แตกต่างกัน) กับในฐานะความเป็นมนุษย์ (เท่าเทียมกัน) การกำหนดคุณค่าที่แตกต่างกัน เช่น ให้คุณค่าของฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า นำมาซึ่งการลดทอนคุณค่าของความเป็นมนุษย์และการเลือกปฏิบัติ จึงต้องปรับวิธี

^{๖๐}บรรเจิด สิงคะเนติ, หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๐, (กรุงเทพมหานคร: วิทยุชน, ๒๕๔๓), หน้า ๑๑.

^{๖๑}วิชณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๐), หน้า ๖๕-๖๖.

^{๖๒}ชะวัชชัย ภาติณฐ์, กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๔๘), หน้า ๘๙-๙๐.

คิดและเน้นคุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ให้คุณค่าคนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

๒. สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (Universality & Inalienability) สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคน ไม่มีพรมแดน สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ที่ไม่สามารถมอบอำนาจ หรือมอบสิทธิมนุษยชนของตนให้แก่ผู้ใด เช่น สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการรักษาพยาบาล สิทธิของผู้ลี้ภัย สิทธิเหล่าไม่มีการครอบครองสิทธิแทนกัน เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่ธรรมชาติกำหนดขึ้นและสิทธิตามกฎหมาย แตกต่างจากการครอบครองที่ดิน หรือทรัพย์สิน เป็นหลักการที่ทุกคนต้องปฏิบัติ

๓. สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแบ่งแยกเป็นส่วนได้ ไม่มีสิทธิใดมีความสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (Inalienability) เช่น เราไม่สามารถแบ่งแยกได้ว่าสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีความสำคัญกว่าสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพราะสิทธิทุกประเภท มีความสำคัญเท่าเทียมกัน

๔. ความเสมอภาคและการห้ามเลือกปฏิบัติ (Equality and Non-Discrimination) การเลือกปฏิบัติเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานในทุกสังคมและถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเหตุว่าในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคน ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย คนพิการ เด็ก หรือผู้สูงอายุ คนป่วยหรือมีสุขภาพดี หรือเพศใดแต่สังคมไทยยังมีการเลือกปฏิบัติซึ่งเรามากได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ผนตกไม่ทั่วฟ้า” “เลือกที่รักมักที่ชัง” หรือ “รักลูกไม่เท่ากัน”^{๖๓}

หลักการดังกล่าวถือเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงมีพึงได้ ในปัจจุบันมีการปลุกฝังเรื่องจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน ให้เกิดความสำนึกจากภายในจิตใจและใช้สิทธิของตนมีเพื่อปกป้องรักษาสาธารณะสมบัติต่างๆ ร่วมกันขับเคลื่อนสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเสมอภาค ใช้สิทธิในความเป็นพลเมืองนี้ร่วมกันดูแลสังคมไทยให้ก้าวหน้าต่อไป

แนวคิดสิทธิมนุษยชนที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

ปัจจุบันสภาพปัญหาในการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทยส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ปรากฏอยู่เสมอๆ และมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากยิ่งขึ้น เช่น กระบวนการข้ามชาติเพื่อลักลอบค้ามนุษย์ โดยเฉพาะแรงงานเด็กและสตรี การละเมิดสิทธิชุมชน สิทธิในการพัฒนา การแย่งชิงทรัพยากรท้องถิ่นและทำลายสิ่งแวดล้อม โดยบริษัทข้ามชาติที่ร่วมมือกับกลุ่มทุนในประเทศ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลและกลไกของรัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านในฐานะพลเมืองของสังคม และช่วยกันดูแลรักษาทรัพยากรมนุษย์รวมถึงธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยการกำหนดนโยบาย และการดำเนินการ

^{๖๓}ระพีพรรณ คำหอม, สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: โครงการปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐๕-๒๐๗.

ให้ประชาชนตระหนักถึงการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นมากยิ่งขึ้น ด้วยสาเหตุและความสำคัญดังกล่าว เราจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชน เพราะมีความสำคัญทั้งในการสร้างประชาธิปไตยในสังคมไทยและสังคมโลก^{๖๔}

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีประเด็นที่ได้ระบุเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏไว้โดยเฉพาะสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต ได้กล่าวถึงบทบาท สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็นพลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ มีความปรองดองสมานฉันท์ สอดคล้องกับแนวคิดของกุลพล พลวัน ได้กล่าวไว้ว่า หัวใจของ Civic Education ในสังคมประชาธิปไตยก็คือ ครูผู้สอนต้องไม่มีการชี้นำ โดยเฉพาะพลเมืองในศตวรรษที่ ๒๑ ผู้เรียนต้องได้รับการส่งเสริมทางการคิดและการปฏิบัติมากขึ้น เพื่อการค้นพบความรู้จากการสงสัย การตั้งคำถาม การแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเองจนนำไปสู่การค้นพบตัวตนของตนเอง เพราะฉะนั้นจะอย่างไรให้อาความคิดของเด็กออกมา ให้เขานำตัวเอง เมื่อเขานำตัวเองได้ เขาก็จะนำคนอื่นได้ก็คือเรื่องเสรีภาพ ความคิด การแสดงออกซึ่งความคิดเห็นเป็นเสรีภาพพื้นฐานของประชาธิปไตย โดยที่ครูพูดน้อยลง เหมือนที่พูดกันว่า Teach Less, Learn More คือสอนให้น้อยลง ส่งเสริมให้เรียนรู้ให้มากขึ้น^{๖๕}

ด้วยเหตุนี้ แนวคิดสิทธิมนุษยชนที่เสริมสร้างจิตสาธารณะเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย จึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนสามารถมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายท่ามกลางสังคมที่หลากหลายเพื่อความเข้าใจและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

องค์ประกอบแนวคิดสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติ ศักดิ์ประจำตัว สิทธิมนุษยชนไม่สามารถโอนให้แกกันได้ แต่นักปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนให้คำอธิบายว่า เราเรียกสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน ซึ่งทำให้คนๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างมีความเหมาะสมแก่ความเป็นคน^{๖๖} ซึ่งองค์ประกอบของสิทธิมนุษยชนพื้นฐานมีดังนี้

^{๖๔} ก้าธร กำประเสริฐ และ สุเมธ จานประดับ, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๐.

^{๖๕} กุลพล พลวัน, สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสาร กรมอัยการ, ๒๕๕๗), หน้า ๔-๕.

^{๖๖} รุ่งนภา เทพภาพ, ปัญหาการค้ำมนุษย์ในสังคมไทย : สถานภาพองค์ความรู้, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๗๗-๗๙.

๑. ความปลอดภัย ความปลอดภัยเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคคลทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิต และสิทธิที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดอันรวมไปถึงการห้ามทรมาน ห้ามจำขังบุคคลตามอำเภอใจ ห้ามบังคับใช้แรงงาน และห้ามละเมิดความเป็นส่วนตัวทั้งในด้านที่เกี่ยวกับครอบครัว และที่อยู่อาศัยของบุคคลตามอำเภอใจด้วย

๒. เสรีภาพ สิ่งแรกที่สำคัญที่สุดคือ การเป็นอิสระจากความเป็นทาส การมีเสรีภาพอันได้แก่ เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการตั้งกลุ่มหรือสมาคม เสรีภาพในการย้ายถิ่นฐานในประเทศบ้านเกิดของตน หรือย้ายออกนอกหรือกลับเข้าประเทศ

๓. สิทธิในทรัพย์สิน บุคคลมีสิทธิที่จะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ทั้งในแบบที่เป็นเจ้าของเพียงคนเดียวหรือแบบเป็นเจ้าของร่วมกับผู้อื่น รัฐไม่มีสิทธิรับทรัพย์สินไปตามอำเภอใจได้ สิทธิในการเป็นเจ้าของนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนามาตรฐานความเป็นอยู่ของบุคคล และด้วยเหตุนี้ก็เป็นการสร้างความรู้เรื่องให้แก่เศรษฐกิจของชาติด้วย

๔. ประชาธิปไตย ความต้องการของประชาชนคือพื้นฐานของรัฐบาลแบบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้พลเมืองมีส่วนร่วมในการปกครองระดับชาติหรือระดับรัฐ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือผ่านทางตัวแทนที่ได้รับเลือกตั้ง ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนมีสิทธิที่จะลงคะแนนเสียงหรือเข้าร่วมองค์กรด้านการเมือง ตั้งพรรคการเมืองหรือสร้างความเคลื่อนไหวทางการเมือง มีสิทธิในการรณรงค์หรือเข้าร่วมประท้วงต่างๆ

๕. ความเสมอภาค แนวคิดเรื่องความเสมอภาคนี้จะรับประกันว่าจะไม่มีการเลือกปฏิบัติ และการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย อันหมายความว่ารวมถึงการคุ้มครองตามกฎหมายและสิทธิที่จะสามารถให้การป้องกันตนเองในชั้นศาล

๖. สวัสดิภาพและสวัสดิการ หมายถึง อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการดูแลสุขภาพ สิทธิที่จะได้รับสวัสดิการสังคมเป็นการรับประกันว่าประชาชนต้องสามารถเข้ารับการศึกษาดูแล เช่นเดียวกับมีสวัสดิภาพในชีวิต รวมทั้งรับประกันว่าประชาชนสามารถเลือกอาชีพได้โดยได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม (ไม่มีแรงงานที่เกิดจากการใช้กำลังบังคับ) และปกป้องบุคคลจากการล่วงละเมิดของนายจ้าง ทั้งยังให้สิทธิลูกจ้างในการเข้าร่วมสหภาพการค้าหรือแรงงานเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง^{๖๗}

องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมควรตระหนักและให้ความสำคัญ ความสำนึกที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจและการร่วมกันบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม จึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบเหล่านี้

^{๖๗}สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, *สิทธิมนุษยชนสตรี*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๕), หน้า ๔๒.

วิธีเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดสิทธิมนุษยชน

สังคมไทยได้รับอิทธิพลแนวคิดของความเท่าเทียมกันจากชาติตะวันตก มนุษย์เริ่มต้นตัวกับอุดมการณ์ที่ว่าทุกชีวิตที่เกิดมามีสิทธิ์เท่ากันและโอกาสเท่ากัน โดยไม่คำนึงอายุ เชื้อชาติ ความสามารถ เพศ ศาสนา และอื่นๆ ดังนั้น เราควรมุ่งศึกษาทำความเข้าใจบนพื้นฐานของความชอบธรรมเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยและการเคารพยอมรับของกันและกันในสังคมอย่างปกติสุข^{๖๘}

การต่อสู้เรียกร้องประชาธิปไตยในสังคมไทยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่า การถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์เป็นวิธีการในการจัดตั้งรัฐบาลและเป็นหลักในการตัดสินใจสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ของพลเมือง แต่ไม่ใช่เป็นช่องทางสำหรับการกดขี่ประชาธิปไตยสำหรับกลุ่มเสียงข้างมากในการพราศสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานของคนกลุ่มน้อย ในขณะที่เดียวกันคนกลุ่มน้อยต้องเชื่อมั่นว่ารัฐบาลจะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของพวกเขาอย่างเต็มกำลัง เพราะเมื่อมีการคุ้มครองอย่างเต็มรูปแบบแล้ว พวกเขาจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างคุณประโยชน์ต่อสถาบันในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนั้นไม่มีคำตอบใดเพียงคำตอบเดียวสำหรับวิธีการแก้ปัญหาความแตกต่างทางความคิดเห็นและค่านิยมระหว่างคนกลุ่มน้อย แต่สิ่งที่เราทราบแน่นอนก็คือกระบวนการทางประชาธิปไตยที่ยอมรับในความแตกต่าง คือ การถกเถียง อภิปราย และการประนีประนอมเท่านั้นที่จะทำให้สังคมที่เสรีภาพโดยสามารถตกลงกันได้ และเป็นการตกลงที่ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ที่ไม่ได้ละเลยคุ้มครองเสียงคนกลุ่มน้อยอย่างเสมอภาค ยุติธรรม^{๖๙}

ทั้งนี้นักวิชาการได้จำแนกสิทธิมนุษยชนอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้นซึ่งครอบคลุมสิทธิต่างๆ ดังนี้

อุดมศักดิ์ สนิธิพงษ์ ได้จำแนกขอบเขตของสิทธิมนุษยชนครอบคลุมสิทธิ ๕ ประเภทได้แก่

๑. สิทธิพลเมือง ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้ายหรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม โดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพของศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อถือ

๒. สิทธิทางการเมือง ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและ

^{๖๘}สุทิน นพเกตุ, สิทธิมนุษยชนและสุจริตชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๙๑.

^{๖๙}จรัญ โฆษณานันท์, สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๔๙-๕๐

การแสดงออก สิทธิการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี

๓. สิทธิทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระและได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างพอเพียง

๔. สิทธิทางสังคม ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่และเด็กต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

๕. สิทธิทางวัฒนธรรม ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติกิจตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจด้านการแสดงศิลปะ วัฒนธรรม บันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบังคับ^{๗๐}

วิธีการข้างต้นเป็นการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เนื่องจากสิทธิมนุษยชนได้ให้ความเท่าเทียมกันแก่ประชาชน รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้มอบสิทธิดังกล่าวแต่เป็นผู้ที่ต้องคุ้มครองสิทธินั้น เสรีภาพซึ่งอยู่บนรากฐานของความยุติธรรม ความอดกลั้น คัดค้านและเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ว่าประชาชนผู้นั้นจะมีชาติพันธุ์ ศาสนา สังกัด พรรคการเมือง หรือมีจุดยืนทางสังคมอย่างไร ทั้งในระดับปัจเจกและต่อส่วนรวม การจำแนกสิทธิมนุษยชนดังกล่าวจึงไม่สามารถแยกออกจากความเป็นมนุษย์ในทุกสังคม สิทธิในด้านต่างๆ ย่อมได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาค เพื่อให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพในทุกๆ ด้านและเกิดสันติสุขในสังคมต่อไป

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวคิดสิทธิมนุษยชน

กระบวนการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตยโดยอาศัยการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนนั้น นับว่ามีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีรูปแบบของรัฐบาลที่วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นรัฐบาลจึงไม่ควรมองว่าการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมข้อมูลข่าวสารเพียงอย่างเดียว แต่ต้องใช้กลไกการปลูกฝังความรู้ ทักษะ เจตคติแก่ผู้เรียนที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ และทุ่มเททรัพยากรให้กับการศึกษาเท่าๆ กับการคุ้มครองประชาชน ซึ่งธานินทร์ กรีวิเชียร ได้เสนอแนวทางการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีคุณภาพ แบ่งออกได้ดังนี้

^{๗๐} อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, สิทธิมนุษยชน, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๘), หน้า ๙๒.

๑. การให้ความรู้ที่เป็นสาระสำคัญของสังคมประชาธิปไตย คือ ประชาธิปไตยมีหลักการอย่างไรบ้าง แล้วผู้ที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตยนั้นควรจะมีส่วนร่วมและร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างไร องค์กรและสถาบันต่างๆ ในระบอบประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง

๒. การสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ก็จะต้องรับรู้และติดตามการเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนิติบัญญัติ มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานของพรรคการเมือง ติดตามการเคลื่อนไหวของผู้แทนราษฎร ติดตามการเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง สามารถเข้าใจและวิจารณ์ให้เห็นเกี่ยวกับนโยบายที่พรรคการเมืองออกมาได้ และสามารถจะเปรียบเทียบนโยบายพรรคการเมืองต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้^{๗๑}

รองพล เจริญพันธุ์ ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองสู่การปฏิบัติ มีดังนี้

๑. ฝึกการเคารพกติกา ให้ผู้เรียนตกลงกติกาในการอยู่ร่วมกัน โดยให้มีการประเมินผลการเคารพกติกาเป็นระยะๆ และสรุปผลเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนประเมินตนเองว่า ละเมิดกติกาข้อใด เพราะเหตุใด และจะพัฒนาตนเองอย่างไรให้สามารถปฏิบัติตามกติกาข้อนี้ได้ โดยกิจกรรมนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้วยการไม่ละเมิดกติกาที่ตัวเอง หรือสังคมกำหนดขึ้น

๒. ฝึกการเคารพสิทธิผู้อื่น ตั้งคำถามว่า “คุณเคยถูกละเมิดสิทธิอะไรบ้าง” และ “คุณเคยละเมิดสิทธิ/กติกาอะไรบ้าง” เป็นการชี้ให้เห็นว่าสาเหตุส่วนใหญ่ของการละเมิดสิทธิผู้อื่น เกิดจากตัวเรา ดังนั้นถ้าเริ่มแก้ไขที่ตัวเราด้วยการเคารพสิทธิของผู้อื่น ปัญหาเรื่องการถูกละเมิดสิทธิก็จะหมดไป

๓. ฝึกการเคารพความแตกต่าง ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มประมาณ ๘-๑๕ คน กำหนดประเด็นปัญหาให้แต่ละกลุ่มระดมสมองในการวิจารณ์ประเด็นปัญหานั้น โดยกำหนดกติกาเมื่อมีผู้แสดงความคิดเห็นสมาชิกคนอื่น ๆ ต้องฟังอย่างตั้งใจ ห้ามเถียง ห้ามโต้แย้ง แต่ถามได้ จากนั้นให้สรุปความคิดเห็นเป็นภาพรวมของกลุ่มแล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน

๔. ฝึกการเคารพหลักความเสมอภาค มอบหมายให้ผู้เรียนไปสัมภาษณ์คนที่ตนคิดว่ามีฐานะด้อยกว่า หรือนำเสนอ Clip VDO ที่สะท้อนความคิด ความเป็นอยู่ หรือการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่มีฐานะ หรือสถานภาพที่แตกต่างกัน แล้วชี้ให้เห็นถึงความมีมนุษย์ที่มีสิทธิโดยเท่าเทียมกัน มีความเสมอภาคกัน

^{๗๑}ธานินทร์ กรวิเชียร, **หลักนิติธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒-๓๓.

๕. ฝึกการพึ่งพาตนเอง ใช้วิธีการเช่นเดียวกับการฝึกการเคารพความแตกต่าง โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะให้เห็นว่าปัญหาทุกอย่างเกิดขึ้นจากการกระทำหรือความคิดของเราเอง ปัญหาทุกอย่างจึงแก้ไขได้ด้วยตัวเรานั่นเอง

๖. ฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วให้นักศึกษาพูดถึงคนหรือใครบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ โดยผู้สอนชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันของคนในสังคม จากนั้นมอบหมายกิจกรรมหรือโครงการ^{๗๒}

กิตยวดี บุญเชื้อ และคณะ ได้กล่าวไว้ว่า การสร้างบุคลิกลักษณะนิสัยของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตย มีดังนี้

๑. การอบรมบ่มนิสัย การสร้างกรอบจริยธรรมของการดำเนินชีวิต จะต้องทำต่อเนื่องตลอดไป ทั้งในระดับอนุบาลศึกษา ประถมศึกษา อุดมศึกษา และในวัยผู้ใหญ่ โปรดให้ความสำคัญกับสิ่งที่คุณครูกำลังทำอยู่ทุกวัน ตั้งแต่การเข้าแถว ร้องเพลงชาติ การสวดมนต์ตอนเช้า การท่องอาขยาน ตอนเย็น การฝึกให้เด็กรับประทานอาหารเช้าร่วมกัน โดยเน้นฝึกให้เด็กรู้จักระงับอารมณ์โทสะ ความอยากได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด รู้จักแบ่งปันขนมและของเล่นกับเพื่อนๆ ฝึกการเล่นเกมที่ยึดกติกา การเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การสร้างอุปนิสัยที่รักความสะอาด ซื่อตรง มีวินัยต่อตนเอง เช่น การรักษาเวลา ทำงานตรงเวลา และการส่งเสริมให้เด็กได้อ่านหนังสือทุกๆ ประเภทที่เหมาะสมกับวัยของเขาจึงเป็นสิ่งสำคัญ

๒. การสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมกิจกรรมภาคปฏิบัติ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงความสามารถ ตลอดจนส่งเสริมกิจกรรมการอ่านหนังสือนอกเวลาที่มีการหล่อหลอมความประพฤติและความคิดที่ดีงามและสร้างสรรค์ หนังสือสำหรับเด็ก เช่น มหาชนก กามนิทวาสิณฐี กองทัพธรรม หนังสือสำหรับวัยรุ่น และนวนิยายของดอกไม้สด และเสนีย์ เสาวพงศ์ เช่น ความรักของวัลยา ปิศาจคนดีศรีอยุธยา เป็นต้น

๓. การสร้างมโนธรรมสำนึก ต้องคำนึงถึงมิติทางปัญญาและการใช้เหตุผล ในการสร้างมโนธรรมสำนึก หรือจิตสำนึก หรือความรู้สึกผิดชอบชั่วดี พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ต้องเพียรพยายามชี้แจงให้เด็กได้ทราบและตระหนักว่าทำไมจึงต้องประพฤติตนให้เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว และเอาแต่ใจตนเอง ทำไมต้องซื่อตรง ซื่อสัตย์ ทำไมจึงต้องไม่ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ มีเหตุผลอย่างไร ตามหลักทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรืออยากให้ผู้อื่นทำกับเราอย่างไร ก็จงทำอย่างนั้นกับเขาด้วยเหตุผลของการประพฤติดี ประพฤติชอบ เช่น ศีลห้า ไม่ดื่มของมึนเมา ไม่ลักทรัพย์ เป็นต้น^{๗๓}

^{๗๒}รองพล เจริญพันธุ์, นิติปรัชญา การศึกษาตามแนวทฤษฎี Legal Positivism, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕), หน้า ๗-๘.

^{๗๓}กิตยวดี บุญเชื้อ และคณะ, ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐), หน้า ๔๔-๔๕.

บุญชู คำขาย ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนควรเลือก กิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยจากแนวทางการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ โดยควร ดำเนินการ ดังนี้

๑. ผู้สอนต้องมีทัศนคติและพฤติกรรมเป็นนักประชาธิปไตย มีบทบาทหน้าที่ในการ เอื้ออำนวยให้เด็ก และเยาวชนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้สอนจึงควร เคารพในความคิดเห็นของผู้เรียนยอมรับในความแตกต่าง หลากหลายของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย บุคลิกภาพใช้เหตุผลและสติปัญญา ยึดมั่นสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา รู้จักประสานประโยชน์โดยถือ ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๒. จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีประชาธิปไตยโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนมี ความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมหรือวิถีชีวิตประชาธิปไตย มีเจตคติ ค่านิยม และศรัทธาการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วน ที่หลากหลาย ได้แก่ การเล่นเกม การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมอภิปรายโดยเสรี การฝึกปฏิบัติ ฝึกการวิเคราะห์จากสถานการณ์ต่างๆ

๓. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่เน้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงความสำคัญของการ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย ฝึกฝนทักษะที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติ ค่านิยม เจตคติที่ดีต่อวิถี ประชาธิปไตย ฝึกฝนและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบของสังคม รวมทั้ง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติ

๔. ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตย และเป็นพลเมืองดีในสังคม ประชาธิปไตย เป็นผู้มั่งมีจิตสาธารณะ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคม อย่างจริงจัง เช่น การรณรงค์เลือกตั้ง การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำ และสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

๕. ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติ ตามวิถีประชาธิปไตย เรียนรู้ด้วยตนเอง ติดตามข้อมูลข่าวสาร ฝึกฝนทักษะวิเคราะห์แยกแยะข่าวสาร ที่ถูกต้อง^{๗๔}

ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้จิตสาธารณะเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ในสังคมประชาธิปไตย จึงเป็นกระบวนการพัฒนาพลเมืองที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างวัฒนธรรมแห่ง สันติภาพ และการไร้ความรุนแรงอันเป็นชนวนเหตุของละเมิดข้อตกลงร่วมกันของสังคม เพื่อให้ สมาชิกทุกคนรู้จักตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ โดยเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม ความเคารพซึ่งกัน และกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีส่วนร่วมและ

^{๗๔}บุญชู คำขาย, จิตวิทยาการเรียนการสอน, (กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ สอนสุนันทา, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

เสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้งในเรื่องทัศนคติ ความคิด ความเชื่อต่างๆ ร่วมกัน ทั้งนี้ ครูผู้สอนในสถาบันการศึกษา ควรปลูกฝังให้ผู้เรียนที่เป็นทรัพยากรบุคคลของชาติที่สำคัญ ในการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมประชาธิปไตย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง มีวิจรรณญาณในการเลือกตั้ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุขสืบต่อไป

๒.๑.๔.แนวคิดการเรียนรู้

ในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคแห่งความสุดโต่งเป็นยุคแห่งแกนอำนาจประชาชนเป็นยุคแห่งศตวรรษแห่งเอเชีย ทั้งนี้ยุคที่ผ่านมาเป็นเรื่องของความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการความรู้คืออำนาจ เราจึงสอนให้เด็กใช้ความรู้เพื่อผืนธรรมชาติ ต่อไปในศตวรรษที่ ๒๑ ต้องเปลี่ยนความคิดและสร้างประสบการณ์ให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติและเมื่อสิ่งต่างๆ เริ่มเปลี่ยนไปการสอนจะต้องไม่เป็นแบบแพ็คดอกหรือให้โอกาสเฉพาะคนเก่งและละทิ้งเด็กเรียนอ่อน แต่จะต้องเป็นลักษณะของการช่วยส่งเสริมซึ่งกันและกันซึ่งเป็นความท้าทายของผู้บริหารการศึกษาว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีคิดแบบเดิมและหันมาตอบโจทย์โลกได้หรือไม่^{๗๕} นอกจากนี้คนในยุคศตวรรษที่ ๒๑ ยังต้องเผชิญกับความขัดแย้งในตัวเองเพราะโลกปัจจุบันอิสระมากขึ้นแต่ขณะเดียวกันยังต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันคนจะสับสนว่าควรจะทำเพื่อตนเองหรือคำนึงถึงส่วนรวมก่อน จะสอนอย่างไรให้เด็กมีความสามารถในการสร้างความสมดุลทางความคิดระหว่างสองสิ่งนี้สิ่งที่ต้องหล่อหลอมให้เด็กคือ Skill Set ที่ผู้บริหารการศึกษาและครูมีหน้าที่ในการสร้างหลักสูตรและกิจกรรมที่ตอบโจทย์สิ่งเหล่านี้คือ (๑) Learn to Live เรียนเพื่อจะรู้จักใช้ชีวิตอยู่บนโลก (๒) Learn to Love สอนให้เด็กรู้จักโลกรักคนอื่นรักตนเอง (๓) Learn to Learn สอนให้เด็กรู้ว่าทำไมเราจึงต้องเรียนเรียนที่ไหนเรียนอย่างไร เรียนเมื่อไหร่เรียนกับใครและเรียนแล้วจะไปใช้ทำอะไร (๔) Love to Learn เด็กรักที่จะเรียนรู้ไปตลอดชีวิตโดยกระบวนการเรียนรู้ต้องมีลักษณะของการให้เด็กไปท่องโลกเพื่อสร้างให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่งทำอย่างไรให้เกิดวงจรการเรียนรู้แบบนี้กับเด็ก

การจัดการเรียนการสอนจึงไม่ใช่การเรียนรู้ในห้องเรียนเท่านั้น แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงชีวิตจริงมากที่สุดและควรมีบริบทหรือสภาพแวดล้อมในขณะที่เรียนรู้ เกิดการสัมผัสประสบการณ์ใหม่เพื่อนำมาโต้แย้งความเชื่อหรือค่านิยมเดิม ทำให้ละจากความเชื่อเดิมหันมายึดถือความเชื่อหรือค่านิยมใหม่ ที่เรียกว่ากระบวนการทัศนใหม่ ทำให้เป็นคนที่มีความคิด

^{๗๕} สุวิทย์ เมษินทรีย์, เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: โพสต์ทูเดย์, ๒๕๕๕),

เชิงกระบวนการที่ชัดเจน ประเด็นสำคัญคือคนที่จะเรียนรู้ได้ต้องเกิดประเด็นคำถามอยากรู้ก่อนจึงอยากเรียน ดังนั้นการออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้จึงควรมีบริบทสภาพแวดล้อมที่นักเรียนคุ้นเคย และรู้จัก ซึ่งก็คือสภาพครอบครัว ชุมชนของนักเรียนนั่นเอง สิ่งที่ได้จากคำถามของนักเรียนทำให้ครูได้ทราบถึงความแตกต่างของพื้นฐานความรู้พื้นฐานประสบการณ์เดิมของนักเรียนเป็นรายบุคคล จะช่วยให้ครูหาแนวทางในการพัฒนาเด็กแต่ละคนได้ถูกต้อง และตรงกับสภาพที่แท้จริงของเด็ก

ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง ใช้ความรู้ การปฏิบัติ ณ จุดปฏิบัติงาน โดยผ่านกระบวนการทำงาน ผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ต้องมีการตรวจสอบประเมิน มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ๆ หรือทำให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ในเรื่องต่างๆ โดยได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นการปรับองค์การให้สามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้กระบวนการที่ผสมผสานความสามารถของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศและความสามารถของคนเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม^{๗๖}

วีรุธ มาฆะศิรานนท์ กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยงานต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งมีการบริหารจัดการในลักษณะบูรณาการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ที่คาดหวังไว้ ซึ่งการจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ อันส่งผลให้องค์การมีความสามารถในการแข่งขันสูง^{๗๗}

บุรชัย ศิริมหาสาคร กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการนำความรู้เดิมและประสบการณ์ของบุคคลในองค์กรมาจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ๆ และนำมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ รวมทั้งนำมาถ่ายทอดแก่บุคลากรในองค์กรตลอดจนนำมาใช้พัฒนาการดำเนินพันธกิจขององค์กร^{๗๘} โดยอาศัยช่องทางต่างๆ ที่องค์กรจัดเตรียมไว้ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ในการ

^{๗๖}วีระวัฒน์ ปันนิตามัย, จิตอาสา พลังสร้างโลก. กรุงเทพมหานคร: สร้างสื่อจำกัด, ๒๕๔๔), หน้า ๒๘.

^{๗๗}วีรุธ มาฆะศิรานนท์, การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

^{๗๘}บุรชัย ศิริมหาสาคร, สรรพวิธีการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ, (กรุงเทพมหานคร: แสงดาว, ๒๕๕๒), หน้า ๕-๖.

ปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดการแบ่งปันและถ่ายโอนความรู้ และในที่สุดความรู้ที่มีอยู่จะแพร่กระจายและไหลเวียนทั่วทั้งองค์กรอย่างสมดุล^{๗๙}

จากการให้ความหมายของคำว่า การเรียนรู้ ข้างต้นผู้วิจัยได้นำมาประมวลและสรุปความ ซึ่งเป็นที่มาของคำว่า การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการนำความรู้เดิมที่มีอยู่และประสบการณ์ต่าง ๆ มาจัดการในลักษณะบูรณาการเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นให้สามารถเข้าถึงความรู้นั้นๆและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักการสำคัญของแนวคิดการเรียนรู้

การให้การศึกษาสำหรับศตวรรษที่ ๒๑ จะมีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำทลาย และซับซ้อน เป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอย่างเต็มไปด้วยสิ่งท้าทายและปัญหา รวมทั้งโอกาสและสิ่งที่เป็นไปได้ใหม่ๆ ที่น่าตื่นเต้น โรงเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ จะเป็นโรงเรียนที่มีหลักสูตรแบบยึดโครงการเป็นฐาน (Project -Based Curriculum) เป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมนุษย์ และคำถามเกี่ยวกับอนาคตเชิงวัฒนธรรม สังคม และสากล ภาพของโรงเรียนจะเปลี่ยนจากการเป็นสิ่งก่อสร้างเป็นภาพของการเป็นศูนย์รวมประสาท (Nerve Centers) ที่ไม่จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียน แต่จะเชื่อมโยงครู นักเรียนและชุมชน เข้าสู่ชุมคลังแห่งความรู้ทั่วโลก ครูเองจะเปลี่ยนจากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือสู่การปฏิบัติและให้เป็นประโยชน์ เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างความรู้ และต้องมีการสร้างวัฒนธรรมการสืบค้น (Create a Culture of Inquiry)

ในศตวรรษที่ ๒๑ การให้การศึกษาตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy of Learning) จะเปลี่ยนไปเน้นทักษะการเรียนรู้ขั้นที่สูงขึ้น (Higher Order Learning Skills) โดยเฉพาะทักษะการประเมินค่า (Evaluating Skills) จะถูกแทนที่โดยทักษะการนำเอาความรู้ใหม่ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ (Ability to Use New Knowledge in a Creative Way) ในอดีตที่ผ่านมา นักเรียนไปโรงเรียนเพื่อใช้เวลาในการเรียนรายวิชาต่างๆ เพื่อรับเกรด และเพื่อให้จบการศึกษาแต่ในปัจจุบันจะพบปรากฏการณ์ใหม่ที่แตกต่างกันไป เช่น การเรียนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนได้เตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตในโลกที่เป็นจริง (Life in The Real World) เน้นการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยวิธีการสอนที่มีความยืดหยุ่น (Flexible in How We Teach) มีการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนมีความเป็นคนเจ้าความคิดเจ้าปัญญา (Resourceful) ที่ยังคงแสวงหาการเรียนรู้แม้จะจบการศึกษาออกไป

^{๗๙}เจษฎา นกน้อย และคณะ, การจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

แนวคิดทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เป็นการกำหนดแนวทางยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยจะอ้างอิงถึงรูปแบบ (Model) ที่พัฒนามาจากเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อทักษะแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (Partnership For 21st Century Skills) ที่มีชื่อย่อว่า เครือข่าย P21 ซึ่งได้พัฒนารอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้านความชำนาญการและความรู้เท่าทันด้านต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิต

แผนภาพที่ ๒.๑ แสดงเป้าหมายการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ^{๔๐}

กรอบแนวคิดเชิงมนทัศน์สำหรับทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ เป็นที่ยอมรับในการสร้างทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ (Model of 21st Century Outcomes and Support Systems) ซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องด้วยเป็นกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (Student Outcomes) ทั้งในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (Core Subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ ที่จะช่วย

^{๔๐}การออกแบบการเรียนรู้, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https:// www.tdri.or.th](https://www.tdri.or.th) [๕ สิงหาคม ๒๕๖๑].

ผู้เรียนได้เตรียมความพร้อมในหลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ ๒๑ โดยจะต้องก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑” (21st Century Skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (Coach) และอำนวยความสะดวก (Facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ ครูเพื่อศิษย์ (Professional Learning Communities : PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคนนั่นเอง

แนวคิดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

โลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เป็นยุคของเทคโนโลยีขั้นสูง ยุคของข้อมูลสารสนเทศ ยุคของสังคมแห่งความรู้ ยุคของสังคมประชาธิปไตย ยุคของสังคมเมืองยุคของการแข่งขันอย่างรุนแรงและยังเป็นยุคของการแสวงหาความเต็มเต็มในจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นสภาพที่เราจะต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศ ระดับสังคมส่วนย่อยและระดับปัจเจกบุคคลจนเราไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงหรือต้านทานได้^{๘๑} สังคมไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน มีปัญหาที่จะต้องดูแลแก้ไขบางเรื่องอยู่ในภาวะวิกฤตของโลกที่เกิดจากสภาพภายในสังคมและจากการคล้อยตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งน่าจะมีการทบทวนเพื่อให้เกิดสังคมที่พึงประสงค์และเกิดความตระหนักรู้ร่วมกัน คือ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ปัญหาลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกที่ป่าสงวนแห่งชาติ ปัญหาทางสังคมที่มาจากกระแสบริโภคนิยม^{๘๒} การที่จะให้เกิดสังคมที่พึงประสงค์ขึ้นมาได้นั้น เราจะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพในทุกๆ ด้านเสียก่อน ซึ่งกระบวนการสำคัญที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพตามที่ต้องการได้ก็คือกระบวนการให้การศึกษาให้แก่คนในสังคมด้วยความสำคัญของการศึกษา ซึ่งเราเชื่อว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดที่มีต่อการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นคนที่มีคุณภาพและใช้ความรู้ความสามารถที่มีเหล่านั้นเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป^{๘๓}

^{๘๑}วิชัย วงษ์ใหญ่, การนิเทศกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในโครงการศึกษาสภาพนิเทศการศึกษาในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมบราสาเตอร์, ๒๕๕๒), หน้า ๘๗.

^{๘๒}ทศนา แคมมณี, ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

^{๘๓}เดิมแท้ ชาวหินฟ้า รัชมี กฤษณมิษ และสุวิดา แสงสีหนาท, การศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึกคุณธรรมผ่านระบบการศึกษา: กรณีศึกษามูลนิธิพุทธฉือจี้ ไต้หวัน, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน), ๒๕๕๐), หน้า ๔๐.

พื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ มีดังนี้

๑. การเรียนแบบรู้จริง (Mastery Learning) การเรียนแบบรู้จริงหรือการเรียนแบบรอบรู้ (Mastery Learning) นี้ถูกนำมาใช้ครั้งแรก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 โดย Washburne แต่ไม่ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควรจนในช่วงปลายปี ค.ศ. 1950 จึงได้มีการรื้อฟื้นแนวความคิดนี้ขึ้นมาใหม่ในรูปของ โปรแกรมการเรียนการสอนโดยผู้เรียนสามารถใช้เวลาเท่าที่ต้องการในการเข้าถึงแก่นแท้ของบทเรียน พร้อมได้รับข้อมูลย้อนกลับที่แสดงถึงจุดบกพร่องและคำแนะนำในการปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ^{๘๔}

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบรู้จริง (Elements of Mastery) มีองค์ประกอบ ๓ ส่วนคือ

๑) เรียนรู้ทักษะองค์ประกอบย่อยของเรื่องนั้น (Acquire Component Skills)

๒) เรียนรู้วิธีบูรณาการทักษะองค์ประกอบย่อยเข้าด้วยกัน (Practice Integrating Skills)

๓) เรียนรู้ที่จะประยุกต์ใช้ทักษะให้เหมาะสมกับกาลเทศะ (Know When To Apply Skill)

การเรียนรู้แบบรู้จริงจะช่วยให้เด็กประมาณร้อยละ ๘๐ สามารถเรียนเนื้อหาสำคัญได้ ขณะที่วิธีสอนแบบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันเรียนรู้ได้ประมาณร้อยละ ๒๐ นอกจากนั้นผลการวิจัยยังชี้ว่าการเรียนแบบรู้จริงช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเพิ่มความร่วมมือระหว่างผู้เรียนเพิ่มความมั่นใจตนเองของผู้เรียนและช่วยให้โอกาสผู้เรียนได้แก้ตัวในการเรียนรู้ให้บรรลุผลสัมฤทธิ์หากพลาดในรอบแรก

๒. การเรียนรู้แบบการสอนให้น้อย เรียนรู้ให้มาก แนวคิด “การสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก” เป็นการเรียนการสอนที่ดีกว่าเนื่องจากช่วยให้กำลังใจผู้เรียนและช่วยเตรียมความพร้อมให้กับพวกเขาเหล่านั้นสำหรับการใช้ชีวิตมากกว่าการสอนมากหรือการสอนเพื่อสอบ “การสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก” มีเป้าหมายเพื่อสัมผัสหัวใจและให้กำลังใจ (Minds) ผู้เรียนทั้งนี้เพื่อการเตรียมผู้เรียนสำหรับการใช้ชีวิตเน้นหลักของการศึกษา (Core of Education) ^{๘๕} ว่าทำไมเราต้องสอนอะไรที่เราควรสอนและเราควรสอนอย่างไร และต้องมีการเปลี่ยนแปลงจากการเน้นที่ปริมาณมาเป็นการเน้นที่คุณภาพการศึกษา ทั้งนี้คุณภาพการศึกษาที่มากขึ้นหมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนโอกาสของการแสดงออกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างลักษณะผ่านนวัตกรรมการสอนและกลยุทธ์

^{๘๔} พงศ์ธราวิจิตรเวชไพศาล. “การเรียนแบบรอบรู้ (Mastery Learning)”. วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๐-มกราคม ๒๕๕๑): ๑๙.

^{๘๕} Syman A. Ambrose, et al, **How Learning Works: Seven Research-Based Principles for Smart Teaching**. (San Francisco: Jossey-Bass, ๒๐๑๐)

การสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยครูผู้สอนโรงเรียนและกระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสำคัญในการทำให้แนวคิด“การสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก” เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติ^{๘๖}

๓. ทิศนา แคมมณี กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือ (Lifelong Learning) มีคุณสมบัติหลักที่สำคัญ ๔ ประการได้แก่

๑) มุมมองที่เป็นระบบ (A Systemic View): เป็นลักษณะเด่นที่สุดของการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้ตลอดชีวิตโอกาสในการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการเชื่อมต่อที่ครอบคลุมวงจรชีวิตทั้งหมดและการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบไปด้วยทั้งการเรียนรู้ในรูปแบบของการเรียนรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

๒) ศูนย์กลางการเรียนรู้ของผู้เรียน (Centrality of the Learner): การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะต้องเปลี่ยนแปลงการให้น้ำหนักความสนใจจากการมุ่งเน้นด้านอุปทาน (Supply Side) ตัวอย่างเช่นการเปลี่ยนจากการจัดโครงสร้างเชิงสถาบันการศึกษาอย่างเป็นทางการมาเป็นการให้ความสนใจการเรียนรู้ในด้านความอุปสงค์ (Demand Side) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ

๓) แรงจูงใจในการเรียนรู้ (Motivation to Learn): แรงจูงใจในการเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตกล่าวคือต้องมีความสนใจที่จะพัฒนาศักยภาพสำหรับ “การเรียนรู้ที่จะเรียน” (Learning to Learn) ผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองและการกำหนดทิศทางให้ตนเองได้

๔) มีวัตถุประสงค์ของนโยบายการศึกษาหลายประการ (Multiple Objectives of Education Policy): เช่นในด้านการพัฒนาส่วนบุคคลการพัฒนาองค์ความรู้วัตถุประสงค์ทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมและช่วยจัดลำดับความสำคัญในกลุ่มวัตถุประสงค์เหล่านี้ด้วยการเปลี่ยนผ่านหลักสูตรให้สอดคล้องกับช่วงชีวิตของบุคคล^{๘๗}

ประธาน หอมพลู และทิพวรรณ หอมพลู กล่าวว่า ความเป็นผู้มีจิตอาสาหรือความเป็นผู้มีจิตสาธารณะ ไม่ใช่ภาวะที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองแบบฉับพลันหรือปัจจุบันทันด่วนโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการในการเรียนรู้ การฝึกฝน การอบรม หรือการตระหนักรู้อย่างลุ่มลึก แต่ความเป็นผู้มีจิตอาสาหรือความเป็นผู้มีจิตสาธารณะล้วนเป็นภาวะที่เป็นอยู่ในตัวบุคคลที่อย่างน้อยต้องผ่านการรู้ การฝึกฝน (ทั้งโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ) รวมถึงการตระหนักรู้ด้วยตนเองอย่างลุ่มลึก เมื่อผ่าน

^{๘๖} สุวิทย์ เมษินทรีย์, รายงานผลการศึกษาโครงการวิจัยเรื่องกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๗), หน้า ๓๐.

^{๘๗} ทิศนา แคมมณี, องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓.

สถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้ผู้ประสบนั้นมีภาวะของความเป็นผู้มีความเห็นใจ อยากช่วยเหลือ อยากอนุเคราะห์โดยไม่หวังผลตอบแทนจากการกระทำของตน ดังนั้นความเป็นผู้มีจิตอาสา หรือมีจิตสาธารณะจึงเป็นภาวะอย่างหนึ่งที่ต้องมีการพัฒนาการเรียนรู้ การฝึกฝนด้วยหลักการ กระบวนการ อย่างใดอย่างหนึ่งซ้ำแล้วซ้ำอีก จนกว่าจะบรรลุภาวะที่เรียกว่า “ความเป็นผู้มีจิตอาสา อย่างแท้จริง”^{๘๘}

แนวคิดการเรียนรู้ในโลกยุคศตวรรษที่ ๒๑ จึงจำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนได้หาความรู้ด้วยตัวเองให้ได้มากที่สุด สร้างแรงจูงใจในการเรียน เห็นคุณค่าของการได้ช่วยเหลือแบ่งปัน มีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เพื่อสร้างสังคมให้น่าอยู่และสงบสุข

องค์ประกอบของแนวคิดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

เนื่องจากกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลและชุมชนประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ตามแนวระบบโรงเรียน ดังนั้น การกล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้จึงต้อง กล่าวถึง องค์ประกอบที่สำคัญ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติกล่าวว่า รากฐานสำคัญของบุคคลและชุมชนที่เป็นองค์ประกอบของการเรียนรู้ ๓ ประการ คือ

๑. คน ประกอบด้วย ผู้รู้หรือปราชญ์ ผู้นำ องค์กรและผู้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน
๒. ความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญา และความรู้ทางวิชาการหรือที่มาจากภายนอกและชุดความรู้หรือประสบการณ์ที่บุคคลหรือชุมชนและองค์กรได้สะสมและพัฒนาขึ้น
๓. ทรัพยากร ในที่นี้หมายถึง ทรัพยากรวัตถุ เช่น เงินทุน ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ พืช สัตว์ และผลผลิตของชุมชน เป็นต้น

ส่วน สីลาภรณ์ นาครทรรพ ได้อธิบายองค์ประกอบกระบวนการเรียนรู้ดังนี้

๑. ฐานการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งของการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่รอบตัว ทั้งในครอบครัว หมู่บ้าน ชุมชน และต่างชุมชน ในธรรมชาติ เช่นเดียวกับผู้ให้ การเรียนรู้มีมากมายทั้งพ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย พี่ป้า น้าอา เพื่อน พระหรือนักบวชหรือผู้นำศาสนา ครู ช่าง พ่อค้า หมอพื้นบ้าน แม้กระทั่งต้นไม้ สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง ฯลฯ รวมทั้งเครือข่ายและองค์กรชาวบ้าน ตลอดจนสถาบันการเรียนรู้ของชุมชนและทรัพยากรอื่น ๆ

๒. เนื้อหา/องค์ความรู้ เนื้อหาความรู้ของการเรียนรู้ของชุมชนจะกำหนดจากความต้องการและความจำเป็นของชุมชน เป็นหลักและเป็นเนื้อหาในเชิงปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี คือ เป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม เพราะหวังผลในการนำไปใช้ในวิถีชีวิตจริงด้านต่าง ๆ ซึ่งหากพิจารณาโดยผิวเผินแล้ว อาจคิดว่าการเรียนรู้ของชุมชนไม่มีเนื้อหา แต่ในความเป็นจริงแล้ว กลับครอบคลุม

^{๘๘} ประสาน หอมพลูและทิพวรรณ หอมพลู, *จิตวิทยาทั่วไป: จิตวิทยาธุรกิจ*, (กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, ๒๕๔๐), หน้า ๓๗.

เนื้อหาวิชาต่างๆ ไว้อย่างครบถ้วน เพียงแต่เนื้อหาเหล่านี้มิได้แยกออกมาเป็นรายวิชา หากแต่สอดแทรกอยู่ในการดำรงชีวิตจริงแต่ละด้าน

๓. กิจกรรมการเรียนรู้ มีหลากหลายวิธี ทั้งการสอน การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การเลียนแบบ การคิดไตร่ตรอง การแลกเปลี่ยน ซึ่งมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับเนื้อหาที่ไม่เหมือนกัน ความถนัดที่ไม่เท่ากันของผู้เรียนผู้สอนแต่ละคน^{๔๙}

องค์ประกอบของแนวคิดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะที่สำคัญคือ การเสริมสร้างฐานความรู้ที่มีความหลากหลาย มีเนื้อหาที่น่าสนใจ และกิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความเหมาะสม คำนึงถึงผู้เรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ เพื่อให้เกิดการบูรณาการเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีระบบและสามารถนำไปใช้พัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไป

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดการเรียนรู้

จิตสาธารณะเป็นลักษณะสำคัญของการเป็นพลเมืองดีของประเทศเพราะบุคคลที่มีจิตสาธารณะจะเป็นผู้ที่ตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะต้องดูแลรักษาสมบัติส่วนรวมของสังคมและตระหนักในสิทธิของตน ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ในภาวะวิกฤติสังคมไทยในปัจจุบันที่คนส่วนใหญ่มักคิดเห็นต่อผู้อื่นเพื่อตนเอง ไม่สนใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับส่วนรวม สิ่งที่เป็นของส่วนรวม เช่น สวนสาธารณะ ตู้โทรศัพท์น้ำประปาสาธารณะ ไฟถนน ฯลฯ จะหาผู้ดูแลรักษาได้ยาก ทุกคนรู้จักแต่จะใช้เพื่อประโยชน์ของตนเองเท่านั้น ถ้าทุกคนยังนิ่งเฉยปล่อยให้คนในชาติขาดจิตสาธารณะไปเรื่อยๆ เช่นนี้ วันหนึ่ง ประเทศชาติคงไม่เหลืออะไร ดังนั้นจึงถึงเวลาแล้วที่ทุกคนจะต้องร่วมมือกันในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับบุคคลในชาติ โดยเฉพาะในเด็ก เพราะเด็กเป็นวัยที่ผู้ใหญ่สามารถปลูกฝังลักษณะอันดีงามให้เกิดขึ้นได้ง่ายกว่าทำในวัยผู้ใหญ่ ดังคำพังเพยที่ว่า “ไม้อ่อนดัดง่าย ไม้แก่ดัดยาก”^{๕๐} การปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ควรได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งผู้ที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของเด็กก็คือ บิดา มารดา ครูและเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสื่อมวลชน ด้วยหากบุคคลเหล่านี้ ได้ถ่ายทอดความมีจิตสำนึกที่ดี มีจิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติส่วนรวมให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอเด็กก็จะซึมซับเอาคุณลักษณะที่ดีนี้ติดตัวไป

โรงเรียนในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่โดยตรงในการให้การศึกษา การอบรมเยวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดี เพื่อเป็นกำลังของสังคม นอกจากจะให้ความรู้ทางวิชาการ และฝึกทักษะความสามารถในด้านต่างๆ แล้ว โรงเรียนยังมีหน้าที่พัฒนาค่านิยมที่ดีงามให้แก่เด็กและเยวชน

^{๔๙}สีลาภรณ์ นาคทรพร, การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๒๕.

^{๕๐}ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖), หน้า ๘๙.

ช่วยปรับพฤติกรรม พัฒนาให้มีพฤติกรรมที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ หมวด ๔ มาตรา ๖ และมาตรา ๗ ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน ตามมาตรา ๖ “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา ๗ “กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง”^{๙๑}

การจัดการเรียนรู้แบบเทคนิคการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เป็นการดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรองจนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการ หรือสมมติฐานต่างๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความหมายต่อตนเอง และต้องการที่จะนำไปใช้ ประสบการณ์ในด้านการรับใช้สังคม นับเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงต่อการเรียนรู้ การรับใช้สังคมตามความต้องการของชุมชนและสังคม นอกจากจะเป็นการช่วยเหลือสังคมโดยตรงแล้ว ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และสามารถพัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติของผู้เรียนได้อย่างดี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เป็นการเรียนรู้จากความเป็นจริงตามสภาพที่แท้จริง จึงเป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสังคมได้จริง^{๙๒}

ตัวอย่างประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวคิดการเรียนรู้

ในสหรัฐอเมริกาการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมมีแพร่ขยายทั่วไป ในทุกระดับการศึกษา ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้โดยให้

^{๙๑}บุญทัน อยู่ชมบุญ, **หลักการสอน**, (เชียงใหม่: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒-๑๕.

^{๙๒}นัตยา ภัทรแสงไทย, **ยุทธวิธีการสอนทางสังคมศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๕), หน้า ๘๒.

นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในบริบทรายวิชา ที่เกี่ยวข้องและส่งเสริมความสัมพันธ์ของนักเรียนกับชุมชนและสังคมภายนอกตลอดชีวิต ถึงกระนั้น ก็ดี คำนิยามของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม มีความแตกต่างไปตามแต่ละสถาบันที่นำไปใช้ โดยทั่วไป หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอน กระบวนการเรียนการสอน หรือเทคนิคการเรียน การสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการกับการทำกิจกรรมการรับใช้สังคมเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ได้เตรียมการไว้ โดยอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองการกระทำเพื่อให้เกิด การเรียนรู้ไปพร้อมกัน^{๔๓}

หลักการจัดการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม เรืองลักษณ์ โรจนพันธ์ ได้กล่าวถึงหลักการ เรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมที่สำคัญ ดังนี้

๑. ผู้เรียนเป็นผู้จัดการรับใช้สังคมอย่างมีความหมาย หมายถึง กิจกรรมรับใช้สังคมที่ทํานั้นต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กิจกรรมนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและชุมชน กิจกรรมจะ ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้

๒. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการที่จำเป็นของชุมชนที่แท้จริง ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ผู้เรียน สร้างขึ้นมาเอง

๓. การรับใช้สังคมต้องเป็นความต้องการจากสมาชิกของชุมชน ชุมชนเป็นผู้แสดงความ ต้องการให้เกิดกิจกรรมการรับใช้สังคมในรูปแบบที่ชุมชนต้องการ โดยคำนึงถึงความสามารถ ทักษะ เจตคติ และการเตรียมการของผู้เรียน

๔. กิจกรรมรับใช้สังคมมาจากจุดประสงค์ของรายวิชาที่เรียนของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องตั้ง จุดประสงค์ของรายวิชาและบูรณาการกิจกรรมการรับใช้สังคมให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของสิ่งที่ เรียน ในการตั้งจุดมุ่งหมายของรายวิชา จึงต้องสำรวจสภาพชุมชนก่อน เพื่อนำมาออกแบบหลักสูตร รายวิชาให้เหมาะสมกับชุมชน

๕. กิจกรรมรับใช้สังคมบูรณาการอยู่ในงานตามจุดประสงค์ของรายวิชา ต้องให้โอกาส ผู้เรียนได้สะท้อนความคิดจากกิจกรรมการรับใช้สังคมว่า ได้ผลตามจุดประสงค์ของรายวิชาหรือไม่ อย่างไร เช่น ให้เขียนรายงาน การอภิปราย การนำเสนอผลงาน การรับใช้สังคมจึงเป็นส่วนหนึ่งของ งาน ในรายวิชา

๖. การวัดผลในการรับใช้สังคมต้องวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับจุดประสงค์ของ รายวิชา คือ ต้องวัดผลการเรียนรู้ ไม่ใช่วัดการรับใช้สังคม วัดผลการแสดงออกถึงการเรียนรู้ของ

^{๔๓}วิรัตน์ คำศรีจันทร์, จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔), หน้า ๖๖-๖๗.

ผู้เรียนซึ่งเป็นผลมาจากการทำกิจกรรมรับใช้สังคม ผู้สอนกับชุมชนจะเป็นผู้ร่วมมือกันวัดและประเมินผลผู้เรียน^{๙๔}

ยุทธนา วรณปิติกุล กล่าวถึง ตัวบ่งชี้ของการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคมไว้ ดังนี้

๑. ผู้เรียนกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
๒. ผู้เรียนศึกษาความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
๓. ผู้เรียนวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
๔. ผู้เรียนจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
๕. ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการรับใช้สังคมและมีการคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐาน
๖. ผู้เรียนนำเสนอความคิดรวบยอด หลักการ สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไปประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ๆ
๗. ผู้สอนติดตามผลการนำความรู้ ความคิด หลักการ สมมติฐาน ไปใช้ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ๆ หรือปรับเปลี่ยนความคิดตามความเหมาะสม

๘. ผู้สอนวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย และการวัดและประเมินผล จะต้องเป็นไปตามจุดประสงค์ของเรื่องที่เรียนรู้ มิใช่วัดผลการรับใช้สังคม^{๙๕}

๒.๑.๕ แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายนั้นมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคมที่มาร่วมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย เพื่อการพัฒนา การแก้ไขปัญหา และการสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อปัจเจกบุคคลและสังคม โดยเป็นคำที่นำมาใช้ในแวดวงการพัฒนาสังคม ที่กล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่าย นับตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีโครงสร้าง รูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีการกระจายตัวไปตามหน่วยย่อยหรือปัจเจกบุคคลในสังคม โดย “เครือข่าย” นั้น เริ่มต้นจากการอธิบายความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือ

^{๙๔}เรিংลักษณ์ โรจนพันธ์, เทคนิคการฝึกอบรม, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

^{๙๕}ยุทธนา วรณปิติกุล) สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาคม, ๒๕๕๒), หน้า ๑๖.

ชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือพึ่งพา จนกระทั่งสามารถสร้างพลังและอำนาจการต่อรอง และต่อมาก็มีการขยายความสัมพันธ์นั้นไปสู่ระดับที่กว้างขึ้น โดยมีการเชื่อมโยงกับองค์กร เครือข่าย พันธมิตรอื่นๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้ปัจเจกบุคคล และกลุ่มคนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานตาม ประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข แนวคิดเครือข่ายทางสังคมเครือข่ายสังคมนั้นจากทฤษฎีการ แลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ที่ตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าความสัมพันธ์ของมนุษย์ ทุกๆ คน สามารถที่จะเข้าใจความสัมพันธ์ได้ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนมูลค่าเทียบเท่า โดยประมาณ (Roughly Equivalent Values) ทฤษฎีนี้เชื่อมโยงกับทฤษฎีทางเลือกด้วยเหตุผล (Rational Choice Theory) แนวคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism) เข้ากับสมมุติฐานของทฤษฎีที่ กล่าวมาแล้ว โดย นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันชื่อ George C Homans ^{๙๖} ถือว่าพฤติกรรมทางสังคม เป็นการแลกเปลี่ยน (Social Behavior as Exchange) โดย Homans มองว่าพฤติกรรมทางสังคมเป็น การแลกเปลี่ยนสินค้า ไม่ใช่เพียงแค่สินค้าที่เป็นวัตถุ แต่หมายรวมถึงสิ่งที่ไม่ใช่วัตถุด้วย เช่น การ ยินยอมหรือศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม เขาได้กล่าวไว้ด้วยว่าคนที่ให้คนอื่นมากจะพยายามที่จะให้ได้จาก คน อื่นให้ได้มากเช่นกัน ในขณะที่เดียวกันคนที่รับจากผู้อื่นมากจะถูกกดดันให้ให้กลับผู้อื่นมากเช่นกัน กระบวนการนี้จะทำให้เกิดความสมดุลในการแลกเปลี่ยนในสังคม

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network Concept) มีพัฒนาการมาจากพื้นฐานของ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) โดยมีนักคิดคนสำคัญ คือ Richard Emerson ซึ่งต่อยอด ความคิดมาจาก George C. Homans โดยมีฐานคติ (Assumption) คือ ในเครือข่ายสังคมจะประกอบ ไปด้วย บุคคลหรือตัวแสดง (Actor) ที่มีความสัมพันธ์ (Relation) ซึ่งกันและกันตามบทบาทหรือ หน้าที่ของแต่ละคน หรือคู่ความสัมพันธ์มีอยู่ ซึ่งแต่ละคนนั้นมีได้มีเพียงบทบาทเดียว หากแต่มีหลาย บทบาทที่จะต้องสวมในชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายสังคม บางครั้งอาจ เป็นไปตามทฤษฎีของการแลกเปลี่ยน เพราะบุคคลไม่เพียงแต่ทำตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง ในสังคม หรือตามบรรทัดฐานที่ได้รับการถ่ายทอดมาเท่านั้น แต่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลยังขึ้นอยู่กับ พื้นฐานของการรับรู้และการตัดสินใจในการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ระหว่างคู่ความสัมพันธ์ ทั้งในด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ในปัจจุบันสภาพองค์ความรู้ของแนวคิดนี้ได้ถูกใช้ในการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม (Social Network Analysis) การสร้างตัวตนของ เครือข่ายการแลกเปลี่ยนเชิงบูรณาการ (Integrated Exchange Forming) รวมไปถึงการศึกษาอำนาจ และการพึ่งพา (Power and Dependence) ภายในเครือข่าย ^{๙๗}

^{๙๖}A. Javier Trevino, George C, Homans : History, Theory, and Method, (Oxford : Charles Tilly. Boulder, Paradigm Publishers, ๒๐๐๖.), pp.45-51

^{๙๗}ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์, สื่อสารกับสังคมเครือข่าย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๖), หน้า ๕๐.

กล่าวได้ว่ารากฐานของแนวคิดเครือข่ายทางสังคม มีที่มาจากทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) อันถือเป็นทฤษฎีมหภาค (Macro Theory) และเก่าแก่ทฤษฎีหนึ่งของสังคมวิทยา ซึ่งนำไปใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมตั้งแต่ระดับจุลภาค บัณฑิตบุคคล (Micro Level - Individual) ไปจนถึงระดับมหภาค สังคม (Macro Level - Society) โดยมีแหล่งกำเนิดของทฤษฎีจาก ๓ แหล่ง คือ เศรษฐศาสตร์ เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian Economics) มนุษย์วิทยาเชิงหน้าที่ (Functional Anthropology) และจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral Psychology)^{๔๘}

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม จึงเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงและประสานการทำงาน เพื่อให้เกิดพลังการทำงานร่วมกัน ในสังคมสมัยใหม่เครือข่ายทางสังคมผ่านกระบวนการเชิงพื้นที่และเครือข่ายสังคมทางเทคโนโลยี (Social Media Network) มีพลังต่อการสร้างความรู้ กระบวนการ และเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจำเป็นต้องใช้พลังเครือข่ายที่จะนำไปสู่การเรียนรู้และการพัฒนาสังคมร่วมกัน แนวคิดองค์กรชุมชนและเครือข่ายนั้นมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้คนในสังคมที่มารวมตัวกันเป็นกลุ่ม องค์กรชุมชน และเครือข่าย เพื่อการแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม โดยเป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ การสร้างพลังอำนาจในการจัดการ การมีส่วนร่วมในการกิจกรรมการพัฒนา การจัดการทรัพยากรชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่และการสนับสนุนการทำงานของภาครัฐและองค์กรเอกชน องค์กรชุมชนและเครือข่ายมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและประเทศ โดยเป็นการดำเนินการตามบทบาทและหน้าที่ทั้งตามที่กฎหมายสภาองค์กรชุมชนกำหนดและดำเนินการในฐานะของภาคประชาชนที่ต้องการเห็นการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้นำชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหาแนวทางการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนและเครือข่ายอย่างเป็นขั้นตอน

ความหมายของแนวคิดเรื่องเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

มีผู้ให้นิยามของคำว่า เครือข่ายทางสังคม ดังนี้

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวมๆ

^{๔๘}สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การสื่อสารกับสังคม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓), หน้า ๔๑.

เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กัน อย่างชัดเจน^{๙๙}

เสถียร เขยประทับ กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง ในปัจจุบันมีความหมาย ประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรม บางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน^{๑๐๐}

กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง วัฒนธรรมองค์กรเป็นกระบวนการ ทัศนคติใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กร นั้นกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (Hierarchical) มาเป็น การสร้างเครือข่าย (Networking)^{๑๐๑}

ดำรงค์ ฐานดี กล่าวว่า เครือข่ายทางสังคม จึงหมายถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็น การประสานพลัง (Synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่างๆถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า^{๑๐๒}

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า เครือข่ายทางสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงกันของ องค์กรต่างๆอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วางแผนร่วมกัน ดำเนิน กิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย คำว่า “เครือข่าย” นั้น เป็นคำที่นำมาใช้ ในแวดวงการพัฒนาสังคม โดยเป็นการกล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ที่เชื่อมโยงเป็น เครือข่าย นับตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม และกลุ่มกับเครือข่าย ซึ่งเป็นระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีโครงสร้าง รูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลาย และมีการกระจายตัวไป

^{๙๙}สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การสื่อสารกับการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ทัศน์ แอนด์ พริ้นติ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓-๑๔.

^{๑๐๐}เสถียร เขยประทับ, การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

^{๑๐๑}กาญจนา แก้วเทพ, สื่อสารมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๓๗.

^{๑๐๒}ดำรงค์ ฐานดี, สังคมวิทยา – มานุษยวิทยาเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๒), หน้า ๖๖.

ตามหน่วยย่อยหรือปัจเจกบุคคลในสังคม ซึ่งสามารถมองเห็นได้ทั้งในมิติแห่งความสัมพันธ์ที่ปัจเจกบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายในสังคมใหญ่ และเครือข่ายในสังคมใหญ่ก็มีความสัมพันธ์กับปัจเจกบุคคลและกลุ่มคนในท้องถิ่นต่างๆ

หลักการสำคัญของแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

ในทางสังคมวิทยา เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากกลุ่ม โดยที่กลุ่มจะมีขอบเขตที่ชัดเจน รู้ว่าใครเป็นสมาชิก ใครไม่ใช่สมาชิก มีความเป็นรูปธรรมมองเห็นได้ มีโครงสร้างทางสังคมในระดับหนึ่ง แต่เครือข่ายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ไม่มีขอบเขตการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก เครือข่ายอาจจะมองเห็นและมองไม่เห็นเป็นรูปธรรมก็ได้ สาระของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่จะช่วยให้มองเห็นรูปธรรมของเครือข่ายมี ๓ ลักษณะ คือ

๑. เครือข่ายการแลกเปลี่ยน
๒. เครือข่ายการติดต่อสื่อสาร
๓. เครือข่ายความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกัน

เครือข่ายไม่มีโครงสร้างที่แน่นอนตายตัว อาจมีการออกแบบโครงสร้างขึ้นมาทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มองค์กรให้ต่อเนื่อง แต่ในเครือข่ายไม่มีใครบังคับให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคน กลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอๆ กัน ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่ม องค์กรมากนัก^{๑๐๓}

ซึ่งหากพิจารณาถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายแล้ว พบว่า มีหลักการที่เกี่ยวข้อง ๓ ประการ คือ

๑. สถานการณ์ปัญหาและสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อน หลากหลาย และขยายตัว เกินความสามารถของกลุ่มหรือองค์กรใด องค์กรหนึ่ง ที่จะดำเนินการแก้ไขได้ จำเป็นต้องมีการรวมพลังและมีกลไกการจัดการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ดังนั้น จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มและเครือข่าย เพื่อที่จะเชื่อมโยงคน ความรู้และประสบการณ์นั้นให้เป็นขบวนการทางสังคมแล้วนำไปสู่การจัดการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยนัยนี้ ก็คือ การเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดพลังในการจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งสถานการณ์และปัญหาจะเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดเครือข่ายขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นการจัดการภายในกลุ่มที่เห็นความจำเป็นของการเข้ามาเสริมสร้างกระบวนการทำงานขององค์กรภายนอกและพลังภายใน

^{๑๐๓}บรรพต วิริยะ, สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๔๙.

๒. การสร้างพื้นที่ทางสังคม องค์กรชุมชนและเครือข่ายนั้น เป็นเครื่องมือและยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการระดมทรัพยากรและความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ต้องการ การใช้พลังองค์กรและเครือข่ายในฐานะเครื่องมือดังกล่าว ถือได้ว่า เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางสังคม ที่นำไปสู่การเรียนรู้และการสร้างพื้นที่ทางสังคม เพราะเมื่อกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มีความต้องการคล้ายกัน มีความคิดหรืออุดมคติเหมือนกัน มารวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับกลุ่มหรือบุคคลและองค์กรอื่นๆ ในสังคม ทำให้กลุ่มตนเองมีความรู้สึกว่ามีพื้นที่ทางสังคมที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ ความเชื่อมั่น และความไว้วางใจให้แก่กันและกัน กระบวนการนั้นจะเป็นการสร้างและให้โอกาสในการพัฒนาศักยภาพของฝ่ายต่างๆ เพื่อที่จะขยายขอบเขตแนวคิดและกระบวนการนั้นให้กว้างขวางออกไปสู่การรับรู้ระหว่างกัน โดยอาศัยช่องทางการสื่อสารและการทำกิจกรรม ซึ่งจะกลายเป็นการสร้างตัวตนหรืออัตลักษณ์ขององค์กรและเครือข่ายให้ปรากฏภาพลักษณ์ที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น การประสานความร่วมมือของเครือข่ายทางธุรกิจ ก็เพื่อการลดต้นทุนในการผลิต ลดภาวะของการแข่งขัน และยกระดับมาตรฐานในการผลิตสินค้าและบริการให้สูงขึ้น ส่วนในเครือข่ายทางสังคมเพื่อการพัฒนา การประสานความร่วมมือเป็นเครือข่าย ก็เพื่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัย และเพื่อการผลักดันในเชิงนโยบาย ในขณะที่เครือข่ายประเภทอื่นๆ ก็ใช้ยุทธศาสตร์ความเป็นเครือข่าย เพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งทั้งหมดเป็นการสร้างความหมายและการก่อให้เกิดพื้นที่ทางสังคมและใช้พื้นที่นั้นดำเนินกิจกรรมขององค์กรและเครือข่ายตนเอง

๓. การประสานผลประโยชน์ ความจำเป็นอีกประการหนึ่งในการเสริมสร้างองค์กรเครือข่ายชุมชน คือ การประสานผลประโยชน์อย่างเท่าเทียม เพราะเมื่อทุกกลุ่ม องค์กร หรือเครือข่ายมีการประสานผลประโยชน์ต่อกันในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยแล้ว สิ่งที่เกิดตามมาคือเครือข่ายเกิดการเรียนรู้และมีกิจกรรมการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเกิดกระบวนการใหม่ ความรู้ใหม่ โดยการประสานผลประโยชน์นั้น อาจมีได้หมายถึง การให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนเท่านั้น แต่อาจหมายถึง การให้จังหวะและโอกาสของความเป็นไปได้ในทางเลือกของฝ่ายต่างๆ ที่มีต่อกัน การได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย จะช่วยกระตุ้นให้เกิดองค์กรเครือข่าย และเกิดการรักษาเป้าหมายร่วมของเครือข่ายที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งจะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาเครือข่ายที่ต่อเนื่อง ดังนั้น การรวมตัวเป็นเครือข่ายขององค์กรหรือหน่วยย่อยของภาคส่วนต่างๆ จึงเป็นการประสานผลประโยชน์ นอกจากนี้ การดำเนินการภายใต้ระบบที่มีการรักษาผลประโยชน์ต่อกันนั้น จะทำให้องค์กรและเครือข่ายนั้นมีจังหวะในการก้าวเดินและความมั่นคงยิ่งขึ้น

๔. การใช้สิทธิและอำนาจของประชาชน ในกระบวนการของความเป็นองค์กรชุมชนและเครือข่ายนั้น ส่วนหนึ่งก็เพื่อการใช้สิทธิและอำนาจของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อพิทักษ์

ผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่ม องค์กร และสร้างเครือข่ายขึ้นมาเพื่อให้มีอำนาจในการต่อรองและการใช้สิทธิเพื่อประโยชน์การทำงานของชุมชน

แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

แนวคิดเครือข่ายทางสังคมเป็นหนึ่งในกระบวนทัศน์ของศาสตร์ยุคใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากกระบวนทัศน์ของศาสตร์สาขาฟิสิกส์ ชีววิทยา มานุษยวิทยา สังคมวิทยา และจิตวิทยา แนวคิดเครือข่ายถูกกล่าวถึงมานานแล้ว ในประเทศไทยได้มีการดำเนินงานลักษณะเครือข่ายกันอยู่บ้าง ทั้งโดยการเริ่มต้นจากความพยายามจัดตั้งเครือข่ายแล้วลงมือดำเนินงานโดยอาศัยตัวบุคคล ในโครงสร้างเครือข่ายที่ออกแบบไว้เป็นกลไกดำเนินการ ซึ่งมักพบว่ามีโอกาสล้มเหลวมากกว่าสำเร็จ เนื่องจากส่วนมากเครือข่ายแบบจัดตั้ง จะละเลยคุณลักษณะสำคัญที่มีความละเอียดอ่อนของแบบแผนของโครงสร้างเครือข่าย และองค์ประกอบเครือข่าย ทั้งในส่วนที่เป็นตัวปัจเจกบุคคล ตำแหน่งของบุคคลต่างๆ ในเครือข่าย ระบบการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนสาระที่ต้องการสื่อสาร ทำให้ไม่เกิดกระบวนการเครือข่ายอย่างแท้จริง ในขณะที่นักวิชาการบางส่วนศึกษาเครือข่ายโดยเริ่มต้นจากปรากฏการณ์จริงในพื้นที่ และวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้เห็นแบบแผน และกระบวนการทำงานของเครือข่ายเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ ทำให้ได้ร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และองค์กรที่ทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในรูปของเครือข่ายมากขึ้น สำหรับนักทฤษฎีเครือข่ายต่างประเทศจะให้ความสนใจต่อความเชื่อมโยงระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร ว่าเป็นการกระทำในลักษณะของความสัมพันธ์ระดับบุคคลขึ้นไป โครงสร้างที่เป็นรูปธรรมฐานของการเชื่อมโยงของโครงสร้างทางสังคมอยู่ที่ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่มีคุณค่า ทั้งทรัพยากรสินอำนาจและข้อมูลที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีอยู่ในตัวปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร ต่างๆ ในสังคม การแลกเปลี่ยน แบ่งปันทรัพยากรจึงเกิดขึ้น ผ่านกระบวนการเครือข่าย^{๑๐๔}

การแลกเปลี่ยนทางสังคม จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของปัจเจกบุคคลที่ถูกงูใจ (Motivation) ด้วยผลกำไรหรือรางวัลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากผู้อื่น ซึ่งต้องอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างกัน การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์จึงเป็นกลไกหนึ่งการสร้างความสัมพันธ์ เป็นการพึ่งพาอาศัยก่อให้เกิดความผูกพันที่ดีต่อกัน เพื่อกิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่ม ในการแลกเปลี่ยน การแก้ปัญหา การเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน รวมไปถึงปัจจัยเสริมที่เป็นเงื่อนไขสำคัญ คือ ความเต็มใจที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จนเกิดการพัฒนาจิตใจขึ้น^{๑๐๕}

^{๑๐๔}อำพล จินดาวัฒน์, **จิตอาสา พลัสสร้างโลก**, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสื่อจำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑.

^{๑๐๕}นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตั้งจิตรเจริญกุล, **การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง**

คุณธรรมจริยธรรมของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๔๒.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการภายในคือ จิตใจ แนวคิดนี้เกิดขึ้นมาในช่วงศตวรรษที่ ๑๙๖๐ และเริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙๖๐ จนถึงต้นศตวรรษที่ ๑๙๗๐ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ สิ่งที่แตกต่างกันจากแนวคิดเดิม คือ การปรับพฤติกรรมทางปัญญาจะเน้นที่การปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยตรง นักปรับพฤติกรรมมีความเชื่อว่า กิจกรรมทางปัญญามีผลต่อพฤติกรรม กิจกรรมทางปัญญาสามารถจัดให้มีขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้ และพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป อาจจะเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา^{๑๐๖} แนวคิดนี้สอดคล้องกับหลักศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ซึ่งมีคำสอนที่สามารถนำมาใช้สำหรับการพัฒนาจิตสาธารณะได้ เช่น มูลนิธิธอจี ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินกิจกรรมจิตอาสา และมีเครือข่ายทั่วโลก นอกจากนี้โรงเรียนสัตยาให้การสวดมนต์และนั่งสมาธิก่อนและหลังเรียน ทุกครั้งเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ จนได้รับการเชิดชูว่าเป็นโรงเรียนต้นแบบของการบูรณาการหลักศาสนากับการศึกษาได้อย่างลงตัว^{๑๐๗}

ในขณะที่การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการมีพฤติกรรมจิตสาธารณะ กล่าวคือ การเกิดพฤติกรรมเป้าหมายอันมุ่งหวังที่จะให้ผู้ที่ได้รับการสนับสนุนเกิดความต้องการที่จะมีพฤติกรรมเป้าหมายอันมุ่งหวังที่ได้รับการสนับสนุน เกิดความต้องการที่จะมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือผู้อื่นมีจิตอันเป็นสาธารณะหรือกระทำการใดๆ อันมุ่งประโยชน์ส่วนตน ซึ่งอาจจะรวมเรียกได้ว่ามีพฤติกรรมจิตสาธารณะนั่นเอง^{๑๐๘}

แนวคิดเครือข่ายทางสังคมเสริมสร้างจิตสาธารณะเกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เกิดการยกระดับจิตใจและมีพฤติกรรมเชิงบวกและสร้างสรรค์ ร่วมกันพัฒนาชุมชน สังคม และประเทศชาติให้ร่มเย็นสืบไป

องค์ประกอบของแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

องค์ประกอบที่สำคัญของความเป็นเครือข่าย ได้แก่

๑. หน่วยชีวิตหรือสมาชิก เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นของความเป็นเครือข่าย ที่สร้างระบบปฏิสัมพันธ์โดยแต่ละหน่วยชีวิตและแต่ละปัจเจกบุคคล จะดำเนินการสานต่อเพื่อหาแนวร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดการดำรงอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมชาติที่ทุกสรรพสิ่งจะต้องพึ่งพาอาศัย

^{๑๐๖}ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์, การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนว และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๗), หน้า ๘.

^{๑๐๗}พระไพศาล วิสาโล, ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธธอจี, (กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๐), หน้า ๙-๑๒.

^{๑๐๘}ยุทธนา วรณปิติกุล, สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้ และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

และสร้างกระบวนการที่สืบเนื่องเพื่อรักษาความเป็นไปของชีวิต ดังนั้นหน่วยชีวิตหรือสมาชิกในองค์กรนั้น จะเป็นองค์ประกอบหลักที่ก่อให้เกิดความเป็นเครือข่าย

๒. จุดมุ่งหมาย เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพราะหากว่าบุคคล กลุ่ม องค์กร มารวมกันเพียงเพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยไร้ความมุ่งมั่นหรือจุดมุ่งหมายร่วมกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีอาจกล่าวได้ว่าเป็นเครือข่าย เพราะความเป็นเครือข่ายจะต้องมีความหมายถึง “การร่วมกันอย่างมีจุดหมาย” เพื่อทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนั้น

๓. การทำหน้าที่อย่างมีจิตสำนึก การที่แต่ละหน่วยชีวิตหรือการที่แต่ละบุคคลจะมาร่วมกันนั้น สิ่งที่จะยึดโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน คือ การทำหน้าที่ต่อกัน และกระทำอย่างมีจิตสำนึก เพราะหากขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวมแล้ว กระบวนการนั้นจะเป็นเพียงการจัดตั้งและเรียกร้องหาผลประโยชน์ตอบแทนเท่านั้น และการที่คนจะมารวมกลุ่มเป็นองค์กรเครือข่ายได้นั้น นอกจากจะมีความสนใจหรืออุปนิสัยใจคอที่คล้ายคลึงกันแล้ว บุคคลยังต้องมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม กล่าวคือ เมื่อพวกเขาเห็นปัญหาหรือต้องการที่จะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จิตใจที่มุ่งมั่นซึ่งเป็นปัจจัยภายในของแต่ละบุคคล ย่อมเป็นแรงขับเคลื่อนที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์และการค้นหาวิธี เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ รวมทั้งแสวงหาแนวร่วมจากเพื่อนร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างพลังอำนาจในการต่อรองหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จนกลายเป็นองค์กรเครือข่ายที่ทุกฝ่ายต่างก็มีความ ไว้วางใจต่อกัน ทั้งนี้ เพราะความเป็นเครือข่าวนั้น สามารถที่จะตอบสนองกระบวนการแก้ไขปัญหาได้มากกว่า

๔. การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยน ในองค์ประกอบของความเป็นเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่จะขาดมิได้ก็คือการมีส่วนร่วม การพึ่งพาอาศัยและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกจะเป็นปัจจัยที่หนุนเสริมให้เครือข่าวนั้นมีพลังมากขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมจะทำให้สมาชิกมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะช่วยให้ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากันและพึ่งพากันมากขึ้น นอกจากนี้ ในระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ก็มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากรเพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุถึงเป้าหมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จึงเป็นทั้งแนวคิด กระบวนการและวิธีการของการจัดการเครือข่าย เป็นกระบวนการสร้างข้อมูลต่อเนื่อง เพราะถ้าไม่มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันที่มาจากมีส่วนร่วมแล้ว พัฒนาการของเครือข่ายจะเป็นไปอย่างช้าๆ และอาจถดถอยลง ดังนั้น การมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนจึงเสมือนกลไกที่เป็นแรงผลักดันให้ความเป็นเครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

๕. ระบบความสัมพันธ์และการสื่อสาร ถ้ากล่าวถึงเครือข่ายว่าเป็นความสัมพันธ์ที่โยงใยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญต่อเครือข่าย คือ ข้อมูลและการสื่อสารระหว่างกัน นับตั้งแต่การสื่อสารระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม และระหว่างเครือข่ายกับเครือข่าย รวมทั้งระบบ

ความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกระบวนการสื่อสารนั้นจะช่วยให้สมาชิกในเครือข่ายเกิดการรับรู้ เกิดการยอมรับในกระบวนการทำงานและช่วยรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการติดต่อสื่อสารที่ต่อเนื่องเช่นนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่าย ถ้าระบบความสัมพันธ์ได้รับการตอบสนองหรือขาดการติดต่อแล้ว ความเป็นเครือข่ายก็อยู่ในภาวะที่เสื่อมถอย ดังนั้น การพัฒนาระบบเครือข่ายจะต้องยึดหลักการของความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกัน โดยมีกิจกรรมและข้อมูลเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของเครือข่ายนั้นๆ^{๑๐๙}

องค์ประกอบของเครือข่ายทางสังคมที่กล่าวมาข้างต้น ช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกให้มีความเข้มแข็งขึ้น เมื่อสมาชิกของเครือข่ายมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและทำหน้าที่ของตนด้วยจิตสำนึกจากภายในจิตใจ ย่อมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เกิดความสัมพันธ์อันดีขึ้นย่อมทำให้กิจกรรมต่างสำเร็จลุล่วงด้วยดี และเสริมสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วิธีเสริมสร้างจิตสำนึกตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network)

คำว่า "เครือข่าย" มีความสำคัญมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ผู้คนพูดถึงเครือข่ายของหน่วยงานการพัฒนา วิจัย ธุรกิจ และในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ คนบางกลุ่มมอง "เครือข่าย" ว่าเป็นเพียงคำที่รู้กันเฉพาะในวงการหนึ่ง ปัจจุบันมีองค์กรจำนวนมากตระหนักว่า "เครือข่าย" เป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการพัฒนา แต่เครือข่ายคืออะไร เครือข่ายทำงานอย่างไร ทำไมบางเครือข่ายประสบความสำเร็จ บางเครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ คนในชุมชน และองค์กรชุมชน จะร่วมกันสร้างและพัฒนาเครือข่ายได้อย่างไร การจัดการภายในของเครือข่ายองค์กรชุมชนควรเป็นอย่างไร เครือข่ายเมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจะทำหน้าที่อย่างไร ชุมชนจะได้ประโยชน์อะไรบ้าง ล้วนแต่เป็นคำถามที่ยังต้องการกระบวนการศึกษาวิจัยอีกมากนัก^{๑๑๐}

วิธีเสริมสร้างจิตสำนึกตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคมมี ๒ วิธี ดังนี้

๑. เครือข่ายภาคประชาชน เป็นการรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะในชุมชนชนบท เป็นการรวมของปัจเจกบุคคล กลุ่มคนและเครือข่าย โดยอาศัยวัฒนธรรมชุมชน กระบวนการทำงานร่วมกับภาคีอื่นๆ และระบบเทคโนโลยี เป็นเครื่องหนุนเสริมให้เกิดการรวมตัว โดยเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นทั้งจากการเห็นความจำเป็นในการรวมพลังเพื่อแก้ไขปัญหา เกิดจากการเรียนรู้และการถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกัน โดยเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามธรรมชาติ และเกิดขึ้นจากการส่งเสริม โดยหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่ต้องการให้องค์กร ชุมชน และ

^{๑๐๙}สุเทพ สุนทรเกาส์, **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎี ทางสังคมวิทยาและวัฒนธรรม**, (เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น, ๒๕๔๐), หน้า ๒-๓.

^{๑๑๐}แสวง รัตนมงคลมาศ, **ทฤษฎีสังคมศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมนักพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๖๓-๖๔.

สังคม มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาตนเองตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของภาครัฐ หรือหน่วยงานที่กำหนดไว้

๒. เครือข่ายภาครัฐ เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบด้วยนโยบายของภาครัฐแต่ละช่วงเวลา แต่ด้วยระบบที่มีมาอย่างยาวนานนั้น ได้สร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการรวมศูนย์ที่ยากแก่การนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพราะเป็นการวางรากฐาน/การวางแผนที่มาจากส่วนบนหรือผู้ที่มีอำนาจ การสร้างอำนาจนิยมของภาครัฐดังกล่าว ได้กลายเป็นการสะสมปัญหาเชิงโครงสร้างให้เกิดขึ้นอีกต่อกระบวนการพัฒนาในสังคมไทยในช่วงที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาภาครัฐเองก็ได้มีการปรับตัว/ปฏิรูปกระบวนการทำงาน โดยการสนับสนุนกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น การส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่ายและมีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น โดยผ่านช่องทางด้านกฎหมายและกระบวนการทำงาน โดยกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาภาครัฐนั้น จะมีการดำเนินการในลักษณะของงานด้านการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้ให้แนวคิด กระบวนการทำงานมากกว่ากระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของภาคประชาชน และการส่งเสริมความเป็นเครือข่ายของภาครัฐนั้น มักจะเป็นการจัดตั้งมากกว่าเน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของภาคประชาชน^{๑๑๑}

การเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคมทั้งเครือข่ายภาคประชาชนและเครือข่ายภาครัฐมีบทบาทต่อการสร้างจิตสาธารณะอย่างมาก การรวมพลังกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ มีการวางรากฐานอย่างเป็นระบบทำให้ชุมชน สังคม และประเทศชาติเข้มแข็งและน่าอยู่

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวคิดเครือข่ายทางสังคม

เครือข่ายทางสังคมช่วยให้องค์กรมีการติดต่อสัมพันธ์กัน เช่น การปฏิบัติงานอาสาสมัครหรือจิตสาธารณะในประเทศไทยและต่างประเทศมีเป็นจำนวนมากที่มีการทำงานในลักษณะเครือข่ายของอาสาสมัครเพื่อประโยชน์ส่วนรวมไม่หวังผลตอบแทน ในประเทศไทยที่เห็นได้ชัด คือ มูลนิธิแพทย์อาสาสมัครสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และในต่างประเทศ คือ มูลนิธิพุทธฉือจี้ที่เกิดในประเทศไทยได้วัน ซึ่งมีการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสังคมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ โดยภิกษุณีเจียงเหยียน ที่เริ่มต้นด้วยการชักชวนแม่บ้านในเมืองฮวาเหลียน สละเงินวันละ ๒๕ สตางค์ทุกวันภายในเวลา ๒๐ ปี ก็สามารถสร้างโรงพยาบาลขนาดใหญ่ ๑๐๐๐ เตียงได้สำเร็จ ปัจจุบันมูลนิธิพุทธฉือจี้มีการขยายหน่วยงานไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยมีสำนักงานอยู่ในกรุงเทพและเชียงใหม่ ซึ่งลักษณะการดำเนินงานเหมือนที่ประเทศไต้หวัน คือ การมุ่งสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น ตามหลักมนุษยธรรมไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ไม่มีการแบ่งแยก

^{๑๑๑}สนธยา พลศรี, สังคมวิทยาเบื้องต้น, (สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภายใต้ภารกิจหลัก ๔ ประการ ได้แก่ การสงเคราะห์ การรักษาพยาบาล การศึกษา และวัฒนธรรม^{๑๑๒}

ทั้งนี้กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมของมูลนิธิพุทธรักษา จะสอนและโน้มน้าวจิตใจนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ไม่เห็นแก่ตัวในด้านเดียว แต่ให้รู้จักกฎระเบียบ และจริยธรรม มีความยับยั้งตนเอง ไม่ให้ถูกกลืนเข้าไปในสังคมที่มัวหมอง เมล็ดพันธุ์ที่บ่มเพาะเข้าไปในจิตใจคือ คุณธรรม ความดี ความรัก ความเป็นหมู่คณะด้วยปรัชญาข้อที่ ๒ ชุด คือ ชุดที่ ๑ มีเมตตา กรุณา ปิติและยินดี และให้โดยไม่เห็นแก่ตัว ชุดที่ ๒ การรู้จักพอ การรู้จักบุญคุณ รู้จักยกย่อง และมีความรักให้กับผู้อื่น ดำเนินการสอนคุณธรรม ๖ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การเข้าใจ คือ การอธิบายให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่กระทบทำให้เกิดผลดี ผลเสียอย่างไร โดยใช้รูปแบบการเล่านิทานหรือสื่อวีดิทัศน์

๒. คิด คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนเปรียบเทียบตนเองในสถานการณ์ต่างๆ จากการฟังเรื่องเล่า

๓. แสดงออก คือ ให้นักเรียนแสดงจินตนาการต่างๆ โดยการวาดภาพ การเรียงความ การแสดงละคร เปรียบเหมือนการบ่มเพาะเมล็ดพันธุ์แห่งความดีในจิตใจเด็ก

๔. กระตุ้นจิตเมตตา คือ การนำนักเรียนเข้าไปสัมผัสกับคนที่ประสบทุกข์ในสถานที่ต่างๆ เช่น โรงพยาบาล สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กพิการ สถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อกระตุ้นให้เกิดจิตสงสารเมตตา

๕. ทำทันที คือ กระตุ้นให้นักเรียนทำความดี โดยการช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ยากทั้งทางวัตถุและจิตใจ เปรียบดังการงอกของเมล็ดพันธุ์แห่งความดี

๖. สนับสนุนและทำซ้ำ คือ การมีพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์คุณธรรมของแต่ละคนให้เกิดความงาม ขึ้นในจิตใจของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการสนับสนุนทำซ้ำเป็นประจำ เพื่อบ่มเพาะความดีงาม ให้งอกขึ้น^{๑๑๓}

การดำเนินการสอนคุณธรรม ๖ ขั้นตอนนี้ช่วยเสริมสร้างให้เด็กมีความเข้าใจ มีความคิด และแสดงออกต่อผู้อื่นด้วยความเมตตา การได้สัมผัสกับคนที่ประสบกับความทุกข์เป็นประสบการณ์ตรงที่ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และแสดงออกด้วยความรักและเมตตา การสนับสนุนให้ทำซ้ำยังทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการพัฒนาจิตใจ เป็นการบ่มเพาะความดีให้งอกงามในจิตใจอย่างต่อเนื่อง

^{๑๑๒}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **ทฤษฎีสังคมวิทยา** เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๕๖.

^{๑๑๓}อดิน รพีพัฒน์, **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสภารการพิมพ์, ๒๕๓๗), หน้า ๗-๙.

๒.๑.๖) ที่มาและแนวคิดวิถีไทย

ในการพัฒนานักเรียนด้านจิตสาธารณะในสถานศึกษานั้น เป็นการปลูกเร้าบำรุงคนให้มีคุณภาพในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม^{๑๑๔} จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ นั้นพบว่าเด็กที่เรียนเก่งมุ่งแต่เรื่องเรียนอย่างเดียวไม่สนใจทำกิจกรรมอื่นๆ ไม่รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น ขาดจิตสำนึกสาธารณะ ส่วนเด็กเรียนไม่เก่งพยายามทำพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เพื่อสร้างพื้นที่ให้กับตัวเอง หมกมุ่นในอบายมุข สิ่งเสพติด ติดเกม ทะเลาะวิวาท สรุปลแล้วทั้งเด็กเรียนเก่งและเด็กเรียนไม่เก่งต่างขาดจิตสำนึกสาธารณะขาดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ขาดรากฐานประชาธิปไตย ขาดความอดทน ขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีแนวโน้มไปในทางชู้เกียจ ชู้โกง ชู้โอ๋ ชู้ฉฉฉา ทั้งหมดนี้ไม่ใช่เด็กผิดแต่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษาที่ไม่มีพลังพอที่จะสามารถสร้างจิตสำนึกได้ ความล้มเหลวของการจัดการศึกษาการเรียนรู้ที่เน้นตำราเรียนเป็นตัวตั้ง โดยไม่ได้ไปเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานทางศีลธรรม จริยธรรมและเป็นรากฐานของประชาธิปไตย^{๑๑๕} ในขณะเดียวกันการแสดงออกทางวัฒนธรรมทั้งทางภาษาพูด และภาษากาย คือ กิริยาที่แสดงออกของวัยรุ่นปัจจุบัน มีค่านิยมที่รุนแรง ใช้คำด่า คำหยาบคาย คำศัพท์แสลงในกลุ่มของตนหรือตามแฟชั่น พระพุทธศาสนาสอนให้เรามีศีลธรรม มีความประพฤติทางกาย วาจา ใจ ที่สมบูรณ์เรียบร้อย มีความเป็นกลางในการดำเนินชีวิตและมีความไม่ประมาท ตลอดจนมีวัฒนธรรมทางด้านการแต่งกายที่งดงาม ซึ่งจะสามารถบ่งบอกตัวตนอันแท้จริงของคนผู้นั้นได้ทันทีที่พบเห็น ดังนั้นการปลูกฝังหลักวัฒนธรรมไทยให้แก่เยาวชน ให้ประพฤติตนตามจารีตหรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม มีความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน การมีสัมมาคารวะ และมีความกตัญญู กตเวที จะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติไทยต่อไป^{๑๑๖}

การปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกในความเป็นไทยคู่กับการเสริมสร้างจิตสาธารณะเป็นแนวทางที่เราทุกคนในสังคมต้องหันมาใส่ใจและช่วยกันสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมบูรณาการร่วมกับหลักวิถีไทยเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามช่วยกันรักษาให้คงอยู่สืบไป

^{๑๑๔}ชลัญธร ชินบุตร, “การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อปลูกฝังความเป็นผู้มีจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนกันทรลักษณ์วิทยา อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ”, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^{๑๑๕}สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒.

^{๑๑๖}การดี มหาจันทร์, พื้นฐานอารยธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๒๖.

ความหมายของแนวคิดวิถีไทย

จากการศึกษาดารุ เอกสาร และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต (Lifestyle or Style of Life) ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับคำว่าวิถีชีวิต ได้แก่ คำว่า แบบแผนชีวิต การดำเนินชีวิต รูปแบบชีวิต ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

พระไพศาล วิสาโล ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะตามหลักวิถีไทยว่า หมายถึง จิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ มีความรับผิดชอบ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และกตัญญูต่อทรัพยากรซึ่งเป็นของส่วนรวม^{๑๑๗}

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายจิตสาธารณะด้านหลักวิถีไทยว่า หมายถึง จิตที่เกิดขึ้นภายใต้ความเจริญงอกงามทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจที่มนุษย์สร้างขึ้นในสังคมหนึ่งที่มีการสืบทอดมาเป็นเวลานานและตกทอดไปสู่ชนรุ่นหลัง ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (ไปลามาไหว้) และความกตัญญู^{๑๑๘}

ประภาศรี สีหอำไพ ได้ให้ความหมายการมีจิตสาธารณะตามหลักวิถีไทยนี้ว่า หมายถึง การปลูกฝังให้เด็กเริ่มเรียนรู้จากการมีความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ การไม่แสดงออกถึงความสามารถที่ตัวเองมีอยู่ให้ผู้อื่นทราบเพื่อชมผู้อื่น หรือเพื่อโอ้อวด การไม่โอวดดี เย่อหยิ่งจองหอง แต่แสดงตนอย่างสงบเสถียร และสอนให้รู้จักความกตัญญู ซึ่งหมายถึง บุคคลผู้รู้คุณของคนอื่น กตเวที หมายถึง บุคคลที่ตอบแทนผู้มีคุณแก่ตน จะทำให้เด็กเหล่านี้โตขึ้นมากลายเป็นผู้มีจิตสาธารณะของสังคม^{๑๑๙}

โอไบรอน ให้ความหมายว่า แบบแผนชีวิต หมายถึง นิสัยที่ ประพฤติในการดำรงชีวิต เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพ การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือสังคม^{๑๒๐}

ซิงเกอร์ ให้ความหมายของวิถีชีวิตว่า เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนของการปฏิบัติของ ประชาชนในเรื่องการทำกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละวัน หรือ หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของบุคคลซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ลักษณะและค่านิยมของบุคคลนั้น^{๑๒๑}

^{๑๑๗}พระไพศาล วิสาโล, *วิถีสังคมไทย ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน*, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๘.

^{๑๑๘}พุทธทาสภิกขุ, *ธรรมะเป็นของคู่กับชีวิต*, (กรุงเทพมหานคร: เอสทีพี.เพรส, ๒๕๓๗), หน้า ๑๑๗-๑๑๘.

^{๑๑๙}ประภาศรี สีหอำไพ, *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๙.

^{๑๒๐}O'Brien, 1976: 39-40 อ้างใน www.chumphontrip.com

^{๑๒๑}Walker, S. N., Sechrist, K. R., & Pender, N. J. (1987). The Health-Promoting Lifestyle Profile: Development and psychometric characteristics. *Nursing Research*, 36(2), p.76-81.

คุลบอก, เอิร์นส์ , และมองโกเมอรี ให้ความหมายว่า วิถีชีวิต หมายถึงการที่บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ซึ่งบุคคลนั้น ได้เลือกแล้ว โดยที่มีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของคนนั้น ในด้านดีหรือไม่ดีก็ได้^{๑๒๒}

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า วิถีชีวิตหมายถึง รูปแบบของการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นๆ เป็นแบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความสามารถที่จะเลือกแสดงพฤติกรรมนั้นๆ

หลักการสำคัญของแนวคิดวิถีไทย

เยาวชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสังคมไทย เช่นเดียวกับสังคมอื่นๆ ทุกสังคมย่อมต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงความมีร่างกายจิตใจดี คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญนำประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ^{๑๒๓} การมีจิตสาธารณะตามหลักวิถีไทยคือการแสดงอัตลักษณ์ ที่เกิดขึ้นจากภาวะที่ได้รับการอบรมกล่อมเกลามาและสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเล็กละน้อย โดยการปลูกฝังจิตสาธารณะตามหลักวิถีไทยให้แก่เยาวชน จะต้องเริ่มต้นจากในครอบครัว ในสถานศึกษา เพื่อสร้างนิสัยให้มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน กตัญญูรู้คุณคน โดยอาศัยการสั่งสอนและฝึกฝนจากบุคคล อันเป็นมรดกทางสังคมถ่ายทอดมาสู่ชนรุ่นหลังได้^{๑๒๔} จากผลการสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบค กรณีสึกษาประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมสะท้อนที่เป็นคนดีมีคุณธรรม ได้แก่ การกล่าวคำขอบคุณผู้ให้ความช่วยเหลือ พบว่านักเรียน นักศึกษามีสัดส่วนที่ต่ำที่สุด โดยมีเพียงร้อยละ ๖๖.๘ นอกจากนี้ผลการสำรวจการทำตนเป็นผู้มีคุณธรรม โดยพิจารณาจำนวนครั้งโดยเฉลี่ยที่ตัวอย่างได้ทำตนเป็นผู้มีคุณธรรม พบว่า คุณธรรมด้านจิตสาธารณะ ความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้นเท่ากับ ๑๘.๕๑ ครั้ง ซึ่งต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับคุณธรรมด้านอื่นๆ^{๑๒๕}

วัฒนธรรมจึงเป็นเครื่องวัดและเครื่องกำหนดความเจริญหรือความเสื่อมของสังคม และขณะเดียวกัน วัฒนธรรมยังกำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม

^{๑๒๒} Kulbox, P.P. ; F Earls and A.C. Mangomery. (1988. October) "Lifestyle and Pattern of Health and Social Behavior in High –risk Adolescent." p.22- 35.

^{๑๒๓} United Nation Organization. **United Nation Department of International Economic and Social Affairs. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and National Development.**(Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert.) New York: United Nation, 1981, p.121-129.

^{๑๒๔} สงวน สุทธิเลิศอรุณ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: ชัยสิริการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๒.

^{๑๒๕} วัชรโรจน์ สารรัตน์, **ผู้บริหารโรงเรียน : ๓ มิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ**, (กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๘), หน้า ๖.

สถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีอิทธิพลมากต่อการพัฒนาการของเยาวชนที่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น ให้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ควบคู่ไปกับวัฒนธรรมไทยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกและจิตสำนึกสาธารณะ พร้อมการชี้นำบทบาท และหน้าที่ของนักเรียนทุกคนให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้^{๑๒๖} แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยมีความเกี่ยวพันกับพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย วิถีไทย จึงเป็นวิถีพุทธที่เป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประพฤติ ปฏิบัติ การศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น สังคมไทยในปัจจุบันจึงมีบางส่วนที่ตั้งคำถามว่าแล้ววิถีชีวิตชาวพุทธหรือวิถีไทยที่แท้จริงควรเป็นอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันได้มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดโดยหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในสภาพชีวิตที่กล่าวได้ว่าเป็นวิถีไทยของชาวพุทธ ดังนี้

๑. เน้นการพึ่งตนเองได้และมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น
๒. การเน้นการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท
๓. การเน้นอธิษฐาน หรือการละเว้นจากการสร้างเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความรุนแรง
๔. การเน้นการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพการงานที่เป็นประโยชน์สุจริต และมีมานะ อุตุน หรือสัมาอาชีวะ
๕. การเน้นการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น
๖. พยายามละกิเลสและความโลภ
๗. การเน้นความซื่อสัตย์ สุจริต มีความละเอียดและเกรงกลัวการกระทำผิด
๘. มีความอ่อนน้อมถ่อมตน
๙. มีความกตัญญูรู้คุณคน

แนวคิดวิถีไทยที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยที่เสริมสร้างจิตสาธารณะมีดังนี้

ประเวศ วะสี ^{๑๒๗} ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าหรือมีวิถีที่ถูกต้อง ทุกคนควรจะพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า ๕ ประการ คือ เบญจวิถี ดังนี้

๑. ปลูกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ จุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า อยู่ที่การปลูกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองให้ตระหนักรู้ว่า เรามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ที่จะรัก

^{๑๒๖} อูไรวรรณ คุ่มวง, “จิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามโครงการพระราชดำริ”, *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๑๒๗} ประเวศ วะสี, *ปฏิรูปการศึกษา*, (หมอชาวบ้าน: บจก.สนพ., ๒๕๕๓), หน้า ๑๙-๒๔.

และที่จะเป็นอิสระ คือ พ้นจากความบีบคั้นได้ มโนสำนึกทำให้เกิดพลังอำนาจแห่งเจตจำนง พลังนี้ก่อให้เกิดพลังชีวิต ช่วยให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ และมีความสำเร็จ

๒. สัมผัสเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ ในสังคมสมัยใหม่ ชีวิตและการทำงานของมนุษย์อยู่กับความเทียม ทำให้แปลกแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ ชีวิตมนุษย์ที่แปลกแยกจากธรรมชาติและจากเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดปัญหาทางจิต สังคม และปัญญา อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาต่างๆ เป็นอันมาก ในสังคมปัจจุบันชีวิตที่มีคุณค่าต้องพยายามให้สัมผัสกับธรรมชาติและสัมผัสกับชีวิตเพื่อนมนุษย์ไว้เสมอๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ละเอียดอ่อน และพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้นซึ่งจะทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่ง

๓. ขยายความรักเพื่อนมนุษย์และความรักธรรมชาติออกไปอย่างกว้างขวางโดยปราศจากเงื่อนไขทางลัทธิ อุดมการณ์ หรือชนชั้นใดๆ ให้จิตใจเต็มไปด้วยมิตรไมตรีและเอื้ออาทรต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย มีความรักที่เป็นสากล มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เมื่อทำได้ดังนี้มากขึ้นเรื่อยๆ จิตใจจะสงบ ประสบความงาม ความสุขและอิสรภาพ ทำให้อยู่ในฐานะที่พร้อมจะเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสถานการณ์ตาม ความเป็นจริง ตามปกติมนุษย์เรียนรู้ได้ยากเพราะมัวไปข้องติดอยู่ในอารมณ์ แต่เมื่อมีความรักสากลแล้ว สามารถเรียนรู้ได้จากคนทุกคนและจากทุกสถานการณ์ จะทำให้มีศักยภาพมาก

๔. รวมกลุ่มทำให้เกิดความเป็นชุมชน การรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้และการกระทำร่วมกัน และมีองค์กรจัดการจะเกิดความอบอุ่นและความสุขอย่างท่วมท้น มีพลังการเรียนรู้และพลังการสร้างสรรค์สูงมาก เมื่อเกิดสภาพดังกล่าวขึ้นเรียกว่า มีความเป็นชุมชน และเครือข่ายของชุมชน จะทำให้แก้ปัญหาได้ทุกชนิด

๕. การเป็นบุคคลเรียนรู้ ในยุคสมัยแห่งความสลับซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนทุกคนต้องเป็นบุคคลเรียนรู้และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้จากทุกคนและทุกสถานการณ์ การรู้อะไรอย่างแจ่มแจ้งทำให้เกิดความสุข เพราะทำให้เกิดอิสรภาพ หรือการหลุดพ้นจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความบีบคั้น การเรียนรู้ที่ถูกต้องทำให้รู้ความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ มนุษย์และสังคมทั้งทางวัตถุธรรมและนามธรรม รวมไปถึงจนถึงทางวิญญาณ การรู้ความจริงทำให้มีศักยภาพสังคมเรียนรู้ และบุคคลจะต้องเป็นบุคคลเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่ง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ^{๑๒๘} ได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีชีวิตที่จะดำรงคุณค่าหรือเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตไว้ดังนี้

๑. สร้างสมดุลทางกายภาพ คือ การทำให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพกายดี
๒. สร้างสมดุลทางจิต คือ การทำให้จิตมีความมั่นคง สุขภาพจิตดี อ่อนน้อมถ่อมตน
๓. สร้างสมดุลทางสังคม คือ การทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น กลุ่มเพื่อนมั่นคง

^{๑๒๘}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, สังคมวิทยาองค์การ, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕.

๔. สร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ คือ การทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง
๕. สร้างสมดุลทางจิตวิญญาณ คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ทำประโยชน์ตน พร้อมๆ
ไปกับประโยชน์ท่านด้วย
๖. ส่งเสริมสมดุลทางธรรมชาติ คือ การทำให้ธรรมชาติคงความหลากหลาย สามารถ
รักษาความสมดุลในระบบนิเวศน์

องค์ประกอบของแนวคิดวิถีไทย

องค์ประกอบของจิตสาธารณะตามแนวคิดวิถีไทย^{๑๒๙} สรุปได้ดังนี้

๑. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หมายถึง การมีแนวคิดร่วมกัน รับรู้
และตระหนักถึงทิศทางและเป้าหมายในอนาคตเพื่อการลดความขัดแย้งในสภาพสังคม เศรษฐกิจ และ
การเมือง

๒. ความรัก ความเอื้ออาทรและความสามัคคีหมายถึง การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความรู้สึกต่อการช่วยเหลือสังคม มีความรักและความเอื้ออาทรต่อสังคม ให้ความร่วมมือในการทำ
กิจกรรมต่างๆ มีความรับผิดชอบ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเคารพสิทธิของ
ผู้อื่น

๓. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม หมายถึง การรับรู้ในกิจกรรมของสังคม การมีส่วนร่วม
ในการตัดสินใจ การให้ความร่วมมือเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การใช้สิทธิและการเคารพสิทธิของ ผู้อื่นใน
กิจกรรมเพื่อสังคม การรู้จักคิดริเริ่มกิจกรรม การพิจารณาและการวางแผนในกิจกรรม เพื่อสังคม
รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมเพื่อสังคม

๔. ความรับผิดชอบต่อสาธารณะหมายถึง การรับรู้ความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อ
แก้ไขปัญหาของสังคม มีความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม และมีความรับผิดชอบต่อ สาธารณะ
สมบัติ

๕. การยกย่องและให้เกียรติผู้อื่น หมายถึง การรับรู้ในบทบาทของตนเอง ยอมรับฟัง
ความเห็นและข้อเสนอแนะจากบุคคลอื่น การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สิ่งของส่วนรวมอย่าง เสมอภาค
การยกย่องผู้อื่นด้วยความจริงใจ แสดงออกด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน

๖. การมีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน หมายถึง การรับรู้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ
กระบวนการในปัญหาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รู้จักเชื่อมโยงปัญหา วิเคราะห์ปัญหา วาง แนว
ทางแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงแนวทางป้องกันใน อนาคต

^{๑๒๙}วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ ๑๘ ฉบับเดือนมกราคม-ธันวาคม
๒๕๕๘:๓๐๔.

๗. การติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือ หมายถึง ความร่วมมือในการกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา การเชื่อมโยงปัญหา และวิธีการ ที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย มีการเรียนรู้ ปฏิบัติร่วมกันอย่างเต็มที่ และติดต่อสื่อสารเพื่อประสานการทำงานอย่างต่อเนื่อง

๘. การมีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ หมายถึง การเรียนรู้จากการร่วมกิจกรรม การสร้างความรู้ขึ้นมาใหม่เพื่อปรับใช้การเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อค้นหาแนวทาง การแก้ไขปัญหา การคิดวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดเงื่อนไขในการจัดกิจกรรม และการพัฒนา ความรู้ในกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบของแนวคิดวิถีไทยเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เยาวชนได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดการพัฒนาจิตใจและแสดงออกอย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์เป็นเยาวชนต้นแบบในการเป็นผู้มีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง

วิธีการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดวิถีไทย

แนวคิดวิถีไทยที่ปลูกฝังให้เยาวชนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นมีความหมายและลักษณะที่ตรงกันข้ามกับความเย่อหยิ่งถือตัวอย่างเห็นได้ชัด เป็นคุณสมบัติหนึ่งของผู้มีจิตสาธารณะ ลักษณะของคนที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนนั้นไม่ใช่คนอ่อนแอดังที่หลายคนเข้าใจกัน แต่เป็นคนที่มีความอ่อนโยน เข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและรู้จักยอมรับนับถือผู้อื่น คือ ผู้ที่ไม่มีปมด้อยและไม่มีปมเด่นเป็นคนที่ไม่กลัวเผชิญกับความจริง สามารถวิเคราะห์ตนเองได้ และมีความมั่นใจในตนเอง สามารถแสดงออกได้ ๓ ทางดังนี้

๑. การแสดงออกทางกาย ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางที่สุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบกระด้าง ไม่ทำท่าหยิ่งยโส ไม่มองคนด้วยสายตาเหยียดๆ รู้จักแสดงความเคารพผู้ใหญ่มากกว่าทั้งด้านชาติวุฒิ วัยวุฒิ และคุณวุฒิ รู้จักให้เกียรติแก่สตรี และพร้อมที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การแสดงความอ่อนน้อมถ่อมตนทางกายต้องเป็นไปด้วยความจริงใจ ไม่ใช่แสร้งหรือแสดงอาการพินอบพิเทาเกินกว่าเหตุจนกลายเป็นการประจบสอพลอ

๒. การแสดงทางวาจา ได้แก่ การพูดจริงด้วยถ้อยคำที่สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะน่าฟัง ไม่หยาบคาย นุ่มนวล ขวนให้สบายใจ รู้จักใช้คำพูดที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะ และถูกกับบุคคล

๓. การแสดงทางใจ ได้แก่ การมีจิตใจอ่อนโยน การมองโลกในแง่ดี เนื่องจากใช้ปัญญาไตร่ตรองแล้วว่าคนเรานั้นจะให้ดีพร้อมบริบูรณ์ไปทุกอย่างเป็นไปได้ แม้ตัวเราเองก็เช่นกัน การมี

ความรู้สึกนึกคิดเช่นนี้ จะทำให้การพูดและกิริยาท่าทางที่แสดงออกมาเป็นไปด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน^{๑๓๐}

และในวิถีชีวิตแบบไทยยังปลูกฝังให้เยาวชนมีความกตัญญูรู้คุณคนซึ่งเป็นเครื่องหมายของความเป็นคนดี และกตัญญูต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นสมบัติที่ทุกคนพึงดูแลรักษา ความกตัญญู คือ การรู้สึกสำนึกในคุณ ด้วยแสดงความเคารพ นบถ เชื้อฟุ้ง และช่วยเหลือในกิจการงานต่างๆ การกระทำ เช่นนี้ ย่อมนำมาซึ่งความสุข ความเจริญ และเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและหน้าที่การงาน ความกตัญญูสามารถแสดงออกได้ ๒ ลักษณะดังนี้

๑) ประกาศคุณท่าน คือ การประกาศว่าผู้มีพระคุณของเราคืออะไรบ้าง เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่ ทำโดยพูดถึงพ่อแม่ให้คนอื่นฟังได้ว่า ท่านดีกับเราอย่างไร กิจกรรมที่นิยมทำกันมากคือ การทำบัตรอวยพรวันพ่อและวันแม่ แต่วิธีที่ดีที่สุดคือ ประกาศที่ตัวเอง เพราะเป็นลูกและได้รับการอบรมมาจากพ่อแม่ ฉะนั้น ความประพฤติของเด็กจะเป็นตัวประกาศคุณพ่อแม่ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม

๒) ตอบแทนคุณท่าน คือ เมื่อรู้ว่าท่านมีคุณหรือมีอุปการะ ต้องตอบแทน เช่น ถ้าผู้มีพระคุณเป็นพ่อแม่ ลูกสามารถตอบแทนได้โดย เป็นเด็กดี ช่วยงานบ้านง่ายๆ ประพฤติตนเป็นลูกที่ดี

๑๓๑

ความอ่อนน้อมถ่อมตน และความกตัญญูทวเฑี เป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความเป็นไทยที่เด่นชัดและเสริมสร้างจิตใจให้อ่อนโยนซึ่งควรปลูกฝังให้เยาวชนปฏิบัติ การทำกิจกรรมจิตสาธารณะที่มีการบูรณาการความรู้เหล่านี้ในกิจกรรมจะช่วยให้เกิดการซึมซับจากประสบการณ์ตรงทำให้เยาวชนเกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าของการทำกิจกรรมจิตสาธารณะ

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวคิดวิถีไทย

จากคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่า “ผู้ให้ย่อมเป็นสุข” เป็นที่พึงปรารถนาของผู้รับ และการให้ยังแสดงถึงจิตสำนึกในความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของผู้ให้เป็นอย่างดี การเป็นผู้ให้หรือการมีจิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่จะนำมาซึ่งความสุขอย่างยั่งยืนถาวร จิตสาธารณะกับคนไทยในอดีตถือเป็นของคู่กัน ด้วยความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นวิถีการดำรงชีวิตประจำวันที่มีการแบ่งปันกันอย่างเต็มใจ หรือการลงแขกช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันโดยมีต้องมิกฎระเบียบมาบังคับ ความช่วยเหลือทุกอย่างออกมาจากจิตใจ สังคมไทยในอดีตจึงอยู่กันเหมือนเครือญาติ เกิดความสุข และแม้บางครั้งจะมี

^{๑๓๐} เหวง โตจิราการ, การเสริมสร้างจิตสาธารณะ, (กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑.

^{๑๓๑} ธีรยุทธ บุญมี, สังคมเข้มแข็ง ความคิด-ปรัชญา, (กรุงเทพมหานคร: มิ่งมิตร, ๒๕๓๖), หน้า ๙๖.

ปัญหาที่จะร่วมกันแก้ไขจนทุกอย่างลุล่วงไปได้ด้วยดี แต่เมื่อมาถึงยุคปัจจุบันที่ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่งไหลเข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทย จะเป็นด้วยเพราะเราไม่ได้มีการเตรียมบุคลากรของชาติให้มีความพร้อมรับกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นหรือไม่ จึงทำให้เด็กและเยาวชนไทยขาดวิจาร์ณญาณในการเลือกบริโภคกับสิ่งที่มากับความเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดความคลั่งไคล้ในวัตถุนิยมและวัฒนธรรมอันไม่ใช่รากเหง้าที่แท้จริงของคนไทยไปส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งก็มุ่งอยู่กับด้านเศรษฐกิจเพื่อหวังสร้างความร่ำรวยให้เกิดขึ้นกับตนเอง โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าจะกระทบหรือทำให้ใครเดือดร้อนบ้าง เมื่อต้นแบบที่ไม่ดีมีอยู่เกลื่อนกลาด เด็กและเยาวชนจึงมีต้นแบบอย่างที่ไม่ดี ๆ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นต่อทั้งตนเองและสังคมตามมามากมาย โดยเฉพาะความสำนึกสาธารณะที่เคยมีมาในอดีต เด็กและเยาวชนปัจจุบันแทบจะไม่เคยพบเห็นหรือนำไปปฏิบัติต่อคนอื่นเลยด้วยซ้ำไป นับเป็นเรื่องน่าเสียดายที่สิ่งที่ทรงคุณค่าของคนไทยที่คนต่างชาติเขาไม่มีและอยากให้มีเกิดขึ้น แต่คนไทยกลับปล่อยให้ค่อยสูญสลายไป จึงน่าจะถึงเวลาแล้วที่ทุกฝ่ายต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว เพื่อให้ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนอันเป็นทรัพยากรสำคัญของชาติในอนาคตได้กลับ มามีจิตใจของความเป็นผู้ให้ที่เกิดขึ้นเป็นจิตสำนึกภายในอีกครั้ง แม้ว่าเรื่องนี้ดูเหมือนจะทำได้ยาก เพราะเด็กและเยาวชนจำนวนมากได้ก้าวถล่ำลิกกับวัตถุนิยมและวัฒนธรรมต่างชาติไปมากแล้วก็ตาม แต่หากทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง ก็เชื่อว่าสักวันหนึ่งความดีงามของความเป็นตัวตนคนไทยที่แท้จริงจะกลับคืนมา แม้จะต้องเริ่มต้นนับหนึ่งกันใหม่ในช่วงนี้ก็ตาม ซึ่งวิธีการที่จะปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนกลับมามีจิตสาธารณะ อย่างถาวรอีกครั้งก็คงมีอยู่หลายวิธีการ ในที่นี้จะขอเสนอตัวอย่างในการจัดกิจกรรมของอุทยานการเรียนรู้ที่ดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อสถานศึกษาจะได้นำไปเป็นต้นแบบปรับประยุกต์ใช้ได้ โดยอุทยานการเรียนรู้ได้จัดโครงการจิตอาสา “มือใหม่หัดทำดี” (First Hand Out) ขึ้นด้วยการรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนหันมาหัดทำดีเพื่อผู้อื่นโดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า อันจะเป็นสิ่งเชื่อมโยงซึมซับการเป็นผู้ให้ให้เกิดขึ้นอย่างถาวรตามที่บรรพบุรุษคนไทยในอดีตได้เคยทำมา กิจกรรม “มือใหม่หัดทำดี” ได้ให้เยาวชนรวมกลุ่มกันเพื่อคิดและสร้างผลงานที่จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมโดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสกว่า ตามหลักการที่ว่า “คิดดี ทำดี เกิดความสามัคคี ในประเทศชาติ” ซึ่งในการดำเนินงาน นั้นทางอุทยานการเรียนรู้ยังได้จัดสรรงบประมาณ ให้นำไปพัฒนาผลงานให้เกิดมีคุณภาพสูงสุดเพื่อ ส่งผลงานเข้าประกวดในระดับชาติ ซึ่งจะมีเงินทุนการศึกษาเป็นรางวัลให้และ ผลงานจะถูกจดลิขสิทธิ์เพื่อเผยแพร่ใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไป จากกิจกรรมดังกล่าวนี้ ได้มีเยาวชนจากทุกภูมิภาคของประเทศเข้าร่วมอาสาทำความดี โดยส่งผลงานของกลุ่มเข้าประกวดอย่างมากมาย ซึ่งผลงานของเยาวชนแต่ละกลุ่ม ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมาย เพื่อทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ผลงานของ “กลุ่มหน่อ กะลา” ของนักเรียนโรงเรียนราชินีบนที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงานด้วยการ นำหน่อกะลาซึ่งเป็นพืชตระกูลเดียวกับข้าว ที่มีคุณสมบัติช่วยการ

ซบถ่ายน้ำมัน แก้วคลื่นใส่อาเจียน และซบถลมห้อยอย่างดีมาปรับประยุกต์ทำเป็นผลิตภัณฑ์อาหารทอดมัน ปลาทรายหน่อกะลาจัดจำหน่ายให้แก่เพื่อนนักเรียน ซึ่งผลงานที่เกิดขึ้นนอกจากผู้ที่หาซื้อไปรับประทานจะได้รับประทานอาหารแปลกใหม่ รสชาติอร่อยเกิดคุณค่าทางโภชนาการและช่วยปรับความสมดุลให้กับร่างกายแล้ว เงินทุกบาททุกสตางค์ที่ได้จากการขายทอดมันปลาทรายจะถูกนำไปจัดซื้ออุปกรณ์กีฬา จัดส่งไปให้แก่เด็กในชนบทที่ขาดแคลน ซึ่งกลุ่มนี้สามารถดำเนินการสำเร็จมาแล้วหลายครั้งด้วยกันหรือกลุ่มของเยาวชนที่ตั้งชื่อกลุ่มว่า “หนุ่มลายคราม” ที่มีแนวคิดสะสมของเก่า ไม่ว่าจะเป็น อุปกรณ์เครื่องเขียนแบบเรียน เสื้อผ้าสิ่งของเครื่องใช้ที่คนส่วนใหญ่ไม่เห็นคุณค่าแล้วนำมาดัดแปลงหรือซ่อมแซม ให้สามารถใช้ได้แล้วนำไปช่วยเหลือแบ่งปันให้แก่เด็กขาดแคลนในท้องถิ่นชนบทอีกเช่นกัน ซึ่งจากวิธีการดังกล่าวที่เยาวชนได้พบเห็นความขาดแคลนของผู้ด้อยโอกาส ในท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากจะช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้เห็นคุณค่าสิ่งของที่มีอยู่และใช้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดแล้วยังช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้มีเมตตา เอื้ออาทร เกิดขึ้น นอกจากนั้นก็ยังมีผลงานของกลุ่มเยาวชนที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก ซึ่งผลงานที่เกิดจากจินตนาการของเยาวชนทั้งหลายเหล่านี้ก็ได้แสดงให้เห็นถึงธาตุแท้ของความเป็นผู้ใหญ่ ที่ยังมีอยู่ในสายเลือดเยาวชนไทย ยังไม่ขาดหายไปเสียทั้งหมด เพียงแต่ว่าช่วงเวลาที่ผ่านมาขาดการสนับสนุนหรือจัดหาเวทีให้เด็กได้แสดงถึงศักยภาพอย่างสร้างสรรค์ในการเป็นผู้ให้กันอย่างจริงจัง เท่านั้นเอง เมื่ออุทยานการเรียนรู้จัดเวทีให้ผลงานอย่างสร้างสรรค์จากเยาวชนไทย จึงออกมาจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย นอกจากนั้นก็ยังมิกิจกรรมที่น่าสนใจอีกหลายกิจกรรม อาทิ “กิจกรรมอาสาเมื่อเปื้อนสี ใจเปี่ยมสุข” ด้วยการนำผู้มีชื่อเสียงที่เป็นต้นแบบของเยาวชนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงมาเป็นผู้นำ ร่วมพัฒนาสาธารณประโยชน์ทั้งโรงเรียน วัด ที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากโครงการนี้ปรากฏว่าได้มีผู้มีชื่อเสียงเข้ามาร่วมเป็นแกนนำ ในการทำความดีร่วมกับเยาวชนมากมาย อาทิ นางสาวลลนา ก้องธรนินทร์ นางสาวไทยคนปัจจุบัน เป็นต้น

๒.๑.๗ แนวคิดพื้นที่สาธารณะ (Public Space)

พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลาย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจทั้งจากมุมมองสถาปัตยกรรมการออกแบบชุมชนเมือง สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ผ่านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่มีอิทธิพลต่อทิศทางการมองพื้นที่สาธารณะซึ่งครอบคลุมถึงการศึกษาเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ที่สำคัญของเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพชีวิตและรองรับความต้องการที่หลากหลาย จากการศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจจากนักคิดที่หลากหลายความคิดอย่าง อาเร็นท์^{๑๓๒} ที่กล่าวว่า “พื้นที่สาธารณะ” เป็นพื้นที่

^{๑๓๒} Arendt, H. **The Human Condition**. Chicago: The University of Chicago Press, 1998, p.410-411.

ของการแสดงออกของสังคมประชาธิปไตย ส่วนฮาเบอร์มาส^{๑๓๓} กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้เกิดปริณิชนาสารณะ แบบใหม่ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารอย่างเสรี ที่ส่งผลให้เกิดการลดทอนและทำลายความเป็นประชาธิปไตยทางกายภาพของพื้นที่สาธารณะที่เป็น “พื้นที่จริง” นำไปสู่การสูญเสียการเป็นพื้นที่สาธารณะและไม่ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตสาธารณะในเมืองอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาถึงบริบทเมืองในปัจจุบันจะพบว่าทุกวันนี้ชีวิตของคนมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้อกันระหว่างความเป็นสาธารณะและความเป็นส่วนตัวบนพื้นที่สาธารณะนำมาสู่แนวคิดที่น่าสนใจ ของเบนน์และกัส^{๑๓๔} ที่เสนอต้นแบบแนวคิดเพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่าง “สาธารณะ” และ “ส่วนตัว” ด้วยหลักเกณฑ์ ๓ ส่วน ได้แก่ การเข้าถึง ตัวแทน และผลประโยชน์

ความหมายของพื้นที่สาธารณะ

คำว่า พื้นที่ (Space หรือ Sphere) หมายถึง อาณาบริเวณที่ซึ่งสมาชิกในสังคมสามารถสรรสร้างหรือแลกเปลี่ยน ความคิด เป็นพื้นที่ในโลกทางสังคมซึ่งปัจเจกบุคคลมาพบปะพูดคุยและอภิปรายกันอย่างเสรีในประเด็นปัญหาทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ประเด็นจากการอภิปรายโต้เถียงปัญหา ข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะถูกตีแผ่แลกเปลี่ยนกันในพื้นที่สาธารณะ ก่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมทางการเมืองของสาธารณชน ในอันดับต่อไป คำว่า พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ฮาเบอร์มาส (Habermas) นักทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ชาวเยอรมัน ได้กล่าวว่า เป็นพื้นที่ของชีวิตสังคมที่เปิดกว้างให้แก่ทุกคน เพื่อเข้ามาร่วมกันสร้าง “ความคิดเห็นสาธารณะ” พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงสังคมกับรัฐ เป็นพื้นที่ที่ผู้คนในสังคมมาร่วมกันทำหน้าที่วิพากษ์ วิจารณ์ และควบคุมการทำงานของอำนาจรัฐ ลักษณะเด่นของพื้นที่สาธารณะ คือ การสนทนา/อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมเกิดขึ้นโดยไม่มีการบังคับข่มขู่ ชักจูง คุกคาม หรือออกคำสั่ง ตามความคิดของ ฮาเบอร์มาส พื้นที่สาธารณะจึงมีความสำคัญมาก โดยทำหน้าที่เป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่าง “รัฐ” และ “สังคม” นอกจากนี้ พื้นที่สาธารณะยังมีอีกหลายแบบหลายประเภท เช่น พื้นที่สาธารณะทางศิลปวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะทางวรรณกรรมโดยเฉพาะ เป็นต้น แต่สิ่งที่ ฮาเบอร์มาส ให้ความสำคัญ คือ พื้นที่สาธารณะทางการเมือง (Political Public Sphere) ซึ่งมีความหมายต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพราะอำนาจรัฐจะเป็นพื้นที่สาธารณะก็ต่อเมื่อถูกวางนโยบายสาธารณะและดำเนินมาตรการสาธารณะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวมและอยู่ภายใต้การควบคุมหรือตรวจสอบของประชาชนที่อยู่ภายในพื้นที่สาธารณะทางการเมือง ในขณะที่ ปัจจุบันเมืองเป็น “พื้นที่แบบอารยะ” ภายในเมืองจะมีหอการค้า ตามถนนสายต่างๆ มีการจัดแบ่งพื้นที่กันปกครองดูแลรักษา และมีพื้นที่สาธารณะ เช่น

^{๑๓๓}Habermas, Jürgen. **The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society.** Cambridge: Polity Press, 1992, p.211-213.

^{๑๓๔}Benn, S.I. and Gerald F.G. Eds. **Public and Private in Social Life.** New York: St. Martin's Press, 1983, p.8.

ลานคนเมือง เพื่อส่งเสริมความเป็นปึกแผ่น^{๑๓๕} พื้นที่สาธารณะ จึงหมายรวมถึงที่สำหรับผู้คนมาพบปะกัน เพื่อรับอากาศ แสงแดด เพื่อให้ความชุ่มชื้นมีชีวิต ชีวาของเมือง เน้นถึงความเป็นสาธารณะ และการพัฒนาวัฒนธรรมของกลุ่มคนให้เจริญงอกงาม นักออกแบบชุมชนเมืองและ ภูมิสถาปนิกจึงให้ความสำคัญกับลักษณะของพื้นที่สาธารณะเป็นพิเศษ^{๑๓๖} ไม่ใช่แค่เพียงความหมาย ทางกายภาพแต่เป็นความหมายเชิงมนุษยศาสตร์ และพฤติกรรม

Dye, Thomas R. กล่าวว่า คำว่า “สาธารณะ” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน กระทำ/แสดงออกเพื่อสังคมส่วนรวมหรือสาธารณชน ใน ภาษาอังกฤษใช้ Public, Public Space, Public Place, Public Sphere, Public Realm, Public Activities, Publicness เป็นความหมายที่มีความสัมพันธ์กับแนวคิดและทฤษฎีในหลากหลายวิชา เช่น รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มีการนำคำว่า “นโยบาย” มารวมกับ “สาธารณะ” ซึ่งแปลโดยตรงมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Public Policy อันมีหลาย ความหมาย ที่เป็นที่ยอมรับกันมากที่สุด คือ กิจของรัฐ/รัฐวิสาหกิจ ที่เลือกที่จะทำหรือไม่ทำ เป็นทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็น ประจำวัน หรือเฉพาะโอกาส กิจกรรมนั้นๆ เกี่ยวข้องกับประชาชนคนหมู่มากซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม มีผลต่อการพัฒนาประเทศ^{๑๓๗}

จาคอปส์ กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะประกอบด้วยพื้นที่ทางกายภาพที่สัมพันธ์กับชีวิตสาธารณะซึ่งเข้าถึงได้และมีกลุ่มคนผู้ใช้ที่หลากหลายใช้พื้นที่ร่วมกันทั้งที่มีส่วนร่วมและร่วมสังเกตการณ์ โดยเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชนเมืองเข้าด้วยกันและรองรับความต้องการเพื่อผลประโยชน์ต่อสาธารณชน ซึ่งเป็นความหมายในนิยามของนักปรัชญาประชาธิปไตย^{๑๓๘}

ลอฟแลนด์ นิยามพื้นที่สาธารณะว่าเป็น“Public Space as the Common World” ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมซึ่งเป็นโลกที่มีการแบ่งปันกัน ในทฤษฎีนี้มองว่า โลก (World) ไม่ได้หมายถึงโลกมนุษย์ (Earth) หรือธรรมชาติ (Nature) หากแต่เป็นโลกในส่วนที่สัมพันธ์กับวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human Artifact) ซึ่งหมายถึง ความสัมพันธ์ที่ดำเนินไปแล้วทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ในสังคม เช่น ในโลกที่มนุษย์สร้างความสัมพันธ์ในแบบสังคมมวลชน (Mass Society) รวมกันและแยกกัน ซึ่งอาเร็นท์อธิบายว่าอาณาบริเวณสาธารณะเหมือนกับโต๊ะ (Table) ที่มีผู้คนนั่งล้อมวงร่วมกันที่ประกอบด้วยคนที่มีความสัมพันธ์กันและคนที่แยกตัวจากคนอื่นแม้ว่าจะนั่งอยู่ในโต๊ะ

^{๑๓๕} Chantus Pearntum. **Establishment of city: City political community and civil society**. Bangkok: Grassroots Development Institute. (In Thai), 1999,p.90.

^{๑๓๖} Jackson, J. B. (1984). **Discovering the vernacular landscape**. New Haven, CT: Yale University Press, p.2.

^{๑๓๗} Dye, Thomas R.} **Understanding Public Policy (7th ed.)**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1992, p.6.

^{๑๓๘} Jacobs, J. **The Death and Life of Great American Cities**. New York: Penguin Books, 1994, p.28.

เดียวกัน ดังนั้นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นพร้อมๆ กันในโลกแบบนี้คือ การอยู่ร่วมกัน (Together) มีความสัมพันธ์กัน (Relate) และในขณะเดียวกันก็มีการแบ่งแยกกัน (Separate) นอกจากนี้ อาเร็นท์ ได้นิยามเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำว่า “สาธารณะ” ว่าเป็นลักษณะของชุมชนทางการเมืองที่ผู้คนตระหนักถึงการดำรงอยู่ร่วมกัน ทำให้เกิดชุมชนทางการเมืองบนพื้นฐานของความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งเชื่อมโยงด้วยการพูดคุยกันในประเด็นสาธารณะที่เป็นความเห็นและความสนใจร่วมกัน โดยพื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่มีผลประโยชน์ร่วมกันสามารถมองเห็นได้และเข้าถึงได้จากสมาชิกทุกคนในชุมชน แสดงให้เห็นถึงรูปแบบเชิงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาบริเวณสาธารณะและอาณาบริเวณส่วนตัว ในแนวคิดของการอยู่ร่วมกัน (Being Together) บนเงื่อนไขของการแบ่งปันผลประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) บนพื้นที่เดียวกัน^{๑๓๙}

Jackson, J.B. กล่าวว่าพื้นที่สาธารณะ หมายความว่าพื้นที่สำหรับผู้คนมาพบปะกัน เพื่อรับอากาศ แสงแดด เพื่อให้ความชุ่มชื้นมีชีวิต ชีวาของเมือง เน้นถึงความเป็นสาธารณะ และการพัฒนาวัฒนธรรมของกลุ่มคนให้เจริญงอกงาม นักออกแบบชุมชนเมืองและภูมิสถาปนิกจึงให้ความสำคัญกับลักษณะของพื้นที่สาธารณะเป็นพิเศษ^{๑๔๐}

สรุปได้ว่า พื้นที่สาธารณะ หมายถึง ๑) พื้นที่เข้าถึงได้ทุกคน ๒) พื้นที่สามารถใช้ได้ทุกคน และ ๓) เป็นพื้นที่ถาวร โดยไม่แบ่งแยกกีดกันทางสังคม ภายใต้ระดับของการยอมรับในเสรีภาพส่วนบุคคลในพื้นที่สาธารณะ และคุณค่าทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

หลักการสำคัญของพื้นที่สาธารณะ ได้แก่

๑. พื้นที่สาธารณะต้องสามารถเข้าถึงได้จากทุกคน
๒. เป็นพื้นที่ประชาธิปไตยเชิงอุดมคติที่เป็นการรวมกันของสาธารณะและส่วนตัว
๓. เป็นพื้นที่ที่สามารถเกิดการวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมเมืองเดียวกันได้อย่างเสรี

กูดเซลล์ ระบุถึงปริมณฑลสาธารณะของลอฟแลนด์ว่าเป็นพื้นที่ที่เป็นตัวกลางของการสื่อสารสาธารณะที่สำคัญ โดยมีความเชื่อมโยงพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของอาเร็นท์ว่า เป็นพื้นที่ของการแสดงออกทางการเมืองของผู้คนในเมือง^{๑๔๑}

บรูค แย้งว่าในความเป็นจริงนั้น ปริมณฑลสาธารณะของฮาเบอร์มานั้นเป็นพื้นที่ชั่วคราว และเป็นพื้นที่ที่ถูกติดกับว่าทกรรมเชิงเหตุผลทางสังคม ที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันในลักษณะเป็นการ

^{๑๓๙}Lofland, L.H. **A World of Strangers; Order and Action in Urban Public Space.** New York: Basic Books, 1973, p.13.

^{๑๔๐}Jackson, J.B., **Discovering the vernacular landscape.** New Haven, CT: Yale University Press, 1984, p.34.

^{๑๔๑}Goodsell, C.T. “The Concept of Public Space and Its Democratic Manifestations”. **The American Review of Public Administration.** 33(4): 361-383, 2003.

เกิดขึ้นของชนชั้นกลางในสังคม อีกทั้งยังชี้ให้เห็นถึงว่าปริมาณพลสาธารณะของฮาเบอร์มานั้นไม่ได้เป็นเหมือนพื้นที่ที่ถูกนิยามไว้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม ฮาเบอร์มานชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของระบบทุนนิยมและการเกิดรัฐเสรีนิยม ทำให้ปริมาณพลสาธารณะกลายเป็นพื้นที่ตัวแทนในการต่อรอง ระหว่างประชาสังคมกับรัฐ แนวความคิดนี้กลายเป็นรูปแบบของชนชั้นกลางในสังคมสมัยใหม่ ที่มีการผลิตสร้างปริมาณพลสาธารณะเฉพาะกลุ่มชนชั้นกลางในปัจจุบัน ที่ทำให้เกิดการนิยามพื้นที่สาธารณะเชิงสังคมที่มีขนาดใหญ่ ที่มีการรองรับลักษณะทางกายภาพและโครงสร้างสังคมที่แสดงออกถึงเสรีภาพ เกิดพื้นที่รองรับในรูปแบบนันทนาการ พื้นที่รองรับการพักผ่อน พื้นที่รองรับกิจกรรมของชุมชนต่างๆ เกิดขึ้นเป็นพื้นที่สาธารณะทั้งที่เป็นพื้นที่กายภาพ (Physical Access) พื้นที่ที่มองเห็นได้ (Visual Access) และพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Access) ที่เข้าถึงได้ ซึ่งตอบสนองความต้องการของชีวิตคนเมืองสมัยใหม่^{๑๔๒}

การเข้าถึงกิจกรรมและการเข้าถึงข้อมูลยังเป็นส่วนประกอบของการเข้าถึงที่จะทำให้เกิดการนิยามพื้นที่สาธารณะในฐานะที่เป็นสถานที่ซึ่งเปิดโอกาสให้เกิดกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนโต้แย้งกันได้ในลักษณะของการแสดงออกบนพื้นที่สาธารณะอย่างที สิริพร สมบูรณ์บุรณะ ได้กล่าวไว้ใน ประเด็น ของพื้นที่สาธารณะใหม่ (New-Generation Public Spaces) ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาของพื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งสัมพันธ์กับการเข้าถึงผลประโยชน์และข้อมูลของพื้นที่สาธารณะที่มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับผู้กระทำในลักษณะสาธารณะหรือส่วนตัว (Public/Private Actors) บนพื้นที่สาธารณะทำให้เห็นว่าพื้นที่สาธารณะนั้นไม่ได้แสดงออกถึงเพียงแค่การเป็นพื้นที่สาธารณะเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีการดำรงอยู่ของคู่ตรงข้ามอย่างพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งหากมองจากประเด็นที่ทำการศึกษาทบทวนถึงลักษณะการเข้าถึง ลักษณะตัวแทน และผลประโยชน์บนพื้นที่ ทำให้มองเห็นข้อควรพิจารณาเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่สาธารณะภาครัฐและพื้นที่สาธารณะที่มีภาคเอกชนดูแลจัดการนั้น ย่อมมีความแตกต่างในการนิยามความเป็นสาธารณะในบริบทชุมชนเมือง^{๑๔๓}

องค์ประกอบของพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะนั้นประกอบด้วยพื้นที่ทางกายภาพที่สัมพันธ์กับชีวิตสาธารณะซึ่งเข้าถึงได้และมีกลุ่มคนผู้ใช้ที่หลากหลายใช้พื้นที่ร่วมกันทั้งที่มีส่วนร่วมและร่วมสังเกตการณ์ โดยเป็นพื้นที่ทางสังคมที่คนทั้งในระดับบุคคล กลุ่มเพื่อน ครอบครัว ชุมชนเมืองเข้าด้วยกันและรองรับความ

^{๑๔๒} Brooke, J.L. "Reason and Passion in the Public Sphere: Habermas and the Cultural Historians". *Journal of Interdisciplinary History*, 29(1): 43-67, 1998.

^{๑๔๓} สิริพร สมบูรณ์บุรณะ, "สภาวะของปริมาณพลสาธารณะในกรุงเทพมหานคร" ใน การสัมมนา ทฤษฎีสังคม กับการปฏิรูปสังคมและสุขภาพ, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑.

ต้องการเพื่อผลประโยชน์ต่อสาธารณะชน ซึ่งเป็นความหมายในนิยามของนักปรัชญาประชาธิปไตย

๑๔๔

รุจิร ภู่อาระ เสนอต้นแบบ (Model) แนวคิดเพื่อค้นหาความแตกต่างระหว่างสาธารณะและส่วนตัว ด้วยองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ การเข้าถึง (Access) ตัวแทน (Agency) ผลประโยชน์ (Interest) บนพื้นที่สาธารณะทางกายภาพ

องค์ประกอบแรก การเข้าถึงนั้นยังประกอบด้วย ๔ เกณฑ์ย่อยที่ลงรายละเอียดในการนิยามถึงพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว เกณฑ์ย่อยที่หนึ่ง คือ การเข้าถึงเชิงกายภาพ ที่เป็นการเข้าถึงสู่สภาพแวดล้อมทางกายภาพบนหลักเกณฑ์ที่ว่าพื้นที่สาธารณะเปิดสำหรับทุกคน เป็นสถานที่ที่ทุกคน มีสิทธิในการใช้พื้นที่ ในแนวคิดของ เบนน์ และกัส ยังให้ความเห็นว่า สถานที่และพื้นที่ (Places and Spaces) นั้นจะเป็นสาธารณะเมื่อผู้คนเข้าถึงได้และพื้นที่จะกลายเป็นพื้นที่ส่วนตัวเมื่อมีการใช้สิทธิเหนือพื้นที่ในการเลือกสรรผู้คนที่ถูกอนุญาตและถูกกีดกันในการเข้าใช้สถานที่และพื้นที่ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม จากนิยามดังกล่าวพื้นที่ส่วนตัวนั้นสามารถเข้าถึงได้และมีสิทธิในการใช้พื้นที่ได้จากทั้งที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มคนจากหลายๆ กลุ่ม ทั้งนี้ต้องอยู่บนเงื่อนไขของการปฏิเสธหรือได้รับอนุญาตให้มีสิทธิในการเข้าถึงพื้นที่ เกณฑ์ย่อยที่สอง คือ การเข้าถึงกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ (Access to Activities and Intercourse) จากหลักเกณฑ์นี้พื้นที่สาธารณะเป็นพื้นที่ที่มีการแลกเปลี่ยนเชิงกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นกระบวนการทำให้เกิดความที่เป็นสาธารณะนั้นเป็นของทุกคนในสังคมและสาธารณชนสามารถใช้ได้ในฐานะที่เป็นทรัพยากรสาธารณะ ในทางกลับกัน ทรัพยากรจะไม่ใช่สาธารณะถ้ามีการหวงห้ามหรือถูกจำกัดการใช้งานโดยบางคนหรือบางกลุ่ม ในเกณฑ์นี้ทำให้เกิดคำถามว่าใครเป็นผู้ควบคุมการเข้าถึงทรัพยากรซึ่งมีผลต่อการกำหนดพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนตัว

องค์ประกอบที่สอง ตัวแทน ตามแนวคิดของ เบนน์ และกัส ความเป็นสาธารณะหรือความเป็นส่วนตัวนั้น ถ้าตัวแทนแสดงบทบาทเหมือนเป็นผู้ดูแลผลประโยชน์สาธารณะเพื่อคนในชุมชนเมือง รัฐ นั้นเรียกว่าตัวแทนสาธารณะ ในทางตรงข้าม การกระทำดังกล่าวเพื่อประโยชน์ส่วนตัวย่อมกลายเป็นตัวแทนเอกชน การกระทำและการตัดสินใจดังกล่าวของตัวแทนนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการเป็นพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ส่วนตัว ทั้งในกรณีการที่พื้นที่จะเป็นทรัพยากรสาธารณะหรือส่วนตัวโดยที่มีการควบคุมผ่านตัวแทนนั่นเอง พื้นที่สาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเพื่อสาธารณะโดยภาครัฐ ในขณะที่พื้นที่ของเอกชนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ บนพื้นที่ก็ต้องได้รับการควบคุมดูแลจากภาคเอกชน

องค์ประกอบสุดท้าย คือ ผลประโยชน์ ในมิติของความแตกต่างของสาธารณะและส่วนตัว เป็นความเกี่ยวเนื่องกับสถานภาพของคนและหรือกลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์บางอย่าง หรืออีกนัย

^{๑๔๔}สุโท เจริญสุข, **หลักจิตวิทยาและพัฒนาการมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร: เกษมสัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗.

หนึ่งเป็นการได้รับผลประโยชน์จากพื้นที่ในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากร จากการนิยามผลประโยชน์ในแนวคิดดังกล่าวนี้ มีผลต่อการกำหนดกลุ่มผู้ใช้ ผู้ที่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ในแง่ของการเป็นทรัพยากร ทั้งที่ได้รับผลประโยชน์และเสียผลประโยชน์ที่สัมพันธ์กับทั้ง ๓ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาถึงความแตกต่างระหว่างสาธารณะและส่วนตัว ที่นำไปสู่การนิยามที่เป็นไปได้ของพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว ที่นำไปสู่การนิยามความเป็นสาธารณะในลำดับต่อไปสามารถในการเข้าถึงพื้นที่ได้จากทุกๆ คนในการเลี้ยงไม่ให้เกิดสิทธิพิเศษที่ทำให้เป็นพื้นที่ส่วนตัว เกณฑ์ย่อยที่สาม คือ การเข้าถึงข้อมูล (Access to Information) ที่สัมพันธ์กับการควบคุมของการเผยแพร่ข้อมูล เบเนน และกัส มองว่าข้อมูลนั้นจะเป็นข้อมูลส่วนตัวถ้าข้อมูลนั้นอยู่ภายใต้การควบคุม ในทางกลับกัน ข้อมูลจะเป็นสาธารณะได้ถ้าข้อมูลนั้นถูกเผยแพร่ต่อสาธารณะ เกณฑ์สุดท้าย คือ การเข้าถึงทรัพยากร (Access to Resources) ตามความหมายนี้ทรัพยากร^{๑๔๕}

แนวคิดพื้นที่สาธารณะที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ

แนวความคิดของความเป็นสาธารณะเป็นการอ้างอิงถึงคุณลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในพื้นที่ โดยพื้นที่สาธารณะมีระดับของความเป็นสาธารณะที่แปรผันตามลักษณะของการครอบครองและการจัดการของผู้มีส่วนร่วมในพื้นที่ที่มีความหลากหลายที่รวมถึงทั้งช่วงอายุ เพศ กลุ่มชาติพันธุ์ ระดับชนชั้น รวมถึงกลุ่มคนอื่นๆ ที่เป็นความสัมพันธ์ในเชิงพฤติกรรมในสังคม^{๑๔๖}

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะนั้นยืนยันว่า พื้นที่สาธารณะนั้นไม่ได้ทำให้เกิดการพัฒนาเพียงแค่สภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองให้ดีขึ้น แต่ยังสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้คนในเมืองได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเห็นว่าทัศนคติเกี่ยวกับการที่พื้นที่จะเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีคุณค่าได้นั้น ต้องเป็นพื้นที่ที่สามารถเปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและมีการแลกเปลี่ยนกัน ทั้งเชิงความหมายและเชิงคุณค่าทางวัฒนธรรม ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลที่เกิดขึ้นโดยความสมัครใจ ปราศจากที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคม มีสำนึกในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่สั่งสมด้วยการเอาใจใส่ดูแล เป็นธุระ ปราศจากที่จะช่วยเหลือสังคม ต้องการแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม^{๑๔๗}

^{๑๔๕} จูรี ภูสาระ, แบบเรียนชุดพัฒนาการสร้างสรรค์ลักษณะนิสัย, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๑), หน้า ๓.

^{๑๔๖} ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร, รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓-๔.

^{๑๔๗} สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

ปัจจุบันแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส มีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายในศาสตร์ต่าง ๆ ไม่เฉพาะแต่เพียงสังคมศาสตร์ หากแต่มีการใช้ในวงวิชาการอื่นๆ อาทิ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์ สารสนเทศศาสตร์ เป็นต้น ดังตัวอย่างงานวิจัยเรื่อง “การสร้างเสริมพลังอำนาจ ชุมชนชาวนาและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการวิจัย: ประสบการณ์จากอำเภออุซันต์ ศรีสะเกษ”^{๑๔๘} ที่พยายามศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ชุมชนโดยการเสริมสร้างพลังอำนาจเชิงบวกแก่ชาวนาเปลี่ยนวิธีคิด และการปฏิบัติ จนกระทั่งเกิดองค์ความรู้แบบชัดแจ้งเห็นจริงจากการลงมือปฏิบัติ หรือที่เรียกว่าความรู้พื้นบ้านที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชน งานวิจัยเรื่อง “จักรยานกับการใช้งานบนพื้นที่สาธารณะ”^{๑๔๙} ที่นำเสนอรูปแบบการใช้จักรยานบนถนนในกรุงเทพมหานคร และการปรับตัวของผู้คนบนท้องถนนผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพที่วิเคราะห์เรื่องความสัมพันธ์เกี่ยวกับการเคารพสิทธิและความแตกต่างของผู้ใช้พื้นที่สาธารณะ และงานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารด้านสิทธิผู้บริโภคบนพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาเว็บบอร์ดพื้นที่ปดอตกอม”^{๑๕๐} ที่นิยามสังคมออนไลน์ว่าเป็นพื้นที่สาธารณะ และศึกษาการสื่อสารของผู้ใช้งาน อย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งวิเคราะห์เนื้อหาหัวข้อกระทู้ของเว็บบอร์ดนี้ โดยมีการแบ่งประเภทตามปัญหาของประชาชนที่ต้องการ ความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ต้องการความช่วยเหลือ และต้องการการมีส่วนร่วม ซึ่งเน้นไปที่ประเด็นของการ ติความสิทธิของผู้บริโภคในพื้นที่สาธารณะเป็นหลัก

จากตัวอย่างงานวิจัยทั้งสามข้างต้นนี้วิเคราะห์ว่านักวิชาการและนักวิจัยในประเทศไทย มักนำแนวคิดของ ฮาเบอร์มาสมาประยุกต์ใช้เพื่อตีความสังคมที่ไม่เท่าเทียมให้เกิดความมีส่วนร่วมมากขึ้น นิยามความหมายใหม่ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และสร้างสิทธิพลเมืองให้มีบทบาท หรือมีพื้นที่มากขึ้นในสังคม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้แนวคิด นี้จะมีความที่เป็นปรัชญาและเป็นนามธรรม แต่มีศักยภาพในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งใน สังคมตะวันตก และสังคมตะวันออก หรือแม้กระทั่งในสังคมเสมือนจริง แนวคิดพื้นที่สาธารณะของฮาเบอร์มาส นี้ ก็ได้รับความนิยม และเป็นที่ยึดอย่างแพร่หลาย จึงสมควรอย่างยิ่งในการศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้

ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับจิตสาธารณะ

มณฑลสาธารณะหรือพื้นที่สาธารณะ (Public Space) หมายถึง พื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเพื่อรับรู้แลกเปลี่ยนและอภิปราย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาความเห็นร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่เป็นประเด็นสาธารณะของสังคมหรือชุมชน และมีการนำมาปรับใช้อย่างกว้างขวางใน

^{๑๔๘}Orthai Ard-am. (2011). **Farmer community's empowerment through the use of a new research paradigm: Experiences from Khu-Kan District, Srisaket Province.** Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (In Thai) , p.6.

^{๑๔๙}Borvorn Subsing. (2014). Bicycles for use in public spaces. **Journal of Social Research**, 37(1), 1-22. (In Thai)

^{๑๕๐}Tuenjai Rodsakul. (2012). **Communicating consumer right in the public sphere: The case of www.pantip.com.** Bangkok: Faculty of Communication, Dhurakij Pundit University. (In Thai), p.41-42.

สายสังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในฐานะของภาพอุดมคติ หรือ สัญลักษณ์ของการสื่อสารที่เอื้ออำนวยต่อระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน^{๑๕๑}

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ได้ให้ความหมายว่า การรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบร้อย ประหยัดและมีความสมดุลงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ^{๑๕๒}

ดังนั้น จิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ คือ จิตสำนึกของสังคม (Social Consciousness) ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาตราบนานเท่านานที่ยังมีการดำรงอยู่ของสังคม (Social Being) เป็นเรื่องของจิตใจ คือ จะต้องคิดก่อนกระตานั้นเอง “สาธารณะ” Public เป็นเรื่องของส่วนรวมที่ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีสิทธิในการใช้และมีหน้าที่บำรุงรักษาส่วนรวมกัน โดยพบว่ามีการใช้คำว่า “จิตสำนึก” “พื้นที่สาธารณะ” และ “จิตอาสา” จึงกล่าวได้ว่า บริบทที่เหมือนกันดังนั้น ๓ คำ นี้มีความหมายใกล้เคียงกัน จิตสำนึกสาธารณะต้องสัมพันธ์อยู่กับสำนึกของความเป็นเจ้าของ และความสำนึกของความเป็นเจ้าของก็ต้องผูกอยู่กับการปฏิบัติชุมชน มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม การเข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสุข และพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ตัวอย่างการประยุกต์จิตสาธารณะตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะ

การมีจิตสาธารณะ ซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเป็นคุณลักษณะที่สำคัญ และมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคม คือ เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบ

^{๑๕๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๒๕.

^{๑๕๒}สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, วาระการวิจัยแห่งชาติเพื่อสร้างจิตสำนึกในชาติ, (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๐), หน้า ๖๕.

โดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น^{๑๕๓} จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อยๆจนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก คอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝนจากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน ดูแลทรัพย์สินสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน^{๑๕๔}

กาญจนา เกียรติประวัติ ชี้ถึงแนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคม ว่าจะต้องเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้องการปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้จะค่อยๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้อง และการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นจำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมมือกัน อาทิ

๑. สถาบันการศึกษา การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาเป็นสิ่งที่ปฏิเสธกันไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบใด จำต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาจนมีการศึกษามากพอแก่สถานะแห่งตนที่จะสามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินชีวิตไปสู่ทิศทางที่ประสงค์ การกำหนดเป้าหมายของการศึกษาให้ถูกต้องโดยธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอำนาจในการบริหารการศึกษาพึงพิจารณาให้ลึกซึ้ง ให้ถ่องแท้ ให้รอบคอบ ให้ถูกต้องด้วยทัศนะที่กว้างไกล โดยมีจุดหมายรวบยอดว่าต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกเป็นมนุษย์ที่เต็มที

การจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนาจิตสำนึกภายในคือการพัฒนาจิตใจที่เป็นรากฐานของการเป็นมนุษย์ไม่ควรเน้นที่การพัฒนาเพื่อความสำเร็จในวิชาชีพที่ปราศจากพื้นฐานทางจริยธรรม เพราะอาจจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลออกไปประกอบวิชาชีพด้วยจิตสำนึกผิดพลาดแล้วไปสร้างระบบการทำงานที่ผิด มีการเอาเปรียบผู้อื่น กอบโกย ความหลงตัวเอง ความมัวเมาวนเวียนแต่ในวังวนวัตถุ ที่อาจก่อให้เกิดการประหัดประหารกันในทุกวงการ

การให้การศึกษาแก่เยาวชน ควรหยุดสร้างจิตสำนึกที่นิยมในวัตถุ แต่เน้นการสร้างจิตสำนึกในทางจริยธรรมให้หนักแน่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษา ตั้งแต่อนุบาลศึกษาจนถึงอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นจิตที่สามารถช่วยสร้างระบบถูกต้องเพื่อการดำรงอยู่ของสังคมโดยรวม

^{๑๕๓}อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล, ประชาสังคม: คำ ความคิด และความหมาย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗๗.

^{๑๕๔}ฉันทนา ภาคบังข, กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗), หน้า ๖๙.

โดยเฉพาะการดำรงเน้นการฝึกอบรมให้รู้จักทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างดีที่สุดฝีมือในทุกหน้าที่ในฐานะที่เกิดขึ้นมาเป็นมนุษย์ด้วยความสำนึกว่าทุกหน้าที่มีคุณค่าและความสำคัญเท่าเทียมกัน

๒. สถาบันศาสนา สถาบันทางศาสนาต้องเป็นผู้นำในการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ต้องนำประชาชนกลับไปสู่คำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ ไม่บริโภคนิยมความจำเป็น หรือเพราะความอยาก มีความสันโดษ พอใจที่จะมีกินมีอยู่ มีใช้เท่าที่จำเป็น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้อื่น มีความเมตตาอาทรต่อกัน เห็นแก่ผู้อื่นเสมือนเห็นแก่ตนเอง รู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง

สถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชน เพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้น สถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ความถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุดก็คือการสอนด้วยตนเอง อันหมายถึง การที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

๓. สถาบันครอบครัว ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้เด็กเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของส่วนรวม ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูกจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงอบรมลูก เพราะความใกล้ชิดจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และกลายเป็นเกิดความเห็นใจซึ่งกันและกัน

สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานของสังคม ถ้าครอบครัวมีแต่ความคลอนแคลน สังคมก็พลอยคลอนแคลนไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่คลอนแคลนจะมีจิตสำนึกที่คลาดเคลื่อน การสอนและการอบรมของสถาบันครอบครัวควรดำเนินการให้สอดคล้องประสานไปในความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้เด็กเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของส่วนรวม ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูกจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเลี้ยงอบรมลูก เพราะความใกล้ชิดจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และกลายเป็นความเห็นใจซึ่งกันและกัน จุดหมายเดียวกันกับการสอนการอบรมของสถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา เพื่อปูพื้นฐาน หรือฝังรากให้เด็กมีจิตสำนึกที่เป็นสัมมาทิฐิเสียตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อที่เด็กจะได้เป็นกำลังในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

๔. สื่อมวลชน เป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในการกระจายความคิด ความรู้ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสู่การรับรู้ของประชาชน ความร่วมมือจากสื่อมวลชนจะช่วยสร้างความเข้าใจช่วยสร้าง

จิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม เนื่องจากสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการรับรู้ที่จะสั่งสมกลายเป็นจิตสำนึกของคนในสังคม^{๑๕๕}

การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะ จึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะช่วยให้คนในสังคมมีจิตสาธารณะที่จะนำไปสู่การก่อตัวของประชาสังคม การประยุกต์ใช้จิตสาธารณะตามแนวคิดพื้นที่สาธารณะนี้ มิได้หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนสำหรับประชากรวัยเรียน หรือการจัดการศึกษาแบบเป็นทางการในรูปแบบอื่นๆ แต่ยังหมายถึงกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ทางตรงอย่างไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสถาบันและกระบวนการทางสังคมที่หลากหลายและต่อเนื่องทั้งในส่วน of สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์กรเอกชน และองค์กรประชาสังคม เป็นต้น

๒.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๒.๑ ทบทวนเอกสาร

พระสุธีรัตนบัณฑิต กล่าวถึงการพัฒนาสังคมว่ามีจุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เกิดผลงานการสร้างสรรคของบุคคลและสังคม ทำให้สังคมมีการพัฒนาที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย การเรียนรู้ (Learning) ความเป็นอิสระแห่งจิตใจและปัญญา ความสุข การพัฒนาคุณภาพสังคม ประกอบด้วย สังคมมีความเสมอภาค มีความยุติธรรม สงบสุขมีสันติภาพ มีหลักประกัน มีความเป็นธรรม สมดุล มั่นคง ยั่งยืน^{๑๕๖}

พรรษา เอกพรประสิทธิ์ กล่าวถึงรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักศึกษาว่า มีองค์ประกอบคือหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล องค์ประกอบของการเรียนรู้ คือ หลักการเรียนรู้ผ่านฐานต่างๆที่จัดเป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมจิตสาธารณะ ส่วนปัจจัยและเงื่อนไขการนำรูปแบบกิจกรรมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นขึ้นกับหลายประเด็น เช่น การให้ความรู้ด้านจิตสาธารณะ การรณรงค์ ใช้สื่อที่สามารถเข้าถึงตัวเยาวชนได้ง่าย และการสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านโครงการกิจกรรมจิตสาธารณะที่เป็นรูปธรรมจะเป็นตัวช่วยให้เยาวชนเกิดการนำพลังที่มีในตนเองออกมาใช้ผ่านโครงการที่ดีได้^{๑๕๗}

^{๑๕๕} กาญจนา เกียรติประวัติ, **ทักษะการสร้างจิตสาธารณะในสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๙), หน้า ๒๒.

^{๑๕๖} พระสุธีรัตนบัณฑิต รศ.ดร., **List Model for Research and Social Development**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๖.

^{๑๕๗} พรรษา เอกพรประสิทธิ์, “ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี”, **วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา**, ปีที่ ๑๔ (เดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๘๗-๙๙

ดวงเดือน พันธุนาวิน กล่าวถึงกระบวนการการปฏิบัติต่อเยาวชนอย่างเหมาะสม ไว้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาของเด็กทางด้านร่างกาย และโดยเฉพาะความเหมาะสมในด้านการพัฒนาจิตใจของเด็ก จะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ได้มาก เพราะในวัยเด็กสามารถเห็นความแตกต่าง สามารถคิดเปรียบเทียบ คิดแยกแยะวัตถุออกเป็นหมวดหมู่ขั้นตอน เกิดความรู้สึกและความคิดโดยใช้การสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงได้ เด็กจะเริ่มสนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัวแทนการสนใจตนเอง ซึ่งถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม เมื่อเติบโตขึ้นจะทำให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของกระแสเศรษฐกิจและวัฒนธรรม อันจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขกายสบายใจตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดี ที่เหมาะสม ของครอบครัว สังคม และประเทศชาติสืบเนื่องต่อไป^{๑๕๘}

จิรวัดน์ วีระกร กล่าวถึงแนวทางการสร้างจิตสำนึกไว้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการรับใช้สังคม ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยกำหนดเป็นนโยบายให้โรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชนในลักษณะการเชื่อมโยงการศึกษาแก้ปัญหาชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาตามความจำเป็นของชุมชนเรียกว่า “Service Learning” เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง ร่วมกันสร้างสำนึกความรับผิดชอบต่อผลเมืองของประเทศตลอดจนมีผลดีต่อการเพิ่มพูนความสามารถทางด้านวิชาการของผู้เรียนไปพร้อมกัน^{๑๕๙}

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ กล่าวสรุปเนื้อหาในหลักสูตรการศึกษาเพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมไว้ว่าสามารถทำได้โดย “กำหนดหลักสูตรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร” ที่ครอบคลุมหัวข้อที่เป็นเรื่องของส่วนรวม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบที่จะเกิดกับคนหมู่มาก เช่น สิ่งแวดล้อม การรู้จักเคารพกฎระเบียบของการอยู่ร่วมกันในสังคม^{๑๖๐}

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา กล่าวถึงการสร้างบุคลิกภาพที่ดีว่าสามารถสร้างได้โดยการกล่อมเกล่าปลูกฝังถ่ายทอดด้วย “กิจกรรมที่หลากหลาย” ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และตระหนัก

^{๑๕๘}ดวงเดือน พันธุนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้งจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔), หน้า ๙.

^{๑๕๙}จิรวัดน์ วีระกร, “มุมมองของความคิดการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมแก่นักศึกษา.” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย, **จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย จุริยบัณฑิตย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๘.

^{๑๖๐}เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, **จอมปราชญ์นักการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๓), หน้า ๘๐.

ในคุณค่าของจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมพร้อมรักษาคุณค่าของจิตวิญญาณเพื่อส่วนรวม ด้วยการยกระดับความรู้สำนึกตระหนักในคุณค่าให้ถือเป็นภาระหน้าที่เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม^{๑๖๑}

กระทรวงศึกษาธิการ สรุปเนื้อหาหลักสูตรเสริมสร้างคุณธรรมแก่เยาวชนชนโดยแนวความคิดการปลูกฝังคุณธรรมว่าสามารถพิจารณาตามระดับการศึกษาได้ดังนี้

๑. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนไปพัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและอาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการงาน และอาชีพตามควรแก่วัย

๒. การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เพื่อใช้ประกอบการงานและอาชีพที่สุจริต และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข^{๑๖๒}

กุลทิพย์ ศาสตระรุจ กล่าวว่าจิตสาธารณะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากจิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดขึ้นภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในจิตใจ และส่งผลสู่การกระทำภายนอกของบุคคล ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นเห็นได้ว่ามีเหตุเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนใหญ่ การสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคมจึงจำเป็นและมีคุณค่ายิ่ง สามารถทำได้หลายรูปแบบทั้งจากการกระทำของตนเอง เช่น การรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม รวมถึงการกระทำโดยมีบทบาทช่วยเหลือสังคมในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคมซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน^{๑๖๓}

สนธยา พลศรี กล่าวว่าการจัดโครงการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการในลักษณะโครงการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ การดำเนินงานตามโครงการต้องมีขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งมีลักษณะอย่างน้อย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อแยกแยะได้ว่ากิจกรรม

^{๑๖๑} วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา, “แนวทางการพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทยในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย”, **จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๙), หน้า ๒

^{๑๖๒} กระทรวงศึกษาธิการ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖), หน้า ๘๙.

^{๑๖๓} กุลทิพย์ ศาสตระรุจ, **การถอดบทเรียนกระบวนการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนในจิตสำนึกสาธารณะ**, รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารจิตสำนึกสาธารณะ”, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๑), หน้า ๙.

ใดสอดคล้องหรือนอกเหนือวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เป็นเสมือนเข็มทิศชี้แนวทางการปฏิบัติ สำหรับขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลา และขอบเขตของงานตามโครงการด้วย ๒) มีขอบเขตการดำเนินงานที่แน่นอนเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติและง่ายต่อการติดตามและประเมินผล ๓) ระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเพราะโครงการจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรม วัตถุประสงค์ งบประมาณ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาอยู่เสมอ ฉะนั้นการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะจึงเป็น กระบวนการที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่มองเห็นเป็นรูปธรรม^{๑๖๔}

สาโรจน์ บัวศรี กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะโดยผ่านการจัด โครงการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะว่า สามารถบรรลุจุดตามตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้าน โครงการ/กิจกรรมนั้น โดยสรุปแล้วเป็นการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาจากพฤติกรรมที่สามารถ มองเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการนำตัวชี้วัด และพฤติกรรมบ่งชี้แต่ละด้านของการมีจิตสาธารณะ มาเป็นตัวตั้ง ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามความพร้อมและบริบทของโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

การศึกษาในโรงเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญ ๒ ประการ คือ พัฒนาเสริมสร้างให้นักเรียน เป็นผู้มีความรู้และให้เป็นผู้มีความประพฤติดี ซึ่งจุดมุ่งหมายทั้งสองประการดังกล่าว จะบรรลุผล สำเร็จได้หรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนเป็นสำคัญ

สถานศึกษาเป็นส่วนอันสำคัญในการพัฒนาจริยธรรม ครูผู้สอนจะต้องทำตนให้เป็น ตัวอย่างในทางที่ดี และต้องเอาใจใส่ในการจัดฝึกอบรมเรื่องจริยธรรมแก่นักเรียนอย่างจริงจัง โดยต้อง คำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑) การดำเนินการให้ผู้บริหาร และคณะครูเป็นตัวอย่างที่ ดีในด้านความประพฤติ และการปฏิบัติแก่นักเรียนนักศึกษา ๒) การจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม ในสถานศึกษา ๓) การสอนจริยธรรมในชั่วโมงการเรียนการสอน ๔) การสอดแทรกจริยธรรมในทุก วิชาที่สอนและทุกกิจกรรม และ ๕) การจัดกิจกรรมทางด้านจริยธรรมในสถานศึกษา^{๑๖๕}

ส.วาสนา ประवालพฤษ์ กล่าวว่าแนวทางการพัฒนาหลักสูตรวิชาเฉพาะเพื่อพัฒนา คุณลักษณะด้านจิตสาธารณะที่ดีของเด็กและเยาวชน สามารถกระทำได้ ๒ แนวทาง คือ

แนวทางที่ ๑ การบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเข้าไปกับเนื้อหาวิชาต่างๆ เป็นการสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี โดยเฉพาะด้านจิตสาธารณะเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ ในทุกกลุ่มสาระวิชา โดยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างและพัฒนาให้เหมาะสม เป็นการบูรณาการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีกับการจัดการเรียนรู้ปกติ ให้ผู้เรียนมีความรู้ควบคู่ไปกับการ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ

^{๑๖๔}สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๑.

^{๑๖๕}สาโรจน์ บัวศรี, การบริหารกิจการนักเรียน, (กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, ๒๕๓๒), หน้า ๔๐-

แนวทางที่ ๒ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ไม่ยึดติดกับเนื้อหาวิชา แต่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ^{๑๖๖}

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร กล่าวว่า การที่เรามีการศึกษานั้น คือ มีการศึกษาด้านจริยธรรม โดยเฉพาะจะสำเร็จประโยชน์ต่อนักเรียนได้จริงนั้น ต้องอาศัยแนวทางการสอนจริยธรรมในโรงเรียน ดังนี้

๑) ในการสอนจริยธรรมศึกษา โรงเรียนควรเพิ่มเติมหลักสูตรและแนวคิดทางพุทธศาสนาให้แก่แก่นักเรียนด้วย

๒) การส่งเสริมการปฏิบัติเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การยกย่องชมเชย การประกาศเกียรติคุณนักเรียน เป็นสิ่งที่ได้รับการยกย่องสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

๓) การให้การอบรมหรือการให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับจริยธรรม ควรพยายามกระทำเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย จะได้ผลและน่าสนใจกว่า

๔) โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชิดกับวัดและตั้งอยู่ในชุมชนนั้น โรงเรียนจึงควรจัดกิจกรรมที่ก่อประโยชน์แก่หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น จัดโครงการธรรมทายาทเพื่อบวชเป็นสามเณรในระหว่างปิดภาคการศึกษา เป็นต้น

๕) โรงเรียน และคณะครู ควรร่วมมือกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิด เช่น พบปะพูดคุย เยี่ยมเยียนตลอดจนปรึกษาหารือร่วมกันตามโอกาสและความเหมาะสม ครูควรหาโอกาสติดตามผลนักเรียนแต่ละคนตามสภาพที่เกิดขึ้นในครอบครัวของนักเรียน

๖) การจัดสิ่งแวดล้อมบริเวณโรงเรียน อาคารเรียน และห้องเรียนจะต้องสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย มีวินัยอยู่เสมอ ทั้งควรเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมสิ่งแวดล้อมบางอย่างให้น่าสนใจและชวนติดตามเกี่ยวกับจริยธรรมอยู่เสมอ เช่น การติดรูปการ์ตูนจริยธรรม คติสอนใจ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

๗) ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือ กำหนดแผนงานการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน

๘) ควรจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่ เพื่อจะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ประสพการณ์ตลอดจนวิธีดำเนินการส่งเสริมจริยธรรมระหว่างโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นๆ

๙) โรงเรียนควรดำเนินการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ไม่ควรเร่งรัดหรือรีบร้อน เพื่อให้เห็นผลงานในระยะเวลานานๆเป็นอันขาด

^{๑๖๖}ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์, **นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔), หน้า ๒-๓.

๑๐) ควรพิจารณาบุคคลในชุมชนที่มีคุณธรรมดีเด่นมาร่วมเป็นวิทยากรบรรยาย^{๑๖๗}

ชัยวิวัฒน์ สีแก้ว กล่าวถึงเรื่องการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของชาตินั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เกิดการเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะต้องให้เป็นไปตามหลักการในการจัดกิจกรรมการศึกษา ด้านการสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคม มีการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญากับคุณธรรมและวัฒนธรรมแล้ว ยังต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ในฐานะพลเมืองและพลโลก คือมีกำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ มีความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิตและพัฒนาสังคม มีทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว มีทักษะทางสังคมมีคุณธรรม มีจิตสาธารณะ โดยนักการศึกษาและระบบหน่วยงานราชการได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ดังนี้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้นำองค์ความรู้ ทักษะจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนมาปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนมีปัญญา ในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วยกิจกรรม ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทางด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

๒) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันเอื้ออาทรและสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของนักเรียนให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกชั้นตอน ได้แก่ การศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ประพฤติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความ

^{๑๖๗}ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจุจร, สำนักไทยที่พึงปรารถนา, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ, ๒๕๔๓), หน้า ๘๓.

เหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของนักเรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

๒.๑ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์และนักศึกษาวิชาทหาร

๒.๒ กิจกรรมชุมนุม ชมรม ทั้งนี้ นักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมทั้งในข้อ ๒.๑ และ ๒.๒

๓) เพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน ท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม^{๑๖๘}

Arbuthnot, J. B. and D. Faust กล่าวว่า เรื่องการปลูกฝังพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะโดยตรง คือ การปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญอีกด้านหนึ่งในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีคุณธรรมความรู้และทักษะพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยนักการศึกษาได้กล่าวถึงวิธีการในการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่สามารถพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ ได้แก่

๑) การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะของเด็กผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงให้กับเด็ก โดยจัดเป็นศูนย์คุณลักษณะเพื่อการศึกษาและสร้างกิจกรรมต่างๆที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน นอกจากนั้นยังเน้นการเสริมสร้างการยอมรับตนเอง (Self - Esteem) ให้แก่เด็ก แนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมทั้งทางสติปัญญา (Cognitive Area) ในด้านความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะที่ดี ตลอดจนการพัฒนาด้านจิตใจ (Affective Area) ของผู้เรียน ซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตนของเด็กทั้งต่อตนเองและส่วนรวม^{๑๖๙}

๒) กลยุทธ์การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของการจัดคุณลักษณะศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนโดยแยกการปฏิบัติด้วยวิธีการต่างๆออกเป็น ๔ กลุ่มรายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มที่ ๑ การนำหลักสูตรคุณลักษณะศึกษาเพิ่มเติมเข้าไปกับความรู้ที่ครูสอน และสนับสนุนการเข้าใจคุณลักษณะต่างๆอย่างแท้จริง ด้วยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศประกอบด้วย

^{๑๖๘}ชัยวิวัฒน์ สีแก้ว, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔), (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนทิตการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐.

^{๑๖๙}Arbuthnot, J. B. and D. Faust, **Teaching Moral Reasoning Theory and Practice**, New York Harper and Row, 1981, p.3.

แนวทางที่ ๑ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมือนชีวิตจริงที่มีโอกาสได้พบ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ อย่างหลากหลาย

แนวทางที่ ๒ ทำให้คุณลักษณะศึกษาเป็นเสมือนเครื่องมือที่นำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายในการเรียน ไม่ใช่ให้คุณลักษณะศึกษาเข้ามาเพิ่มจากการเรียนการสอนปกติ

แนวทางที่ ๓ จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเองและกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะการยอมรับตนเองและผู้อื่นอย่างสมดุล

กลุ่มที่ ๒ การจัดกิจกรรมการสอนทักษะต่างๆ ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๔ คือให้ผู้เรียนได้ฝึกฟังและทำความเข้าใจตามความเชื่อของผู้อื่น และเคารพในความคิดของผู้อื่น ซึ่งหมายรวมถึงการยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นด้วย

แนวทางที่ ๕ จัดกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะโดยใช้กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้การวางแผน การจัดกิจกรรม และสะท้อนผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม

กลุ่มที่ ๓ การจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในตนเองและการยอมรับตนเองของนักเรียน แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๖ จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดสัญญากับตนเองในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ

แนวทางที่ ๗ จัดโอกาสที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในตนเอง

กลุ่มที่ ๔ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนช่วยสังคม แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศ

แนวทางที่ ๘ จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างทัศนคติ และการปฏิบัติตนในทางที่ดี

แนวทางที่ ๙ จัดโอกาสการเรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้อุทิศตนหรือบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

แนวทางที่ ๑๐ ให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน^{๑๗๐}

ณรงค์ อ้วนอง กล่าวว่า การบูรณาการกับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โดยมีการศึกษาในโรงเรียนเป็นแบบจำลองในการดำรงชีวิตของเยาวชนที่จะออกไปสู่สังคมในชุมชน ดังนั้นการจัดบรรยากาศการดำรงชีวิตในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นที่ต้องให้ผู้เรียนได้รู้จักฝึกคุณธรรม จริยธรรมอย่างผสมผสานกลมกลืนทั้งในโรงเรียน สังคม ชุมชน และโลก การจัดกิจกรรมใดๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกโรงเรียน ที่เป็นประโยชน์ในด้านการปลูกฝัง พัฒนาบุคลิกลักษณะนิสัยนักเรียนในห้วงงานด้วยหลักความรู้และความประพฤติคู่กัน หลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนที่สำคัญ คือ ครูทุกคน

^{๑๗๐} Gardner, H., "Multiple intelligences as partner in school improvement, **Educational Leadership**, 55(1) :20-21, 1997.

และนักเรียนควรเอาใจใส่การดำเนินงานให้พร้อมเพียงเป็นอันหนึ่งอันเดียว เพื่อเป็นการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีพื้นฐานที่ดีทางคุณธรรมจริยธรรม มีความพร้อมที่ดีที่จะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเองในชีวิตประจำวัน^{๑๗๑}

๒.๒.๒ ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไชยรัตน์ ศรินคร ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเทศบาลนครพิษณุโลก การศึกษาจิตสำนึกและปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเทศบาลนครพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้าครัวเรือนในเขตชุมชนเทศบาลนครพิษณุโลก ทั้งสิ้น ๔๐๐ คน โดยใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Sampling) อย่างเป็นสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ใน การศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการ Enter ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในชุมชนเทศบาลนคร พิษณุโลก ร้อยละ ๕๑.๘ มีระดับจิตสำนึกสาธารณะอยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีผลอย่างสำคัญต่อจิตสำนึกสาธารณะ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในทุกด้านล้วนสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ยกเว้นด้านความรู้ของประชาชนด้านการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งไม่พบว่า มีผลสำคัญต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอย^{๑๗๒}

สุนทรี จงวงศ์สุข ได้ศึกษาการใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นงานวิจัยที่นำกระบวนการสิ่งแวดล้อมมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยการเป็นผู้มีจิตสาธารณะให้กับผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบบันทึกการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนจากการศึกษาปัญหาขยะ แบบการเขียนบันทึกส่วนตัวของนักเรียนรายบุคคล การบันทึกวิทัศน์การเรียนรู้ระหว่างเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลแล้วพรรณนาวิเคราะห์ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาสามารถเสริมสร้างลักษณะนิสัยการเป็นผู้มีจิตสาธารณะของผู้เรียนได้ คือ มีความช่างสังเกต ไม่เห็นแก่ตัว และรักษาประโยชน์ส่วนรวม

^{๑๗๑}ณรงค์ อ้วนอง, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาสำนักสาธารณะของชุมชน ศึกษากรณีการจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวิจัยการศึกษากับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๑.

^{๑๗๒}ไชยรัตน์ ศรินคร, “ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร), ๒๕๔๘, หน้า ๙.

นักเรียนมีทักษะการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางสิ่งแวดล้อมมีทักษะด้านนโยบาย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการสร้างความร่วมมือ ต่อรอง ประนีประนอม และทักษะการจัดความขัดแย้ง^{๑๗๓}

อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์ ได้ศึกษาผลการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินจากสภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เป็นงานวิจัยเชิงทดลองที่มุ่งศึกษาผลการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๔๐ คน ได้มาโดยการสุ่ม (Clorter Random Sampling) โดยใช้เวลาในการทดลอง ๖ สัปดาห์ สัปดาห์ละ ๒ วัน วันละ ๕๐ นาที เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริงแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ แฟ้มสะสมงาน และแบบทดสอบจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way Analysis of Variance : Repeated Measures) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริงมีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนสาระณะเฉลี่ยโดยรวมก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังทดลอง ๑ สัปดาห์ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ตามลำดับ^{๑๗๔}

ศิริ แคนสา ได้ศึกษาการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคอนสวรรค์ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ ๑) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ เรียนโดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และใช้สถานการณ์จำลอง มีความรู้ความเข้าใจเชิงจิตสำนึกสาธารณะการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชิงจิตสำนึกสาธารณะ และพฤติกรรมเชิงจิตสำนึกสาธารณะเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ แต่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ มีผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้านดังกล่าวไม่เพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ๒) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนโดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และใช้สถานการณ์จำลอง มีผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้านหลังเรียนมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนโดยใช้วิธีสอนปกติ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยวิธีต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.๐๕ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

^{๑๗๓}สุนทรี จงวงศ์สุข, “การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๔๘, หน้า ๕๕.

^{๑๗๔}อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์, ผลการใช้สถานการณ์จำลองกับเทคนิคการประเมินจากสภาพจริงเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕, วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร), ๒๕๕๐, หน้า ๒๓.

ปีที่ ๒ ที่เรียนโดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และใช้สถานการณ์จำลอง มีผลการเรียนรู้ทั้ง ๓ ด้าน มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) หลังจากเรียนไปแล้ว ๖ สัปดาห์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลอง มีความคงทนความรู้ความเข้าใจเชิงจิตสำนึกสาธารณะมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และวิธีสอนแบบปกติ และนักเรียนกลุ่มทดลองทั้ง ๒ กลุ่ม มีความคงทนการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชิงจิตสำนึกสาธารณะมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนโดยใช้สถานการณ์จำลองมีความคงทนผลการเรียนรู้ทั้ง ๒ ด้านดังกล่าว มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ที่เรียนโดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และวิธีสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ โดยสรุป รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้วิธีทัศนพฤติกรรมแม่แบบประกอบการเรียนรู้ และการใช้สถานการณ์จำลอง สามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรสนับสนุน และส่งเสริมให้ครูนำรูปแบบการเรียนดังกล่าวไปใช้สอนเพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะต่อไป^{๑๗๕}

ดลิต อุทิศพงษ์ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ลักษณะแบบวัดองค์ประกอบด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นมาตราประมาณค่า ๗ ระดับ ชนิดกำหนดข้อความให้กำหนดความถี่ของพฤติกรรมที่ตนเองแสดง ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยอาศัยเทคนิคการรายงานตนเอง คุณภาพด้านความตรงเชิงโครงสร้าง ตรวจสอบจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญและวิธีการทางสถิติ^{๑๗๖}

Schneider, Barry H. ได้ศึกษาความสัมพันธ์พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กในเรื่อง เหตุผลเชิงจริยธรรม พบว่า พฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับลักษณะการเลี้ยงดูแต่อย่างใด และไม่ขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างเพศหญิงหรือชาย พฤติกรรมทางจริยธรรมของเด็กขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๗๗}

^{๑๗๕}ศิริ แคนสา, “การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคอสวรรค์”, **ดุสิตนิพนธ์ วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๕๑, หน้า ๑๘.

^{๑๗๖}ดลิต อุทิศพงษ์, การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น), ๒๕๔๗, หน้า ๔๑.

^{๑๗๗}Schneider, Barry H., “An Elaboration of the Relationship Between Parental Behavioral And Children’s Moral Development” , **Dissertation Abstracts Internationnal**, 39(7) : 4152-A ; December, 1979.

Pardun - Johannsen, Kirsten C. ได้ศึกษาการใช้บทละครเชิงสร้างสรรค์ ในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ ศึกษาบทละคร โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปว่า รูปแบบต่างๆ ของละครช่วยพัฒนาความคิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคมหรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ๓๐ คน จากอาสาสมัคร ๔๗ คน เป็นชาย ๑๘ คน หญิง ๑๒ คน โดยใช้การสังเกตการสอบถาม การสัมภาษณ์ จากการศึกษาพบว่า การใช้ละครรูปแบบต่างๆ สามารถพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนในลักษณะของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การเคลื่อนไหวสู่ปฏิบัติการทางสังคม ได้จริง ^{๑๗๘}

Kraft, F.N. ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมด้านการมีจิตสำนึกทางสังคมโดยการศึกษาทางคริสต์ศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อการอบรมด้านจิตสังคมระหว่างประชาชนชาวอเมริกาเหนือที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปแตสแตนท์ ศึกษาในเชิงจริยธรรม สังคมวิทยา และใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อว่า กระบวนการทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธาร่วมกัน และโครงสร้างของประสบการณ์การเรียนรู้จะกระตุ้นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ศาสนามีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตสังคม และสิ่งที่มีผลต่อจิตสำนึกทางสังคมคือ การอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การให้ความสำคัญกับศาสนาการพัฒนาชุมชนให้เน้นกระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมุ่งมั่นในการกระทำ ^{๑๗๙}

Carlo and Randall ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมสำหรับวัยรุ่นตอนปลาย จำนวน ๖ ด้าน เก็บข้อมูลจากนักศึกษา ๒๔๔ คน เป็นหญิง ๑๔๕ คน และชาย ๑๐๔ คน โดยแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมนี้พัฒนาจากแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมที่แสดงออกทางอารมณ์และทางพฤติกรรม ของจอห์นสันและคณะ และรัชตันและคณะ (Johnson and et al, 1989; Rushton and et al, 1981) และแบบสัมภาษณ์การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักศึกษาในวิทยาลัยไอเซนเบิร์ก และคณะ (Eisenberg and et al, 1995) รวมทั้งหมด ๒๓ ข้อ แบ่งเป็นแบบวัดการกระทำเพื่อส่วนรวมจำนวน ๔ ข้อ ด้านการช่วยเหลือผู้ที่ไม่รู้จักมาก่อน ๕ ข้อ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นในสถานการณ์ที่คับขันหรือฉุกเฉิน ๓ ข้อ ด้านความรู้สึก ๔ ข้อ ด้านการช่วยเหลือผู้ที่ขอร้อง ๒ ข้อ ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๕ ข้อ โดยแบบวัดพฤติกรรมเอื้อสังคมนี้เป็นมาตรประมาณค่า ๕ ระดับ ^{๑๘๐}

^{๑๗๘}Pardun - Johannsen, Kirsten C., "Social Issue Drama and Its Impact on the Social Consciousness of Preadolescent School Children", **Dissertation Abstracts International**, 65(4) : 1184-A. October, 2004.

^{๑๗๙}Kraft, F.N., "Nurturing Social Consciousness Through Church Education" , **Dissertation Abstracts International**, 53(5) : 1465 ; November, 1992.

^{๑๘๐}Carlo, G; and Randall, B. The Development of a Measure of Prosocial Behaviors for Late Adolescents, **Journal of Yourth and Adolescents**, 2002, 6(3) : 166-168.

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้วิจัยและนักวิชาการส่วนใหญ่ทำการศึกษาถึงการสร้างจิตสาธารณะโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ แฟ้มสะสมงาน แบบทดสอบจิตสาธารณะ การใช้บทละครเชิงสร้างสรรค์ และการอบรมด้านจิตสาธารณะ แต่ยังไม่มียานวิจัยเล่มใดใช้ การจัดรูปแบบกิจกรรมผ่านโครงการค่ายเยาวชนเป็นเครื่องมือการวิจัย ประกอบกับยังไม่มียานวิจัยเล่มใดเคยศึกษา โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานประยุกต์เพื่อบูรณาการร่วมกับองค์ความรู้อื่นเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจัดโครงการค่ายเยาวชนในชื่อ “ทำความดีด้วยหัวใจ” เพื่อให้เยาวชนได้ร่วมทำกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะของตนเองและทำสิ่งที่เป็นประโยชน์

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design โดยมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล
- ๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research) ที่ดำเนินการทดลองโดยใช้การทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดผลก่อนการทดลองและหลังการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดจิตสาธารณะและแนวทางการจัดกิจกรรม มีขั้นตอนและรายละเอียดของกิจกรรม จากคู่มือ เอกสารต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมที่ถูกต้อง ด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ทั้งบุคคลและกลุ่ม ส่งเสริมให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อบูรณาการความรู้เชิงพุทธ สร้างทักษะและทัศนคติที่ดี สามารถนำเอาประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ตามวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนเอง มีการเรียนรู้ผ่านรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบกับการสะท้อนความคิดความรู้สึกแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการถอดความรู้จากบทเรียน โดยการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดกิจกรรม และผลที่ได้รับ องค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็น

ระบบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม สามารถนำรูปแบบกิจกรรมไปปฏิบัติได้จริง และช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดการบูรณาการความรู้เชิงพุทธซึ่งนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อต่อยอดการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนผ่านกิจกรรมอื่นๆที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

๒. พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยดำเนินการบนพื้นฐานของการพัฒนารูปแบบกิจกรรมตามแนวคิดของ Brundage^๑ เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญตามกระบวนการที่มีการวางแผนการพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยกระบวนการพัฒนา ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) การประเมินความต้องการและปัญหาที่เน้นความต้องการและปัญหาของสังคมส่วนรวม ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน ๓) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ๔) การปฏิบัติตามกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้ ๕) ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมและประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะ

๓. จัดโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในชื่อโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการบูรณาการเชิงพุทธ มียุทธวิธี เทคนิคที่หลากหลายในการวางแผนเพื่อนำไปสู่ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจและความต้องการของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม และให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ โดยกำหนดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย เพื่อให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เกิดความรู้ความเข้าใจตื่นตัวเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน เกิดทักษะเพื่อนำไปสู่การคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อไปได้

๔. ประเมินผลสัมฤทธิ์ได้ทั้ง ๒ ส่วน คือ ๑) ประเมินผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒) ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๓,๐๙๔ คน และนักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ จำนวน ๓,๒๐๗ คน

^๑Brundage, D. H. (1980), **Adult learning principles and their application to program planning**, Ontario: The Ontario Institute for Studies in Education.

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือ นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวราราม จำนวน ๓,๐๙๔ คน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ นักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม จำนวน ๓,๒๐๗ คน ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ ที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชน โรงเรียนวัดสุทธิวรารามจำนวน ๑๑ คน และวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมจำนวน ๑๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑ คน และจากกลุ่มตัวอย่างนี้จะเป็นกลุ่มทดลองเพื่อพาไปเข้าค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำดีด้วยหัวใจ” ณ บ้านเติมพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑ จำนวน ๓ วัน ๒ คืน

ทั้งนี้ เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกนักเรียนจากสองโรงเรียนนี้ เนื่องจากทั้งสองโรงเรียนเป็นโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานครสายสามัญและสายอาชีพที่มีศักยภาพในตนเองและสามารถรับสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้เป็นบุคคลผู้มีจิตสาธารณะได้ง่าย และมีความสนใจและเต็มใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน ๓ ประเภท โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ชุดรูปแบบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ มีองค์ประกอบ ๕ ประการ คือ หลักการ, วัตถุประสงค์, เนื้อหาสาระ, กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ดังนี้

๑.๑ หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มาจากหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดของ Brundage^๒ ซึ่งประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การประเมินความต้องการและปัญหาที่เน้นความต้องการและปัญหาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ ๒) การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน ๓) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และส่งเสริมกระบวนการและเทคนิคที่หลากหลายในการวางแผน ๔) การปฏิบัติตามกิจกรรมที่วางแผนไว้ และ ๕) การวัดและประเมินผลตามวัตถุประสงค์หรือทิศทางการเรียนรู้ที่ต้องการคือเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมสามารถนำรูปแบบกิจกรรมไปปฏิบัติได้จริง และช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดองค์ความรู้ใหม่ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๒ วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

^๒Brundage, D. H. (1980), **Adult learning Principles and Their Application to Program planning**, Ontario: The Ontario Institute for Studies in Education.

๑.๓ เนื้อหาสาระ ขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจในเรื่อง จิตสาธารณะและองค์ประกอบที่เสริมสร้างจิตสาธารณะคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ สปัปฺปัสสธรรม ๗ ประการ หลักจิตสาธารณะสากล ได้แก่ หลักมนุษยชน หลักการเรียนรู้ หลักเครือข่ายทางสังคม หลักวิถีไทย ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (ไปลามาไหว้) ความกตัญญูกตเวที และรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธ บูรณาการที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์มี ๔ กิจกรรม ได้แก่

๑) กิจกรรม Open Mind (เปิดใจ)

๒) กิจกรรม You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)

๓) กิจกรรม I Can Do (ฉันทำได้)

๔) กิจกรรมรุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ

๑.๔ กิจกรรมการเรียนรู้ คือ รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะอันประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินกิจกรรม และการวัดและประเมินผล

๑.๕ การวัดและประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่ สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ การประเมินผล รูปแบบกิจกรรมและการประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชน

โดยรายละเอียดรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

กิจกรรมที่ ๑ กิจกรรม Open Mind (เปิดใจ)

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ความรู้ในเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการร่วมกับ หลักจิตสาธารณะสากล หลักวิถีไทย และสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรม ตระหนักถึงความสำคัญ ของการมีจิตสาธารณะ เพื่อมุ่งเสริมสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ ๗ ด้าน ได้แก่ การยอมรับฟังความ คิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร มีวินัยใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นพัฒนา ห่วงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ เคารพในสิทธิของตนและผู้อื่น รักความเป็นไทย โดยจัดฐานการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมคือ มีการให้ความรู้ในภาคทฤษฎีโดยวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีคู่มือเอกสารประกอบการ ฟังบรรยายเพื่อช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำความรู้จักเพื่อนๆจากต่าง โรงเรียน เพื่อทักทายและปรับตัว รวมถึงพูดคุยเตรียมวางแผนการทำกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนถึงแจก รายละเอียดในการลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน

ตารางที่ ๓.๑ หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม “Open Mind (เปิดใจ)”

หลักพุทธธรรม	ความรู้ที่นำมาบูรณาการ	
	หลักจิตสาธารณะสากล	หลักวิถีไทย
สังคหวัตถุ ๔ ประการ	สิทธิมนุษยชน	อ่อนน้อมถ่อมตน
สัปปริสธรรม ๗ ประการ	การเรียนรู้	ความกตัญญูกตเวที
	เครือข่ายทางสังคม	

กิจกรรมที่ ๒ กิจกรรม You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)

วัตถุประสงค์ ลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร คือพร้อมที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในยามที่ผู้อื่นเดือดร้อน และทำอย่างจริงใจโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน โดยนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการบูรณาการร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากล คือ เคารพในความเป็นมนุษย์ ไม่ดูถูกผู้อื่นที่ด้อยกว่า โดยจัดฐานการเรียนรู้ผ่านรูปแบบกิจกรรมคือ พานักเรียนไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คือ คนพิการและคนชราที่พักอาศัยในชุมชนอัมพวา และเยี่ยมให้กำลังใจ หมอ พยาบาล คนไข้และญาติ ณ รพ.อัมพวา

ตารางที่ ๓.๒ หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม “You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)”

หลักพุทธธรรม	ความรู้ที่นำมาบูรณาการ	
	หลักจิตสาธารณะสากล	หลักวิถีไทย
สังคหวัตถุ ๔ ประการ	สิทธิมนุษยชน	ความอ่อนน้อมถ่อมตน
	การเรียนรู้	กตัญญูกตเวที
	เครือข่ายทางสังคม	

กิจกรรมที่ ๓ กิจกรรม I Can Do (ฉันทำได้)

วัตถุประสงค์ ลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมภาคสนามเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะทางด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้ รู้จักหน้าที่ของตนเอง นำหลักสัปปริสธรรม ๗ ประการ บูรณาการร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากล คือ มุ่งมั่นพัฒนาที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ห่วงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติ รักความเป็นไทย ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มกำลังและเต็มใจ โดยจัดฐานการเรียนรู้ผ่านรูปแบบกิจกรรมคือ ให้เยาวชนช่วยกันเก็บมะพร้าว น้ำหอมจากสวน เรียนรู้วิธีการปลอกมะพร้าว และทดลองทำด้วยตัวเอง เพื่อนำไปแจกแก่ผู้ป่วย ญาติ และเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลอัมพวา และ

เรียนรู้วิธีการทำขนมไทยโบราณ ได้แก่ ขนมใส่ไส้ ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น ใบตอง เนื้อมะพร้าว มาแปรรูปเพิ่มมูลค่า ให้นักเรียนทดลองทำขนมด้วยตัวเอง

ตารางที่ ๓.๓ หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม “I Can Do (ฉันทำได้)”

หลักพุทธธรรม	ความรู้ที่นำมาบูรณาการ	
	หลักสากล	หลักวิถีไทย
สัปปริยธรรม ๗ ประการ	สิทธิมนุษยชน	อ่อนน้อมถ่อมตน
	การเรียนรู้	ความกตัญญูกตเวที
	เครือข่ายทางสังคม	

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องและกระตุ้นให้เยาวชนเกิดการเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ สามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ไปเป็นแรงผลักดันนำพลังเยาวชน Active Citizen ที่มีในตัวเองคิดและวางแผนทำโครงการที่เป็นประโยชน์เป็นการทำความดีตอบแทนสู่ชุมชน/สังคม/ประเทศชาติ โดยแบ่งนักเรียนเป็น ๔ กลุ่มๆละ ๕ คน และมอบหมายให้นักเรียนทำกิจกรรมจิตสาธารณะตามความสนใจและตามความถนัด ให้อิสระในการคิดและออกแบบโครงการโดยยึดหลักการเสริมสร้างจิตสาธารณะจากโครงการค่ายเยาวชน แต่ละกลุ่มมีอาจารย์ประจำโรงเรียนและผู้ปกครองคอยดูแลให้คำปรึกษา กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมภายใน ๑ เดือน หลังจบโครงการค่ายเยาวชน ซึ่งงบประมาณในการทำกิจกรรมผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนโดยจะพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

ตารางที่ ๓.๔ หลักการพัฒนารูปแบบกิจกรรม “รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ”

หลักพุทธธรรม	ความรู้ที่นำมาบูรณาการ	
	หลักจิตสาธารณะสากล	หลักวิถีไทย
สังคหวัตถุ ๔ ประการ	สิทธิมนุษยชน	อ่อนน้อมถ่อมตน
สัปปริยธรรม ๗ ประการ	การเรียนรู้	ความกตัญญูกตเวที
	เครือข่ายทางสังคม	

๑.๔ กิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม มีขั้นตอนดังนี้ คือ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) กระบวนการดำเนินกิจกรรม ๔) การประเมินผล/ผลลัพธ์ที่ได้

๑.๕ การวัดและประเมินผล แบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒) ประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๒. แบบสอบถาม ประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ

๑) แบบสอบถามเพื่อประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ด้านความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน ๔ กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)

กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)

กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (คุณทำได้)

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรณรงค์รณรงค์แห่งการพัฒนาตนเองทำความดีด้วยใจ

ลักษณะคำถามของแบบประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครด้านความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนน		ระดับความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม
๕	หมายถึง	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มาก
๓	หมายถึง	ปานกลาง
๒	หมายถึง	น้อย
๑	หมายถึง	น้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายถึง	ระดับมาก
๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายถึง	ระดับปานกลาง
๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายถึง	ระดับน้อย

๑.๐๐ – ๑.๘๐ หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๒ ด้านความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ
จำนวน ๔ กิจกรรม ได้แก่

กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)

กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)

กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้)

กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรณรงค์แห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ

ลักษณะคำถามของความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณ
ค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนน	ระดับความพึงพอใจ
๕ หมายถึง	มากที่สุด
๔ หมายถึง	มาก
๓ หมายถึง	ปานกลาง
๒ หมายถึง	น้อย
๑ หมายถึง	น้อยที่สุด

โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายถึง	ระดับมาก
๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายถึง	ระดับปานกลาง
๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายถึง	ระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๘๐	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ด้านความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรม ลักษณะเป็นคำถามแบบ
เลือกตอบ จำนวน ๕ ข้อ โดยข้อคำถามมีประเด็นเกี่ยวกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ความ
สอดคล้องของกิจกรรมที่จัดขึ้น ความรู้ความสามารถของวิทยากรและทีมงานผู้วิจัย ความครบถ้วน
ของการนำความรู้มาบูรณาการเชิงพุทธ และความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล

ลักษณะคำถามของความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรม เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนน	ระดับความพึงพอใจ
๕ หมายถึง	มากที่สุด
๔ หมายถึง	มาก
๓ หมายถึง	ปานกลาง

๒	หมายถึง	น้อย
๑	หมายถึง	น้อยที่สุด
โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้		
๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายถึง	ระดับมาก
๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายถึง	ระดับปานกลาง
๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายถึง	ระดับน้อย
๑.๐๐ – ๑.๘๐	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

๒) แบบสอบถามเพื่อประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ได้แก่ โรงเรียนที่กำลังศึกษา ระดับชั้น รายได้ต่อเดือน การพักอาศัยของนักเรียน ลักษณะที่อยู่อาศัยของนักเรียน การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในโรงเรียน/ชุมชน ประสบการณ์การเข้าค่ายฝึกอบรม ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะ ด้านใดมากที่สุด และความถนัดส่วนตัว/บุคคล หรือ สิ่ง que คิดว่าตัวเองทำได้ดี โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Response Question) แบบมีสองคำตอบให้เลือก และแบบมีหลายคำตอบให้เลือก จำนวน ๙ ข้อ

ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ โดยแบ่งเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Response Question) แบบมีสองคำตอบให้เลือก จำนวน ๑๕ ข้อ

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ จำนวน ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้

ลักษณะคำถามของพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการกำหนดคะแนน ดังนี้

คะแนน	ระดับการปฏิบัติ
๕	หมายถึง ทุกครั้ง
๔	หมายถึง บ่อยครั้ง
๓	หมายถึง บางครั้ง
๒	หมายถึง นานๆ ครั้ง
๑	หมายถึง ไม่เคยเลย

พฤติกรรมจิตสาธารณะ โดยมีเกณฑ์การแปลผล แบ่งออกเป็น ๕ ระดับ ดังนี้

๔.๒๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	ระดับปฏิบัติทุกครั้ง
๓.๔๑ – ๔.๒๐	หมายถึง	ระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง
๒.๖๑ – ๓.๔๐	หมายถึง	ระดับปฏิบัติบางครั้ง
๑.๘๑ – ๒.๖๐	หมายถึง	ระดับปฏิบัตินานๆ ครั้ง
๑.๐๐ – ๑.๘๐	หมายถึง	ระดับปฏิบัติไม่เคยเลย

๓. การสังเกตพฤติกรรม โดยมีการสังเกตพฤติกรรม ๗ องค์ประกอบ คือ

- ๓.๑) การยอมรับความคิดและวัฒนธรรมที่แตกต่าง
- ๓.๒) การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร
- ๓.๓) มีวินัยใฝ่เรียนรู้
- ๓.๔) มุ่งมั่นพัฒนา
- ๓.๕) ห่วงแหนกรักษาสาธารณะสมบัติ
- ๓.๖) เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น
- ๓.๗) รักความเป็นไทย

๓.๔ การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย แบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่

๑) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธ บูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบสอบถามประเมินผลรูปแบบกิจกรรมด้านความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม และประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและกระบวนการดำเนินกิจกรรม และกำหนดแนวทางการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ด้วยการสร้างรูปแบบกิจกรรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ตลอดจนพัฒนาทักษะ ความรู้ และพฤติกรรมในตัวบุคคล

๒) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธ บูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบสอบถามประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะแบบประเมินมีรายละเอียด คือ ศึกษาค้นคว้าแนวทางการจัดรูปแบบกิจกรรมขั้นตอนและรายละเอียดของกิจกรรมและศึกษาคู่มือ เอกสารต่างๆ เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการจัดกิจกรรมในการฝึกอบรมที่ถูกต้อง ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมทั้งบุคคลและกลุ่ม ส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์บูรณาการความรู้เชิงพุทธ เกิดทักษะและทัศนคติที่ดี เพื่อให้สามารถนำเอาประสบการณ์จากการเรียนรู้ที่ได้รับไปยกระดับจิตสาธารณะของตนเอง และสามารถต่อยอดทำโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

๑. ศึกษาค้นคว้าแนวทางในการวางแผนการจัดรูปแบบกิจกรรม และการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงขั้นตอนรายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาและจิตสาธารณะตามหลักสากล และหลักวิถีไทย จากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๓. กำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑. แบบประเมินการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ด้วยการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาและเนื้อหา rays ข้อ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา (Item-Objective Congruence Index: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ความสอดคล้อง +๑	หมายถึง	รูปแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ความสอดคล้อง ๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ารูปแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรม กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ความสอดคล้อง -๑	หมายถึง	คำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๒. แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา ด้วยการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาและเนื้อหา rays ข้อ จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา (Item-Objective Congruence Index: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๕ ขึ้นไป โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ความสอดคล้อง +๑	หมายถึง	รูปแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ความสอดคล้อง ๐	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ารูปแบบกิจกรรมนั้นมีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรม กับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
ความสอดคล้อง -๑	หมายถึง	คำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

๓. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสม เมื่อปรับแก้ไขแล้วจากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอาสาสมัครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๑ คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach)^๓ โดยค่าความเชื่อมั่นต้องไม่ต่ำกว่า ๐.๗๐

๔. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชน ที่ปรับปรุงมาจากแบบวัดพฤติกรรมที่ครอบคลุมเนื้อหาตามแผนการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้วยการหาค่าความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาและเนื้อหา รายข้อ จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแบบประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะแล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มอาสาสมัครที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑ คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กำหนดลักษณะและเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งกำหนดช่วงความรู้สึกของบุคคลเป็น ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

๕. ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษาและเนื้อหา รายข้อ จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ กำหนดลักษณะและเกณฑ์การให้คะแนนเป็น ๔ ระดับ คือ เป็นประจำ บางครั้ง น้อยครั้ง และไม่ทำเลย/ไม่ชัดเจน

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองและศึกษาผลการทดลองรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการเปรียบเทียบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายจิตสาธารณะของกลุ่มทดลอง ดังนี้

^๓Cronbach, L. J. Essentials of Psychological Testing (5th ed). New York : Harper Collins. 1990.

ขั้นก่อนการทดลอง

๑. ผู้วิจัยออกแบบการทดลอง โดยได้ออกแบบการทดลองเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแผนการวิจัย One Group Pretest - Posttest Design ดังนี้

E-Group	O1	x	O2
---------	----	---	----

โดยที่ E-Group หมายถึง กลุ่มทดลอง

O1 หมายถึง การวัดผลก่อนการทดลอง

O2 หมายถึง การวัดผลหลังการทดลอง

x หมายถึง การจัดกระทำ (Treatment) ตามการทดลอง

๒. ผู้วิจัยเลือกกลุ่มประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญของโรงเรียน วัดสุทธิวราราม และนักเรียนสายอาชีพระดับ ปวช. ปวส. ของวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑

๓. ผู้วิจัยได้ติดต่อขออนุญาต ทางโรงเรียนวัดสุทธิวราราม และวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ในการเก็บข้อมูลการวิจัย โดยทำหนังสือจากทางบัณฑิตวิทยาลัยส่งไปให้ทางโรงเรียน จากนั้นได้เข้าพบอาจารย์ฝ่ายวิชาการเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือในการเข้ามาดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียน

๔. ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการประกาศรับสมัครเยาวชนเพื่อเข้าโครงการค่ายจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ตามเงื่อนไขที่กำหนด คือ ผู้สมัครจะต้องเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและเป็นนักเรียนระดับ ปวช. ปวส. ของวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๑ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมตั้งแต่วันแรกจนจบโครงการค่ายเยาวชน และยินดีปฏิบัติตามกิจกรรมตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดครบทุกกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามจำนวน ๑๑ คน และวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมจำนวน ๑๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่าง ๒๑ คน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้จะเป็นกลุ่มทดลองเพื่อพาไปเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ณ บ้านเต็มพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

๕. ดำเนินการเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง คือให้กลุ่มทดลองทำแบบประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pretest) โครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” เพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๖. ผู้วิจัยทำการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ในการดำเนินการโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” กับกลุ่มทดลอง ๒๑ คน

ขั้นตอนการทดลอง

ดำเนินการทดลองรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการตามที่ได้พัฒนาขึ้น ดังนี้

๑. นำกลุ่มทดลองจำนวน ๒๑ คน เข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ณ บ้านเต็มพิทยาสรรพ์ ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ตามวันเวลาที่กำหนด จำนวน ๓ วัน ๒ คืน

๒. ดำเนินการจัดรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการตามแผนที่ได้วางไว้ และให้กลุ่มทดลองร่วมปฏิบัติกิจกรรมจนครบทุกกิจกรรม มีการสังเกตพฤติกรรมและมีการพูดคุยถอดบทเรียนหลังการเรียนรู้

ขั้นหลังการทดลอง

การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

การประเมินผลการเรียนรู้เป็นการดำเนินการหลังการทดลอง ซึ่งเป็นการประเมินผลกลุ่มทดลองด้วยเครื่องมือวิจัยที่จัดทำขึ้น การกำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล และการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้คือ

๑. ให้กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามประเมินผลรูปแบบกิจกรรมและแบบสอบถามประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” (Posttest)

๒. ให้ครูและผู้ช่วยวิจัยจำนวน ๕ คน ทำแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

๓. เก็บรวบรวมเอกสารทั้งหมดเพื่อทำการประเมินผล

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะ ๑๕ ข้อจากแบบสอบถามประเมินผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลอง

๒. วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามประเมินผลรูปแบบกิจกรรมด้านความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๓. วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามประเมินผลรูปแบบกิจกรรมด้านความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและกระบวนการดำเนินกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๔. วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๕. วิเคราะห์ผลจากการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑. การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากแบบวัดก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลองใช้การทดสอบค่าที (t-test) กรณีกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Group) หรือสัมพันธ์กัน โดยค่าตัวแปรตามที่นำมาทดสอบ ต้องเป็นข้อมูลต่อเนื่อง หรือมีการวัดที่อยู่ในระดับอันตรภาค (Interval Scale) หรืออัตราส่วน (Ratio Scale) ซึ่งได้แก่ คำถามเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานเรื่องจิตสาธารณะของเยาวชน ผู้วิจัยใช้สถิติผลทดสอบก่อน (Pre-Test) และผลทดสอบหลัง (Post-Test) ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่

๒. วิเคราะห์ผลจากแบบประเมินรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

๓. วิเคราะห์ผลจากแบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและกระบวนการดำเนินกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน ผู้วิจัยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

๔. วิเคราะห์ผลจากแบบสัมภาษณ์พูดคุยเรื่ององค์ความรู้เพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะและการจัดรูปแบบกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

๕. วิเคราะห์ผลจากแบบประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

บทที่ ๔

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม จำนวน ๒๑ คน และในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาเรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๔.๓ วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลการวิเคราะห์ให้มีความสะดวกยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงกำหนดสัญลักษณ์ และความหมายที่ใช้แทนค่าสถิติและตัวแปร ไว้ดังนี้

n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{x}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ΣD	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม และก่อนเข้าร่วมกิจกรรม
ΣX	แทน	ผลรวมของคะแนนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
ΣF	แทน	ผลรวมของคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง
A	แทน	คะแนนเต็มของคะแนนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม
B	แทน	คะแนนเต็มของคะแนนหลังเข้าร่วมกิจกรรม
t	แทน	ค่าสถิติการแจกแจงแบบที

p	แทน	ความน่าจะเป็นทางสถิติ
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๔.๑ ผลการศึกษาเรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มีดังนี้

๑) ผลการศึกษาด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะ

การเสริมสร้างความรู้เรื่องจิตสาธารณะประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน อันประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ อินเทอร์เน็ต บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมจัดเตรียมคู่มือเอกสารประกอบการเข้าค่ายอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะอย่างถูกต้อง

ขั้นตอนที่ ๒ พัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้มีความชัดเจนและมีความสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ และรูปแบบกิจกรรมมีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง พัฒนาให้เกิดทักษะ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เกิดแรงจูงใจที่จะอุทิศตนเพื่อทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนประเทศชาติ ตามความสามารถและความถนัดของตนอย่างเต็มใจเต็มกำลัง

ผู้วิจัยได้วางแผนให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ถอดบทเรียนหลังการเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนและสะท้อนความคิดเห็นว่าได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องอะไรบ้าง เพื่อเป็นการตรวจสอบความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ ตลอดจนพัฒนาความรู้ และความประพฤติในตัวบุคคลได้

ขั้นตอนที่ ๓ การจัดทำเครื่องมือในการวิจัย เพื่อประเมินความรู้เรื่องจิตสาธารณะโดยสร้างแบบสอบถามปลายปิด (Close-Ended Response Question) แบบมีสองคำตอบให้เลือก จำนวน ๑๕ ข้อ โดยมีลักษณะของคำถามที่สอดคล้องกับความรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ

ขั้นตอนที่ ๔ ดำเนินกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ ฌ บ้านเดิมพิทยเวช อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

ขั้นตอนที่ ๕ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะจากแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องความรู้เรื่องจิตสาธารณะที่ให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ซึ่งผลมีดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและค่าร้อยละของนักเรียนผู้ตอบแบบสอบถาม (n = ๒๑) จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		หลังเข้าร่วมกิจกรรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๑. จิตสาธารณะ คือความสำนึกที่มีต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆร่วมกับผู้อื่น และกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน	๒๑	๑๐๐.๐	๒๑	๑๐๐.๐
๒. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัปปุริสธรรม ๗ และ สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการสร้างจิตสาธารณะ	๑๕	๗๑.๔	๒๑	๑๐๐.๐
๓. การสร้างจิตสาธารณะแบบยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาคน โดยการให้การศึกษาภาคชีวิตแบบต่อเนื่อง (Life-Long Education)	๑๖	๗๖.๒	๒๐	๙๕.๒
๔. ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไปলামาไหว้ และความกตัญญูเป็นวิถีชีวิตแบบไทยที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะ	๑๔	๖๖.๗	๑๙	๙๐.๕
๕. จิตสาธารณะสามารถเกิดขึ้นได้ทางพันธุกรรม	๑๓	๖๑.๙	๒๐	๙๕.๒
๖. คุณลักษณะของการมีจิตสาธารณะ คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เสมอต้นเสมอปลาย	๑๗	๘๑.๐	๒๑	๑๐๐.๐
๗. เหตุผลที่เยาวชนควรให้ความสำคัญกับจิตสาธารณะ เพราะจิตสาธารณะทำให้คนในสังคมมีสาธารณะสมบัติใช้	๑๐	๔๗.๖	๑๘	๘๕.๗

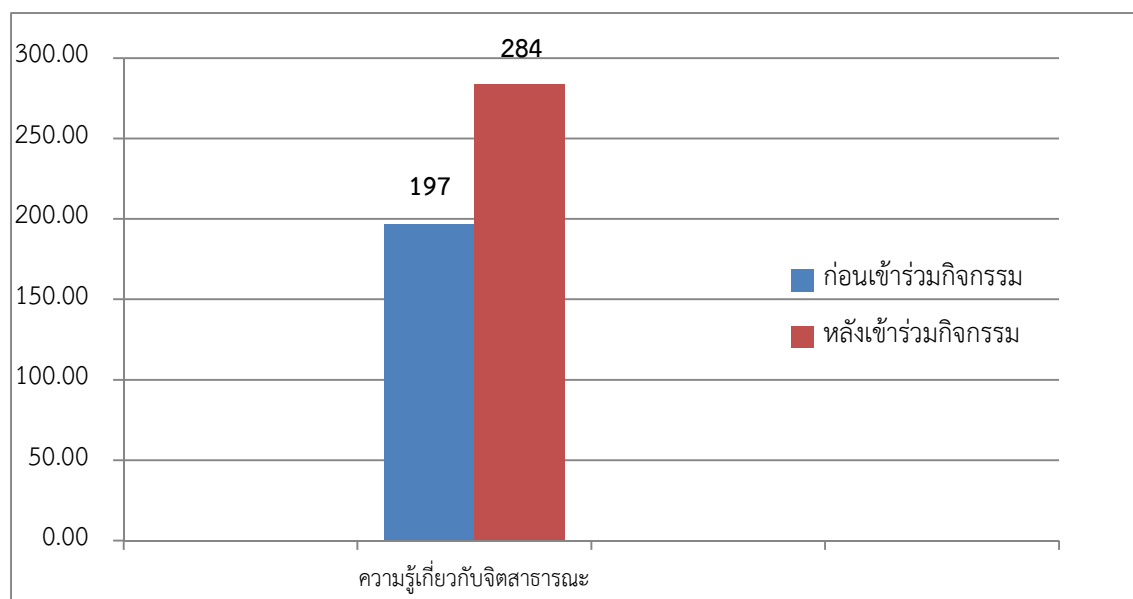
ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ	ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม		หลังเข้าร่วมกิจกรรม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
๘. การคิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง เสมอคือแนวทางในการสร้างจิตสาธารณะ ของคนในสังคม	๗	๓๓.๓	๑๕	๗๑.๔
๙. การดูแลการใช้พลังงานภายในครอบครัว เพื่อช่วยชาติประหยัดพลังงานเป็นจิตสาธารณะ ที่พึงกระทำ	๑๔	๖๖.๗	๒๐	๙๕.๒
๑๐. การใช้เวลาว่างเล่นเกมเสมอ คือการไม่มี จิตสาธารณะต่อตนเอง	๘	๓๘.๑	๑๖	๗๖.๒
๑๑. การสร้างจิตสาธารณะต้องมีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นคน มีความสามารถ และความสามารถนั้นพัฒนาได้	๒๐	๙๕.๒	๒๑	๑๐๐.๐
๑๒. จิตสาธารณะไม่ใช่กิจกรรมที่ทำเป็นอาชีพ	๙	๔๒.๙	๑๙	๙๐.๕
๑๓. การเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะต้องได้รับ ผลตอบแทนในรูปของประกาศนียบัตรเพื่อ ยืนยันว่าได้ผ่านกิจกรรมนั้นแล้ว	๗	๓๓.๓	๑๕	๗๑.๔
๑๔. การใช้โทรศัพท์สาธารณะแล้วช่วยกันดูแล รักษาให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ เชื่อว่าเป็นผู้มีจิต สาธารณะ	๑๖	๗๖.๒	๒๑	๑๐๐.๐
๑๕. การใช้ทางเท้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า เชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีจิตสาธารณะ	๙	๔๒.๙	๑๗	๘๑.๐

หมายเหตุ: เฉพาะข้อที่ตอบถูก

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่
สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชน “ทำความดี
ด้วยหัวใจ” มีค่าเพิ่มขึ้นทุกข้อ แสดงถึงนักเรียนได้รับความรู้และมีความเข้าใจเรื่องจิตสาธารณะ
สามารถคิดและเปิดโลกทัศน์ของตนเองนำไปสู่การแยกแยะได้ว่าการมีจิตสาธารณะที่ถูกต้องนั้นควรมี
คุณลักษณะอย่างไร พฤติกรรมจิตสาธารณะแบบไหนที่ควรสร้างให้เกิดขึ้น การบูรณาการความรู้เชิง
พุทธสามารถสร้างความรู้พื้นฐานในเรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะให้แก่เยาวชนได้

การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

จากแผนภาพที่ ๔.๑ พบว่า ความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชน “ทำความดีด้วยหัวใจ” ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้อง จำนวน ๑๙๗ ข้อ หลังเข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้อง จำนวน ๒๘๔ ข้อ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้นสามารถสร้างองค์ความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการที่ถูกต้องให้แก่เยาวชนได้

การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ

ตารางที่ ๔.๒ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ด้านความรู้เรื่องจิตสาธารณะ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชน

การทดลอง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\sum D$	$\sum D^2$	t	p
ก่อนเรียน	๒๑	๑๕	๙.๓๘	๑.๘๐	๘๗	๗๕๖๙	-๑๕.๘๘	.๐๐*
หลังเรียน	๒๑	๑๕	๑๓.๕๒	๑.๑๖				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ด้านความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ก่อนเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ ๙.๓๘ คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๘๐ หลังเข้าร่วมกิจกรรม มีค่าเท่ากับ ๑๓.๕๒ คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ๑.๑๖ และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ด้านความรู้เกี่ยวกับจิตสาธารณะก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

ความรู้เรื่องจิตสาธารณะที่นักเรียนได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความคิด เกิดความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะที่ถูกต้อง การให้ความรู้ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ ช่วยทำให้นักเรียนเป็นคนคิดบวกมองผู้อื่นในแง่ดีไม่คิดร้าย มีจิตใจที่อ่อนโยน คิดที่จะให้และแบ่งปันโดยไม่หวังผลตอบแทน หลักสัพปุริสธรรม ๗ ประการ ช่วยทำให้นักเรียนรู้จักตน รู้จักหน้าที่ที่พึงปฏิบัติตามกำลังที่ตนสามารถพึงกระทำได้ มีเหตุมีผล มีความเข้าใจและเห็นใจในความทุกข์หรือปัญหาของผู้อื่นโดยไม่เหยียดหยามหรือทับถมผู้อื่น มีความสุขที่ได้ให้ มีความอímใจที่ได้ช่วยเหลือ เกิดพลังที่จะต่อยอดทำความดีสามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมได้อีกมากมาย พร้อมกับมีบูรณาการความรู้ด้านหลักจิตสาธารณะสากล ได้แก่ หลักสิทธิมนุษยชน หลักการเรียนรู้ หลักเครือข่ายทางสังคม ยิ่งทำให้เกิดความเพิ่มพูนความรู้และช่วยสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจและเรียนรู้สิ่งต่างๆจากประสบการณ์ตรงที่ได้รับเป็นที่น่าพอใจ โดยทุกๆกิจกรรมมีการสอดแทรกหลักวิถีไทย คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (ไปลามาไหว้) ความกตัญญูกตเวที เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าและความงดงามที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ควรช่วยกันอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ตราบนานเท่านาน ความรู้ทั้ง ๓ ด้านคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักสากล หลักวิถีไทย ช่วยสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นได้จริงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความคิดและการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถตั้งตนไว้ในทางที่ดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางบูรณาการร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากลและหลักวิถีไทย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ เสริมสร้างให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนักเรียนอย่างแท้จริง

๒) ผลด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ มีดังนี้

การเปรียบเทียบผลด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานจำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
องค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	๔.๒๓	๐.๔๒	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๓๖	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร	๔.๓๐	๐.๕๑	ทุกครั้ง		๔.๓๔	๐.๕๒	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้	๔.๒๑	๐.๔๘	ทุกครั้ง		๔.๓๕	๐.๔๕	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนา	๔.๓๕	๐.๔๗	ทุกครั้ง		๔.๕๑	๐.๕๕	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๕ ห่วงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ	๔.๑๕	๐.๔๗	บ่อยครั้ง		๔.๓๘	๐.๕๑	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	๔.๓๕	๐.๔๖	ทุกครั้ง		๔.๖๑	๐.๔๘	ทุกครั้ง	
องค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย	๓.๙๕	๐.๗๓	บ่อยครั้ง		๔.๕๓	๐.๔๕	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๒๒	๐.๓๒	ทุกครั้ง		๔.๔๗	๐.๔๑	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๓ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.22$, $S.D.=0.32$) ระดับปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.42$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.30$, $S.D.=0.51$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๓ การมีวินัยใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.21$, $S.D.=0.48$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๔ การมุ่งมั่นพัฒนา มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.47$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๕ การหวงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.15$, $S.D.=0.47$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง องค์ประกอบที่ ๖ การเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.46$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง และองค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.95$, $S.D.=0.73$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.41$) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ ๑ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.36$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.34$, $S.D.=0.52$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๓ การมีวินัยใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.45$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๔ การมุ่งมั่นพัฒนา มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.51$, $S.D.=0.54$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๕ การหวงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.51$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง องค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.48$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง และ องค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.53$, $S.D.=0.45$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่
สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการในโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” เกี่ยวกับ
พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ มีระดับการปฏิบัติหลังการเข้าร่วมกิจกรรม
มากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๑ คือ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง

องค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็น และวัฒนธรรมที่แตกต่าง	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ พูดสิ่งที่มีประโยชน์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี	๓.๙๐	๐.๖๒	บ่อยครั้ง		๔.๔๒	๐.๕๐	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนแสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือรังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ	๔.๓๘	๐.๘๐	ทุกครั้ง		๔.๖๑	๐.๔๙	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม	๔.๓๓	๐.๖๕	ทุกครั้ง		๔.๗๖	๐.๔๓	ทุกครั้ง	
๔. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ สามารถแนะนำโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจได้	๔.๓๓	๐.๖๕	ทุกครั้ง		๔.๔๗	๐.๖๐	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๒๓	๐.๔๒	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๓๖	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๔ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมในองค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ผู้วิจัยขอเสนอผลดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่างในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.42$) ระดับปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ พูดสิ่งที่มีความประโยชน์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.90$, $S.D.=0.62$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง นักเรียนแสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.80$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม และ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ สามารถแนะนำโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจได้มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.65$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.59$) ระดับปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ คือ นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ พูดสิ่งที่มีความประโยชน์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.50$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนแสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.49$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเห็นประโยชน์ของการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.76$, $S.D.=0.43$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะและสามารถปรับตัวได้อย่างกลมกลืนทั้งในและนอกสถานศึกษาด้วยความเต็มใจ สามารถแนะนำโน้มน้าวผู้อื่นให้เข้าใจได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.60$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๑ ยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระดับการปฏิบัติหลังการเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๒ คือ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร

องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ	๔.๔๒	๐.๕๐	ทุกครั้ง		๔.๓๘	๐.๔๙	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ (หมายรวมถึง ผู้ปกครองและผู้มีพระคุณ) โดยคอยเอาใจใส่และดูแลปรนนิบัติท่าน	๔.๔๒	๐.๗๔	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๕๙	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียนตั้งใจเรียนและอาสาช่วยงานต่างๆ ของโรงเรียน	๔.๑๔	๐.๗๙	บ่อยครั้ง		๔.๑๔	๐.๘๕	บ่อยครั้ง	
๔. นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเมื่อมีโอกาส	๔.๒๓	๐.๗๖	ทุกครั้ง		๔.๒๘	๐.๗๑	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๓๐	๐.๕๑	ทุกครั้ง		๔.๓๔	๐.๕๒	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๕ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.30$, $S.D.=0.51$) ระดับการปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.50$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ โดยคอยเอาใจใส่และดูแลปรนนิบัติท่าน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.74$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนตั้งใจเรียนและอาสาช่วยงานต่างๆ ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.14$, $S.D.=0.79$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง และนักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเมื่อมีโอกาส มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.23$, $S.D.=0.76$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทรในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.34$, $S.D.=0.52$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.49$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ โดยคอยเอาใจใส่และดูแลปรนนิบัติท่าน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.59$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนตั้งใจเรียนและอาสาช่วยงานต่างๆ ของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.14$, $S.D.=0.85$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง และนักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเมื่อมีโอกาส มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.28$, $S.D.=0.71$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๖ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๓ คือ การมีวินัยใฝ่เรียนรู้

องค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม ทุกกิจกรรมอย่างตั้งใจ	๔.๓๓	๐.๕๗	ทุกครั้ง		๔.๓๓	๐.๕๗	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนมีความพยายามแสวงหาความรู้จากแหล่ง เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	๔.๑๔	๐.๗๒	บ่อยครั้ง		๔.๓๘	๐.๕๘	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าร่วมปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆ	๔.๓๘	๐.๕๘	ทุกครั้ง		๔.๓๘	๐.๖๖	ทุกครั้ง	
๔. นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึก และวิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๔.๐๐	๐.๗๐	บ่อยครั้ง		๔.๓๓	๐.๕๗	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๒๑	๐.๔๘	ทุกครั้ง		๔.๓๕	๐.๔๕	ทุกครั้ง	

ตารางที่ ๔.๖ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.21$, $S.D.=0.48$) ระดับปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างตั้งใจ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.57$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนมีความพยายามแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.14$, $S.D.=0.72$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง นักเรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.58$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง และนักเรียนสามารถเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกและวิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.00$, $S.D.=0.70$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.45$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างตั้งใจ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.57$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนมีความพยายามแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.58$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.66$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกและวิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเผยแพร่ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.73$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๓ มีวินัยใฝ่เรียนรู้ มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม
ในองค์ประกอบที่ ๔ คือ การมุ่งมั่นพัฒนา

องค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนา	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียนมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม	๔.๔๒	๐.๕๐	ทุกครั้ง		๔.๕๒	๐.๖๐	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนทุ่มเทปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด	๔.๓๓	๐.๕๗	ทุกครั้ง		๔.๕๒	๐.๖๐	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียน มีความรับผิดชอบต่องานและคอยติดตามสอบถามเพื่อแก้ปัญหาเมื่อ เกิดอุปสรรค	๔.๒๘	๐.๖๔	ทุกครั้ง		๔.๔๒	๐.๖๗	ทุกครั้ง	
๔. นักเรียน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน	๔.๓๘	๐.๖๖	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๖๗	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๓๕	๐.๔๗	ทุกครั้ง		๔.๕๑	๐.๕๕	ทุกครั้ง	

ตารางที่ ๔.๗ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนา ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการในองค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนาในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.47$) เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบ คือ นักเรียนมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.50$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนทุ่มเทปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.57$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีความรับผิดชอบ ต่องานและคอยติดตามสอบถามเพื่อแก้ปัญหาเมื่อ เกิดอุปสรรค มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.28$, $S.D.=0.64$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.66$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการการในองค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนาในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.51$, $S.D.=0.55$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.52$, $S.D.=0.60$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนทุ่มเทปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.52$, $S.D.=0.60$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีความรับผิดชอบ ต่องานและคอยติดตามสอบถามเพื่อแก้ปัญหาเมื่อ เกิดอุปสรรค มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.67$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.67$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๔ มุ่งมั่นพัฒนา มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๘ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๕ คือ การวางแผนรักษาสาธารณะสมบัติ

องค์ประกอบที่ ๕ หวงแผนรักษาสาธารณะสมบัติ	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียนดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เมื่อใช้แล้ว มีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดีเช่น เก็บไม้กวาด และที่โกยขยะไว้เดิมเมื่อใช้เสร็จ	๔.๔๒	๐.๕๐	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๕๙	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนใช้ของส่วนรวมที่เป็นสาธารณะสมบัติ อย่างประหยัด เช่น ปิดไฟทุกครั้งเมื่อทำกิจกรรมเสร็จ	๔.๔๗	๐.๖๐	ทุกครั้ง		๔.๗๖	๐.๔๓	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียนเคลื่อนย้ายโต๊ะ-เก้าอี้ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้ชำรุดเสียหาย	๔.๓๘	๐.๔๙	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๕๙	ทุกครั้ง	
๔. เมื่อนักเรียนพบเห็นสาธารณะสมบัติเสียหาย เช่น ตู้โทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ จะแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ทราบ	๓.๓๓	๑.๒๓	บ่อยครั้ง		๓.๖๑	๑.๒๔	บ่อยครั้ง	
รวม	๔.๑๕	๐.๔๗	บ่อยครั้ง		๔.๓๘	๐.๕๑	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๘ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๕ หวงแหวนรักษาสาธารณะสมบัติ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๕ หวงแหวนรักษาสาธารณะสมบัติในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.15$, $S.D.=0.47$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนดูแลรักษาสาธารณะสมบัติเมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดีเช่น เก็บไม่กวาดและที่โกยขยะไว้เดิมเมื่อใช้เสร็จ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.50$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนใช้ของส่วนรวมที่เป็นสาธารณะสมบัติอย่างประหยัด เช่น ปิดไฟทุกครั้งเมื่อทำกิจกรรมเสร็จ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.60$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเคลื่อนย้ายโต๊ะ-เก้าอี้ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้ชำรุดเสียหาย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.44$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง และเมื่อนักเรียนพบเห็นสาธารณะสมบัติเสียหาย เช่น ตู้โทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ จะแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.33$, $S.D.=1.23$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๕ หวงแหวนรักษาสาธารณะสมบัติในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, $S.D.=0.51$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดีเช่น เก็บไม่กวาดและที่โกยขยะไว้เดิมเมื่อใช้เสร็จ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.54$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนใช้ของส่วนรวมที่เป็นสาธารณะสมบัติอย่างประหยัด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.76$, $S.D.=0.43$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเคลื่อนย้ายโต๊ะ-เก้าอี้ ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้ชำรุดเสียหาย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.54$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง และเมื่อนักเรียนพบเห็นสาธารณะสมบัติเสียหาย เช่น ตู้โทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ จะแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.61$, $S.D.=1.24$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๕ หวงแหวนรักษาสาธารณะสมบัติ มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๙ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๖ คือ การเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความ เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน	๔.๑๙	๐.๙๒	บ่อยครั้ง		๔.๖๖	๐.๔๘	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเองและแนะนำให้ ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเอง	๔.๒๘	๐.๖๔	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๕๙	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียนยืนต่อแถวตามลำดับไม่แซงคิว ในขณะที่ซื้อของ	๔.๖๑	๐.๕๘	ทุกครั้ง		๔.๖๑	๐.๖๖	ทุกครั้ง	
๔. นักเรียนเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์	๔.๓๓	๐.๗๙	ทุกครั้ง		๔.๖๑	๐.๖๖	ทุกครั้ง	
รวม	๔.๓๕	๐.๔๖	ทุกครั้ง		๔.๖๑	๐.๔๘	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๙ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.35$, $S.D.=0.46$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.19$, $S.D.=0.52$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเองและแนะนำให้ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเอง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.28$, $S.D.=0.64$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนยืนต่อแถวตามลำดับไม่แซงคิวในขณะที่ซื้อของ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.55$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.33$, $S.D.=0.79$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่นในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.48$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.66$, $S.D.=0.48$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเองและแนะนำให้ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเอง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.59$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนยืนต่อแถวตามลำดับไม่แซงคิวในขณะที่ซื้อของ กับนักเรียนเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.66$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม ในองค์ประกอบที่ ๗ คือ รักความเป็นไทย

องค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย	ระดับการปฏิบัติก่อนเข้าร่วมกิจกรรม				ระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย		$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	
๑. นักเรียน มีมารยาทงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และมีความกตัญญูทวดเวทต่อผู้มีพระคุณ	๔.๒๘	๐.๖๔	ทุกครั้ง		๔.๖๖	๐.๔๘	ทุกครั้ง	
๒. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและ วัฒนธรรมไทยอย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย	๓.๖๑	๑.๑๑	ทุกครั้ง		๔.๔๗	๐.๖๗	ทุกครั้ง	
๓. นักเรียน ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และพูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์	๓.๙๕	๐.๘๐	ทุกครั้ง		๔.๔๒	๐.๕๙	ทุกครั้ง	
๔. นักเรียน มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ไม่ทอดทิ้งอัตลักษณ์ของความเป็นไทย	๓.๙๕	๑.๐๒	ทุกครั้ง		๔.๕๗	๐.๖๗	ทุกครั้ง	
รวม	๓.๙๕	๐.๗๓	บ่อยครั้ง		๔.๕๓	๐.๔๕	ทุกครั้ง	

จากตารางที่ ๔.๑๐ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์บ่อยครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.55$, $S.D.=0.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียน มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และมีความกตัญญูทวนเวียนต่อผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.28$, $S.D.=0.64$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทยอย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.61$, $S.D.=1.11$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และพูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.55$, $S.D.=0.80$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ไม่ทอดทิ้งอัตลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=3.55$, $S.D.=1.02$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ หลังเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ ในองค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.53$, $S.D.=0.45$) เมื่อพิจารณาในแต่ละตัวบ่งชี้ คือ นักเรียน มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และมีความกตัญญูทวนเวียนต่อผู้มีพระคุณ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.66$, $S.D.=0.48$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทยอย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.67$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียนใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และพูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, $S.D.=0.59$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง นักเรียน มีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย ไม่ทอดทิ้งอัตลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.67$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง

จากผลการวิจัยข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ในองค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย มีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรม มากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกตัวบ่งชี้

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ในภาพรวม ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	๒.๙๒	๐.๑๗	ประจำ	๑
ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร	๒.๘๘	๐.๑๗	ประจำ	๓
ด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้	๒.๗๒	๐.๒๒	ประจำ	๖
ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา	๒.๙๒	๐.๑๗	ประจำ	๑
ด้านหวงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ	๒.๗๒	๐.๓๐	ประจำ	๕
ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	๒.๙๒	๐.๑๐	ประจำ	๒
ด้านรักความเป็นไทย	๒.๘๔	๐.๑๖	ประจำ	๔
รวม	๒.๘๔	๐.๐๗	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๑ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัยในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๔$, S.D.=๐.๐๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง กับด้านความมุ่งมั่นพัฒนา มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, S.D.=๐.๑๗) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, S.D.=๐.๑๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๘$, S.D.=๐.๑๗) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ด้านรักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๔$, S.D.=๐.๑๖) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ด้านหวงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๗๒$, S.D.=๐.๓๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ และด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๗๒$, S.D.=๐.๒๒) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการยอมรับความคิดเห็น
และวัฒนธรรมที่แตกต่าง ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่น ด้วยความเข้าใจ	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๒. นักเรียนให้เกียรติกันและกัน ไม่แสดงอาการดูถูก ผู้อื่น	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๓. นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๔. นักเรียนสามารถพูดโน้มน้าวผู้อื่นให้ปฏิบัติสิ่งที่ดีได้	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๕. นักเรียนเห็นประโยชน์ของความคิดเห็นที่ หลากหลาย	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
รวม	๒.๙๒	๐.๑๗	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๒ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, $S.D.=๐.๑๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนให้เกียรติกันและกัน ไม่แสดงอาการดูถูกผู้อื่น นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ และนักเรียนเห็นประโยชน์ของความคิดเห็นที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๓.๐๐$, $S.D.=๐.๐๐$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความเข้าใจ กับนักเรียนสามารถพูดโน้มน้าวผู้อื่นให้ปฏิบัติสิ่งที่ดีได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๐$, $S.D.=๐.๔๔$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ
เอื้ออาทร ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๒. นักเรียนอาสาช่วยงานต่างๆ	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๓. นักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นที่ด้อยโอกาส	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๔. นักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๕. นักเรียนพูดให้กำลังใจผู้ที่ประสบทุกข์	๒.๖๐	๐.๕๔	ประจำ	๓
รวม	๒.๘๘	๐.๑๗	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๓ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๘$, $S.D.=๐.๑๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ นักเรียนอาสาช่วยงานต่างๆ และนักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๓.๐๐$, $S.D.=๐.๐๐$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือนักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นที่ด้อยโอกาส มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๐$, $S.D.=๐.๔๔$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ และนักเรียนพูดให้กำลังใจผู้ที่ประสบทุกข์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๖๐$, $S.D.=๐.๕๔$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้ ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑.นักเรียนจัดเก็บสิ่งของของตนเองและของส่วนรวม เป็นระเบียบเรียบร้อย	๒.๒๐	๐.๔๔	บางครั้ง	๔
๒.นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรม เช่น มีการซักถามเมื่อมีข้อสงสัย	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๓.นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่กำหนด	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๔.นักเรียนสามารถบันทึกสรุปความรู้ วิเคราะห์ ข้อมูล จากสิ่งที่เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ได้	๒.๖๐	๐.๕๔	ประจำ	๓
๕.นักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
รวม	๒.๗๒	๐.๒๒	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๔ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านมีวินัยใฝ่เรียนรู้ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๗๒$, S.D.= ๐.๒๒) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตรงตามเวลาที่กำหนด และนักเรียนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๓.๐๐$, S.D.=๐.๐๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติกิจกรรมเช่น มีการซักถามเมื่อมีข้อสงสัย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๐$, S.D.=๐.๔๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ นักเรียนสามารถบันทึกสรุปความรู้ วิเคราะห์ ข้อมูลจากสิ่งที่เรียนรู้ และสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๖๐$, S.D.=๐.๕๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ และนักเรียนจัดเก็บสิ่งของของตนเองและของส่วนรวมเป็นระเบียบเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๒๐$, S.D.=๐.๔๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์บางครั้ง ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๒. นักเรียนตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๓. นักเรียนทำกิจกรรมด้วยความเพียรพยายาม	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๔. นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหาเมื่อมีอุปสรรค	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๕. นักเรียนอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
รวม	๒.๙๒	๐.๑๗	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๕ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, $S.D.=๐.๑๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย นักเรียนทำกิจกรรมด้วยความเพียรพยายาม และนักเรียนอดทนเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๓.๐๐$, $S.D.=๐.๐๐$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๐$, $S.D.=๐.๔๔$) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านวางแผนรักษาสาธารณะสมบัติ
(n = ๕)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านวางแผนรักษาสาธารณะสมบัติ	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนใช้ของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าเช่น ปิดไฟ ปิดน้ำ	๒.๔๐	๐.๕๔	ประจำ	๔
๒. นักเรียนเก็บรักษาอุปกรณ์ต่างๆอย่างระมัดระวัง	๒.๖๐	๐.๕๔	ประจำ	๓
๓. นักเรียนรู้จักการประมาณในการบริโภคอาหาร ไม่ทิ้ง	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๔. นักเรียนเก็บขยะทิ้งในที่ที่เหมาะสม	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๕. นักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรจึงช่วยกัน ดูแลรักษาให้คงสภาพที่ดี	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
รวม	๒.๗๒	๐.๓๐	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๖ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านวางแผนรักษาสาธารณะสมบัติ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ = ๒.๗๒, S.D. = ๐.๓๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรกคือ นักเรียนรู้จักการประมาณในการบริโภคอาหาร ไม่ทิ้ง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ = ๓.๐๐, S.D. = ๐.๐๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนเก็บขยะทิ้งในที่ที่เหมาะสม กับนักเรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรจึงช่วยกันดูแลรักษาให้คงสภาพที่ดี มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ = ๒.๘๐, S.D. = ๐.๔๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ นักเรียนเก็บรักษาอุปกรณ์ต่างๆ อย่างระมัดระวัง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ = ๒.๖๐, S.D. = ๐.๕๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ และนักเรียนใช้ของส่วนรวมอย่างเห็นคุณค่าเช่น ปิดไฟ ปิดน้ำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ = ๒.๔๐, S.D. = ๐.๕๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๗ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม
จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการเคารพในสิทธิของตนเอง
และผู้อื่น ($n = ๕$)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๒. นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเอง และแนะนำผู้อื่นได้	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๓. นักเรียนต่อแถวไม่แซงคิว ขณะทำกิจกรรมต่างๆ	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๔. นักเรียนเคารพในการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๕. นักเรียนรู้จักหน้าที่ของตนในฐานะเยาวชนที่ดี	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
รวม	๒.๙๒	๐.๑๐	ประจำ	

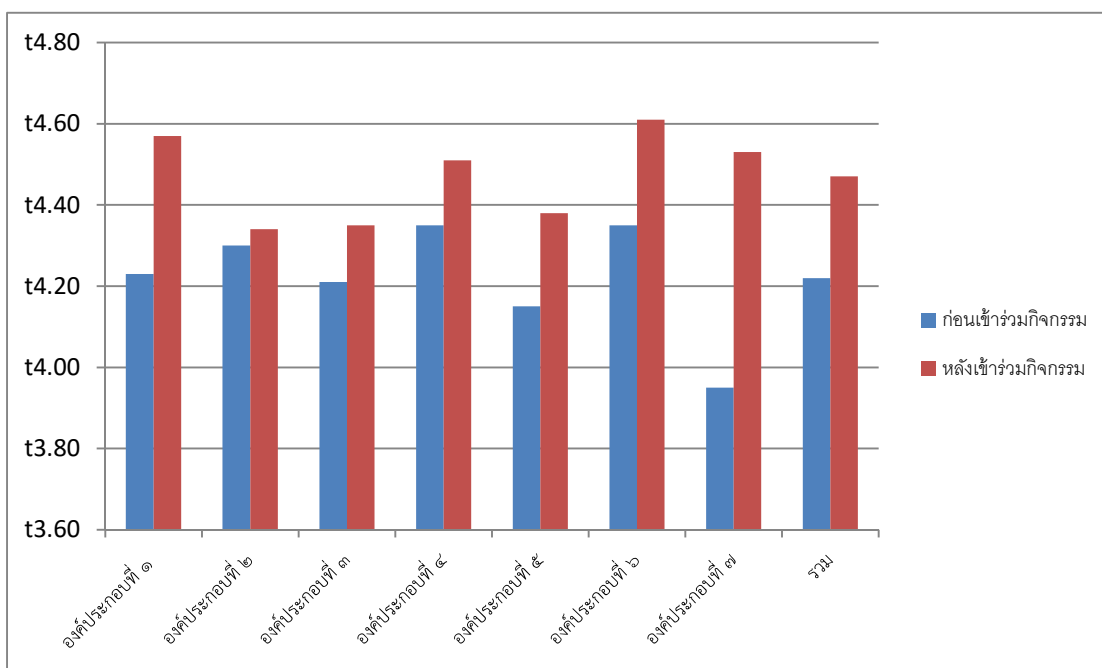
จากตารางที่ ๔.๑๗ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, S.D.=๐.๑๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น นักเรียนเคารพในการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่ และนักเรียนรู้จักหน้าที่ของตน ในฐานะเยาวชนที่ดี มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๓.๐๐$, S.D.=๐.๐๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเอง และแนะนำผู้อื่นได้ กับนักเรียนต่อแถวไม่แซงคิวขณะทำกิจกรรมต่างๆ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๘๐$, S.D.=๐.๔๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามการสังเกตพฤติกรรม จิตสาธารณะในภาพรวม จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านรักความเป็นไทย (n = ๕)

การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ด้านรักความเป็นไทย	ระดับปฏิบัติ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
๑. นักเรียนมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ ไปламаไหว้ และกตัญญูทเวท	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๒. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและ วัฒนธรรมไทย อย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย	๓.๐๐	๐.๐๐	ประจำ	๑
๓. นักเรียนใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๔. นักเรียนมีความรักในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
๕. นักเรียนมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	๒.๘๐	๐.๔๔	ประจำ	๒
รวม	๒.๘๔	๐.๑๖	ประจำ	

จากตารางที่ ๔.๑๘ การสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ จากครูและผู้ช่วยวิจัย ด้านรักความเป็นไทย ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๒.๘๔, S.D.=๐.๑๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและวัฒนธรรมไทย อย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๓.๐๐, S.D.=๐.๐๐) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ รองลงมา คือ นักเรียนมีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะไปламаไหว้ และกตัญญูทเวท นักเรียนใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม นักเรียนมีความรักในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และนักเรียนมีส่วนร่วมในการสืบทอดภูมิปัญญาไทย มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๒.๘๐, S.D.=๐.๔๔) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ ตามลำดับ

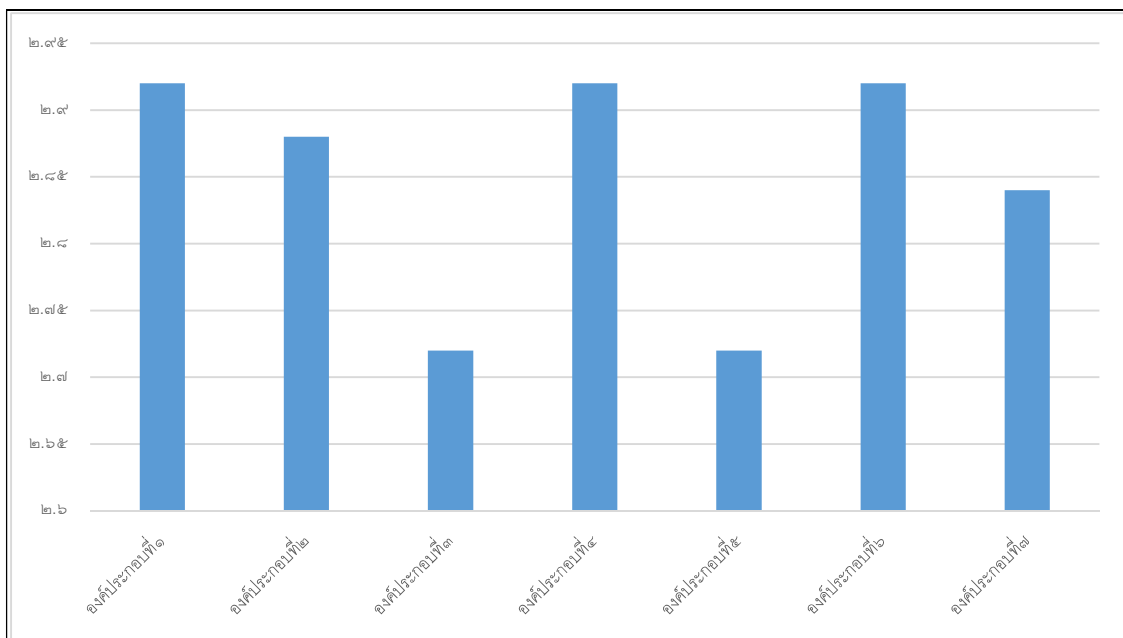
การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ จากแบบสอบถาม ประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

แผนภาพที่ ๔.๒ การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

จากแผนภาพที่ ๔.๒ พฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการมีระดับการปฏิบัติหลังเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ องค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ลำดับถัดมา คือ องค์ประกอบที่ ๑ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และลำดับสุดท้าย คือ องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร

การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ จากแบบสังเกตพฤติกรรมที่ครูและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ประเมิน

แผนภาพที่ ๔.๓ การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ จากแบบสังเกตพฤติกรรมที่ครูและผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ประเมิน

จากแผนภาพที่ ๔.๓ การเปรียบเทียบพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบจากแบบสังเกตพฤติกรรมของครูและผู้ช่วยวิจัย เมื่อพิจารณาตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก มี ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง องค์ประกอบที่ ๔ ด้านการมุ่งมั่นพัฒนา องค์ประกอบที่ ๖ ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ ๒ ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร และลำดับสุดท้าย คือ องค์ประกอบที่ ๓ ด้านการมีวินัยใฝ่เรียนรู้

๔.๒ ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

๑) ความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๑๙ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวม

กิจกรรม	ระดับความรู้			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ) ทำให้นักเรียนได้รับความรู้เรื่องจิตสาธารณะ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักสากล หลักวิถีไทย และการบูรณาการความรู้เชิงพุทธเพื่อสร้างจิตสาธารณะ เข้าใจบทบาทของตนเองในการทำกิจกรรม เห็นความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ	๔.๓๘	๐.๔๙	มากที่สุด	๔
กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) การได้ไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของชุมชน อัมพวา เช่น ผู้พิการ คนชรา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในเรื่องจิตสาธารณะด้านให้ความช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่ดูถูกผู้อื่นที่ด้อยกว่าเกิดการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา	๔.๗๖	๐.๔๓	มากที่สุด	๑
กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้) ลงปฏิบัติการเก็บมะพร้าวในสวนเพื่อนำไปมอบให้แก่ คนในชุมชน ณ รพ. อัมพวา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ คือ การบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สัปปริยธรรม ๗ คือ รู้จักตน รู้จักชุมชนปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจและเต็มกำลัง เชื่อมั่นในศักยภาพที่มีในตนเอง และวางแผนรักษาสาธารณสุขสมบัติ กิน ใช้อย่างเห็นคุณค่า กตัญญูต่อทรัพยากรของแผ่นดิน และให้ผู้อื่นได้มีสิทธิใช้สาธารณสมบัติร่วมกัน	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด	๒

ตารางที่ ๔.๑๙ (ต่อ)

กิจกรรม	ระดับความรู้			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปล ความหมาย	ลำดับ ที่
กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรณรงค์แห่งการพัฒนาตนเอง พร้อมทำความดีด้วยหัวใจ	๔.๔๒	๐.๕๐	มากที่สุด	๓
รวม	๔.๕๔	๐.๓๐	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๑๙ ความรู้ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.54$, S.D.=0.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่ ๒ **You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)** การได้ไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของชุมชนอัมพวา เช่น ผู้พิการ คนชรา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในเรื่องจิตสาธารณะด้านให้ความช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่ดูถูกผู้อื่นที่ด้อยกว่าเกิดการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.76$, S.D.=0.43) ระดับความรู้จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมที่ ๓ **I Can Do (ฉันทำได้)** ลงปฏิบัติการเก็บมะพร้าวในสวนเพื่อนำไปมอบให้แก่ คนในชุมชน ณ รพ. อัมพวา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ คือ การบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สัปปุริสธรรม ๗ คือ รู้จักตน รู้จักชุมชน ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจและเต็มกำลัง เชื่อมมั่นในศักยภาพที่มีในตนเอง และห่วงหาผูกพันรักษาสาธารณสมบัติ กิน ใช้อย่างเห็นคุณค่า กตัญญูต่อทรัพยากรของแผ่นดิน และให้ผู้อื่นได้มีสิทธิใช้สาธารณสมบัติร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, S.D.=0.49) ระดับความรู้จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดกิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรณรงค์แห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.42$, S.D.=0.50) ระดับความรู้จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดและกิจกรรมที่ ๑ **Open Mind (เปิดใจ)** ทำให้นักเรียนได้รับความรู้เรื่องจิตสาธารณะ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักจิตสาธารณะสากล หลักวิถีไทย และการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ เพื่อสร้างจิตสาธารณะ เข้าใจบทบาทของตนเอง ในการทำกิจกรรม เห็นความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.38$, S.D.=0.49) ระดับความรู้จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ตามลำดับ

๒) ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ”ในภาพรวม

รูปแบบกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)	๔.๔๖	๐.๓๔	มากที่สุด	๔
กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)	๔.๖๙	๐.๓๗	มากที่สุด	๑
กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้)	๔.๕๓	๐.๓๔	มากที่สุด	๓
กิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ	๔.๖๐	๐.๓๕	มากที่สุด	๒
รวม	๔.๕๗	๐.๓๐	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๐ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๕๗$, S.D.=๐.๓๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๖๙$, S.D.=๐.๓๗) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ กิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๖๐$, S.D.=๐.๓๕) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้) มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๕๓$, S.D.=๐.๓๔) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และกิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ) มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๔๖$, S.D.=๐.๓๔) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)

กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑. ทำให้นักเรียนเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างได้	๔.๕๗	๐.๕๐	มากที่สุด	๑
๒. ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ หลักธรรมทางพุทธศาสนา หลักสากล หลักวิถีไทย	๔.๔๗	๐.๖๐	มากที่สุด	๓
๓. ทำให้นักเรียนได้แนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต และเพื่อคิดโครงการที่เป็นประโยชน์ได้	๔.๓๓	๐.๔๘	มากที่สุด	๕
๔. ทำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของตนเองต่อ กิจกรรมจิตสาธารณะ และมีวินัยใฝ่เรียนรู้	๔.๕๒	๐.๕๑	มากที่สุด	๒
๕. ทำให้นักเรียนเล็งเห็นประโยชน์/คุณูปการต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ	๔.๔๒	๐.๕๙	มากที่สุด	๔
รวม	๔.๔๖	๐.๓๔	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๑ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ) ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๔๖$, S.D.=๐.๓๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ ทำให้นักเรียนเปิดใจยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๕๗$, S.D.=๐.๕๐) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของตนเองต่อกิจกรรมจิตสาธารณะ และมีวินัยใฝ่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๕๒$, S.D.=๐.๕๑) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๔๗$, S.D.=๐.๖๐) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนเล็งเห็นประโยชน์/คุณูปการต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๔๒$, S.D.=๐.๕๙) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และทำให้นักเรียนได้แนวทางที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต และเพื่อคิดโครงการที่เป็นประโยชน์ได้ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๔.๓๓$, S.D.=๐.๔๘) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)

กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑. ทำให้นักเรียนมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นตามหลักสังคหวัตถุธรรม	๔.๗๑	๐.๔๖	มากที่สุด	๒
๒. ทำให้นักเรียนเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์	๔.๗๖	๐.๔๓	มากที่สุด	๑
๓. ทำให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน	๔.๗๑	๐.๔๖	มากที่สุด	๒
๔. ทำให้นักเรียนได้แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยน้ำใจไมตรีจิต แบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความยินดีและเต็มใจ	๔.๖๖	๐.๔๘	มากที่สุด	๓
๕. ทำให้นักเรียนเกิดความสุขใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลใดๆตอบแทน	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด	๔
รวม	๔.๖๙	๐.๓๗	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๒ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) ในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.69$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ ทำให้นักเรียนเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.76$, S.D.=0.43) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่นตามหลักสังคหวัตถุธรรม และทำให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังของตน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.71$, S.D.=0.46) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนได้แสดงออกต่อผู้อื่นด้วยน้ำใจไมตรีจิต แบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความยินดีและเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.66$, S.D.=0.48) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และทำให้นักเรียนเกิดความสุขใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลใดๆตอบแทน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, S.D.=0.49) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมกิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้)

กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้)	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑.ทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง	๔.๕๗	๐.๕๐	มากที่สุด	๒
๒.ทำให้นักเรียนเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง	๔.๔๗	๐.๖๐	มากที่สุด	๔
๓.ทำให้นักเรียนเกิดความหวงแหนสาธารณสมบัติ	๔.๕๗	๐.๕๙	มากที่สุด	๑
๔.ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ตามหลักสัปปุริสธรรม	๔.๕๒	๐.๕๑	มากที่สุด	๓
๕.ทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของจิตสาธารณะที่มีต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ	๔.๕๒	๐.๕๑	มากที่สุด	๓
รวม	๔.๕๓	๐.๓๔	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๓ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้) ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.53$, $S.D.=0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ ทำให้นักเรียนเกิดความหวงแหนสาธารณสมบัติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.59$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.50$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ได้ อย่างเต็มที่ตามหลักสัปปุริสธรรม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.52$, $S.D.=0.51$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของจิตสาธารณะที่มีต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.52$, $S.D.=0.51$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และให้นักเรียนเชื่อมั่นในความสามารถตนเอง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.60$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในการเข้ากิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ

กิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเอง พร้อมทำความดีด้วยหัวใจ	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑.ทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อทำสิ่งดีงามต่างๆ ต่อไป	๔.๗๑	๐.๔๖	มากที่สุด	๑
๒.ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและในผลงานต่างๆ	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด	๒
๓.ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างโครงการที่เกิดประโยชน์/คุณูปการ	๔.๕๗	๐.๕๙	มากที่สุด	๓
๔.ทำให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถเพื่อประเมินปัญหาของชุมชนและหาวิธีแก้ไข	๔.๔๗	๐.๕๑	มากที่สุด	๔
๕.ทำให้นักเรียนได้ใช้แนวคิดจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อทำโครงการ ตามที่ตั้งใจให้ประสบผลสำเร็จ	๔.๖๑	๐.๔๙	มากที่สุด	๒
รวม	๔.๖๐	๐.๓๕	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๔ ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ กิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.60$, $S.D.=0.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ ทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อทำสิ่งดีงามต่างๆ ต่อไป มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.71$, $S.D.=0.46$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและในผลงานต่างๆ กับทำให้นักเรียนได้ใช้แนวคิดจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อทำโครงการ ตามที่ตั้งใจให้ประสบผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, $S.D.=0.49$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างโครงการที่เกิดประโยชน์/คุณูปการ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, $S.D.=0.59$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และทำให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถ เพื่อประเมินปัญหาของชุมชนและหาวิธีแก้ไข มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.47$, $S.D.=0.51$) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ตามลำดับ

๓) ความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินงานกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน จำแนกตามความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวม

กระบวนการดำเนินงานกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ			
	$\bar{x}$	S.D.	การแปลความหมาย	ลำดับที่
๑. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	๔.๕๒	๐.๖๐	มากที่สุด	๕
๒. กิจกรรมที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการ โดยยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗	๔.๗๖	๐.๔๓	มากที่สุด	๑
๓. วิทยากรและทีมงานผู้วิจัยมีความรู้และมีความสามารถ ช่วยให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ	๔.๗๑	๐.๔๖	มากที่สุด	๒
๔. กิจกรรมในแต่ละวันที่จัดขึ้น มีการนำความรู้มาบูรณาการได้อย่างครบถ้วน คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักสากล หลักวิถีไทย	๔.๖๖	๐.๕๗	มากที่สุด	๓
๕. การวัดและประเมินผล จิตสาธารณะของนักเรียน โดยการสังเกตพฤติกรรมมีความเหมาะสม	๔.๕๗	๐.๕๙	มากที่สุด	๔
รวม	๔.๖๔	๐.๓๘	มากที่สุด	

จากตารางที่ ๔.๒๕ ความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินงานกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๖๔, S.D.=๐.๓๘) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นมีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๗๖, S.D.=๐.๔๓) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด วิทยากรและทีมงานผู้วิจัยมีความรู้และมีความสามารถ มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๗๑, S.D.=๐.๔๖) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด กิจกรรมในแต่ละวันที่จัดขึ้น มีการนำความรู้มาบูรณาการได้อย่างครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๖๖, S.D.=๐.๕๗) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๕๗, S.D.=๐.๕๙) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด และระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}$ =๔.๕๒, S.D.=๐.๖๐) จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ตามลำดับ

๔.๓ วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธ บูรณาการของเยาวชน แบ่งเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

๑) การวิเคราะห์องค์ความรู้ที่เสริมสร้างเรื่องจิตสาธารณะ ได้แก่

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ที่เกื้อกูลต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะของเยาวชนนั้น ได้แก่ หลักพุทธธรรม ที่เป็นพื้นฐานในการอบรมจิตใจของเยาวชนให้อ่อนโยนและตระหนักถึงความสำคัญของการเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน แสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ผ่านกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม การเสริมสร้างความรู้ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนเพื่อนำไปปฏิบัติผ่านประสบการณ์ตรงเป็นการกระตุ้นเร้ากุศล ลดละกิเลส มุ่งช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์ มองเห็นหนทางที่เป็นความจริงของชีวิต บ่มเพาะเมล็ดพันธุ์เชิงบวกให้เติบโตงอกงามขึ้นภายในใจของเยาวชน หลักพุทธธรรมที่ช่วยสร้างจิตสาธารณะ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ ในการทำงานจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังความรู้ความเข้าใจในหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ๑) ทาน ๒) ปิยวาจา ๓) อตถจริยา ๔) สมานัตตตา เยาวชนผู้มีจิตสาธารณะต้องสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมของภาวะจิตใจที่พร้อมจะเป็นผู้ให้ เสียสละตนเองเพื่อผู้อื่น มีรูปแบบการแสดงออกด้วยคำพูดที่อ่อนโยน จริงใจ เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจในความทุกข์ของผู้อื่นที่ต้องเผชิญอยู่ ทั้งยังต้องแสดงออกด้วยท่าทาง สีหน้า แววตาที่เหมาะสม บำเพ็ญตนช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ตนพึงให้ได้ มีความเสมอต้นเสมอปลาย พุทธิ ทำดี คิดดี ผลของการทำงานจิตสาธารณะจึงไม่ใช่ค่าตอบแทนเป็นตัวเงินแต่สิ่งที่ได้รับ คือ ความรู้สึกอิ่มเอมใจ ดังเช่น กิจกรรม You will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) จากโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” การไปเยี่ยมให้กำลังใจผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คือ คุณลุงเจ๊ย ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในชุมชน และพี่หมี ผู้พิการจากการประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยสร้างความเข้าใจ ในเรื่อง การมีจิตสาธารณะ โดยยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นแกนกลางในการทำกิจกรรม และบูรณาการร่วมกับความรู้ด้านอื่น ๆ มีการถอดบทเรียนหลังการทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ผลสัมฤทธิ์คือ ความรู้ที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จากการตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้เรื่องจิตสาธารณะมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ และแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ที่มีค่าเพิ่มขึ้นทุกข้อ ย่อมแสดงว่าเมื่อนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้องแล้วย่อมแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นไปในเชิงบวก

หลักพุทธธรรมที่เกื้อกูลต่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะอีกประการหนึ่ง ได้แก่ สปัปปริสธรรม ๗ ประการ การสร้างความรู้ตามหลักสปัปปริสธรรม ๗ ประการ ซึ่งประกอบด้วย ๑) อัมมัญญตา เป็นผู้รู้จักเหตุ ๒) อตถัญญตา เป็นผู้รู้จักผล ๓) อตตัญญตา เป็นผู้รู้จักตน ๔) มัตตัญญตา เป็นผู้รู้จัก

ประมาณ ๕) กาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล ๖) ปริสัญญตา เป็นผู้รู้จักบริษัท ๗) ปุคคัลัญญตา เป็นผู้รู้จักบุคคล ช่วยสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนให้มีสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างราบรื่น และนำไปสู่การป้องกันปัญหา แก้ไขปัญหา ฟันฟู และพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นแก่บุคคล กลุ่ม และชุมชน ตามหลักทางพระพุทธศาสนาผู้ที่จะให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้ช่องทางการปฏิบัติเพื่อดับทุกข์หรือจัดปัญหาชีวิตให้แก่บุคคลอื่นได้ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ การสร้างความรู้ให้เยาวชนเห็นคุณค่าและเชื่อมั่นในศักยภาพที่มีในตนเองนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ช่วยให้การงานบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้ ดังเช่น กิจกรรม I Can Do จากโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” การสร้างแรงจูงใจเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนดึงความสามารถของตนออกมาใช้ สนับสนุนให้ลงมือลงแรงปฏิบัติกิจกรรม อย่างรู้เหตุรู้ผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชนและบุคคล การเข้าไปในสวนมะพร้าวเพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเห็นคุณค่า และดูแลให้เกิดความเรียบร้อย สามารถนำผลผลิตที่มีไปแบ่งปันให้ผู้อื่น ช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ผลสัมฤทธิ์คือ นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรม มีความเห็นอกเห็นใจเมื่อเห็นผู้อื่นกำลังได้รับความทุกข์ เช่น คนป่วยในโรงพยาบาลอัมพาต มีการพูดคุยให้กำลังใจ พฤติกรรมจิตสาธารณะที่แสดงออกมีค่าเพิ่มขึ้น และเป็นไปในเชิงบวก เกิดความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม มีการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เพื่อการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ สามารถนำความรู้และคุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนไปต่อยอดทำโครงการจิตสาธารณะของตนเองจนประสบผลสำเร็จทั้ง ๔ กิจกรรม

หลักจิตสาธารณะสากล

การเสริมสร้างความรู้เรื่องจิตสาธารณะสากล คือ หลักสิทธิมนุษยชน หลักการเรียนรู้หลักเครือข่ายทางสังคม ช่วยทำให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมจากภายในจิตใจที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกต่อผู้อื่นในทิศทางที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างเต็มใจ และร่วมแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างสุภาพไม่ถูกเหี้ยมหยามทำให้เกิดผลดีต่อการร่วมกันทำงานเพื่อส่วนรวม เกิดการระดมความคิดและแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างให้ทุกคนได้แลกเปลี่ยนมุมมองความคิดนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสังคมอย่างตรงจุด พร้อมเปิดใจที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อการแก้ไขและการพัฒนาให้กิจกรรมจิตสาธารณะต่างๆสามารถขับเคลื่อนไปได้ อย่างราบรื่น มีการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้กว้างขึ้นเพื่อการร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การทำกิจกรรมมีความจำเป็นต้องประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะสากลนี้จะช่วยให้การทำงานไม่มีอุปสรรคปัญหา ดังเช่น การจัดกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ที่นำนักเรียนจาก ๒ โรงเรียนที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสายการศึกษาคือ สายสามัญ และสายอาชีพ และมาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันเป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืน เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและลงมือ

ปฏิบัติจริงเพื่อสร้างประสบการณ์ตรง ผลสัมฤทธิ์พบว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะสากลเพิ่มขึ้น และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดทำกิจกรรมโครงการทั้ง ๔ โครงการจนประสบผลสำเร็จ

หลักวิถีไทย

การเสริมสร้างความรู้เรื่องวิถีไทยด้วยการสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกถึงความเป็นไทยที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น กิจกรรมการทำขนมไทย (ขนมใส่ไส้) โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำขนมเริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบ การทำไส้ การห่อ และการนึ่งขนม ทำให้เกิดความซึมซับวิถีชีวิตแบบไทยที่เรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ โดยมีการเชิญวิทยากรที่เป็นคนเก่าแก่ของชุมชนมาสอนวิธีการทำขนมให้แก่นักเรียน จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในระหว่างร่วมกิจกรรมการทำขนมไทย ทุกคนแสดงออกถึงความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เคารพผู้ใหญ่ที่มาให้ความรู้ มีกิริยามารยาทที่งดงาม และใช้ทรัพยากรที่เตรียมมาอย่างเห็นคุณค่า ไม่ทิ้งขว้างให้เกิดความเสียหาย มีความกตัญญูทักท้วงต่อทรัพยากรแผ่นดินที่มีอยู่ช่วยกันดูแลรักษาไว้ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้ และเมื่อจบโครงการค่ายเยาวชนแล้วนักเรียนได้นำความรู้ในเรื่องวิถีไทยไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดในโครงการจิตสาธารณะทั้ง ๔ โครงการจนประสบผลสำเร็จทำให้นักเรียนมีความสำนึกรักในความเป็นไทย มีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นอย่างนอบน้อมในขณะปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะทุกกิจกรรม การสร้างความรู้เรื่องวิถีไทยจึงเกื้อกูลต่อการมีจิตสาธารณะเพราะเอกลักษณ์ความเป็นไทยหลายอย่างเป็นคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ เช่น การยิ้ม การแสดงออกด้วยภาษา และที่ท่าที่มีอัธยาศัยไมตรีต่อกัน การไหว้ ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู ล้วนเป็นสิ่งที่เยาวชนควรปฏิบัติและช่วยกันรักษาให้คงอยู่สืบไป

๒) การวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ

กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะของเยาวชนควรเริ่มจากการตระหนักรู้ และทำความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของสังคมที่แท้จริง แล้วจึงปลูกฝังให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ ค้นหาแนวทางและวิธีการเข้าสู่โครงการกิจกรรมและเตรียมความพร้อมด้านร่างกายจิตใจเพื่อลงมือปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่เป็นผลจากการปฏิบัติก็จะทำให้เยาวชนเห็นคุณค่าของการมีจิตสาธารณะ เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง เมื่อทำอย่างสม่ำเสมอก็จะเกิดการผนวกรวมความรู้เดิมและความรู้ใหม่ปรับเปลี่ยนต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมต่อไปได้ กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะของเยาวชนนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญใน ๓ ประเด็นหลักนี้คือ

๑) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานเพื่อสังคมโดยไม่ใช้เงินเป็นตัวนำ พร้อมเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเต็มที่ มองเห็นความทุกข์ของผู้อื่นเสมือนเป็นความทุกข์ของตน

๒) ปลูกฝังค่านิยมในการช่วยเหลือชุมชน/สังคม/ประเทศชาติ

๓) เข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นให้เกิดภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นเยาวชนต้นแบบ รับรู้ถึงปัญหาต่างๆของสังคมพร้อม ที่จะช่วยกันหาทางแก้ไขด้วยความเต็มใจ การปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความคิด ด้านพฤติกรรม และด้านอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวก

สรุปกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะของเยาวชนควรมีแนวทางดังนี้

๑. กระบวนการปฏิบัติ (Action Learning) เน้นให้ผู้ร่วมกิจกรรมลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง มีการบูรณาการความรู้ในกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรม และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและวิทยากรอย่างสม่ำเสมอ

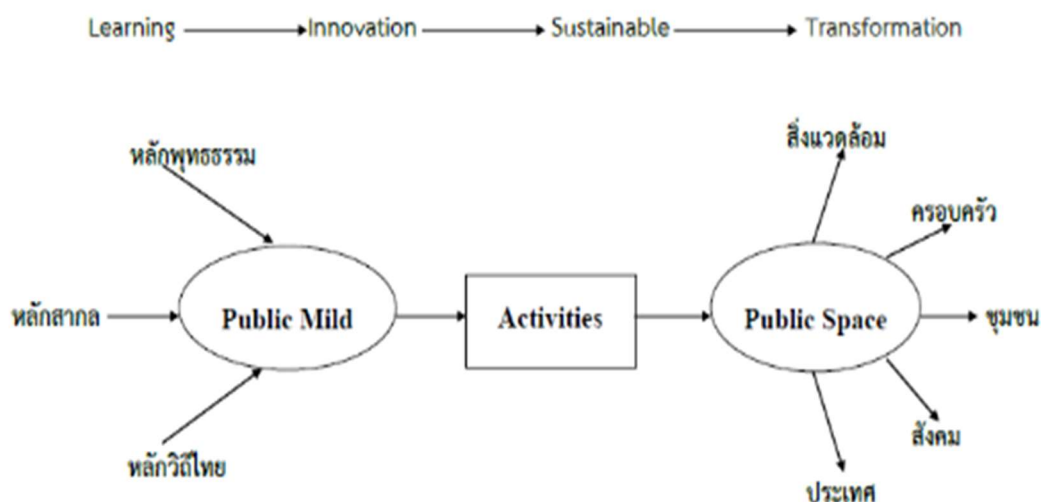
๒. สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ โดยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกร่วม (Empathy) เห็นอกเห็นใจ รับฟังผู้อื่น เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางด้านการพูดและการกระทำ

๓. กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะต้องมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of Learning) ของนักเรียนทำให้นักเรียนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

๔. ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนตนเอง (Self Reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ทำกิจกรรมจิตสาธารณะจบลง พร้อมกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาในการทำกิจกรรมจิตสาธารณะในครั้งต่อไป

๕. ต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องจิตสาธารณะที่ถูกต้องว่าการทำกิจกรรมจิตสาธารณะนั้นต้องไม่เบียดเบียนตนเองผู้อื่น รู้จักการปรับตัวให้ยืดหยุ่นเพื่อการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้

๓) วิเคราะห์การเสริมสร้างจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ (LIST – Model)

แผนภาพที่ ๔.๓ การเสริมสร้างจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ (LIST – Model)

จากแผนภาพที่ ๔.๓ LIST- Model คือ แบบจำลองของแนวคิดและกระบวนการที่เชื่อมโยงเพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ โดยมีหลักการสำคัญว่า แนวคิด ความรู้และกระบวนการที่เสริมสร้างจิตสาธารณะที่ดำเนินนั้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ โดยตระหนักถึงความยั่งยืน การปรับเปลี่ยนตนเองมีพฤติกรรมในเชิงบวก เพื่อสร้างความสุขร่วมกันของคนในสังคม LIST- Model มาจาก ๔ คำ ในภาษาอังกฤษ คือ Learning การเรียนรู้ Innovation นวัตกรรม Sustainability ความยั่งยืน Transformation การเปลี่ยนแปลงจากภายในของตัวบุคคลและสังคม ซึ่งการพัฒนาแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการนั้น จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติในการที่จะยกระดับจิตสาธารณะของตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกนกลางในการปฏิบัติผ่านรูปแบบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองจากประสบการณ์และความรู้ดังกล่าว สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ผลงานการสร้างสรรค์ หรือ นวัตกรรม ซึ่งได้แก่ รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นกระบวนการแนวคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนายั่งยืน เกื้อกูลกัน สร้างสังคมให้มีความสุข การทำให้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่มีความสุข คนในสังคมมีจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและแท้จริง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ๒) เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ ๓) เพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งการทดลอง (Quasi Experimental Research) ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One Group Pretest – Posttest Design กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ที่ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” โรงเรียนวัดสุทธิวารามจำนวน ๑๑ คน และวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมจำนวน ๑๐ คน รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน ๓ ประเภท ได้แก่ ๑) ชุดรูปแบบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ ๒) แบบสอบถาม และ ๓) การสังเกตพฤติกรรม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และใช้การทดสอบค่าที (t-test) กรณีกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent Group) หรือสัมพันธ์กัน เพื่อการทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-Test) และทดสอบหลังเข้าร่วมกิจกรรม (Post-Test) ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มทดลองเป็นนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญจำนวน ๑๑ คนคิดเป็นร้อยละ ๕๒.๔ และสายอาชีวพระดับ ปวช.และ ปวส. จำนวน ๑๐ คนคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๖ ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๔ และพักอาศัยกับบิดาและมารดาคิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ เป็นบ้านพักของตนเองคิดเป็นร้อยละ ๖๑.๙ นักเรียนกลุ่มทดลองเป็นสมาชิกของชมรมต่างๆ เช่น ชมรมพุทธศาสนา ชมรมกีฬา เป็นต้น และเคยผ่านการเข้าค่ายเยาวชนมาแล้วมากมายเช่น ค่ายพุทธบุตร ค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น มีความสนใจทำกิจกรรมจิตสาธารณะที่เป็น

ประโยชน์ เป็นนักเรียนต้นแบบของโรงเรียน มีความรู้ความสามารถและความถนัดหลากหลายด้าน เช่น ดนตรี กีฬา มายากล เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างมีพื้นฐานครอบครัวที่ค่อนข้างดี และมีสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรม

๒) ผลการวิเคราะห์ความรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่า การให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจากการจัดกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ สปัจริยธรรม ๗ ประการ มาบูรณาการร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากลและหลักวิถีไทยนั้น มีเป้าหมายเพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนอย่างยั่งยืน ให้เรื่องนี้อยู่ในจิตสำนึกของเยาวชน ความรู้ความเข้าใจเรื่องจิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ต้องสร้างให้เกิดขึ้น และควรจัดกิจกรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการปฏิบัติเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจิตสาธารณะ เมื่อเยาวชนกลุ่มทดลองได้รับความรู้ในหลักพุทธธรรม ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ และ สปัจริยธรรม ๗ ประการ ในภาคทฤษฎีและการลงปฏิบัติกิจกรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกันทำให้เยาวชนมีการแสดงออกทางด้านกาย วาจา ใจที่ดี มีความกระตือรือร้นสนใจที่จะรับฟังผู้อื่น และการได้เรียนรู้จากชีวิตจริงทำให้เกิดความเข้าใจในปัญหาต่างๆนอกจากนี้การเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนนั้น ควรมีการบูรณาการความรู้ร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากลคือ หลักสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสันติภาพ และความสงบในสังคมและประเทศชาติ การจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจถึงหน้าที่และสิทธิความเป็นมนุษย์ที่มีความเสมอภาคกันนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ทำให้เยาวชนทุกคนมีเป้าหมายเป็นจุดเดียวกันคือ การมีส่วนร่วมให้สังคมดีขึ้นโดยมีความเคารพในสิทธิความเป็นมนุษย์ของกันและกัน มีการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างเต็มใจเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆของสังคม โดยแสดงศักยภาพผ่านการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ผสานกับการใช้หลักการเรียนรู้ถึงสิ่งที่เป็นข้อเท็จจริงของสังคม แล้วรวมตัวกันสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนขยายผลให้สังคมน่าอยู่ต่อไป และควรจัดกิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของชาติ โดยสอดแทรกแนวคิดวิถีไทยเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและความงามของวัฒนธรรมไทยที่มีมายาวนาน เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตน (ไปลามาไหว้) ความกตัญญูกตเวทิตะ คือส่วนสำคัญในการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่มีเสน่ห์ดึงดูดผู้พบเห็น ด้วยการปฏิบัติตามแนวทางอันดีงามที่บรรพบุรุษได้วางแบบแผนไว้นั้น ช่วยทำให้เกิดความอ่อนโยนของจิตใจ จากการตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้เรื่องจิตสาธารณะจำนวน ๑๕ ข้อ พบว่ามีค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ย่อมแสดงว่านักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้องมากขึ้น

๓) ผลวิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการวัดและประเมินผลด้านพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมในโครงการค่ายเยาวชนเพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ เกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ คือ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจเอื้ออาทร มีวินัยใฝ่เรียนรู้ มุ่งมั่นพัฒนา ห่วงแหนรักษาสาธารณะสมบัติ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น รักความเป็นไทย มีระดับการปฏิบัติหลังการเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมทุกองค์ประกอบ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ ด้านเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น ลำดับถัดมา คือ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง จากการวัดและประเมินผลด้านการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะจากครูและผู้ช่วยวิจัยในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์ประจำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่างกับด้านความมุ่งมั่นพัฒนา ลำดับถัดมา คือ ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น แสดงให้เห็นว่านักเรียนเมื่อผ่านการอบรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” มีพฤติกรรมในเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตสาธารณะสากล เรื่อง หลักสิทธิมนุษยชน คือเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่ต่างกักัน แม้ นักเรียนจะมาจากครอบครัวและโรงเรียนที่ต่างกันแต่ก็สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆร่วมกันได้จนบรรลุเป้าหมายร่วมสร้างสังคมให้น่าอยู่สืบไป

๔) ผลวิเคราะห์การพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีเนื้อหาสาระ ขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะและองค์ประกอบที่เสริมสร้างจิตสาธารณะคือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ สัมปรีชธรรม ๗ ประการ หลักจิตสาธารณะสากล ได้แก่ หลักมนุษยชน หลักการมีส่วนร่วม หลักเครือข่ายการเรียนรู้ หลักวิถีไทย ได้แก่ ความอ่อนน้อมถ่อมตน (ไปลามาไหว้) ความกตัญญู และพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์สรุปมี ๔ กิจกรรม ได้แก่

- ๑) กิจกรรม Open Mind (เปิดใจ)
- ๒) กิจกรรม You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)
- ๓) กิจกรรม I Can Do (ฉันทำได้)
- ๔) กิจกรรมรุ่งอรุณแห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ

และเมื่อนักเรียนได้ผ่านการทำกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะเรียบร้อยแล้ว ได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับทั้งหมดมาพัฒนาโครงการจิตสาธารณะของตนเองอีก ๔ โครงการ ได้แก่

- ๑) โซเดียมเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า
- ๒) ทะเลสวยด้วยมือเรา
- ๓) สื่ออาสาสร้างสติ
- ๔) ร้อยรักสุขภาพด้วยหนังยาง

ด้านความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการศึกษา พบว่า ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) การได้ไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของชุมชนอัมพวา เช่น ผู้พิการ และคนชรา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในเรื่องจิตสาธารณะด้านการให้ความช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่ดูถูกผู้อื่นที่ด้อยกว่าตน เกิดการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา ระดับความรู้จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด เพราะในสังคมปัจจุบันบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือมีอยู่เป็นจำนวนมาก การให้ความช่วยเหลือจึงมีอยู่ในหลากหลายรูปแบบ จิตสาธารณะถือเป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดองค์กรเครือข่ายอาสาสมัครมากมาย งานจิตสาธารณะเป็นงานที่มีคุณค่า มีประโยชน์ โดยต้องมีแรงกระตุ้น คือ ศรัทธาและปัญหาควบคู่กันไป ต้องเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อผู้อื่น ยึดคุณงามความดีเป็นรากฐานของจิตใจ การให้และการแบ่งปันแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสกว่าถือเป็นหลักการทำงานด้านจิตสาธารณะ บุคคลที่เคยมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยตนเอง จะรู้สึกถึงความอิ่มใจ มีความสุขจากการให้ และมีพลังเกิดขึ้นที่พร้อมจะช่วยเหลือผู้อื่นอีกมากมาย การให้ในที่นี้มิได้หมายถึงวัตถุสิ่งของเงินทองเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการให้คำปรึกษา การให้กำลังใจเมื่อได้รู้ว่าบุคคลอื่นกำลังประสบกับความทุกข์อยู่

ด้านความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะในภาพรวมจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรม เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) ความพึงพอใจจัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครในครั้งนี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในสาระความรู้และตระหนักถึงเรื่องจิตสาธารณะ ทำให้เกิดระบอบคิดที่เป็นเหตุเป็นผล โดยรูปแบบกิจกรรมค่ายเยาวชนตลอด ๓ วัน ๒ คืน ช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ และได้ลงมือปฏิบัติจริงสร้างความพึงพอใจแก่นักเรียน ทำให้นักเรียนได้เห็นว่าจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่ต้องทำด้วยใจ เราสามารถช่วยเหลือคนที่กำลังมีความทุกข์ได้ด้วยความเต็มใจ

และมีความสุข ไม่จำเป็นต้องเป็นคนในครอบครัวเท่านั้น แต่การเป็นผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนนั้น เกิดได้กับทุกคน ทุกอาชีพ ทุกสถานะในสังคม รูปแบบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดี ด้วยหัวใจ” จึงมีความเหมาะสมต่อการนำรูปแบบกิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ไปใช้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้แก่เยาวชนต่อไป

ความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรม

จากการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ ในภาพรวม จัดอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ลำดับแรก คือ กิจกรรมที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการ โดยยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการ และสัปปริสธรรม ๗ ประการ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมที่จัดขึ้นมีกระบวนการดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์คือการเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการประยุกต์กับหลักความรู้ด้านอื่น กระบวนการดำเนินกิจกรรมจึงมีความเหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

๕) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์องค์ความรู้เรื่องจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะของเยาวชน

จากการศึกษา พบว่า จากการตอบแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้เรื่องจิตสาธารณะมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ และแบบประเมินพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ ที่มีค่าเพิ่มขึ้นทุกข้อ ย่อมแสดงว่าเมื่อนักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้อง การจัดกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ที่น่านักเรียนจาก ๒ โรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านสายการศึกษา คือ สายสามัญ และสายอาชีพ และมาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกัน มาอยู่ร่วมกันเป็นเวลา ๓ วัน ๒ คืน เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและลงมือปฏิบัติจริง เพื่อสร้างประสบการณ์ตรง ผลสัมฤทธิ์พบว่า นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น และสามารถนำความรู้ไปต่อยอดทำกิจกรรมทั้ง ๔ กิจกรรมจนประสบผลสำเร็จ การสร้างความรู้เรื่องวิถีไทยด้วยการสอดแทรกกิจกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกถึงความเป็นไทยที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เมื่อจบโครงการค่ายเยาวชนแล้วนักเรียนได้นำความรู้ในเรื่องวิถีไทยไปประยุกต์ใช้เพื่อต่อยอดในโครงงานจิตสาธารณะทั้ง ๔ โครงงานจนประสบผลสำเร็จ ทำให้นักเรียนมีความสำนึกรักในความเป็นไทย มีการแสดงออกต่อบุคคลอื่นอย่างอ่อนน้อมถ่อมตน ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะทุกกิจกรรม การสร้างความรู้เรื่องวิถีไทยจึงถือถือการมีจิตสาธารณะ ดังนั้นองค์ความรู้ทั้ง ๓ ด้าน คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

หลักจิตสาธาณะสากล หลักวิถีไทย จึงสามารถเสริมสร้างจิตสาธาณะบนพื้นที่สาธาณะให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้

การวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธาณะบนพื้นที่สาธาณะของเยาวชน

จากการศึกษา สามารถสรุปกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธาณะบนพื้นที่สาธาณะของเยาวชนนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญใน ๓ ประเด็นเหล่านี้คือ

- ๑) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับการทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมโดยไม่ใช้เงินเป็นตัวนำพร้อมเสียสละเพื่อผู้อื่นอย่างเต็มใจ มองเห็นความทุกข์ของผู้อื่นเสมือนเป็นความทุกข์ของตน
- ๒) การปลูกฝังค่านิยมในการช่วยเหลือชุมชน สังคม ประเทศชาติ
- ๓) การเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธาณะอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

โดยกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างจิตสาธาณะต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้แสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในกิจกรรม มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นให้เกิดภาวะผู้นำ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ นำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เป็นเยาวชนต้นแบบ รับรู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ของสังคม พร้อมทั้งจะช่วยกันหาทางแก้ไขด้วยความเต็มใจ การปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธาณะจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านความคิด ด้านพฤติกรรม และด้านอารมณ์ความรู้สึกในเชิงบวก

การวิเคราะห์การเสริมสร้างจิตสาธาณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชน

การเสริมสร้างจิตสาธาณะเชิงพุทธบูรณาการ ยึดแนวทางการปฏิบัติตาม LIST- Model คือ แบบจำลองของแนวคิดและกระบวนการที่เชื่อมโยงเพื่อให้เกิดกระบวนการเสริมสร้างจิตสาธาณะ โดยมีหลักการสำคัญว่า แนวคิด ความรู้และกระบวนการที่เสริมสร้างจิตสาธาณะที่ดำเนินนั้น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ โดยตระหนักถึงความยั่งยืน การปรับเปลี่ยนตนเองมีพฤติกรรมในเชิงบวก เพื่อสร้างความสุขร่วมกันของคนในสังคม LIST- Model มาจาก ๔ คำ ในภาษาอังกฤษ คือ Learning การเรียนรู้ Innovation นวัตกรรม Sustainability ความยั่งยืน Transformation การเปลี่ยนแปลงจากภายในของตัวบุคคลและสังคม ซึ่งการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธาณะเชิงพุทธบูรณานั้น จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติในการที่จะยกระดับจิตสาธาณะของตนเอง ดังนั้นการเรียนรู้โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นแกนกลางในการปฏิบัติผ่านรูปแบบกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและค้นหาข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองจากประสบการณ์และความรู้ดังกล่าวสิ่งที่เกิดขึ้นคือ ผลงานการสร้างสรรค์ หรือ นวัตกรรม ซึ่งได้แก่ รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธาณะ ซึ่งเป็นกระบวนการแนวคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้สังคมเกิดการพัฒนายั่งยืน เกื้อกูลกัน สร้างสังคมให้มีความสุข การทำให้บุคคลและ

สังคมมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพ เป็นสังคมที่มีความสุข คนในสังคมมีจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและแท้จริง

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ตอนที่ ๑ ผลพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้ จากการตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการนำรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการไปใช้กับกลุ่มทดลอง ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกองค์ประกอบ แสดงว่าหลังการเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกและสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรก ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๖ การเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.61$, S.D.=0.44) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง ลำดับถัดมา ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.57$, S.D.=0.36) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง โดยกลุ่มทดลองได้ให้ความเห็นว่า การเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ มีเพื่อนจากต่างโรงเรียนมาร่วมกิจกรรมและมีการทำงานเป็นกลุ่มจึงควรมีความเคารพซึ่งกันและกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากการอยู่ร่วมกันทำให้ได้พัฒนาตนเองในด้านพฤติกรรมอันพึงประสงค์นี้ซึ่งสอดคล้องกับ Arbuthnot, J. B. And D. Faust^๑ ที่กล่าวว่า การปลูกฝังพฤติกรรมจิตสาธารณะคือการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยตรงให้นักเรียนได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลำดับสุดท้าย ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๒ ด้านการให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.52) ระดับการปฏิบัติจัดอยู่ในเกณฑ์ทุกครั้ง กลุ่มทดลองให้ความเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีเวลากระชั้นชิด การจัดกิจกรรมภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ควรมีความเหมาะสม และเปิดโอกาสให้ได้พูดคุยสร้างความคุ้นเคยกับเพื่อนต่างโรงเรียน กิจกรรมควรมีความต่อเนื่อง เพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Carlo and Randall^๒ ที่กล่าวว่า การสร้างแบบวัดพฤติกรรมจิตสาธารณะควรมีรูปแบบของกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และมีเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจิตสาธารณะ

^๑Arbuthnot, J. B. and D. Faust, **Teaching Moral Reasoning Theory and Practice**, New York Harper and Row, 1981, p.3.

^๒Carlo, G; and Randall, B. The Development of a Measure of Prosocial Behaviors for Late Adolescents, **Journal of Yourth and Adolescents**, 2002, 6(3) : 166-168.

ตอนที่ ๒ ผลพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ จากการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะของครูและผู้ช่วยวิจัย

จากการสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบของครูและผู้ช่วยวิจัย พบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนอยู่ในระดับประจำ เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ องค์ประกอบที่ ๑ ด้านการยอมรับความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง องค์ประกอบที่ ๔ ด้านการมุ่งมั่นพัฒนา ทั้ง ๒ องค์ประกอบมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, S.D.=๐.๑๗) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ ๖ ด้านการเคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($\bar{x}=๒.๙๒$, S.D.=๐.๑๐) โดยครูและผู้ช่วยวิจัยให้ความเห็นว่า กลุ่มทดลองมาจาก ๒ โรงเรียนทำให้มีการปฏิบัติตัวต่อกันด้วยความเคารพ ยอมรับฟังความคิดเห็นเมื่อเข้ากลุ่มปฏิบัติกิจกรรม มีความตั้งใจและใส่ใจในการทำกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สนธยา พลศรี^๓ ที่กล่าวว่า การจัดโครงการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ เป็นการดำเนินงานอย่างเป็นกระบวนการในลักษณะโครงการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวางแผนเพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะ การดำเนินงานตามโครงการต้องมีขอบเขตที่เฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะอย่างน้อย ๓ ประการ ได้แก่ ๑) ขอบเขตวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อแยกแยะได้ว่ากิจกรรมใดสอดคล้องหรือนอกเหนือวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ เป็นเสมือนเข็มทิศชี้แนวทางการปฏิบัติสำหรับขั้นตอนการดำเนินงาน ระยะเวลา และขอบเขตของงานตามโครงการด้วย ๒) มีขอบเขตการดำเนินงานที่แน่นอนเพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติและง่ายต่อการติดตามและประเมินผล ๓) ระยะเวลาที่แน่นอน ทั้งจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุด ฉะนั้นการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะจึงเป็นกระบวนการที่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่มองเห็นเป็นรูปธรรม

ตอนที่ ๓ ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร

รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนมีองค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ และ การประเมินผล ซึ่งอธิบายแต่ละองค์ประกอบได้ดังนี้

๑) หลักการของรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะโดยสรุปจากการวิจัยคือ มุ่งเน้นและส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ และตรงตามความต้องการของสังคม คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญทั้งด้านความรู้คู่กับคุณธรรม ตระหนักถึงคุณค่าและประโยชน์ของการมีจิตสาธารณะ ให้นักเรียนได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อแสดงออกถึงความดีงาม มีความเสียสละ โดยรูปแบบกิจกรรมควรเกิดจากการร่วมมือของทุกฝ่าย ลักษณะสำคัญของ

^๓สนธยา พลศรี, กระบวนการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๗๑.

รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะคือ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติด้วยความสมัครใจร่วมคิดและร่วมออกแบบได้อย่างอิสระ รวมทั้งผู้ปกครองและสถานศึกษามีส่วนช่วยเหลือสนับสนุน การจัดกิจกรรมมีเป้าหมายชัดเจนเป็นรูปธรรมและครอบคลุมเนื้อหาครบถ้วน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างรอบด้านเต็มศักยภาพ ตามความสนใจและความถนัด เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะ ซึ่งหลักการของรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Brundage^๔ คือ เน้นความต้องการและปัญหาของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและของสังคมเป็นสำคัญ กำหนดวัตถุประสงค์ที่ประกอบด้วยคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนว่าเพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะด้านใด จัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์และส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการและเทคนิคที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความรู้ที่ถูกต้องและนำไปใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) วัตถุประสงค์ คือเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของเยาวชน ให้มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมจากส่วนลึกของจิตใจอย่างแท้จริง มีความคิดที่ถูกต้อง วางตนไว้ในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งตนเองและผู้อื่น มีเหตุมีผล พัฒนาจิตใจให้มีความพร้อมเพื่อความดีงามของชีวิต ตระหนักในความสำคัญของจิตสาธารณะ พร้อมบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว โรงเรียน และสังคม พัฒนาจิตใจยกระดับจิตสาธารณะของตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวพุทธในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)^๕ ที่กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และต้องฝึกให้เป็นสัตว์ที่พัฒนาได้ เมื่อมนุษย์พัฒนาแล้วก็สามารถเข้าถึงอิสรภาพและความสุขที่เกิดจากภายในของมนุษย์เองศักยภาพของการพัฒนาคือการทำให้คนสามารถเปลี่ยนความขัดแย้งให้กลายเป็นความประสานเสริมกลมกลืนซึ่งกันและกันได้ ทำให้เกิดความสมบูรณ์และดุลยภาพ รวมทั้งสามารถนำมาแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการทำงานจิตสาธารณะ ทั้งอุปสรรคภายในที่เกิดจากตัวของผู้ที่ทำงานเอง และอุปสรรคภายนอกอันเกิดจากการทำงานและสภาพแวดล้อมของสังคม

๓) เนื้อหาสาระ ครอบคลุมความรู้ที่ช่วยเสริมสร้างจิตสาธารณะ ๓ ด้าน คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักจิตสาธารณะสากล หลักวิถีไทย และการจัดกิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมควบคู่กับการให้ความรู้ในภาคทฤษฎีอย่างต่อเนื่อง ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการประยุกต์ คือ สังคหวัตถุ ๔ ประการ สัมปยุตธรรม ๗ ประการ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน มโนทัศน์ และพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kraft, F.N.^๖

^๔Brundage, D. H. (1980), **Adult learning principles and their application to program planning**, Ontario: The Ontario Institute for Studies in Education.

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **การพัฒนาตนที่ยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๒๓๘.

^๖Kraft, F.N., “Nurturing Social Consciousness Through Church Education”, **Dissertation Abstracts International**, 53(5) : 1465 ; November, 1992.

ได้ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมด้านการมีจิตสำนึกทางสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อการอบรมด้านจิตสังคมระหว่างประชาชนชาวอเมริกาเหนือที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ศึกษาในเชิงจริยธรรม สังคมวิทยา และใช้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อว่า กระบวนการทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความเชื่อความศรัทธาร่วมกัน และโครงสร้างของประสบการณ์การเรียนรู้จะกระตุ้นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ศาสนามีส่วนสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตสังคม และสิ่งที่มีผลต่อจิตสำนึกทางสังคมคือ การอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การให้ความสำคัญกับศาสนาและการพัฒนาชุมชนให้เน้นกระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมุ่งมั่นในการกระทำ

๔) กิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มจากการสร้างความรักที่จะเรียนรู้ (Learning) โดยเป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ตนเองชอบ (Love to Learn) เพราะความรักในการเรียนรู้จะนำไปสู่การสร้างสรรคที่มีพลังมากกว่า สังคมใดที่มีการเรียนรู้ในระดับสูงกระบวนการพัฒนาคนและสังคมนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงสูงตามไปด้วย ดังนั้นจุดมุ่งหมายของกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การสร้างองค์ความรู้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความก้าวหน้า และหลังจากที่ทุกฝ่ายได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผูกพัน วิเคราะห์ และพัฒนาตนเองจากประสบการณ์และความรู้ดังกล่าว สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ได้ต่อยอดจะปรากฏ ก็คือ ผลงานการสร้างสรรคหรือ “นวัตกรรม” (Innovation) ของบุคคลและสังคม ผลงานและนวัตกรรมดังกล่าว จะกลายเป็นสิ่งสำคัญที่สร้างกระบวนการใหม่ แนวคิดใหม่ ผลผลิตใหม่ ที่มีประสิทธิผลและมีพลังการเปลี่ยนแปลงมากกว่า แต่เหนือสิ่งอื่นใดของการเรียนรู้และการสร้างสรรคนั้นจะต้องคำนึงถึงคน สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ระบบเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยี นวัตกรรมและกระบวนการของโลกยุคใหม่จะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของมนุษยโลก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ตามวิถีวัฒนธรรมของมนุษยชาติ รวมทั้งมีนวัตกรรมที่ส่งเสริมและมีระบบเศรษฐกิจที่แบ่งปันมากกว่าการครอบครองของกลุ่มคนในสังคม นวัตกรรมเกิดจากกระบวนการสร้างสรรค์ที่มาจากความคิด การมุ่งแก้ไขปัญหา การสร้างแรงบันดาลใจ การมองไปถึงสิ่งที่ดีกว่าด้วยกำลังสติปัญญาของตนเอง เกิดเป็นนวัตกรรมร่วมสมัยที่เสริมสร้างความสุขและความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับจิตใจและปัญญา มุ่งเน้นการใช้วิถีแห่งธรรมชาติ วัดผลด้วยความเป็นมนุษย์ที่เรียบง่าย ไม่ล้าสมัยและรุนแรง ซึ่งที่ผ่านมาผู้คนในสังคมส่วนมากมักจะเป็นผู้รับการเปลี่ยนแปลงจากความคิด การกระทำ และการสร้างสรรค์ของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์ เพื่อน และบุคคลในสังคม เป็นต้น แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ทุกคนสามารถที่สร้างพลังและการเปลี่ยนแปลงให้เกิดในตัวเองได้ และสามารถที่จะสร้างพลังนั้นให้เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคมได้ การเป็นผู้ที่ร่วมสร้างการเปลี่ยนแปลงให้สังคมย่อมจะเป็นสิ่งที่ทรงพลังมากกว่า ดังนั้น การทำให้บุคคลและสังคมมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์จะนำไปสู่การเป็นสังคมที่มีคุณภาพ ถือเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) เป็นสังคมที่ทุกคนมีความ

รับผิดชอบร่วมกัน สามารถสร้างความเสมอภาค ความยุติธรรม มีจริยธรรมในจิตใจ และสร้างสังคมแห่งการแบ่งปันให้เกิดขึ้นได้ การคำนึงถึงผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวมิใช่การสร้างที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนและความสุขของผู้คนในสังคม การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงเกิดจากการมีความรัก ความเมตตา และปัญญาสาธารณะ (Universal Intelligence) ที่ทำให้ทุกฝ่ายมีอนาคตที่ตีร่วมกัน มุ่งเน้นการสร้างและการใช้จริยธรรมของบุคคลและสังคม รวมทั้งการมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไปเพื่อความยั่งยืนยาวนานของสิ่งต่างๆ คือ การพัฒนาคน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การธำรงไว้ซึ่งวิถีแห่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การสร้างสรรค์เทคโนโลยีที่เหมาะสม การเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม การเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือแบ่งปันเพื่อพบความสุขที่แท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ พระสุธีรัตนบัณฑิต^๗ ที่กล่าวว่าการพัฒนาสังคมนั้น จุดมุ่งหมายสำคัญ คือ การสร้างองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับบุคคล องค์กร และสังคม เพื่อนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เกิดผลงานการสร้างสรรค์ของบุคคลและสังคม ทำให้สังคมมีการพัฒนาที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพสังคม ดังนั้นการเรียนรู้ (Learning) จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) และสอดคล้องกับ Arbuthnot, J. B. and D. Faust^๘ ที่กล่าวว่าการสร้างกิจกรรมเรียนรู้ต่างๆ ที่พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ต้องเน้นการเสริมสร้างการยอมรับตนเอง (Self – Esteem) ให้แก่นักเรียน แนวคิดดังกล่าวเน้นการพัฒนาการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมทั้งทางสติปัญญา (Cognitive Area) ในด้านความรู้ความเข้าใจในคุณลักษณะที่ดี ตลอดจนการพัฒนาด้านจิตใจ (Affective Area) ของผู้เรียนซึ่งจะส่งผลต่อการประพฤติและการปฏิบัติตนของนักเรียนทั้งต่อตนเองและส่วนรวม

๕) การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความเหมาะสมเป็นไปได้ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างรูปแบบกิจกรรมได้ดำเนินการอย่างมีระบบและมีการตรวจสอบอย่างดี โดยมีการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะของเยาวชนอย่างละเอียด พร้อมกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและสอดคล้องกับการออกแบบกิจกรรมและรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ได้อย่างครบถ้วนในทุกด้าน

^๗พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร., **LIST MODEL FOR RESEARCH AND SOCIAL DEVELOPMENT**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๖.

^๘Arbuthnot, J. B. and D. Faust, **Teaching Moral Reasoning Theory and Practice**, New York Harper and Row, 1981, p.3.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะของเยาวชนควรมีแนวทางดังนี้

๑. สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องจิตสาธารณะที่ถูกต้อง (Learning) ด้วยการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ โดยมีการวางแผนการดำเนินกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกันและทำอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนเป็นสำคัญ

๒. สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ โดยทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกร่วม (Empathy) เห็นอกเห็นใจ รับฟังผู้อื่น เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรม จิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งทางด้านการพูดและการกระทำ

๓. กระบวนการเสริมสร้างจิตสาธารณะที่มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of Learning) ของนักเรียนทำให้นักเรียนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. กระบวนการปฏิบัติ (Action Learning) ควรเน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง มีการบูรณาการความรู้ในกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะอย่างครบถ้วนและสอดคล้องกับรูปแบบกิจกรรม และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและวิทยากรอย่างสม่ำเสมอ

๒. เปิดโอกาสให้นักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมสะท้อนตนเอง (Self Reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ทำกิจกรรมจิตสาธารณะจบลง พร้อมกำหนดแนวทางเพื่อการพัฒนาในการทำกิจกรรมจิตสาธารณะในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษารูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการบูรณาการรูปแบบ เทคนิค และนวัตกรรม ตลอดจนการฝึกให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงเพื่อสร้างผลให้เกิดขึ้นมากกว่าความตระหนัก

๒. ควรมีการทดลองระยะยาวเพื่อติดตามผลและความคงทนของการเรียนรู้

๓. ควรพัฒนาจิตสาธารณะด้านต่าง ๆ ตามวัยและการเรียนรู้ของบุคคลเพื่อความต่อเนื่อง

๔. ควรทดลองใช้ชุดรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะกับนักเรียนกลุ่มอื่น ๆ เช่น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือระดับอุดมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ว่าแตกต่างกันอย่างไรเป็นการขยายผลการวิจัยไปสู่กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี-ไทย

ก.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข.ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) คัมภีร์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.อรรถกถาภาษาไทย กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

(๒) หนังสือ

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. **ทฤษฎีสังคมสงเคราะห์ร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. **บันทึกข้อตกลงภายในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์, ๒๕๕๑.

กาญจนา เกียรติประวัติ. **ทักษะการสร้างจิตสาธารณะในสังคม**. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๕๙.

กระทรวงศึกษาธิการ. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

กุลทิพย์ ศาสตรระจุ. **การถอดบทเรียนกระบวนการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนในจิตสำนึก**

สาธารณะ. รายงานผลการวิจัยโครงการวิจัยชุด “การสื่อสารจิตสำนึกสาธารณะ”

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๑.

กุลพล พลวัน. **สิทธิมนุษยชนกับสหประชาชาติ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสาร กรมอัยการ, ๒๕๕๗.

บุญชูรี คำชาย. **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๐.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **จอมปราชญ์นักการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย, ๒๕๔๓.

กิตติวดี บุญเชื้อ และคณะ. **ทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๐.

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ. **จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา**

มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

กำธร กำประเสริฐ และ สุเมธ จานประดับ. **ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย**. กรุงเทพมหานคร:

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

เจษฎา นกน้อย และคณะ. **การจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

จรัญ โฆษณานันท์. **สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน ปรัชญา กฎหมายและความเป็นจริงทางสังคม**.

กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๔๕.

ฉันทนา ภาคบกข. **กิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๗.

ชะวัชชัย ภาคินธุ. **กระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพมหานคร:

โอ.เอส.พรินต์ติ้งเฮาส์, ๒๕๔๘.

ชัยวัฒน์ สีแก้ว. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๔)**.

กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนทศการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๕.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. **สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี พริน (๑๙๙๑) จำกัด,

๒๕๕๕.

ณรงค์ อ้วนอง. **รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาให้นักสาธารณะของชุมชน ศึกษากรณี**

การจัดการศึกษาในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน. กรุงเทพมหานคร:

โครงการวิจัยการศึกษากับชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

เดมแท่ ชาวหินฟ้า รัตมี กฤษณมิช และสุวิดา แสงสีนาท. **การศึกษาแนวทางการปลูกจิตสำนึก**

คุณธรรมผ่านระบบการศึกษา: กรณีศึกษามูลนิธิพุทธฉือจี้ ไต้หวัน. กรุงเทพมหานคร:

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักงานบริหารและ
พัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน), ๒๕๕๐.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพมหานคร:

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔.

ดวงเดือน พันธมนาวิน. **จริยธรรมของเยาวชนไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๔๖.

ดำรงค์ ฐานดี. **สังคมวิทยา – มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง,

๒๕๓๒.

ทศนา แคมมณี. **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **หลักนิติธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส, ๒๕๕๒.

ธีรยุทธ บุญมี. **สังคมเข้มแข็ง ความคิด-ปรัชญา**. กรุงเทพมหานคร: มิ่งมิตร, ๒๕๓๖.

นาคยา ภัทรแสงไทย. **ยุทธวิธีการสอนทางสังคมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๕.

นิรันดร์ จุลทรัพย์. **การวิจัยทางจิตวิทยาการแนะแนว**. เชียงใหม่: ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษา

และการแนะแนวคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐.

นงลักษณ์ วิรัชชัย และรุ่งนภา ตังจิตรเจริญกุล. **การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง**

คุณธรรมจริยธรรมของคนไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดิน

เชิงคุณธรรม, ๒๕๕๑.

บุญทัน อยู่ชมบุญ. **หลักการสอน**. เชียงราย: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์

วิทยาลัยครูเชียงราย, ๒๕๕๓.

บุรชัย ศิริมหาสาคร. **สรรพวิธีการจัดการความรู้สู่องค์กรอัจฉริยะ**. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว,

๒๕๕๒.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ**

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๗.

_____. **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.**

๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๓.

บรรพต วีระชัย. **สังคมวิทยา – มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.

บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. **ที่มาของกฎหมายมหาชนและหลักความชอบด้วยกฎหมาย**.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักกอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ๒๕๕๓.

ประภาศรี สีหอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ประสาน หอมพลูและทิพวรรณ หอมพลู. **จิตวิทยาทั่วไป: จิตวิทยาธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร:

วังอักษร, ๒๕๔๐.

ประเวศ วะสี. **กระบวนการนโยบายสาธารณะ (Public policy process)**. กรุงเทพมหานคร:

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. **สื่อสารกับสังคมเครือข่าย**. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๖.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. **การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๖.

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. **การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนว

และจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,

๒๕๓๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร:

บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๔๘.

_____. ธรรมนุญชีวิต พุทธจริยาเพื่อชีวิตที่ดีงาม. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๙.

_____. เครื่องวัดความเจริญของชาวพุทธ (อารยวัฑฒิ). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท
สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.

พระไพศาล วิสาโล. เมื่อดอกไม้บานสะพรั่งทั้งแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เครือข่าย
พุทธิกา, ๒๕๔๘.

_____. ศาสตร์และศิลป์แห่งการจัดการความดี ศึกษากรณีมูลนิธิพุทธฉือจี้.

กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๕๐.

_____. วิถีสังคมไทย ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์,
๒๕๕๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม,
๒๕๓๙.

_____. พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่๑๐. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก,
๒๕๔๖.

_____. รุ่งอรุณของการศึกษา เบิกฟ้าแห่งการพัฒนาที่ยั่งยืน. นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน,
๒๕๔๖.

พุทธทาสภิกขุ. ธรรมะเป็นของคู่กับชีวิต. กรุงเทพมหานคร: เอสทีพี.เพรส., ๒๕๓๗.

เพชรภี ปิ่นแก้ว. จิตอาสา สุขสร้างง่ายๆ แคล่งมือทำ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
iamBookazine, ๒๕๕๔.

เพชรภี ปิ่นแก้ว. จิตอาสาสุขสร้างง่ายแคล่งมือทำ. กรุงเทพมหานคร: สนพ.I am., ๒๕๕๒.

พัชนี วรกวิน. จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี: สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด, ๒๕๒๒.

พันธ์ทิพย์ รามสูตร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา
การสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร:

มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยฯ, ๒๕๔๓.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ข้าราชการไทย ความสำนึกและอุดมการณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ภารดี มหาขันธ์. พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๒.

มานิต จมปา. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐).

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

ยุทธนา วรณปิติ. **สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม.**

กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, ๒๕๔๒.

ยุทธนา แซ่เตียว. **การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้: สร้างองค์การอัจฉริยะ.**

พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

ระพีพรรณ คำหอม. **สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: โครงการปริญญาโท สาขาวิชา

การบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร:

นานมีบุ๊ค, ๒๕๖๑.

_____. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๒.

รุ่งนภา เทพภาพ. **ปัญหาการค้ำมนุษย์ในสังคมไทย : สถานภาพองค์ความรู้.** กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

รุจิร ภูสาระ. **แบบเรียนชุดพัฒนาการเสริมลักษณะนิสัย.** พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร:

อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๑.

เริงลักษณ์ โรจนพันธ์. **เทคนิคการฝึกอบรม.** กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๙.

รองพล เจริญพันธุ์. **นิติปรัชญา การศึกษาตามแนวทฤษฎี Legal Positivism.** กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๕.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร. **รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษา**

ระยะยาว. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์. **ปฏิบัติการสังคม ผ่านวิธีสานพลังเครือข่ายผู้นำและสื่อมวลชน พลังความรู้**

จากการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๔.

วิชญ์ เครื่องาม. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: แสงสุทธิการพิมพ์, ๒๕๓๐.

วิชัย วงษ์ใหญ่. **การนิเทศกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้.** ในโครงการศึกษาสภาพนิเทศการศึกษา

ในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร: โรงแรมแอมบราสซาเดอร์, ๒๕๕๒.

วิโรจน์ สารรัตน์. **ผู้บริหารโรงเรียน : ๓ มิติการพัฒนาวิชาชีพสู่ความเป็นผู้บริหารที่มี**

ประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๘.

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. **การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท, ๒๕๔๔.

วีรยุทธ มาณะศิริานนท์. **การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท,

๒๕๔๘.

ส. วาสนา ประवालพุกษ์. **นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนา

หนังสือกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๔.

สมโภช เอี่ยมสุภาชิต. **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

สมคิด อิศระวัฒน์. **คุณลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเด็กของคนไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง**.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๒.

สนธยา พลศรี. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. สงขลา: สถาบันราชภัฏสงขลา, ๒๕๔๑.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. **แนวคิดมาร์กซิสต์กับการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงในสังคมชาวนา**

ประเทศโลกที่สาม. กรุงเทพมหานคร: คณะอนุกรรมการฝ่ายสิ่งพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์

แห่งประเทศไทย, ๒๕๓๓.

สนธยา พลศรี. **กระบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

สงวน สุทธิเลิศอรุณและคณะ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: ชัยสิริการพิมพ์, ๒๕๒๒.

สาโรจน์ บัวสี. **การบริหารกิจการนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, ๒๕๓๒.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. **โลกเปลี่ยน ไทยปรับ**. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพธุรกิจ, ๒๕๕๖.

_____. **ธรรมนูญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๐.

_____. **วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๓๘.

_____. **จะพัฒนาคนกันอย่างไร**. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน, ๒๕๕๗.

สุทิน นพเกตุ. **สิทธิมนุษยชนและสุจริตชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิ

มนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. **เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร: โพสต์ทูเดย์, ๒๕๕๕.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๓๓.

_____. **การสื่อสารกับการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ประสิทธิ์ภักธ์แอนด์ พรีนติ้ง,

๒๕๔๑.

สุเทพ สุนทรเกสัช. **ทฤษฎีสังคมวิทยาร่วมสมัย พื้นฐานแนวความคิดทฤษฎี ทางสังคมวิทยาและ**

วัฒนธรรม. เชียงใหม่: โกลบอลวิชั่น, ๒๕๔๐.

สมพงษ์ จิตระดับ. **การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์,

๒๕๔๓.

สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร. **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ**.

เชียงใหม่: วนิดา เพรส, ๒๕๕๗.

สุโท เจริญสุข. **หลักจิตวิทยาและพัฒนาการมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: เกษมสัมพันธ์การพิมพ์, ๒๕๕๒.

เสนห์ จามริก. **การเมืองไทยกับพัฒนาการรัฐธรรมนูญ**. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

เสถียร เขยประทับ. **การสื่อสาร การเมือง และประชาธิปไตยในสังคมพัฒนาแล้ว**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

แสวง รัตนมงคลมาศ. **ทฤษฎีสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: ชมรมนักพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๔.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **สังคมวิทยาองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีสังคมวิทยา เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. **สิทธิมนุษยชนสตรี**. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมความเสมอภาคหญิงชายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๕๕.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. **วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤติเพื่อฟื้นฟูชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๙.

_____. **วาระการวิจัยแห่งชาติเพื่อสร้างจิตสำนึกในชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๖๐.

หยุด แสงอุทัย. **คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.๒๕๖๑) เรียงมาตรา**. กรุงเทพมหานคร: บำรุงสาส์น, ๒๕๖๑.

เหงว โตจิราการ. **การเสริมสร้างจิตสาธารณะ**. กรุงเทพมหานคร: ประสานมิตร, ๒๕๕๓.

อคิน รพีพัฒน์. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศักดิ์โสการพิมพ์, ๒๕๓๗.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม: คำ ความคิด และความหมาย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๔๒.

อมร จันทรสมบูรณ์. **คอนสติติวชันแนลลิสม์ (Constitution) : ทางออกของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๓๗.

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบุรณ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม : คำ ความคิดและความหมาย**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, ๒๕๕๐.

อีเลนส์ เพียสัน. การค้ามนุษย์ สิทธิมนุษยชน กับนิยามใหม่ของการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ.

กรุงเทพมหานคร: ตาลาภ ศรีเอททราเวล เอเจนซี, ๒๕๔๖.

อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, ๒๕๔๘.

เอื้อน เล่งเจริญ. โลกทรรศน์ในพระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๗.

อรพินทร์ ชูชม และคณะ. การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่มีความสัมพันธ์กับจิตสำนึกทาง

ปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยทาง

พฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๙.

อำพล จินดาวัฒน์. จิตอาสา พลังสร้างโลก. กรุงเทพมหานคร: สร้างสื่อจำกัด, ๒๕๕๐.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์ / วิทยานิพนธ์

โกศล มีความดี. ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีจิตสาธารณะของข้าราชการตำรวจ.

ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสาน
มิตร, ๒๕๔๗.

ชลัญธร ชินบุตร. การพัฒนาการดำเนินงานเพื่อปลูกฝังความเป็นผู้มีจิตสาธารณะของนักเรียน

โรงเรียนกันทรลักษณ์วิทยา อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๓.

ไชยรัตน์ ศรินคร. “ปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึกสาธารณะด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนใน

ชุมชนเขตเทศบาลนครพิษณุโลก”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต”.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๘.

ดุสิต อุทิศพงษ์. การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สำหรับนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๗.

นงดา ศิริพา. จิตสาธารณะและความสนใจในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑. สารนิพนธ์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๓.

บรรทม มณีโชติ. รูปแบบของข้อคำถามวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชนิดข้อความ

และสถานการณ์ที่มีต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๐.

ปิยนถ สรวีสูตร. แรงจูงใจของผู้นำเยาวชนที่มีจิตอาสาในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม :กรณีศึกษา

สภาเยาวชนกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต** บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.

พรทิพย์ มนตรีวงศ์. การพัฒนาจิตสาธารณะในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ด้วยการให้การศึกษา

กลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.

ลัลลธริมา เกื้อสกุล. กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิ

มนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

วิรัตน์ คำศรีจันทร์. จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต**

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.

ศิริพิมล รักษามิตร. การศึกษาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๒. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, ๒๕๕๕.

ศิริ แคนสา. “การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนคอน

สวรรค์”. **ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม, ๒๕๕๑.

สุนทรี จุงวงศ์สุข. “การใช้กระบวนการสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อเสริมสร้างลักษณะนิสัยจิตสาธารณะของ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**”. บัณฑิตวิทยาลัย:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

อุไรวรรณ คุ้มวง. จิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์เรื่อง

ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตามโครงการพระราชดำริ. **ปริญญาานิพนธ์มหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๑.

อัญชลี ยิ่งรักษพันธ์. ผลการใช้สถานการณ์จำลองกับเทคนิคการประเมินจากสภาพจริงเพื่อพัฒนา

จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**.

บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๕๐.

(๓) บทความ/วารสาร

ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์. บทสัมภาษณ์ Chaos Theory กับจุดเปลี่ยนสังคมไทย. วารสารสื่อพลัง, ๗ (๓) :

๒๑-๓๓.

บุญสม ธรรมชาติศิริพจน์. “จิตสำนึก”. วารสารวิชาการสภาอาจารย์สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (ม.ป.ป.): ๔๓-๔๗.

พรรษา เอกพรประสิทธิ์. ผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจิตสาธารณะของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี” วิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา

ปีที่ ๑๔ (เดือนมกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๙): ๘๗-๙๙.

สุพจน์ ทราญแก้ว. “จิตสำนึกสาธารณะ : การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง”. วารสารเพชรบุรี

วิทยาลงกรณ์. ๔(๑): ๔๕-๔๗, มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๖.

(๔) หนังสือพิมพ์

“การเมือง”, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดลินิวส์, [๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐].

นภาพร พานิชชาติ, หนังสือพิมพ์เดลินิวส์, บุคคลผู้เสียสละเพื่อสังคม ต้นแบบคนดีประเทศไทย,

๒๓ ส.ค. ๒๕๕๘.

เปลวสีน้ำเงิน, “ขับเคลื่อนพลังเยาวชนคนรุ่นใหม่ สู่พลเมืองจิตอาสาเปลี่ยนแปลงประเทศ”,

หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์, [๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๐].

(๕) เอกสารการประชุม

จิรวัดน์ วีระกร “มุมมองหนึ่งของการคิดการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมแก่นักศึกษา.” เอกสาร

ประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคกลาง

เพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย, จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. ๒๕๕๙.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตรและคณะ. รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ:

การศึกษาระยะยาว. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ สถาบันวิจัยพฤติกรรม

ศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ๒๕๕๗.

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. แนวทางการพัฒนานักศึกษาดูแลสังคมไทย. ในเอกสารประกอบการ

ประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนา

บัณฑิตอุดมคติไทยในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่าย

สถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย จิตสำนึกเพื่อ

ส่วนรวม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๙.

สิริพร สมบูรณ์บุรณะ. “สภาวะของปริมณฑลสาธารณะในกรุงเทพมหานคร”. ใน **การสัมมนาทฤษฎีสังคมกับการปฏิรูปสังคมและสุขภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. ๒๕๔๗.

๒. ภาษาอังกฤษ

Arendt, H. **The Human Condition**. Chicago: The University of Chicago Press. 1998.

Arbutnot, J. B. and D. Faust. **Teaching Moral Reasoning Theory and Practice**. New York Harper and Row. 1981.

Brundage, D. H. (1980). Adult learning principles and their application to program planning. Ontario: The Ontario Institute for Studies in Education.

Benn, S.I. and Gerald F.G. Eds. **Public and Private in Social Life**. New York: St. Martin's Press. 1983.

Brooke, J.L. “Reason and Passion in the Public Sphere: Habermas and the Cultural Historians”. **Journal of Interdisciplinary History**, 29(1): 43-67, 1998.

Borvorn Subsing. Bicycles for use in public spaces. **Journal of Social Research**, 37(1), 1-22. 2014.

Carlo, G; and Randall, B. The Development of a Measure of Prosocial Behaviors for Late Adolescents, **Journal of Yourth and Adolescents**, 2002.

Cronbach, L. J. **Essentials of Psychological Testing**. (5th ed). New York : Harper Collins. 1990.

Chantus Pearntum. **Establishment of city: City political community and civil society**. Bangkok: Grassroots Development Institute. 1999.

Dye, Thomas R. **Understanding Public Policy (7th ed.)**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. 1992

Goodsell, C.T. “The Concept of Public Space and Its Democratic Manifestations”. **The American Review of Public Administration**. 33(4): 361-383, 2003.

Schneider, Barry H., “An Elaboration of the Relationship Between Parental Behavioral And Children's Moral Development”, **Dissertation Abstracts Internationnal**, 39(7) : 4152-A ; December, 1979.

Jackson, J. B. **Discovering the vernacular landscape**. New Haven, CT: Yale University Press. 1984.

Jacobs, J. **The Death and Life of Great American Cities**. New York: Penguin Books. 1994.

Kulbox, P.P. ; F Earls and A.C. Mangomery. Lifestyle and Pattern of Health and Social Behavior in High –risk Adoresent.” *ANS*. 22-25. 1988.

- Kraft, F.N., “Nurturing Social Consciousness Through Church Education”, **Dissertation Abstracts International**, 53(5) : 1465 ; November. 1992.
- Lofland, L.H. **A World of Strangers; Order and Action in Urban Public Space**.
New York: Basic Books. 1973.
- Gardner, H. "Multiple intelligences as partner in school improvement," **Educational Leadership**. 55(1) :20-21. 1997.
- Habermas, Jürgen. **The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society**. Cambridge: Polity Press. 1992.
- Henry Minzberg and James Brain Quinn, “**The Strategy Process: Concepts, Contexts, Cases.**”, Prentice Hall. 1991.
- Orthai Ard-am. **Farmer community’s empowerment through the use of a new research paradigm: Experiences from Khu-Kan District, Srisaket Province**.
Bangkok: Institute for Population and Social Research, Mahidol University. 2011.
- Pardun - Johannsen, Kirsten C., “Social Issue Drama and Its Impact on the Social Consciousness of Preadolescent School Children”, **Dissertation Abstracts International**. 65(4) : 1184-A. October, 2004.
- Tuenjai Rodsakul. **Communicating consumer right in the public sphere: The case of www.pantip.com**. Bangkok: Faculty of Communication, Dhurakij Pundit University. 2012.
- United Nation Organization. **United Nation Department of Internation Economic and SocialAffair. Popular Participation as a Strategy for Promoting Community Level Action and Nation Development**. Report of The Meeting for The Adhoc Group of Expert. New York: United Nation. 1981.
- Woolfolk , Anita E. **Educational Psychology**. (5th ed) Allyn & Bacon. 1993.
- Walker, S. N., Sechrist, K. R., & Pender, N. J. The Health-Promoting Lifestyle Profile: Development and psychometric characteristics. **Nursing Research**, 36(2), 76-81. (1987).

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อประเมินผลรูปแบบกิจกรรม

งานวิจัย: รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

คำชี้แจง

๑.แบบสอบถามงานวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลรูปแบบกิจกรรมด้านความรู้ที่ได้รับในแต่ละกิจกรรม, ความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ณ บ้านเดิมพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

๒. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องจิตสาธารณะที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมค่ายเยาวชน

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนชน

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรมค่ายเยาวชน

ตอนที่ ๑ คำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องจิตสาธารณะ

คำชี้แจง

ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ที่เป็นความรู้เรื่องจิตสาธารณะที่ได้รับจากกิจกรรมในโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ” ณ บ้านเต็มพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ของนักเรียนในแต่ละข้อว่ามีความรู้มากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือของข้อความที่ตรงกับความรู้ที่ได้รับของนักเรียนมากที่สุด

กิจกรรม	ความรู้				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
กิจกรรมที่ ๑ Open Mind					
๑. กิจกรรม Open Mind (เปิดใจ) ทำให้ได้รับความรู้ที่เสริมสร้างจิตสาธารณะ คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักจิตสาธารณะสากล หลักวิถีไทย และกระบวนการบูรณาการความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ เข้าใจบทบาทของตนเองในการทำกิจกรรม เห็นความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ					
กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone					
๒. กิจกรรม You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) การได้ไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของชุมชนอัมพวา เช่น ผู้พิการ คนชรา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ในเรื่องจิตสาธารณะด้านให้ความช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ไม่ดูถูกผู้อื่นที่ด้อยกว่าเกิดการบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา					

กิจกรรมที่ ๓ I Can Do					
๓. กิจกรรม I Can Do (ฉันทำได้) ลง ปฏิบัติการเก็บมะพร้าวในสวนเพื่อ นำไปมอบให้แก่ คนในชุมชน ณ รพ. อัมพวา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ คือ การบูรณาการความรู้เชิงพุทธ ได้แก่ สัปปริยธรรม ๗ คือ รู้จักตน รู้จักชุมชน ปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจและเต็ม กำลัง เชื่อมั่นในศักยภาพที่มีในตนเอง และวางแผนรักษาธารณสมบัติ กิน ใช้อย่างเห็นคุณค่า กตัญญูต่อทรัพยากร ของแผ่นดิน และให้ผู้อื่นได้มีสิทธิใช้สา ธารณสมบัติร่วมกัน					
กิจกรรมที่ ๔ กิจกรรมรณรงค์แห่งการ พัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ					
๔. กิจกรรมรณรงค์แห่งการพัฒนา ตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ ทำใ้ นักเรียนได้นำความรู้เรื่องจิตสาธารณะ เชิงพุทธบูรณาการ มาประยุกต์คิด โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติได้					

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชน

คำชี้แจง

ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ที่เป็นความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิต
สาธารณะ “**ทำความดีด้วยหัวใจ**” ณ บ้านเดิมพิทยาวะ ริมน้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.
สมุทรสงคราม ของนักเรียนในแต่ละข้อว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลง
ในช่องว่างทางขวามือของข้อความที่ตรงกับความพึงพอใจของนักเรียนมากที่สุด

รูปแบบกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ				
	มาก ที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
กิจกรรมที่ ๑ Open Mind (เปิดใจ)					
๑. ทำให้นักเรียนเปิดใจยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง ได้					
๒. ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจ เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ หลักธรรมทางพุทธศาสนา หลักสากล หลักวิถีไทย					
๓. ทำให้นักเรียนได้แนวทางที่จะนำไป ประยุกต์ใช้ในชีวิต และเพื่อคิดโครงการที่ เป็นประโยชน์ได้					
๔. ทำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของตนเอง ต่อกิจกรรมจิตสาธารณะ และมีวินัยใฝ่เรียนรู้					
๕. ทำให้นักเรียนเล็งเห็นประโยชน์/ คุณูปการต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ					

กิจกรรมที่ ๒ You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว)					
๑. ทำให้นักเรียนมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ตามหลักสังคหวัตถุธรรม					
๒. ทำให้นักเรียนเคารพในสิทธิความเป็น มนุษย์					
๓. ทำให้นักเรียนได้ช่วยเหลือผู้อื่นตาม กำลังของตน					
๔. ทำให้นักเรียนได้แสดงออกต่อผู้อื่นด้วย น้ำใจไมตรีจิต แบ่งเบาความทุกข์ของผู้อื่น ด้วยความยินดีและเต็มใจ					
๕. ทำให้นักเรียนเกิดความสุขใจที่ได้ ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้หวังผลใดๆตอบ แทน					
กิจกรรมที่ ๓ I Can Do (ฉันทำได้)					
๑. ทำให้นักเรียนเกิดความภูมิใจในตนเอง					
๒. ทำให้นักเรียนเชื่อมั่นในความสามารถ ตนเอง					
๓. ทำให้นักเรียนเกิดความหวงแหนสา ธารณสมบัติ					
๔. ทำให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ตามหลัก สัปปุริสธรรม					
๕. ทำให้นักเรียนเห็นประโยชน์ของจิต สาธารณะที่มีต่อชุมชน สังคม ประเทศชาติ					
กิจกรรมที่ ๔ รุ่งอรุณแห่งการพัฒนา ตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ					
๑. ทำให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการ พัฒนาตนเองเพื่อทำสิ่งดีงามต่างๆ ต่อไป					

๒. ทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและในผลงานต่างๆ					
๓. ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างโครงการที่เกิดประโยชน์/คุณูปการ					
๔. ทำให้นักเรียนได้ใช้ความสามารถเพื่อประเมินปัญหาของชุมชนและหาวิธีแก้ไข					
๕. ทำให้นักเรียนได้ใช้แนวคิดจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการเพื่อทำโครงการ ตามที่ตั้งใจให้ประสบผลสำเร็จ					

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรมค่ายเยาวชน คำชี้แจง

ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ที่เป็นความพึงพอใจในกระบวนการดำเนินกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “**ทำความดีด้วยหัวใจ**” ณ บ้านเดิมพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที่ จ.สมุทรสงคราม ของนักเรียนในแต่ละข้อว่ามีความพึงพอใจมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือของข้อความที่ตรงกับความพึงพอใจของนักเรียนมากที่สุด

กระบวนการดำเนินกิจกรรม	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด ๕	มาก ๔	ปานกลาง ๓	น้อย ๒	น้อยที่สุด ๑
๑. ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม					
๒. กิจกรรมที่จัดขึ้น มีความสอดคล้องกับการสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการ โดย ยึดหลักสังคหวัตถุ ๔ และสัปปุริสธรรม ๗					
๓. วิทยากรและทีมงานผู้วิจัยมีความรู้และมีความสามารถ ช่วยให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๔. กิจกรรมในแต่ละวันที่จัดขึ้น มีการนำความรู้มาบูรณาการได้อย่างครบถ้วน คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักจิตสาธารณะสากล หลักวิถีไทย					
๕. การวัดและประเมินผล จิตสาธารณะของนักเรียนโดยการสังเกตพฤติกรรมมีความเหมาะสม					

❖ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ❖

แบบสอบถามเพื่อประเมินผลพฤติกรรมจิตสาธารณะ

งานวิจัย: รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถาม งานวิจัยเรื่องรูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความรู้เรื่องจิตสาธารณะและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน พร้อมทั้งประเมินปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรม และข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “**ทำความดีด้วยหัวใจ**” ณ บ้านเดิมพิทยาเวช ริมแม่น้ำแม่กลอง อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม

๒. แบบสอบถามนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยในหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์กรประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง () ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของนักเรียน

๑. โรงเรียน

() โรงเรียนวัดสุทธิวราราม

() วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

๒. ระดับชั้น

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

() ปวช. ปีที่.....

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

() ปวส. ปีที่.....

() ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๓. รายได้ต่อเดือน

() ๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท

() ๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท

() ๕,๐๐๑ - ๗,๐๐๐ บาท

() ๗,๐๐๑ - ๑๐,๐๐๐ บาท

๔. การพักอาศัยของนักเรียน

() อยู่กับบิดาและมารดา

() อยู่กับบิดา

() อยู่กับมารดา

() อยู่กับญาติ

(ระบุ).....

๕. ลักษณะที่อยู่อาศัยของนักเรียน

() บ้านตนเอง

() บ้านเช่า

() หอพัก

() อื่นๆ (ระบุ).....

๖. การเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในโรงเรียน/ชุมชน

() ชมรมพุทธ

() ชมรมกีฬา

() ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติ

() อื่นๆ (ระบุ).....

๗. ประสบการณ์การเข้าค่ายฝึกอบรม

() ค่ายพุทธบุตร

() ค่ายสิ่งแวดล้อม

() ค่ายศิลปและวัฒนธรรม

() อื่นๆ (ระบุ).....

๘. ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะด้านใดมากที่สุด

() กิจกรรมช่วยเหลือด้านสาธารณสุข

() กิจกรรมด้านศาสนา

() กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

() อื่นๆ (ระบุ).....

๙. ความถนัดส่วนตัว/บุคคล หรือ สิ่ง que คิดว่าตัวเองทำได้ดี

() ศิลปะ (ดนตรี)

() กีฬา

() วิทยาศาสตร์

() อื่นๆ (ระบุ).....

ตอนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจิตสาธารณะ

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องใช่ หรือ ไม่ใช่ ตามความรู้ความเข้าใจที่มี

ลำดับ	ชุดความรู้	ใช่	ไม่ใช่
๑	จิตสาธารณะ คือความสำนึกที่มีต่อชุมชน สังคม และประเทศชาติ มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆร่วมกับผู้อื่น และกระทำโดยไม่หวังผลตอบแทน		
๒	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สัปปริยธรรม ๗ และ สังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการสร้างจิตสาธารณะ		
๓	การสร้างจิตสาธารณะแบบยั่งยืน จำเป็นต้องพัฒนาคนโดยการให้การศึกษาภาคชีวิตแบบต่อเนื่อง (Life-Long Education)		
๔	ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไปมาหาหัว และความกตัญญูเป็นวิถีชีวิตแบบไทย ที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะ		
๕	จิตสาธารณะสามารถเกิดขึ้นได้ทางพันธุกรรม		
๖	คุณลักษณะของการมีจิตสาธารณะ คือ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ เสมอต้นเสมอปลาย		
๗	เหตุผลที่เยาวชนควรให้ความสำคัญกับจิตสาธารณะ เพราะจิตสาธารณะทำให้คนในสังคมมีสาธารณะสมบัติใช้		
๘	การคิดถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองเสมอคือแนวทางในการสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคม		
๙	การดูแลการใช้พลังงานภายในครอบครัวเพื่อช่วยชาติประหยัดพลังงานเป็นจิตสาธารณะที่พึงกระทำ		
๑๐	การใช้เวลาว่างเล่นเกมเสมอ คือการไม่มีจิตสาธารณะต่อตนเอง		
๑๑	การสร้างจิตสาธารณะต้องมีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีความเป็นคน มีความสามารถ และความสามารถนั้นพัฒนาได้		
๑๒	จิตสาธารณะไม่ใช่กิจกรรมที่ทำเป็นอาชีพ		

๑๓	การเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะต้องได้รับผลตอบแทนในรูปของประกาศนียบัตรเพื่อยืนยันว่าได้ผ่านกิจกรรมนั้นแล้ว		
๑๔	การใช้โทรศัพท์สาธารณะแล้วช่วยกันดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพดีเสมอชื่อว่าเป็นผู้มีจิตสาธารณะ		
๑๕	การใช้ทางเท้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า ชื่อว่าเป็นผู้ไม่มีจิตสาธารณะ		

ตอนที่ ๓ คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมจิตสาธารณะ ๗ องค์ประกอบ ๒๘ ตัวบ่งชี้

คำชี้แจง

ให้พิจารณาข้อความต่อไปนี้ที่เป็นพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในแต่ละข้อว่าปฏิบัติมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างทางขวามือของข้อความที่ตรงกับพฤติกรรมที่เป็นจริงของนักเรียนมากที่สุดโดยมีระดับดังนี้

ปฏิบัติทุกครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนปฏิบัติเป็นประจำ
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนปฏิบัติบ่อยครั้ง
ปฏิบัติบางครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนปฏิบัติเป็นบางครั้ง
ปฏิบัตินานๆครั้ง	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนปฏิบัตินานๆครั้ง
ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึง	ข้อความนั้นนักเรียนไม่เคยปฏิบัติเลย

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๑ การยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความสุภาพ พูดสิ่งที่มีประโยชน์ และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจที่ดี					

๒. นักเรียนแสดงมารยาทที่เหมาะสมให้เกียรติกันและกัน เช่น ไม่แสดงอาการดูหมิ่น หรือ รังเกียจในเรื่องที่ตนไม่ชอบ					
๓. นักเรียนเห็นประโยชน์ของการ มีวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคม					
๔. นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมจิต สาธารณะและสามารถปรับตัวได้ อย่างกลมกลืนทั้งในและนอก สถานศึกษาด้วยความเต็มใจ สามารถแนะนำโน้มน้าวผู้อื่นให้ เข้าใจได้					

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคย เลย
องค์ประกอบที่ ๒ การให้ความช่วยเหลือ มีน้ำใจ เอื้ออาทร					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ					
๒. นักเรียนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ (หมาย รวมถึง ผู้ปกครองและผู้มีพระคุณ) โดยคอยเอาใจใส่และดูแลปรนนิบัติท่าน					
๓. นักเรียนตั้งใจเรียนและอาสาช่วยงาน ต่างๆ ของโรงเรียน					
๔. นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเมื่อ มีโอกาส					

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๓ การมีวินัยใฝ่เรียนรู้					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑.นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทุกกิจกรรมอย่างตั้งใจ					
๒.นักเรียนมีความพยายามแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
๓.นักเรียนมีความตรงต่อเวลาในการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ					
๔.นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม บันทึกและวิเคราะห์ สรุปเป็นองค์ความรู้ เพื่อถ่ายทอดเผยแพร่และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้					

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆ ครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๔ ความมุ่งมั่นพัฒนา					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียนมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเพียรพยายาม					
๒. นักเรียนทุ่มเทปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนด					

๓. นักเรียน มีความรับผิดชอบต่องาน และคอยติดตามสอบถามเพื่อแก้ปัญหา เมื่อ เกิดอุปสรรค					
๔. นักเรียน มีความอดทน ไม่ย่อท้อ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตน					
พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๕ การวางแผนรักษาสาธารณะสมบัติ					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียนดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เมื่อใช้แล้วมีการเก็บรักษาให้คงอยู่ในสภาพดีเช่น เก็บไม้กวาดและที่โกยขยะไว้เดิมเมื่อใช้เสร็จ					
๒. นักเรียนใช้ของส่วนรวมที่เป็น สาธารณะสมบัติอย่างประหยัด เช่น ปิดไฟทุกครั้งเมื่อทำกิจกรรมเสร็จ					
๓. นักเรียนเคลื่อนย้ายโต๊ะ-เก้าอี้ ด้วย ความระมัดระวัง ไม่ให้ชำรุดเสียหาย					
๔. เมื่อนักเรียนพบเห็นสาธารณะสมบัติเสียหาย เช่น ตู้โทรศัพท์ที่ใช้การไม่ได้ จะแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ					

พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๖ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน					
๒. นักเรียนรู้จักใช้สิทธิของตนเองและแนะนำให้ ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเอง					
๓. นักเรียนยืนต่อแถวตามลำดับ ไม่แซงคิวในขณะที่ซื้อของ					
๔. นักเรียนเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับ หลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ใน รัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์					
พฤติกรรมจิตสาธารณะ	ระดับการปฏิบัติ				
	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคยเลย
องค์ประกอบที่ ๗ รักความเป็นไทย					
พฤติกรรมบ่งชี้					
๑. นักเรียน มีมารยาทงดงามแบบไทย มีสัมมาคารวะ และมีความกตัญญูทักทายต่อผู้มีพระคุณ					
๒. นักเรียนร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและ					

วัฒนธรรมไทยอย่างเต็มใจ เช่น การฝึกทำขนมไทย					
๓. นักเรียน ใช้ภาษาไทยในการ สื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และพูดสิ่งที่ดีมีประโยชน์					
๔. นักเรียน มีส่วนร่วมในการสืบ ทอดภูมิปัญญาไทย ไม่ ทอดทิ้งอัตลักษณ์ของความเป็น ไทย					

❖ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ❖

**ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ
ของนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธวรารามและวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม
ด้านการยอมรับความคิดเห็นและวัฒนธรรมที่แตกต่าง**

คำชี้แจง

การบันทึกให้ทำเครื่องหมาย / ลงในช่องที่ตรงกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน

ที่	พฤติกรรม	ระดับการปฏิบัติ (คะแนน)			
		เป็นประจำ (๓)	บางครั้ง (๒)	น้อยครั้ง (๑)	ไม่ทำเลย/ ไม่ชัดเจน (๐)
๑	นักเรียนแสดงความคิดเห็น พูดคุยกับ ผู้อื่นด้วยความเข้าใจ				
๒	นักเรียนให้เกียรติกันและกัน ไม่แสดง อาการดูถูกผู้อื่น				
๓	นักเรียนปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้				
๔	นักเรียนสามารถพูดโน้มน้าวผู้อื่นให้ ปฏิบัติสิ่งที่ดีได้				
๕	นักเรียนเห็นประโยชน์ของความคิดเห็นที่ หลากหลาย				

รวมคะแนน.....ระดับคุณภาพ.....

บันทึกพฤติกรรมเพิ่มเติม

.....

ผู้ประเมิน ☐ ครู

☐ ผู้ช่วยวิจัย

เกณฑ์การประเมิน

ระดับคุณภาพ	เกณฑ์การตัดสิน
ดีเยี่ยม	ได้คะแนนรวมระหว่าง ๑๓-๑๕ คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งต่ำกว่า ๒ คะแนน
ดี	ได้คะแนนรวมระหว่าง ๑๐-๑๒ คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งได้ ๐ คะแนน
ผ่าน	ได้คะแนนรวมระหว่าง ๗-๙ คะแนน และ ไม่มีผลการประเมินข้อใดข้อหนึ่งได้ ๐ คะแนน
ไม่ผ่าน	ได้คะแนนรวม ระหว่าง ๐-๖ คะแนน

ลงชื่อผู้ประเมิน.....
(.....)

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓๓, ๑๑๓๓๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/๖๓๗ วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

นมัสการ พระราชปรีดีคณิน,ผศ.ดร.

ด้วย นางสาวอศิณี ไม้ทอง นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๒๔ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะ บนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงนมัสการท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงนมัสการยกเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เม็กกฤษฎา รักษานิยม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

ประสานงาน :

นางสาวอศิณี ไม้ทอง โทร. ๐๘๒-๙๒๖๘๑๕๗

๙๖๓๐๐๑๕๖๕๐
๐๘๒

๐๘๒๖๕๖๕๐
๐๘๒๖๕๖๕๐

ที่ ศก ๖๑๐๓.๑๖ ๓๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๑๔
www.mcu.ac.th

๙ เมษายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเดียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวอรศิริ ไม้ทอง นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๒๔ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะ บนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขต
กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบ
สอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควร
ให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย
สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย
เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

เรียนด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แมตึกฤษณา รัชชาโณ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชา

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๓๕๒๔-๘๐๐๐

http://gds.mcu.ac.th, E-mail: gds@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ

โทร. ๐๓๖-๓๕๐๕๑๕๖๐

นางสาวอรศิริ ไม้ทอง

โทร. ๐๓๕-๓๕๖๕๐๕๖๔

รับทราบ
ดร.แมตึกฤษณา รัชชาโณ
๑๓/๐๔/๒๕๖๓
๐๓๖๓-๓๕๐๕๑๕๖๐

ที่ ศธ ๖๒๐๑.๗/ว ๗๖

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๔๐
โทรศัพท์ ๐ ๔๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๔๕๒๔ ๘๐๑๔
www.mcu.ac.th

๙ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.สมบุญ วราห์บัณฑิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวอรศิริ ไม้ทอง นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ภาควิเศษ เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๗๒๐๕๖๖๔ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะ บนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขต
กรุงเทพมหานคร” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบ
สอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควร
ให้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย
สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย
เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธีคุณา รักษาโณ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิเศษ

สำนักงานคอมพิวเตอร์บัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๐๐๐

https://gs.mcu.ac.th E-mail: gs@mcu.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอรภา พงษ์โชติ โทร. ๐๔๕-๒๒๒๒๐๐๐

นางสาวอรศิริ ไม้ทอง โทร. ๐๔๕-๒๒๒๒๐๐๐

ได้ตรวจและอนุมัติแล้ว
๙๕ เมษายน ๒๕๖๑

ภาคผนวก ค

รายชื่อและข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ

“ ทำความดีด้วยหัวใจ ” ระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

รายนามนักเรียนเข้าร่วม

โครงการ "ค่ายเยาวชนจิตอาสาธรรมะ" ในระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๖๑

ณ บ้านดินทิพย์หาเวช ตำบลโรงหีบ อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

ที่	ชื่อ-สกุล	ลายเซ็น	หมายเลข
๑	นายณัฐภูมิ สิบต์สกุลวงษ์		045-499-3667
๒	นายพิรภพ ไพบูลย์		068-899-975
๓	นายพรเทพ ภูสายเวียง		097-002-0353
๔	นายชินนันท์ กำศิลาชัย		023-884-907
๕	นายภูชนน เวียงระชัย		095-006-8146
๖	นายณัฐวุฒิ ประสานเสียง		064-224-2513
๗	นายธนากรณ์ ผ่องใส		099-107-4436
๘	นายเกียรติศักดิ์ ศรีสวัสดิ์		099-220-1430
๙	นายอุดมธ แชนัน		094-3458193
๑๐	นายบุญพฤกษ์ ผอศรี		091-2810724
๑๑	นายยุทธศักดิ์ เจียรจางาน		097-179-9994
๑๒	นายธนคน ชูวัณิชย์		081614659
๑๓	นายศุภชาติ ชุ่มเวียน		089-889-7999
๑๔	นายอติวุฒิ ศรีทองกูร		091-8860611
๑๕	นายสุฤษดิ์ สันทองสังโยทิน	-	-
๑๖	นายวิริวิทย์ สันทานนท์		0844167790
๑๗	นายภูมิพัฒน์ กิจสินทรัพย์		093761054
๑๘	นายจิราญ โสณะเวโรจน์		0611407655
๑๙	นายณัฐวัฒน์ เพ็ญยศศักดิ์		1941310805
๒๐	นายพลิชฐ์ ศรีสวัสดิ์		091-677-5449
๒๑	นายธีรวัฒน์ โสณะเวโรจน์		095-3426784
๒๒	เด็กชายภูริวัชรณ์ ศรีประเสริฐรัตน์		075-553-1588

ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ตารางที่ ๑ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามโรงเรียน

โรงเรียน	จำนวน	ร้อยละ
โรงเรียนวัดสุทธิวราราม	๑๑	๕๒.๔
วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม	๑๐	๔๗.๖
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาที่โรงเรียนวัดสุทธิวราราม จำนวน ๑๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๒.๔ และศึกษาที่วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม จำนวน ๑๐ คน ร้อยละ ๔๗.๖ ตามลำดับ นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวรารามเป็นนักเรียนสายสามัญตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีความรู้พื้นฐานทั่วไป ส่วนนักเรียนวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมเป็นนักเรียนสายอาชีพ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ซึ่งมีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน

ตารางที่ ๒ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวน	ร้อยละ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๒	๙.๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๒	๙.๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๗	๓๓.๔
ปวช.	๘	๓๘.๑
ปวส.	๒	๙.๕
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาในระดับชั้น ปวช. จำนวน ๘ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๘.๑ รองลงมาคือระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๓.๔ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ และระดับชั้น ปวส. จำนวนเท่ากัน คือ ๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๓ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
๒,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ บาท	๑๕	๗๑.๔
๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท	๒	๙.๕
๕,๐๐๑ - ๗,๐๐๐ บาท	๔	๑๙.๐
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๗๑.๔ รองลงมาคือ รายได้ต่อเดือนระหว่าง ๕,๐๐๑ - ๗,๐๐๐ บาท จำนวน ๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๙.๐ และรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๓,๐๐๑ - ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการพักอาศัยของนักเรียน

การพักอาศัยของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
อยู่กับบิดาและมารดา	๑๔	๖๖.๗
อยู่กับมารดา	๓	๑๔.๓
อยู่กับญาติ	๔	๑๙.๐
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา จำนวน ๑๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๖๖.๗ รองลงมา คือ พักอาศัยอยู่กับญาติ จำนวน ๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๙.๐ และพักอยู่กับมารดา จำนวน ๓ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๔.๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๕ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามลักษณะที่อยู่อาศัยของนักเรียน

ลักษณะที่อยู่อาศัยของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
บ้านตนเอง	๑๓	๖๑.๙
บ้านเช่า	๕	๒๓.๘
หอพัก	๒	๙.๕
วัด	๑	๔.๘
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๕ พบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นบ้านตนเอง จำนวน ๑๓ คน คิดเป็น ร้อยละ ๖๑.๙ รองลงมา คือ บ้านเช่า จำนวน ๕ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๓.๘ หอพัก จำนวน ๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๕ และอื่นๆ คือ วัด จำนวน ๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๔.๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๖ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรม ในโรงเรียน/ชุมชน

ชมรมในโรงเรียน/ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ชมรมพุทธ	๖	๒๘.๖
ชมรมกีฬา	๓	๑๔.๓
อื่นๆ	๑๒	๕๗.๑
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๖ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมในโรงเรียน/ชุมชน คือ ชมรมภาษาเกาหลี ชมรมมายากล ชมรมรักซ์โลก ชมรมกลองยาว จำนวน ๑๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๗.๑ รองลงมา คือ ชมรมพุทธ จำนวน ๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๘.๖ และชมรมกีฬา จำนวน ๓ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๔.๓ ตามลำดับ นักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียนเป็นผู้มีความรู้ในการพัฒนาตนเองสมัครเป็นสมาชิกชมรมต่างๆที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ตารางที่ ๗ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์การเข้าค่าย

ประสบการณ์การเข้าค่ายฝึกอบรม	จำนวน	ร้อยละ
ค่ายพุทธบุตร	๖	๒๘.๖
ค่ายสิ่งแวดล้อม	๔	๑๙.๐
อื่นๆ	๑๑	๕๒.๔
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๗ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การเข้าค่ายฝึกอบรมอื่นๆ คือ ค่ายลูกเสือ ค่ายวิทยาศาสตร์ และค่ายจิตอาสา จำนวน ๑๑ คน คิดเป็น ร้อยละ ๕๒.๔ รองลงมา คือ ค่ายพุทธบุตร จำนวน ๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๘.๖ และค่ายสิ่งแวดล้อม จำนวน ๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๙.๐ ตามลำดับ สรุปว่านักเรียนทั้ง ๒ โรงเรียน เป็นผู้เคยผ่านการเข้าค่ายอบรม

มาแล้วทุกคน เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในการใช้เวลาว่างหาความรู้จากการเข้าอบรมในกิจกรรม
ค่ายต่างๆที่จัดขึ้นทั้งของภาครัฐและเอกชน

ตารางที่ ๘ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความสนใจต่อการเข้าร่วม
กิจกรรม

ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรม	จำนวน	ร้อยละ
กิจกรรมช่วยเหลือด้านสาธารณสุข	๘	๓๘.๑
กิจกรรมด้านศาสนา	๔	๑๙.๐
กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส	๗	๓๓.๓
อื่นๆ	๒	๙.๕
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๘ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ กิจกรรมช่วยเหลือด้านสาธารณสุข
ภัย จำนวน ๘ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๘.๑ รองลงมา คือ กิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส จำนวน ๗ คน
คิดเป็น ร้อยละ ๓๓.๓ กิจกรรมด้านศาสนา จำนวน ๔ คน คิดเป็น ร้อยละ ๑๙.๐ และอื่นๆ คือ ไม่มี
ความสนใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมใด จำนวน ๒ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๙ จำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามความถนัดส่วนตัว/บุคคล

ความถนัดส่วนตัว/บุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ศิลปะ (ดนตรี)	๗	๓๓.๓
กีฬา	๖	๒๘.๖
วิทยาศาสตร์	๔	๑๙.๐
อื่นๆ	๔	๑๙.๐
รวม	๒๑	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๙ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถนัดส่วนตัว/บุคคลด้านศิลปะ
(ดนตรี) จำนวน ๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมา คือ กีฬา จำนวน ๖ คน คิดเป็น ร้อยละ ๒๘.๖
วิทยาศาสตร์ และความถนัดอื่นๆ คือ คอมพิวเตอร์ และการประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ จำนวน ๔ คน คิด
เป็น ร้อยละ ๑๙.๐ ตามลำดับ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๙/วสย

๙ เมษายน ๒๕๖๓

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๕๐

เรื่อง ขออนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัยและเก็บข้อมูลเชิงลึกเพื่อทำวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม (ดร.อรพรรณ สิบประสงค์)

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารโครงการงานวิจัย จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นางสาวอรศิริ ไม้ทอง นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ภาควิชา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๒๔ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง
“รูปแบบกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสาธารณะ บนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนในเขต
กรุงเทพมหานคร” โดยจะใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth-interview) กับ key informants เป็นเครื่องมือในการ
ทำวิจัย ในการนี้ ขอขออนุญาตให้นักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม จำนวน ๓๐ คน เข้า
ร่วมโครงการวิจัยและเก็บข้อมูลเชิงลึก ระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ณ ชุมชน
อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัย

เพื่อการนี้ จึงเรียนมาขออนุญาตให้ นางสาวอรศิริ ไม้ทอง ได้ดำเนินการพานักเรียนเข้า
โครงการวิจัยและเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อกับข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และเพื่อประโยชน์
ทางวิชาการต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต และขอขอบคุณล่วงหน้า ณ โอกาสนี้

เรียนด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เม็กซิธูณา รักษาโณ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาควิชา

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๐-๐๖๕๐

<https://vcj.mju.ac.th>, E-mail: grad@vcj.mju.ac.th

ประสานงาน : นางสาวอรุณา พงษ์ไช้ โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐

นางสาวอรศิริ ไม้ทอง โทร. ๐๙๕-๙๗๖๕๓๕๙

ภาคผนวก ง

กำหนดการและภาพประกอบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ”
ณ บ้านเดิมพิทยาเวช อ.บางคนที จ.สมุทรสงคราม ระหว่างวันที่ ๕-๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑

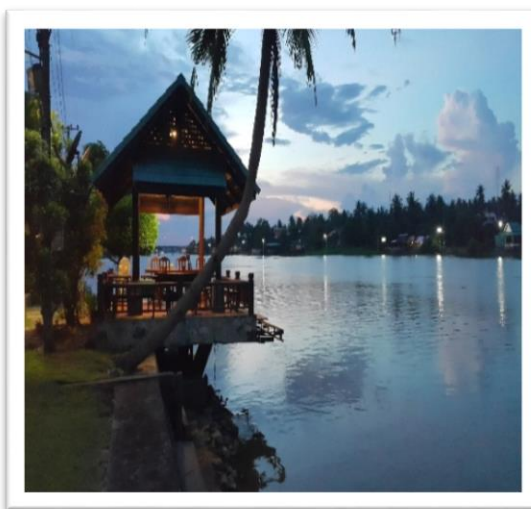
กำหนดการ

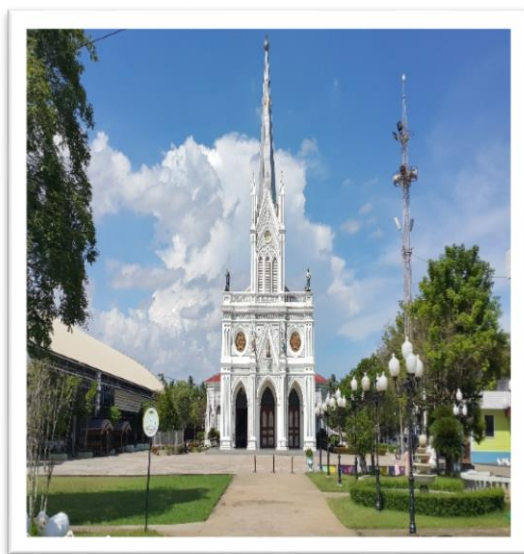
วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๑	
เวลา	กิจกรรม
๐๙.๐๐-๐๙.๓๐ น.	เดินทางถึงบ้านเดิมพิทยาเวช อ.บางคนที่ และให้นักเรียนเตรียมตัวก่อนพิธีเปิดค่ายเยาวชน
๐๙.๓๐-๑๑.๐๐ น.	-พิธีเปิดค่ายเยาวชน โดย พระราชปรีดิมนี, รศ.ดร. คณบดีคณะพุทธศาสตร์ -กิจกรรม Open mind (เปิดใจ) -ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดค่ายเยาวชน -ให้ความรู้เรื่องจิตสาธารณะ/การบูรณาการเชิงพุทธ -แนะนำพี่เลี้ยง และวิทยากร และที่พักตลอด ๓ วัน
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
๑๒.๓๐-๑๓.๐๐ น.	ออกเดินทางจากที่พัก
๑๓.๐๐ น.	ถึงบ้านผู้ใหญ่นบ้านหมู่ ๑
๑๓.๐๐-๑๔.๓๐ น.	กิจกรรม You Will Never Alone (คุณจะไม่โดดเดี่ยว) ไปเยี่ยมผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ และ คนชรา พร้อมพูดคุยให้กำลังใจ และมอบของเพื่อช่วยเหลือเบื้องต้น
๑๔.๓๐-๑๖.๓๐ น.	พานักเรียนไปดูสวนมะพร้าวครบวงจร ต้นน้ำปลายน้ำและระบบ logistic รวมถึงการนำมะพร้าวไปแปรรูปเพิ่มมูลค่าผลผลิต สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น
๑๖.๓๐-๑๗.๐๐ น.	เดินทางกลับถึงที่พัก และพักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๘.๐๐-๑๙.๐๐ น.	รับประทานอาหารเย็นร่วมกัน
๒๐.๐๐-๒๒.๐๐ น.	ถอดบทเรียนจากประสบการณ์ที่ผ่านมาของวันนี้ เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
๒๒.๐๐ น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๖๑	
เวลา	กิจกรรม
๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน
๐๘.๐๐-๐๘.๓๐ น.	ออกเดินทางจากที่พักถึงสวนมะพร้าวหนองไก่อแก้ว อ.ดำเนินสะดวก จ.สมุทรสงคราม
๐๘.๓๐-๙.๓๐ น.	กิจกรรม I Can Do (ฉันทำได้) ลงเก็บมะพร้าวเพื่อนำไปมอบให้กำลังใจแก่ หมอ พยาบาล คนไข้และญาติ
๑๐.๐๐-๑๐.๓๐ น.	นำหนังสือธรรมะไปแจก ณ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
๑๒.๐๐-๑๒.๓๐ น.	เดินทางไปโรงพยาบาลอัมพา
๑๒.๓๐-๑๔.๓๐ น.	ถึง รพ.อัมพา เพื่อนำมะพร้าวไปมอบเพื่อมอบกำลังใจแก่กัน และนำถุงมือ ๕,๐๐๐ ชิ้นมอบให้ รพ.อัมพา (โดยมีท่านผอ.รพ.เป็นตัวแทนรับ)
๑๔.๓๐-๑๕.๓๐ น.	พานักเรียนนั่งเรือชมวิถีชีวิตทางน้ำ แวะชมตลาดน้ำอัมพา เพื่อศึกษาวิถีชีวิตแบบไทย และมาขึ้นท่าเรือ ณ โบสถ์คริสต์ พร้อมเยี่ยมชมโบสถ์และฟังประวัติความเป็นมา
๑๕.๓๐-๑๖.๐๐ น.	ถึงที่พัก บ้านเต็มพิทยา
๑๖.๓๐-๑๘.๐๐ น.	ให้นักเรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบไทยที่เรียบง่าย โดยฝึกทำขนมโบราณ ได้แก่ ขนมใส่ไส้ ตั้งแต่การทำใบตอง การกวนแป้ง การห่อขนม การนึ่งขนม
๑๘.๐๐-๑๙.๓๐ น.	รับประทานอาหารเย็น และพักผ่อนตามอัธยาศัย
๑๙.๓๐-๒๒.๐๐ น.	พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม บรรยายให้ความรู้เรื่อง “การเสริมสร้างจิตสาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ” และพูดคุยถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมต่างๆ
๒๒.๐๐ น.	พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๑	
เวลา	กิจกรรม
๐๖.๓๐-๐๗.๐๐ น.	ทำบุญใส่บาตรพระที่พายเรือมารับบาตรริมแม่น้ำ
๐๗.๐๐-๐๘.๐๐ น.	รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน
๐๘.๓๐-๑๑.๐๐ น.	นักเรียนเข้าห้องประชุมเพื่อช่วยกันคิดสร้างสรรค์โครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม พร้อมเรียนรู้วิธีการเขียนโครงการเพื่อนำเสนอ
๑๑.๐๐-๑๒.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวันร่วมกัน
๑๒.๐๐-๑๓.๐๐ น.	กิจกรรมรณรงค์แห่งการพัฒนาตนเองพร้อมทำความดีด้วยหัวใจ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาพูดนำเสนอโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม กลุ่มละ ๑ โครงการ (จำนวน ๔ กลุ่ม)
๑๓.๐๐-๑๓.๓๐ น.	น.ส.อรศิริ ไม้ทอง ผู้วิจัย กล่าวรายงานสรุปกิจกรรมที่ทำตลอดโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ
๑๓.๓๐-๑๔.๐๐ น.	พระราชปรีดีทิว, ศ.ดร. อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประธานในพิธี กล่าวให้โอวาทแก่นักเรียน พร้อมมอบของที่ระลึกแก่ผู้มีอุปการะโครงการค่าย และมอบใบประกาศเกียรติบัตรให้นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ”
๑๔.๐๐-๑๕.๐๐ น.	พิธีปิดโครงการค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ”
๑๕.๓๐-๑๘.๐๐ น.	เดินทางถึงกรุงเทพโดยสวัสดิภาพ

ภาพประกอบกิจกรรมค่ายเยาวชนจิตสาธารณะ “ทำความดีด้วยหัวใจ”

ภาคผนวก จ

รายละเอียดโครงการจิตสาธารณะของนักเรียนและภาพประกอบกิจกรรม

รายละเอียดการพัฒนารูปแบบกิจกรรมโครงการจิตสาธารณะทั้ง ๔ กิจกรรม

๑. โครงการ: โซเดียมเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า

จากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมโครงการ “โซเดียมเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า” นักเรียนจากโรงเรียนวัดสุทธิวรารามได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง สังคหวัตถุ ๔ ประการ คือความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เสียสละเวลามาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ประพฤติในสิ่งที่เป็ประโยชน์ เสมอต้นเสมอปลายมีจิตใจหนักแน่น มุ่งมั่นทำกิจกรรม บูรณาการความรู้ร่วมกับหลักจิตสาธารณะสากล คือ หลักสิทธิมนุษยชนกับสิ่งแวดล้อม รู้ถึงสิทธิของตนเองที่จะมีชีวิตอยู่ในคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี มีสิทธิในการปกป้องรักษาและมีสิทธิในการรับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สร้างความสมดุลในระบบนิเวศน์ เพื่อให้คนในแต่ละรุ่นได้มีโอกาสใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเท่าเทียมกัน นำหลักการเรียนรู้ คือ เมื่อรับรู้ (Perception) ถึงปัญหาของสังคมจึงคิดหาทางเพื่อช่วยกันแก้ไขพร้อมที่จะศึกษาหาสิ่งใหม่ๆ ที่ทำแล้วเกิดคุณค่าต่อตนเองและสามารถตอบโจทย์ที่เป็นปัญหาของสังคมได้ โดยสร้างเครือข่ายทางสังคม คือ มีการประกาศรับสมัครนักเรียนในโรงเรียนที่มีความสนใจและมีจิตสำนึกสาธารณะที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พร้อมทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นและเต็มใจไปร่วมทำกิจกรรมเพื่อนำความสุขที่ยั่งยืนมาสู่ชุมชนทั้งในส่วนของมนุษย์และสัตว์ป่า และได้นำหลักวิถีไทย คือ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ที่เป็นวัฒนธรรมที่ดงามของชาวพุทธมาใช้ในการทำงาน การจัดกิจกรรมย่อมต้องเจออุปสรรค ยิ่งเมื่อนักเรียนได้เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมต่างๆ ก็ยิ่งต้องเจอกับปริมาณปัญหาที่เข้ามาเรื่อยๆ ขึ้นตามไปด้วย ต้องเจอแรงปะทะมากมายทั้งจากงานและจากผู้คน เหมือนต้นไม้ใหญ่ ยิ่งสูง ยิ่งต้องเจอลมแรง หรือบางครั้งอาจเจอพายุ หากลำต้นของต้นไม้ที่นั้นอาศัยความแข็งแรงเพียงอย่างเดียว ไม่ยอมโอนตัวเอนอ่อนผ่อนตามกระแสลมพายุ ก็อาจหักโค่นลงมาเสียหาย หรืออาจล้มตายได้ เช่นเดียวกันกับการทำกิจกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนจะต้องมีความยืดหยุ่น ปรับตามความเหมาะสม แต่ยังคงความแข็งแรงในตัวคือมีอุดมการณ์ที่ตั้งมั่นก็จะสามารถเติบโตสูงใหญ่ยิ่งขึ้นต่อไปได้ เป็นความแข็งแรง ที่มีความยืดหยุ่นอยู่ในตัว หรืออาจเรียกว่า “อ่อนโยนแต่ไม่อ่อนแอ แข็งแกร่งแต่ไม่แข็งกระด้าง” และมีความกตัญญูต่อการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด การทำกิจกรรมในครั้งที่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และใช้พื้นที่สาธารณะคือ หน่วยพิทักษ์ป่า จ.อุทัยธานี เป็นสถานที่ทำกิจกรรมเพื่อร่วมสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ กระตุ้นให้นักเรียนมีจิตสาธารณะ มีใจใฝ่รู้ รวมทั้งรู้สึกรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ถือเป็นกิจกรรมที่ให้ประโยชน์แก่สัตว์ป่า ในแง่ของการเพิ่มแหล่งน้ำและแหล่งอาหาร เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า

ภายหลังการสร้างโป่งเทียมของเหล่านักเรียนจิตสาธารณะ จะมีสัตว์ป่า อาทิ ช้าง ลิง เม่น เสือดำ กระตัง เก้ง กวางจำนวนมาก มากินโป่งเทียม ก็สร้างความประทับใจให้แก่เจ้าหน้าที่อุทยานฯ

ผู้พบเห็นและนักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างยิ่ง การเสียสละเวลาไปร่วมกิจกรรมครั้งนี้ สิ่งที่ได้กลับมาคือ ความสุขใจและความภูมิใจ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่วัดมูลค่าไม่ได้ แต่เป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นในใจของนักเรียนทุกคน เป็นการเปิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี การทำกิจกรรมช่วยทำให้ได้สัมผัสถึงความรู้สึกที่ซาบซึ้งกินใจ การทำดีไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ สิ่งหนึ่งที่เหล่านักเรียนจะได้กลับไป นอกเหนือจากการได้มีส่วนร่วมในสร้างป่าคือความรู้สึกดีๆ และความประทับใจจากการทำกิจกรรม

ชื่อสมาชิกผู้รับผิดชอบ

๑. นายศุภชาติ อุ่นเรือน
๒. นายยุทธศักดิ์ เจียรวงศ์วาน
๓. นายธิดิฐิ ศรียทองกูร
๔. นายธนดล อยู่รักษ์
๕. นายภูมิพัฒน์ กิจสินธพชัย
๖. นายภูริวัฒน์ ตริประเสริฐรัตน์

โรงเรียน: วัดสุทธาวาราม

หลักการและเหตุผล

ดินโป่ง คือ ดินที่มีรสเค็มและละเอียดซึ่งเกิดจากแร่ธาตุบางชนิด เป็นอาหารของสัตว์ป่าที่กินหญ้าบางชนิด หรือ โป่ง คือ บริเวณพื้นที่ซึ่งมีแร่ธาตุต่าง ๆ มารวมกัน อันเนื่องมาจากฝนตกหนัก และเกิดขบวนการชะล้างนำเอาแร่ธาตุที่จำเป็นของสัตว์ป่าออกจากดินทั่วไปรวมกันยังพื้นที่แห่งหนึ่ง แร่ธาตุเหล่านี้เป็นสิ่งที่สัตว์ป่า ไม่สามารถหาทดแทนได้จากพืช ซึ่งมีคาร์โบไฮเดรตเป็นส่วนประกอบใหญ่ ดังนั้นพื้นดินส่วนนี้จึงเป็นแหล่งแร่ธาตุ สำหรับสัตว์ป่าซึ่งกินพืชเป็นอาหาร เช่น กวาง เก้ง กระต่าย วัวแดง และช้างป่า เป็นต้น นอกจากนี้ โป่งยังเป็นแหล่งอาหารที่สัตว์ลงมากิน เพื่อช่วยในกระบวนการย่อยอาหาร อาจจะเป็นดิน หินหรือน้ำเป็นประจำ โดยที่บริเวณเหล่านี้จะมีแร่ธาตุและเกลือแร่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่าเป็นปริมาณ มาก และแหล่งอื่น ๆ มีน้อยกว่าหรือไม่มีเลย

ปัจจุบันพบว่า สัตว์ป่ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นแต่พื้นที่หากินของสัตว์ป่ามีจำนวนเท่าเดิม อาหารและ แร่ธาตุตามธรรมชาติไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้สัตว์ป่าออกมาหากินนอกพื้นที่ทำลายและกัดกินพืชไร่ของราษฎรจนกลายเป็นข้อพิพาทระหว่างคนกับสัตว์ โดยเฉพาะช้างป่า ส่งผลกระทบท่อราษฎรที่อยู่รอบแนวเขตป่าได้รับความเดือดร้อน และช้างมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อีกทั้งมีความเสี่ยงจากการถูกทำร้าย และภัยอื่นเมื่ออยู่นอกพื้นที่ป่า ถึงแม้เจ้าหน้าที่จะพยายามแก้ปัญหาด้วยการสร้างแนวกันชน และรั้วไฟฟ้า แต่ก็ไม่สามารถลดปัญหาได้

โป่งเทียมเป็นโป่งที่มนุษย์สร้างขึ้นส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นโป่งดิน โดยการขุดดินในบริเวณที่เลือกไว้ให้เป็นแอ่งแล้วนำเกลือสมุทรลงไปผสมกับดินบริเวณที่ขุดขึ้น เมื่อมีฝนตกหรือความชื้นจาก

น้ำค้างเกลือกก็ละลายทำให้ดินบริเวณนั้นเค็ม สัตว์ป่าชนิดต่าง ๆ ก็จะพากันมากินดินเหล่านี้ โดยบริเวณที่นิยมเลือกทำโป่งเทียม คือ

๑) บริเวณพื้นที่ที่เคยเป็น "ดินโป่ง" มาก่อน แต่ดินเริ่มเสื่อมความเค็มลง และยังมีสัตว์ปาลงมากินอยู่

๒) บริเวณพื้นที่ที่เป็น "โป่งร้าง" ซึ่งดินเสื่อมสภาพและไม่มีสัตว์ปาลงมากิน

๓) บริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายกับดินโป่งธรรมชาติ

๔) บริเวณพื้นที่ที่เป็นด่านสัตว์ หรือใกล้กับด่านสัตว์ที่สัตว์ต้องเดินผ่านเป็นประจำอยู่แล้ว

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่โป่ง สามารถใช้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม การใช้ประโยชน์ทางตรงพบได้ในสัตว์ป่าที่กินพืชเป็นอาหาร เช่น เก้ง กวาง ช้าง โดยสัตว์เหล่านี้จะกินดินจากโป่งดิน หรือตมน้ำจากโป่งน้ำเพื่อให้ร่างกายได้รับแร่ธาตุหรือสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกายได้ครบถ้วน ส่วนการใช้ประโยชน์ทางอ้อมก็คือสัตว์ที่กินสัตว์เป็นอาหาร (Carnivores) หรือผู้ล่า เช่น สิงโต เสือและหมาใน จะได้ประโยชน์จากโป่งในทางอ้อมโดยการใช้เป็นพื้นที่ในการชุมนุมโจมตีเหยื่อหรือล่าสัตว์กินพืชที่ลงมากินดินโป่ง ซึ่งการล่าเหยื่อจากบริเวณนี้เป็นคำตอบว่าเหตุใดผู้ล่าจึงไม่จำเป็นต้องกินดินโป่งก็สามารถได้รับแร่ธาตุที่จำเป็นต่อร่างกายได้ ซึ่งประโยชน์จากการกินต่อกันเป็นทอด ๆ นี้ทำให้เกิดการถ่ายทอดพลังงานในสิ่งมีชีวิต (Energy Flow) เกิดขึ้นในระบบนิเวศซึ่งส่งผลให้ระบบนิเวศเกิดความสมดุลอีกด้วย

ดังนั้นคณะผู้จัดทำจึงเห็นว่าโป่งเทียมมีความสำคัญต่อระบบนิเวศของสัตว์ป่าทางธรรมชาติ รวมถึงการใช้ชีวิตร่วมกันของสัตว์ป่าและผู้คนที่ยาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่รอยต่อระหว่างเขตอุทยานและพื้นที่ทำมาหากิน เกิดการพึ่งพากันระหว่างมนุษย์ สัตว์ป่า และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ธรรมชาติให้แก่เยาวชนและกลุ่มบุคคลที่สนใจได้นำไปเป็นแบบอย่างสืบต่อไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มพื้นที่แหล่งสารอาหารให้กับสัตว์ป่า
๒. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้แก่เยาวชน
๓. เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนมีจิตสาธารณะ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ: นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน ๓๕ คน

เชิงคุณภาพ: เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในด้านนิเวศวิทยาทางธรรมชาติและเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะพร้อมทำงานเพื่อส่วนรวม

วิธีการดำเนินงาน

๑. วางแผนการดำเนินงาน

๒. ประสานงานกับสถานที่จัดทำโครงการ

๓. รวบรวมจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีความสนใจไปทำกิจกรรม

๔. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้

๕. ประเมินและสรุปผล

งบประมาณที่ใช้: ๒๕,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๑ รายละเอียดของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ “โซเดียมเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า”

รายการ	รายละเอียด	งบประมาณ
๑) ค่ารถ	๒,๐๐๐ x ๒ คัน x ๒ วัน	๘,๐๐๐
๒) ค่าน้ำมันรถ	๑,๕๐๐ x ๒ คัน x ๒ วัน	๖,๐๐๐
๓) ค่าอุปกรณ์		๒,๒๕๐
๓.๑) เกลือ/แร่ธาตุอาหารสำหรับสัตว์/ไคแคลเซียมฟอสเฟต	๑,๒๕๐บาท	
๓.๒) ถังพลาสติก	๑,๐๐๐บาท	
๔) ค่าอาหาร	๒๕ คน x ๕๐ บาท x ๕ มื้อ	๖,๒๕๐
๕) ค่าประกันอุบัติเหตุ	๑๐๐ x ๒๕	๒,๕๐๐
(สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน)		๒๕,๐๐๐

การวัดผลและประเมินผล: จัดทำแบบก่อนและหลังลงมือทำเพื่อนำไปสรุปผล

อาจารย์ประจำโครงการ:

๑. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม

๒. พระสมุห์เกรียงศักดิ์ สิริสกุโก วัดสุทธิวาราม

๓. นายวีระชัย โกศล อาจารย์ที่ปรึกษาโรงเรียนวัดสุทธิวาราม

๔. คุณศิริกัญญา รุ่งศิริทรัพย์ นายกสมาคมผู้ปกครองโรงเรียนวัดสุทธิวาราม

สถานที่: - ชุมชนกระเหรียงภูเมื่อน ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

- หน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์ อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

- ศูนย์พัฒนาราชภูมบนพื้นที่สูงแก่นมะกรูด ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

- ชุมชนบ้านเขาเขียว ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โทร.๐๖๑๒๐๘๑๑๐

๒. โครงการ: ทะเลสวยด้วยมือเรา

จากกิจกรรมในโครงการ “ทะเลสวยด้วยมือเรา” นักเรียนจากโรงเรียนวัดสุทธิวรารามได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องสังคหวัตถุ ๔ ประการ สัมปยุตธรรม ๗ ประการ และความเมตตา กรุณา เป็นแนวทางในการทำกิจกรรม และบูรณาการร่วมกับหลักการเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ หลักเครือข่ายทางสังคม และหลักวิถีไทยคือ ความอ่อนน้อมถ่อมตนในการทำกิจกรรมจิตสาธารณะร่วมกับผู้อื่นและความกตัญญูทวนเวียนต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เนื่องด้วยปัญหาขยะใต้ทะเลมีจำนวนมาก อีกทั้งเรื่องเรือประมงก็มีส่วนที่ทำให้ปะการังตาย นักเรียนจึงคิดที่จะช่วยกันฟื้นฟูธรรมชาติของแหล่งปะการัง และคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับท้องทะเลไทย ทำให้ระบบนิเวศมีความสมดุลดังเดิม กิจกรรมจิตสาธารณะช่วยปลูกฝังจิตสำนึกรักษ์ในสิ่งแวดล้อม เกิดความสามัคคีจากการเข้าร่วมกิจกรรม จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดี และได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำงานจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเพิ่มขึ้น การลงพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่สนุกสนานคู่ไปกับการได้คิดวิเคราะห์ถึงปัญหาเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้เรื่องใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เช่น ได้เรียนรู้วิธีปลูกปะการังเพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์กลับสู่ธรรมชาติ เพราะการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้ไม่เคยถูกปิดกั้นด้วยเรื่องสถานที่ ทำให้นักเรียนได้รับความสุขจากการเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ อีกทั้งเกิดแรงจูงใจในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมต่อไป

การเข้าร่วมกิจกรรมจิตสาธารณะครั้งนี้ยังสอนให้นักเรียนมีความอ่อนน้อมถ่อมตน แม้จะอยู่ในฐานะผู้ให้ก็ไม่ถือตนว่าเหนือกว่า และยังต้องขอบคุณคนที่เราช่วยเหลือเพราะเขาเปิดโอกาสให้เราได้รับรู้ความสุขที่เกิดจากการให้ที่แท้จริง การได้ทำกิจกรรมจิตสาธารณะช่วยเปลี่ยนทัศนคติในหลายๆด้าน เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่เราควรดูแลรักษาไม่ทำลายหรือเบียดเบียนกัน เพื่อคนรุ่นหลังจะได้มีโอกาสรับประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน นอกจากนี้นักเรียนยังได้เรียนรู้ว่าคุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะที่แท้จริงนั้น คือ บุคคลผู้ที่มีความคิดเป็นอิสระในการเลือกที่จะทำหรือไม่ทำ(ตามความถนัด/ความสนใจ) มีความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งมีการกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคล/กลุ่มบุคคล/สังคมส่วนรวม โดยไม่หวังรางวัล หรือผลตอบแทนเป็นเงินทอง และไม่ใช้ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ ในภาวะของจิตใจของผู้มีจิตสาธารณะนั้น ต้องมีความรักความปรารถนาดีคิดที่จะให้ ที่สำคัญคือมีความรู้จักตนเอง รู้จักหน้าที่ และมีจิตใจที่พร้อมจะทำความดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เสมอ จึงเป็นจิตที่เปี่ยมด้วย “บุญ” คือความสงบเย็น และมีพลังแห่งความดี และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องทำอย่างต่อเนื่อง ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค และความล้มเหลว รวมถึงอดทนที่จะรอเห็นผล การทำงานจิตสาธารณะจึงต้องทำด้วยจิตที่มีความเมตตากรุณา และไม่หวังผลตอบแทน ความดีนี้ทำให้จิตใจอิ่มเอิบเบิกบาน แม้ไม่มีใครเห็นก็ตาม ดังนั้นจึงควรทำความดีทุกครั้งที่มีโอกาส อย่างกลัว และอย่าอาย และความภูมิใจก็จะเกิดขึ้นกับเรา

ชื่อสมาชิกผู้รับผิดชอบ

๑. นายจิรายุ โลหะเวโรจน์
๒. นายธีรต์ม โลหะเวโรจน์
๓. นายวชิรวิทย์ ส่งทานินทร์
๔. นายอนวัช หอมหวาน
๕. นายณัฐวัฒน์ เพิ่มต่อศักดิ์
๖. นายพลิชฐ์ ศรีสวัสดิ์

โรงเรียน: วัดสุทธิวราราม

หลักการและเหตุผล

กิจกรรมปลูกปะการัง อนุรักษ์ปะการัง สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อตอบสนองสังคม จากคำถามว่า “ทำไมเราต้องปลูกปะการัง?”

จากปรากฏการณ์ เอลนีโญ ทำให้อุณหภูมิของโลกและน้ำทะเลสูงขึ้น จนทำให้ปะการังและสิ่งมีชีวิตบริเวณแนวปะการัง เปลี่ยนจากสีต่าง ๆ เป็นสีขาวและค่อย ๆ ตายไป ซึ่งจากการสำรวจ ระบบนิเวศแนวปะการัง บริเวณหลายแห่งทั่วประเทศ เมื่อช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ปรากฏว่ามีการฟอกขาวถึง ๙๐ % และเมื่อเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ อุณหภูมิของน้ำทะเลลดลงทำให้ปะการังและสิ่งมีชีวิต เริ่มฟื้นฟูและมีสีสั่นขึ้น ประมาณ ๒๐ % จึงจำเป็นต้องอนุรักษ์พันธุ์ปะการัง สร้างแนวปะการังให้เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ทะเล และให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวในเรื่องการอนุรักษ์ และฟื้นฟูท้องทะเล ให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดสวยงาม เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ดังนั้น เราจึงมีความต้องการอนุรักษ์ปะการังและทรัพยากรทางทะเลไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา ได้รับความรู้และเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรใต้ท้องทะเลของไทย

กิจกรรมอนุรักษ์ปะการัง เป็นกิจกรรมที่เน้นการปลูกจิตสำนึกให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รู้จักการอนุรักษ์เพื่อรักษาสมดุลใต้ท้องทะเล การอนุรักษ์และฟื้นฟูปะการังเป็นมาตรการสำคัญที่จะทำให้ทรัพยากรแนวปะการังของประเทศสามารถดำรงสภาพความสมบูรณ์อยู่ได้ แนวปะการังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศอย่างมาก เนื่องจากเป็นทั้งแหล่งอนุบาล รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตใต้น้ำ นอกจากนี้ยังเป็นเขตกำบังคลื่นลมช่วยป้องกันอันตรายต่อชายฝั่งได้อย่างดีอีกด้วย กิจกรรมการปลูกปะการัง ช่วยทำให้แนวปะการังในหลายพื้นที่สามารถแตกหน่อได้เองตามธรรมชาติ หากไม่มีสิ่งรบกวน ปะการังก็สามารถแตกหน่อเจริญเติบโตแพร่ขยายในพื้นที่นั้นได้ สร้างความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบนิเวศทางทะเล เพื่อให้สิ่งมีชีวิตต่างๆในทะเลได้เจริญเติบโตอย่างสมดุลเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวนำความสุขและความเจริญมาสู่ชุมชน ดังนั้นผู้จัดทำจึงเล็งเห็นถึง

ความสำคัญของระบบนิเวศทางทะเล จึงได้เชิญชวนเยาวชนจิตอาสาเข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูปะการังในโครงการ “ทะเลสวยด้วยมือเรา” เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อเพิ่มพื้นที่แหล่งที่อยู่อาศัยให้กับสัตว์น้ำ
๒. เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติให้แก่เยาวชน
๓. เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนมีจิตสาธารณะ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ: นักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวารามจำนวน ๒๕ คน

เชิงคุณภาพ: เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในด้านระบบนิเวศทางทะเลและเป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะเต็มใจเข้าร่วมกิจกรรม

วิธีการดำเนินงาน

๑. วางแผนการดำเนินงาน
๒. ประสานงานกับสถานที่จัดทำโครงการ
๓. รวบรวมจำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวารามที่มีความสนใจไปทำกิจกรรม
๔. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้
๕. ประเมินและสรุปผล

งบประมาณที่ใช้: ๒๔,๙๙๐ บาท

ตารางที่ ๒ รายละเอียดของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ “ทะเลสวยด้วยมือเรา”

รายการ	รายละเอียด	งบประมาณ
๑) รถตู้+น้ำมันเชื้อเพลิง	๓,๘๐๐ x ๒ คัน	๗,๖๐๐
๒) ค่าทางด่วน	๑๗๐ x ๒ คัน	๖๔๐
๓) ค่าตอบแทนวิทยากร		๑,๐๐๐
๔) ค่าอุปกรณ์แปลงปลูกปะการัง	๑,๐๔๐ x ๕	๕,๒๕๐
๕) ค่าเรือ/ค่าหน้ากาดำน้ำ	๓๐๐ x ๒๕ คน	๗,๕๐๐
๖) ค่าอาหาร	๒๕ คน x ๕๐ บาท x ๒ มื้อ	๒,๕๐๐
๗) ค่าประกันอุบัติเหตุ	๒๐ x ๒๕	๕๐๐
(สองหมื่นสี่พันเก้าร้อยเก้าสิบบาทถ้วน)		๒๔,๙๙๐

การวัดผลและประเมินผล: จัดทำแบบสอบถามก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อนำไปสรุปและวิเคราะห์ผล

อาจารย์ประจำโครงการ:

๑. พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. เจ้าอาวาสวัดสุทธิวาราม
๒. พระสมุห์เกียงศักดิ์ สิริสโก วัดสุทธิวาราม
๓. นายวีระชัย โกศล อาจารย์โรงเรียนวัดสุทธิวาราม
๔. คุณศิริกัญญา รุ่งศิริทรัพย์ นายกสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนวัดสุทธิวาราม

สถานที่: - เกาะขาม(ฐานทัพเรือสัตหีบ) อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

๓. ชื่อโครงการ: สื่ออาสา สร้างสติ

จากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมในโครงการ “สื่ออาสา สร้างสติ” นักเรียนจากวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง สังคหวัตถุ ๔ ประการ สปัจริสธรรม ๗ ประการเพื่อต่อยอดสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องจิตสาธารณะอย่างถูกต้อง โดยนำหลักธรรมเรื่องสติ คือความระลึกได้ ไม่พลั้งเผลอ ช่วยป้องกันความเสียหายในเบื้องต้น หรืออาจเรียกว่าความไม่ประมาทเป็นหัวใจสำคัญของการผลิตสื่อ และบูรณาการความรู้ร่วมกับหลักสากลคือหลักการเรียนรู้ หลักเครือข่ายทางสังคม และหลักวิถีไทยคือความอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อสร้างจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะเชิงพุทธบูรณาการ ตามวัตถุประสงค์คือเพื่อร่วมกันดูแลสังคมให้เกิดความปลอดภัย โดยนำความรู้ความสามารถที่ตนเองถนัดและสนใจ คือ เรื่องการผลิตสื่อ เพื่อรณรงค์ให้คนมีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน สร้างความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ไม่ละเมิดผู้อื่น มีความรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง การทำกิจกรรมในครั้งนี้ได้ฝึกให้นักเรียนทำงานร่วมกับเครือข่ายทางภาครัฐ คือ การประสานงานกับโรงเรียนเพื่อนำนักเรียนที่สนใจไปทำกิจกรรมจิตสาธารณะ และในเครือข่ายภาคเอกชนคืออู่รถเมล์ทั้ง ๒ สาย เป็นการเปิดมุมมองความคิดให้กว้างขึ้นเมื่อต้องเจอกับปัญหาและอุปสรรค ก็สามารถแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ด้วยดี การลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมที่อู่รถเมล์ทั้ง ๒ วัน ทำให้เห็นถึงความมุ่งมั่นทำงานจากใจจริงของนักเรียน และความสามัคคีกันเพราะจำนวนนักเรียนผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีจำนวนมากโดยมีนักเรียนจากโรงเรียนเบญญาพัฒน์ ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมาเข้าร่วมทำกิจกรรมในครั้งนี้ด้วยซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งจำนวนผู้เสพสื่อคือผู้ใช้บริการรถเมล์โดยสารประจำทางต่อวันมีจำนวนมาก กิจกรรมจิตสาธารณะครั้งนี้จึงสร้างประโยชน์และคุณูปการต่อสังคมได้เป็นอย่างมาก

ชื่อสมาชิกผู้รับผิดชอบ

๑. นายธนกรณ ผ่องใส
๒. นายเกียรติศักดิ์ ศรีสวัสดิ์
๓. นายสุเมธ แซ่ตัน
๔. นายบุญฤทธิ์ ผลศรี
๕. นายณัฐภูมิ สันติสกุลวงศ์

โรงเรียน: วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

หลักการและเหตุผล

สื่อ คือสิ่งที่ใช้ติดต่อเชื่อมโยงถึงกัน หรือเป็นการถ่ายทอดข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้สึก และทัศนคติ หรือทักษะความรู้ของผู้ที่ต้องการถ่ายทอดไปยังผู้รับข่าวสาร โดยผ่านเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่ทันสมัย สื่อจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็น ซึ่งต้องมีความน่าเชื่อถือทั้งเนื้อหาและความคิดเชิงสร้างสรรค์

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ สติ หมายถึง ความระลึกได้ รู้ตัว และไม่พลั้งเผลอ เป็นธรรมที่มีอุปการะมากช่วยป้องกันความเสียหายในเบื้องต้นได้ ดังนั้นการใช้สื่อธรรมะเชิงสร้างสรรค์เพื่อรณรงค์ให้คนในสังคมใช้สติในการดำเนินชีวิตจึงมีความจำเป็นและสำคัญ เพราะในปัจจุบันพบว่าผู้คนที่ใช้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางนั้นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีความเร่งรีบต้องทำงานแข่งกับเวลาเนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น อาจละเลยขาดความใส่ใจในเรื่องความปลอดภัยของทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะรถเมล์โดยสารประจำทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและประหยัดค่าใช้จ่าย เรื่องความปลอดภัยจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพื่อป้องกันความเสียหายทางด้านทรัพย์สิน หรือทางด้านร่างกาย ดังนั้นสื่ออาสารณรงค์ด้านความปลอดภัย ที่ผลิตขึ้นมาจึงมีลักษณะแนวทางในการเตือนภัยต่างๆ และเพื่อสร้าง “สติ” ช่วยป้องกันและลดอุบัติเหตุต่างๆ กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในการใช้รถเมล์โดยสารประจำทางอย่างระมัดระวัง หรือเพื่อไม่ให้ตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ทั้งยังป้องกันอันตรายต่างๆ และป้องกันการสูญเสียของทรัพย์สินมีค่า เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในสังคม การรณรงค์ให้คนมีสติในการดำรงชีวิตประจำวันจึงอาจช่วยลดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินได้ กิจกรรมสื่ออาสาสร้างสติเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยสร้างจิตสาธารณะแก่เยาวชนโดยใช้พื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างให้นักเรียนได้ลงปฏิบัติกิจกรรม เกิดแรงกระตุ้นนำพลังที่มีในตัวของคนเยาวชนคิดสร้างสรรค์โครงการที่เป็นประโยชน์ เปิดโลกทัศน์ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เสียสละตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ดังนั้นคณะผู้จัดทำจึงเห็นว่าสื่ออาสา สร้างสติ มีความสำคัญและจำเป็นต่อผู้ให้บริการรถเมล์โดยสารประจำทาง ทั้งยังเป็นสิ่งเตือนใจเพื่อไม่ให้เกิดการสูญเสียหรือเกิดอุบัติเหตุและเป็นแนวทางในการวางระเบียบปฏิบัติทางสังคมช่วยสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้ให้บริการ เช่น เยาวชนและประชาชนทั่วไป จึงได้ร่วมกันผลิตสื่อในรูปแบบสติ๊กเกอร์ เพื่อนำไปติดตามจุดที่เหมาะสมเพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น และเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนในสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อส่งเสริมให้มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน
๒. เพื่อสร้างจิตสำนึกของเยาวชนในด้านการเสียสละกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
๓. เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนมีจิตสาธารณะ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

นักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม จำนวน ๑๐ คน

นักเรียนโรงเรียนโรงเรียนเบญญาพัฒน์ จำนวน ๑๕ คน

เชิงคุณภาพ

เป็นนักเรียนที่มีจิตสาธารณะและมีความสนใจในเรื่องการใช้สื่อ

วิธีดำเนินงาน

๑. ประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการทำสื่อ

๒. วางแผนดำเนินงาน

๓. ประสานงานกับสถานที่เพื่อจัดกิจกรรม

๔. ประชาสัมพันธ์

๕. ดำเนินงาน

๖. ประเมินผล

งบประมาณที่ใช้: ๗,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๓ รายละเอียดของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ “สื่ออาสา สร้างสติ”

รายการ	รายละเอียด	งบประมาณ
๑) ค่ารถ		๒๖๔
๑.๑) ใช้บริการวินมอเตอร์ไซด์	๒๐ x ๒ คัน x ๔ วัน	
๑.๒) ใช้บริการรถเมล์	๑๖ x ๔ เที่ยว	
๒) ค่าอาหาร		๑,๖๙๕
๒.๑) ตอนไปประสานงาน	๓๕ x ๒ มื้อ	
๒.๒) ตอนไปถ่ายวิดีโอ	๓๕ x ๓ คน	
๒.๓) ลงทำกิจกรรมวันที่ ๒๗ มิ.ย. ๖๑	๔๐ x ๑๖ คน	
๒.๔) ลงทำกิจกรรมวันที่ ๗ ก.ค. ๖๑	๔๐ x ๒๒ คน	
๓) ค่าผลิตสติ๊กเกอร์	ตารางเมตรละ ๕๐๐ x ๑๐ ตรม.	๕,๐๐๐
๔) อื่นๆ		๔๑
(เจ็ดพันบาทถ้วน)		๗,๐๐๐

การวัดผล/ประเมินผล

การวัดผลด้วยวิธี การวัดผลประเมินใช้การลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ทำในรูปแบบเป็นคลิปวิดีโอก่อนและหลังการติดสติ๊กเกอร์ เพื่อสรุปผล

อาจารย์ประจำโครงการ

๑. อาจารย์ณัฐภูมิ มูลศาสตร์ อาจารย์ที่ปรึกษา

๒. อาจารย์ศิรินาถ บุญเรืองทวีเกษม อาจารย์ที่ปรึกษา

สถานที่ติดต่อ:

อุปอ.๘๔ ๑๖/๙ หมู่ ๔ ตำบลอ้อมใหม่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม และ อุปอ.

๕๓๙ ซอยเพชรเกษม ๙๙ ตำบลอ้อมน้อย อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม

๔. โครงการ: ร้อยรักสุขภาพด้วยหนังยาง

จากการพัฒนารูปแบบกิจกรรมในโครงการ “ร้อยรักสุขภาพด้วยหนังยาง” นักเรียนจากวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษมได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่อง สังคหวัตถุ ๔ ประการ สปัจริยธรรม ๗ ประการ บูรณาการความรู้ร่วมกับหลักการเรียนรู้เพื่อให้ผู้สูงอายุหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพกายและใจไปพร้อมกัน และยึดหลักวิถีไทยในการทำกิจกรรม คือ ความอ่อนน้อมถ่อมตนร่วมทำกิจกรรมจิตสาธารณะมอบความสุขให้แก่ผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุทุกคนในบ้านพักคนชราได้รับความรักอย่างใกล้ชิดเหมือนเป็นลูกหลาน สามารถสร้างความอบอุ่นให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม การลงพื้นที่ทำกิจกรรมครั้งนี้เพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุจากการใช้อุปกรณ์หนังยางที่สามารถทำเองได้และมีราคาไม่สูง โดยนักเรียนเข้าไปสร้างความรู้พื้นฐานด้านความคิด การตระหนักถึงคุณค่าที่มีในตัวเอง โดยยึดแนวทางการทำกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑) สร้างความหวังให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองยังมีคุณค่า โดยการเข้าไปพูดคุยให้กำลังใจ

๒) นำอุปกรณ์หนังยางที่ร้อยด้วยความรักและความใส่ใจไปมอบให้แก่ผู้สูงอายุและแนะนำวิธีการใช้อุปกรณ์เพื่อช่วยดูแลสุขภาพ ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ และทำกิจกรรมบันเทิงต่างๆ

จากการทำกิจกรรมเห็นผลชัดเจนว่านักเรียนสามารถสร้างความสุขให้เกิดขึ้นแก่ผู้สูงอายุ และปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจโดยให้ความรักและความเอาใจใส่แก่ผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ไม่แสดงอาการรังเกียจหรือดูถูก มีกิริยามารยาทที่อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดี ทำให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าของตนเอง มีกำลังใจ และยังได้รับความรู้ในการดูแลสุขภาพในเบื้องต้นจากการสาธิตการใช้อุปกรณ์หนังยางที่ได้รับความอนุเคราะห์จากสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนวัดสุทธิวราราม มอบอุปกรณ์หนังยางให้ ๑๐๐ ชิ้น กิจกรรมครั้งนี้ทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัว และการดูแลผู้สูงอายุให้มีสุขภาพกายและใจที่ดีว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ การให้กำลังใจด้วยคำพูดหรือด้วยอาการท่าทางที่แสดงออก คือการมีจิตสาธารณะที่สร้างได้โดยไม่ต้องเสียเงินทอง สิ่งนี้นักเรียนทุกคนได้รับกลับคืนมา คือ รอยยิ้ม เสียงหัวเราะ และแววตาที่กลับมีความหวังขึ้นมาอีกครั้งหนึ่งของผู้สูงอายุ

ทำให้นักเรียนทุกคนเกิดความสุข และประทับใจอย่างยิ่ง สิ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจไม่ใช่ได้มาด้วยวัตถุ สิ่งของราคาแพงเสมอไป บางสิ่งมีคุณค่าต่อจิตใจมากกว่า คือการได้ช่วยเหลือ ได้แบ่งปัน ได้รับรู้ถึง ปัญหาและแสดงออกด้วยความเข้าใจและเห็นใจซึ่งกันและกัน คือพลังบวกที่เกิดขึ้นในระหว่างทำ กิจกรรมจิตสาธารณะบนพื้นที่สาธารณะในครั้งนี้

ชื่อสมาชิกผู้รับผิดชอบ

๑. นาย พิรภพ ไพบูลย์
๒. นาย พรเทพ ภูลายเรียบ
๓. นาย ชัชนันท์ กำศิปปชัย
๔. นาย ภูษณ เรืองระยับ
๕. นาย ณัฐวุฒิ ประสานเสียง

โรงเรียน: วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

หลักการและเหตุผล

เนื่องด้วย จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นรวมถึงปัญหาสุขภาพในด้านต่างๆ เช่น อาการ ปวดข้อ ปวดหลัง ปวดเข่า เป็นต้น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความท้อแท้หมดกำลังใจในการดำเนินชีวิต จึง เป็นที่มาของการทำโครงการเพื่อสร้างความสุขแก่ผู้สูงอายุ เพราะเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุทุกคน จำเป็นต้องเอาใจใส่ดูแลตนเองให้มากขึ้น ไม่ใช่แต่ตัวผู้สูงอายุเองเท่านั้น ลูกหลานก็ต้องเอาใจใส่ดูแล ผู้สูงอายุเป็นอย่างดีด้วยเช่นกัน ส่วนใหญ่ไม่ว่าตัวผู้สูงอายุหรือลูกหลานจะสนใจเฉพาะความเป็นอยู่ ทัวไปหรือดูแลสุขภาพกายของผู้สูงอายุเท่านั้น ไม่ค่อยสนใจเกี่ยวกับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ การที่จะ ให้ผู้สูงอายุมีความสุขจิตดี ต้องพิจารณาว่า “ทำอย่างไรที่จะให้ผู้สูงอายุมีความสุขในการดำเนินชีวิตใน แต่ละวัน” บางคนคิดว่าเป็นเรื่องยาก เพราะคนเรามักคิดว่า ความสุขเป็นสิ่งที่หายาก และพยายามทุก วิถีทางที่จะหาความสุขให้ตนเอง บ้างก็ประสบความสำเร็จ บ้างก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะยังหา ความสุขที่ต้องการไม่พบ ที่เป็นเช่นนี้เพราะไม่รู้ว่าคุณค่าความสุขที่แท้จริงในชีวิตของตนนั้นอยู่ที่ไหน และมุ่ง แสวงหาความสุขจากภายนอกตัวเอง โดยไม่มองว่าความสุขนั้นอยู่ภายในตนเองและรอบๆ ตนเอง และไม่ใช่เรื่องยากเท่าใดนักที่จะทำให้ตนเองและคนรอบข้างมีความสุข เพียงแต่ผู้สูงอายุและลูกหลาน จำเป็นต้องเริ่มต้นที่จะสร้างความสุขให้กันและกันก่อน

ดังนั้น การสร้างความสุขให้แก่ผู้สูงอายุจึงควรเริ่มต้นด้วยการหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพกาย ให้มีความแข็งแรง โดยการออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ โดยใช้อุปกรณ์ที่มีราคาไม่แพงและมีอยู่ ใกล้ตัวเรา คือ หนังสติ๊ก มาดัดแปลงเป็นเครื่องออกกำลังกายแบบง่ายๆแต่สร้างทั้งความสุขและ รอยยิ้มให้แก่ผู้สูงอายุ และยังทำให้มีสุขภาพกายที่แข็งแรง โดยมีท่าทางประกอบการใช้อุปกรณ์หนังสติ๊ก เพื่อช่วยแก้ปัญหาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ช่วยให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความสุขกับการได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตกัน จาก

หลักการและเหตุผลดังกล่าวเห็นได้ว่าวิธีการสร้างความสุขในผู้สูงอายุไม่ใช่เป็นสิ่งที่ยาก เพียงแต่ผู้สูงอายุต้องเริ่มที่จะทำตนเองให้มีความสุข ลูกหลาน ญาติพี่น้อง และผู้ดูแลผู้สูงอายุหันกลับมาสร้างความสุขให้ผู้สูงอายุ เท่านั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้ทุกคนในครอบครัวมีความสุข ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา โดยเฉพาะผู้สูงอายุ

ดังนั้นคณะผู้จัดทำจึงเห็นว่าการออกกำลังกายด้วยอุปกรณ์หนึ่งยางมีความสำคัญต่อการสร้างสุขภาวะให้เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ทั้งยังช่วยให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนเพื่อเป็นการมอบความสุขแบ่งปันสิ่งดีๆแก่กัน ทำให้สังคมน่าอยู่ และช่วยสร้างจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนคือ เกิดการเรียนรู้ที่จะดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน และปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ ให้เกิดขึ้นแก่เยาวชนผู้เป็นกำลังสำคัญของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสร้างกำลังใจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างเยาวชนและผู้สูงอายุให้หันมาดูแลสุขภาพของตนเองและใส่ใจดูแลซึ่งกันและกัน
๒. เพื่อสร้างจิตสำนึกในด้านการเอาใจใส่ แบ่งปัน ช่วยเหลือให้เกิดขึ้นกับเยาวชน
๓. เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เยาวชนมีจิตสาธารณะ

เป้าหมาย

เชิงปริมาณ: นักเรียนของวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการจำนวน ๒๕ คน

เชิงคุณภาพ: เป็นนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องสุขภาพและมีจิตสาธารณะ

วิธีการดำเนินงาน

- ๑.วางแผนการดำเนินงาน
- ๒.ประสานงานกับสถานที่จัดทำโครงการ
- ๓.รวบรวมจำนวนนักเรียนที่มีความสนใจไปทำกิจกรรม
- ๔.ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้
- ๕.ประเมินและสรุปผล

งบประมาณที่ใช้: ๑๐,๓๐๐ บาท

ตารางที่ ๔ รายละเอียดของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินโครงการ “ร้อยรักสุขภาพด้วยหนึ่งยาง”

รายการ	รายละเอียด	งบประมาณ
๑) มอบเงินเพื่อช่วยเหลือมูลนิธิ		๕,๐๐๐
๒) มอบเงินแก่คนชรา ๑๒๐ คน	๑๒๐ (๔๐)	๔,๘๐๐
๓) ค่าอุปกรณ์หนึ่งยาง		๒,๐๐๐
(หนึ่งหมื่นหนึ่งพันแปดร้อยบาทถ้วน)		๑๑,๘๐๐

***หมายเหตุ** ค่าอุปกรณ์หนึ่งยางได้รับการอนุเคราะห์จาก คุณศิริกัญญา รุ่งศิริทรัพย์ (นายกสมาคมผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดสุทธิวาราม บริจาคเพื่อสนับสนุนกิจกรรมนี้

การวัดผลและประเมินผล:

จัดทำคลิปสัมภาษณ์ก่อนและหลังการทำกิจกรรม

อาจารย์ประจำโครงการ:

อ.สมพงษ์ มั่นทะจิตร อาจารย์ที่ปรึกษา

สถานที่:

บ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ ๓๕/๒๖ ม.๑ ซอยร่วมสุข ถ.ติวานนท์ ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.ปทุมธานี

สรุปผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมโครงการจิตสาธารณะทั้ง ๔ กิจกรรม

โครงการที่ ๑ โซเดียมเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า โรงเรียนวัดสุทธิวาราม

กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การสร้างโปงเทียมให้สัตว์ป่า ด้วยการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวัดสุทธิวาราม สมาคมผู้ปกครองและครู และชุมชนกระเหรี่ยงภูเหม็น หน่วยพิทักษ์ป่าไซเบอร์ ศูนย์พัฒนาราชภูรบนพื้นที่สูงแก่นมะกรูด ชุมชนบ้านเขาเขียว จังหวัดอุทัยธานี โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องความสมดุลของระบบนิเวศวิทยา การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์และสัตว์ป่า นักเรียนได้นำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับไปพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างโปงเทียมจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย สรุปผลที่เยาวชนได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คือ

๑. นักเรียนได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เกิดทักษะและคุณธรรม สามารถเป็นต้นแบบที่ดีในด้านการมีจิตสาธารณะ ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปอย่างสมดุล

๒. เกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันระหว่างนักเรียนและชุมชน สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะชนได้ตลอดจนบูรณาการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรม

๓. เกิดแบบแผนกิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่เน้นการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจที่พร้อมเป็นผู้ให้อย่างแท้จริง

๔. เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เปลี่ยนมุมมองและทัศนคติของนักเรียนให้เล็งเห็นถึงศักยภาพในตนเองที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งดีๆให้เกิดขึ้นกับสังคมได้

โครงการที่ ๒ ทะเลสวยด้วยมือเรา โรงเรียนวัดสุทธิวาราม

กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การปลูกปะการังเพื่อฟื้นฟูท้องทะเลให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์สวยงามเหมือนที่เคยมีมาในอดีต ด้วยการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนวัดสุทธิวาราม สมาคม

ผู้ปกครองและครู และฐานทัพเรือสัตหีบ เกาะขาม อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ด้วยการให้ความรู้ เรื่องการปลูกปะการังโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีความชำนาญ และสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรัก ห่วงแหว่งทะเลและทรัพยากรทางทะเลทุกชนิด ปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของ ระบบนิเวศทางทะเล ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกันดูแลรักษาให้คงอยู่ตลอดไป การปลูกปะการังครั้งนี้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย สรุปผลที่เยาวชนได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คือ

๑. นักเรียนได้ศึกษาและเรียนรู้ถึงระบบนิเวศทางทะเล ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันของ สิ่งมีชีวิตในท้องทะเล และได้สัมผัสพูดคุยกับผู้รู้โดยตรงจึงได้แง่คิดที่ดีต่างๆกลับไปประยุกต์ใช้กับชีวิต
๒. เกิดจิตสำนึกเชิงอนุรักษ์ที่มีต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระตุ้นให้เกิดกระบวนการ สร้างจิตสาธารณะของนักเรียน เพราะได้ปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองและเกิดความสุขที่ได้ให้สิ่งดีๆตอบแทนสู่ธรรมชาติ รวมทั้งได้สะท้อนความคิดความรู้สึกร่วมที่มีให้ผู้อื่นให้ได้รับรู้
๓. เกิดความรักและความสามัคคีกันระหว่างการทำกิจกรรม และได้ฝึกความอดทนต่อ เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัว เข้าใจถึงการมีจิตสาธารณะอย่างแท้จริง

โครงการที่ ๓ สืบอาสาสร้างสติ วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การผลิตสื่อสติ๊กเกอร์ณรงค์การใช้สติในชีวิตประจำวัน ด้วยการร่วมมือกันระหว่างวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม และอู่รถเมล์ปอ.๘๔ และอู่รถเมล์ปอ. ๕๓๙ อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม นักเรียนได้นำความรู้และความถนัดในสายวิชาชีพที่ตนเองเรียนมาสร้างสรรค์ผลงานประเภทสติ๊กเกอร์ณรงค์การใช้สติเพื่อนำไปติดบนรถเมล์ปรับอากาศที่มีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมากในแต่ละวัน สรุปผลที่เยาวชนได้รับจากการทำกิจกรรมครั้งนี้ คือ

๑. จากการลงพื้นที่ทำกิจกรรมครั้งนี้ทำให้นักเรียนเข้าถึงและเข้าใจ คำว่า “ผู้ให้” ได้มากขึ้นและครอบคลุมในทุกแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการให้ด้วยสิ่งของ และการให้ด้วยใจ จากการนำเสนอณรงค์ไปติดบนรถเมล์โดยสารประจำทางช่วยทำให้คนที่ได้อ่านเกิดความระมัดระวังมากขึ้น เกิดความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน นักเรียนเกิดความสุขใจจากการทำกิจกรรมครั้งนี้
๒. เกิดมิตรภาพใหม่ๆได้ประสบการณ์ตรงที่หาได้ยาก ทุกคนเต็มที่กับหน้าที่ของตนเอง ในขณะเดียวกันก็เกิดการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เป็นความเอื้ออาทรที่เกิดขึ้นในระหว่างทำกิจกรรม

๓. ได้พัฒนาจิตตนเองและเชื่อมั่นในศักยภาพของตนที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งดีๆได้

โครงการที่ ๔ ร้อยรักสุขภาพด้วยหนังยาง วิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม

กิจกรรมที่ดำเนินการ คือ การนำอุปกรณ์หนังยางเพื่อสุขภาพ ไปมอบให้แก่คนชราเพื่อ กระตุ้นให้หันมาใส่ใจดูแลสุขภาพ พร้อมทั้งพูดคุยให้ความรู้ สอบถามสารทุกข์สุขดิบ เช่น เรื่องความเป็นอยู่ เรื่องอาหารการกิน และเรื่องค่าใช้จ่ายต่างๆ การทำกิจกรรมในครั้งนี้ได้รับความร่วมมือ

จากวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการเพชรเกษม บ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์ อำเภอมะนัง จังหวัดปทุมธานี และสมาคมผู้ปกครองและครูโรงเรียนวัดสุทธิวราราม ที่มอบอุปกรณ์หนังสือจำนวน ๒๐๐ ชุดเพื่อนำไปแจกแก่คนชรา ทำให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความรักความห่วงใยที่มีให้แก่คนชราโดยไม่เลือกปฏิบัติ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาจิตสาธารณะได้โดยตรง ด้วยการเข้าไปช่วยเหลือพูดคุยแบ่งเบาความทุกข์ให้แก่ผู้อื่นอย่างเต็มใจ เพื่อเป็นการให้มีกำลังใจให้คนชราเหล่านี้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สรุปผลที่เยาวชนได้รับจากการทำกิจกรรมจิตสาธารณะครั้งนี้ คือ

๑.ก่อให้เกิดความสนใจ และสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดีให้แก่นักเรียน ทำให้เกิดความประทับใจเก็บเป็นความทรงจำที่ดี

๒.เกิดการเสริมสร้างจิตสาธารณะให้มีความเข้มแข็งและชัดเจนยิ่งขึ้น

๓.ทำให้ลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย คือ วัยเด็กและวัยชรา สามารถพูดคุยกันได้ด้วย ความเข้าใจ เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน

ภาพประกอบกิจกรรมจิตสาธารณะ “ไอโอดีนเพื่อชีวิตเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สัตว์ป่า”

ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๑

กิจกรรมเรียนรู้

วิถีชีวิตชุมชนกระเหรี่ยง และศึกษารัชมชาติ

๒๓-๒๔ มิ.ย. ๒๕๖๑

ณ. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

กำหนดการ

วันเสาร์ ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๑

- เวลา ๐๖.๓๐ น.** ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม ณ วัดสุทธวราราม
- เวลา ๐๗.๐๐ น.** ออกเดินทางจากโรงเรียนวัดสุทธวราราม ถนน เจริญกรุง แขวง ยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพมหานคร
- เวลา ๑๐.๐๐ น.** ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนกระเหรี่ยงภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี
- กิจกรรมศึกษารัชมชาติ ป่าเจ้าที่ ป่าศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์บ้าน
- เวลา ๑๑.๐๐ น.** ฉันทน์/รับประทานอาหารกลางวัน (กินข้าวไร่ อาหารพื้นถิ่น)
- เวลา ๑๓.๐๐ น.** ศึกษาธรรมชาติน้ำตกไขเบอร์ ณ หน่วยพิทักษ์ป่าไขเบอร์ อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี
- กิจกรรมศึกษาการทำฝายชะลอน้ำ ณ ศูนย์ศึกษารัชมชาติและสัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง
- เวลา ๑๘.๐๐ น.** รับประทานอาหารเย็น
- เวลา ๑๙.๐๐ น.** กิจกรรมรอบกองไฟ ถอดบทเรียน บอกเล่าเรื่องราวของธรรมชาติ พักผ่อนตามอัธยาศัย

วันอาทิตย์ ที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๑

- เวลา ๐๗.๐๐ น.** ฉันทน์/รับประทานอาหารเช้า ณ ศูนย์ศึกษารัชมชาติและสัตว์ป่า ห้วยขาแข้ง
- เวลา ๐๙.๐๐ น.** ชมบ้านพักสืบ นาคะเสถียร อนุสรณ์ สืบ นาคะเสถียร ชมนิทรรศการมรดกโลกห้วยขาแข้ง ศึกษาเส้นทางบ้านของเสือ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร
- เวลา ๑๑.๓๐ น.** ฉันทน์/รับประทานอาหาร ร้านอาหารตามความเหมาะสม
- เวลา ๑๓.๐๐ น.** กิจกรรมศึกษาป่าชุมชนบ้านเขาเขียว ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี
- ศึกษาการโป่งเทียม ณ ป่าชุมชนบ้านเขาเขียว
- นันทรมวิธีชุมชนบ้านเขาเขียว
- เวลา ๑๕.๐๐ น.** เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

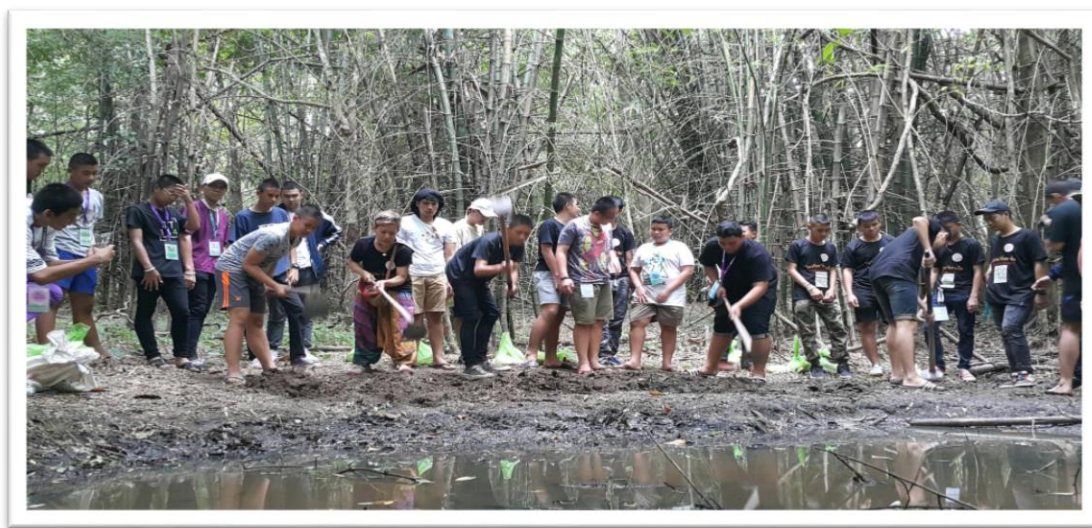
สนใจติดต่อรับใบสมัครได้ที่ห้องกรรมการนักเรียน
ตั้งแต่วันที่ - ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑
ประกาศผลวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๑

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ พระสมุห์เกรียงศักดิ์ สิริสกุโก โทร 0820291004
หรือนายศุภชาติ อุณเรือน โทร 0948147741

ภาพประกอบกิจกรรมจิตสาธารณะ “ทะเลสวยด้วยมือเรา”
วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ เกาะขาม อ.สัตหีบ จ.ชลบุรี

กำหนดการ

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๑	
เวลา ๐๖.๐๐ น.	ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม ณ วัดสุทธิวราราม
เวลา ๐๖.๓๐ น.	ออกเดินทางจากโรงเรียนวัดสุทธิวราราม
เวลา ๐๙.๐๐ น.	เดินทางถึง กรมก่อสร้างและพัฒนา ฐานทัพเรือสัตหีบ พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาเกาะและทะเลไทย เพื่อลงเรือไปยัง อุทยานทะเลใต้เกาะขาม
เวลา ๑๐.๐๐ น.	วิทยากรบรรยาย ให้ความรู้ ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บนเกาะขาม จากนั้นเริ่มกิจกรรมจิตอาสา ปูปลูกปะการังและทรัพยากรทางทะเล ตามโครงการอนุรักษ์ และฟื้นฟูปะการังเพื่อทดแทนของเดิมที่ถูกทำลายซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำให้สามารถดำรงสภาพความสมบูรณ์ใกล้เคียงกับระบบนิเวศน์ของเดิม เก็บขยะชายหาด ฟื้นฟูท้องทะเลให้อยู่ในสภาพที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่สะอาดสวยงามสร้างจิตสำนึกในการรักและหวงแหนสิ่งแวดล้อมทางทะเลเพื่อตอบแทนสังคม
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ฉัน/ รับประทานอาหารกลางวัน บนเกาะขาม
เวลา ๑๓.๐๐ น.	เรียนรู้นอกห้องเรียนด้วยการ เดินชมพันธุ์พืชเชิงอนุรักษ์และทัศนียภาพบนเกาะขาม ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติระบบนิเวศน์บนเกาะ / นั่งเรือท่องกระเจกชมโลกใต้ทะเล ปะการัง ปลาและสัตว์น้ำผ่านกระจกใสใต้ท้องเรือ /
	ดำน้ำแบบผิวน้ำ ชมปะการัง หลายชนิด หลากสีส้มและฝูงปลานานาชนิด
	ที่มีความสวยงามโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของเกาะขาม
เวลา ๑๖.๓๐ น.	ข้ามเรือกลับมาฝั่ง กรมก่อสร้างและพัฒนา ฐานทัพเรือสัตหีบ
เวลา ๑๗.๓๐ น.	รับประทานอาหารเย็น จากนั้น เดินทางกลับกรุงเทพฯ
เวลา ๒๐.๐๐ น.	เดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

หมายเหตุ กำหนดการนี้ อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาพประกอบกิจกรรมจิตสาธารณะ “สื่ออาสา สร้างสติ” วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๑

กิจกรรม

สื่ออาสา สร้างสติ

กำหนด
การ

Start

27 มิถุนายน 2561

14:00 น.

จุดนัดพบ
ณ อาคารอรรถพรณ

14:30 น.

ออกเดินทางไปอยู่ ปอ.539

15:00 น.

เริ่มกิจกรรมช่วยติด
สติ๊กเกอร์เตือนสติ

16:00 น.

รับประทานอาหาร

16:30 น.

เริ่มทำกิจกรรมต่อ

17:00 น.

End

เชิญชวน

มาช่วยกัน จิตอาสา

ติดสติ๊กเกอร์เตือนสติ

ณ อยู่

ปอ.84

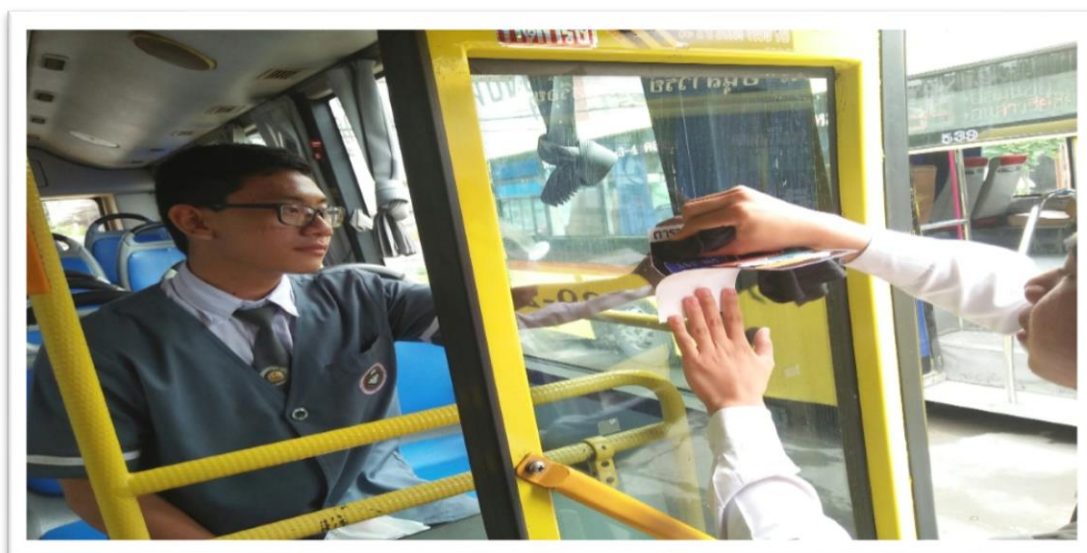
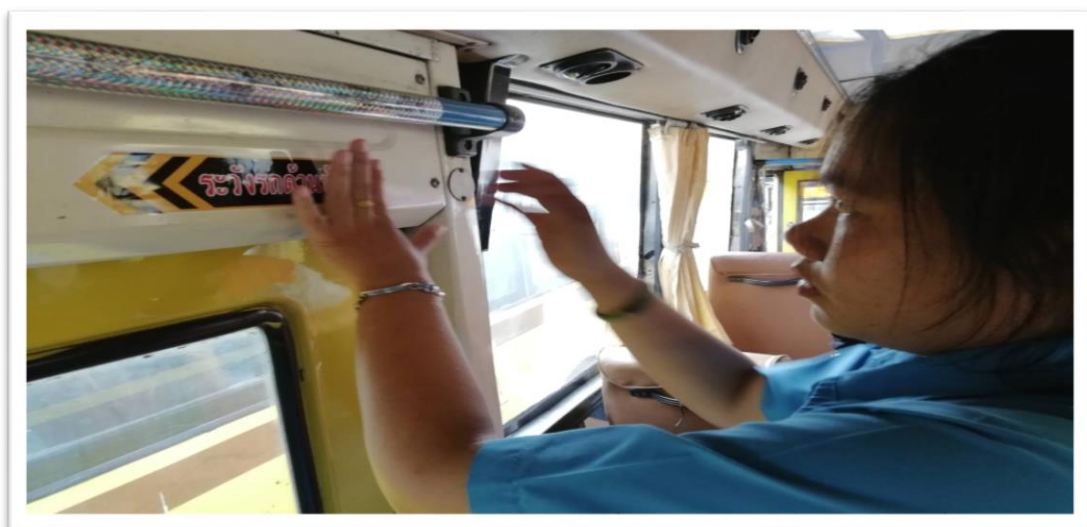
ตำบล สามพราน
อำเภอ สามพราน
จังหวัด นครปฐม

ปอ.539

ถนน เพชรเกษม 99
ตำบล อ้อมน้อย
อำเภอ กระทุ่มแบน
จังหวัด สมุทรสาคร

โครงการสื่ออาสาสร้างสติ สนับสนุนโดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยการจัดการเพชรเกษม
สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ คุณ ธนกรณ์ ผ่องใส โทร 099-109-4436

ภาพประกอบกิจกรรมจิตสาธารณะ “รื้อรักสุขภาพด้วยหนังยาง” วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๖๑

โครงการรื้อรักสุขภาพด้วยหนังยาง

ร่วมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุแข็งแรงทั้งกายและใจ

ณ บ้านพักคนชราหญิง มูลนิธิมิตรภาพสงเคราะห์
๓๕/๒๖ ม.๑ ซอยร่วมสุข ถ.ติวานนท์ ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.ปทุมธานี

เวลา

กำหนดการ

04/ก.ค./2561

๐๙.๐๐ น.

ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม ณ บ้านพักคนชราหญิงติวานนท์

๐๙.๓๐ น.

นักเรียนต้นแบบจิตอาสา ให้ความรู้ เรื่องการดูแลสุขภาพ

๑๐.๐๐ น.

สาธิตการใช้อุปกรณ์หนังยางเพื่อสุขภาพ

๑๐.๓๐ น.

มอบเงินสนับสนุนแก่มูลนิธิและพานักเรียนไปเยี่ยมคนชรา
ที่อนติตติยง

๑๑.๐๐ น.

เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

*วันและเวลาทำการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: นางสาว อรศิริ ไม้ทอง
วัน เดือน ปี	: ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๒๐
สถานที่เกิด	: กรุงเทพมหานคร
การศึกษา	: อภิธรรมบัณฑิต อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร.
ประสบการณ์การทำงาน	: ประกอบธุรกิจส่วนตัวเกี่ยวกับยาและอุปกรณ์การแพทย์ : อาจารย์สอนพระอภิธรรมวัดสามพระยา, วัดมหาธาตุและวัดเพลง(กลางสวน)
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๒
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๙
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๓๒/๓๔ ม.เดอเวอริเดียน ต.บางม่วง อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี